

ІНФОРМАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ УКРКОЛГОСПЦЕНТРУ
ПРО ФАКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ В УПРАВЛІННІ
КОЛГОСПАМИ ТА ІХ ВНУТРІШНЬОМУ РОЗПОРЯДКУ

Листопад 1932 р.

Укрупнення колгоспів

Процес укрупнення дрібних колгоспів на Україні за рахунок їх злиття в основному здоровий і цілком виправдав себе, як один з важливих кроків на шляхах організаційно-господарського зміцнення колгоспів та збільшення товаровості їх виробництва. Факти підтверджують, що за умов правильної організації укрупнення дрібних колгоспів, останні дійшли значних успіхів в організації свого господарства та виконанні зобов'язань перед державою.

Проте цілий ряд РКС та сільрад, порушивши ленінський принцип добровільності в колективізації та ігноруючи політично-масовою та організаційною роботою серед колгоспників й не враховуючи місцевих умов та характеру роботи, припустили грубих перекозів директив партії про колгоспне будівництво й здійснювали злиття колгоспів адміністративним способом.

Внаслідок такого лівацького заскоку укрупнення колгоспів в цих районах призвели до плутаниці у виконанні хлібозаготівлі колгоспами, зриву осіннього сіву та оранки на зяб, непорозумінь у видачі натуральної частини авансами, зведення двох-трьох сел в один колгосп-«гігант», що ускладнило й послабило оперативне-господарче керівництво з боку правління колгоспу, продажу колгоспами частини свого майна до злиття і ін. Так наприклад:

1. У Попільнянському р-ні [у] с. Ходорків злили 2 артіль — польську та єврейську з українською комуну. Злиття не було підготовлено, в результаті стався цілий ряд ненормальностей і євреї вийшли, за винятком 4—5 родин, залишили комуну.

2. Артіль «Більшовик» Долинського р-ну перед злиттям продала 2 своїх вітряки (млини) та деякий реманент й перед злиттям припинила осінні роботи.

3. РКС Володарського р-ну ухвалила злити єврейську артіль «Штерна» з українською «Комунар». Через відсутність роз'яснюючої та інтернаціонально-виховної роботи в колгоспників «Комунара» створилася думка, що, мовляв, єврейська людність не пристосована до сільського господарства й через це зливають.

4. Городищенський р-н, «хворюючи» на «гігантоманію» зливав по 10—15 колгоспів в один, з кількістю господарств в ньому 2000—2500. Внаслідок цього відсутнє керівництво бригадами та колгоспними масами з боку управи, розвинено командування, бюрократизм, страшенно занепадає трудова дисципліна в колгоспі й на копку буряків виходить лише 35 % необхідної робочої сили.

Розпуск колгоспів

Запроваджуючи розпуск колгоспів як крайню міру боротьби з колгоспами, що дуже засмічені класоворознім елементом та злісно не виконують господарчо-політичних завдань, зокрема хлібозаготівлі, ряд районних організацій припустили в цьому порушення директив партії та адміністрування. РПК, РВК та РКС цих районів, борючись за виконання

колгоспами своїх зобов'язань перед державою й не випробовувши всіх можливостей до цього (політично-масова робота, самоочищення колгоспів від куркулів, переобрання правління тощо), відразу ставали на шлях ліквідації частини тих колгоспів, що слабо виконують державні зобов'язання. Який підход робився до ліквідації колгоспів, краще всього свідчать такі приклади адміністрування:

1. На зборах артіль ім. Некрасова Вознесенського р-ну ушовноважений ЦК і РПК заявив: «Якщо ви до 27.1.32 р. не виконаєте свого плану хлібозаготівель, то з вами ми поступим так, як і з артілями «Піонер», «Нове життя», «Червоній Українець» (примітка: ці артілі було розпущено). Перед вами й вашими дітьми стоїть велика економічна загроза. Ви повинні це добре врахувати, бо ми не будемо уступати ні кроку. Через це попереджам все добре обміркувати, інакше залишитесь у розбитого корита і ви, і ваші діти» (З матер. ЦК КП(б)У).

2. В с. Волохівка Вовчанського р-ну за невиконання плану хлібозаготівлі було розпущено 2 СОЗп: один ім. Молотова з 31 господарства, в тому числі 26 середняцьких і 5 бідняцьких, і другий «Червона зірка» — 33 господарства, в тому числі 20 бідняцьких і 13 середняцьких. РПК пішов на розпуск прямо, сільрада ухвалила: запропонувати СОЗам виконати план хлібозаготівель, бо якщо вони до 10-го його не виконанні 10 січня будуть розпущені. Термін, даний сільрадою, не був виконаний й через те, що 6-го числа постановою РПК і РВК обидва СОЗп були розпущені. Протягом господарчого року в цих двох колгоспах панувала безгосподарність, знеосібка, великі витрати під час збирання врожаю. РКС і останні районні організації недостатньо звертали уваги на вправлення цих недоліків, від яких в значній мірі залежить й виконання хлібозаготівель.

Виявивши факти крадіжки зерна в колгоспі ім. Шевченка Дубівської сільради, РКС Новопраського р-ну розпустила його за це. Цей колгосп складався з 43 бідняцьких господарств, 62 середняцьких і лише 4 куркульських. На момент ліквідації колгосп ім. Шевченка виконав план хлібозадавання на 81,7 %.

4. Літинська РКС подавала Укрколгоспцентру такі характерні мотиви ліквідації колгоспів з єврейської примістечкової бідноти: «Надсилаючи виписку постанови управи РКС про ліквідацію колгоспа «ТОЗЕТ» і Селищанського, додаємо, що зазначені колгоспи крім того, що не виконали завдань по хлібозаготівлі, такі колгоспи господарчо неспроможні і в дальнішому існувати: бази для росту цих колгоспів зовсім немає, весняну посівкампанію не проведуть і безумовно залишити ці колгоспи надалі, щоб потім ставити питання про їх розпуск, недоцільно. З боку РКС вживались всі заходи для допомоги і підтримки цих колгоспів і немає від цього будь-яких наслідків.

Перспективи на ріст цих колгоспів зовсім немає, Літин — містечко, декласована єврейська біднота, частина її іде по кустарному виробництву, друга частина займається дрібною спекуляцією і теж буде втягнена в кустарні артілі, а ті з колгоспників, що бажають працювати в сільському господарстві, перейдуть на загальних підставах у колгосп «Провідник».

Таке ж саме положення і з Селищанським колгоспом. с. Селище розташовано на окраїні м. Літина, більшість цих селян ремісники, інша частина займається тим, що ходять щоденно на базар в Літин; теж не має перспективи по росту, а бажаючих працювати у колгоспі переводимо у Хуторянський колгосп. Отже на підставі цього і винесено постанову управи РКС про розпуск цих колгоспів і просимо Вашого затвердження.

Списання коштів

Одним із проявів голого адміністрування над колгоспами, що його припускали районні організації багатьох районів до постанови ЦК КП(б)У від 28.III.32 р.¹⁵⁴, це списання сум з біжучого рахунку колгоспів без їх відома в рахунок згашення заборженості [по] мобілізації коштів, тощо. Так, наприклад:

1. Артемівська філія Держбанку без згоди колгоспів списала з їх рахунку суми, розподілені поміж колгоспами для кооперування родни червоноармійців, щоб цим згасити їх заборженість по виробничих кредитах.

2. В Лозівському р-ні мали місце такі факти: Плисківська сільрада своєю лінією доведе до артїлі «Червоне поле» завдання по мобілізації коштів й домагається його виконання, а райдержбанк своєю лінією самовільно списав з колгоспу цю ж саму суму. Таким чином, колгосп погасив одну суму два рази. МТС цього р-ну самовільно списала з артїлі «Червоне поле» 276 крб. за технічний догляд будівництва конюшні, в якому вона не приймала ніякої участі. «Червоне поле» одержало від сільради завдання з спецвнесків на 400 крб., а держбанк по цьому ж рахунку списав 1188 крб. Такий підхід призвів колгосп до того, що він зовсім не знав, коли і скільки йому треба змобілізувати її внести коштів.

3. За інформацією колишнього зав. Х терсектором т. Абрамовича, відповідні організації Синельниківського р-ну в січні — лютому місяцях, самовільно списавши з біжучого рахунку колгоспів кошти, «виконали» й «перевиконали» місячне завдання з мобілізацією коштів по р-ну, а згодом, коли цей факт прийняв ненормальний характер, було розіслано в колгоспи районських робітників, щоб вони привезли з колгоспів перекази держбанкові постфактум.

Штрафи

АМСРР — за відмовлення усупільнювати худобу накладали штрафи 40 трудоводнів. По двох обслідуваних районах налічили 22 штрафа по 30—40 трудоводнів.

Новоукраїнський р-н Одеської обл. в артїлі «Біднота» нещадно запроваджували політику штрафів до членів колгоспу наприклад, за 4 місяці правління наклало на членів штрафів на суму 955 крб. Ці стягнення застосовано до 42 колгоспників та розподіляються так:

по 50 крб. оштрафовано — 9 осіб
по 25 крб. оштрафовано — 11 осіб
по 15 крб. оштрафовано — 6 осіб
по 10 крб. оштрафовано — 8 осіб
по 5 крб. оштрафовано — 7 осіб

Всього: 42 чоловіка

Штрафи накладено за різного роду проступки, за які безперечно не слід штрафувати.

«Оштрафовано Гавриш Ольгу за те, що в неї брали дошки від забору для артїлі, а вона не давала. Оштрафувати в сумі 25 крб.» «Оштрафувати Максюту Катерину за те, що намагалася вкрати мішка від молодарки в 25 крб.» «Сапура Миколу за те, що розорився біля комори з продуктами, оштрафувати на 25 крб.» «Оштрафувати жінку в 15 крб. що не вийшла на роботу».

Штрафи					Громадські стягнення					
Кількість колгоспів	Кількість колгоспників	з них жінок	Кількість трудоводнів	На суму (крб.)	Кількість колгоспників	з них жінок	Доган	Публікацій в газеті	Виключено з колгоспу	Знято з роботи
5	55	13	20	1146	28	—	15	1	13	3

Штрафи та громадські стягнення вживались по 5 колгоспах з 19 колгоспів. обстежених УКЦ «як найкращі в районах».

1. Штрафи застосовувались в 2 рази більше, ніж громадські стягнення (55 проти 28).

2. Великий розмір штрафів: 1146 : 55—20,80 крб. пересічно на одного колгоспника.

3. Великий % виключення — 46,4 % (з 28 колгоспників 13 виключено).

Списання трудоводнів

Зразок механічного списання трудоводнів у колгоспників, бувший Кам'янський р-н (на Шевченківщині). РКС дав директиву колгоспам:

а) списати за погану якість роботи та невироблення норм, передбачених у нарядах;

б) позбавити ледарів, рвачів і симулянтів, зовсім вилучивши їх з загальної кількості [колгоспників], що на них буде ділитися натурчистина;

в) за неякісну роботу знімати 15—20 % та ін.

Комісії, які були утворені по колгоспах, таким чином списали (по 54 колгоспах з 71) 543 тис. трудоводнів, або 21 % до всіх нароблених трудоводнів в цих колгоспах, що пересічно становить 10 тис. трудоводнів на кожен колгосп.

По окремих колгоспах списано майже половину трудоводнів:

Артіль «Нове життя» с. Борки, списано 23 690, залишено 29 000
» ім. Шевченка с. Верещаки, » 21 448, » 33 857
» «Червоний хлібороб» » 23 025, » 33 494

I. Артіль «Боротьба» с. Баландине (об'єднує 377 господарств). Зовсім списані трудоводні вичищених з колгоспу 71 господарства, з них куркулів 15, а останні — за зрив трудової дисципліни.

Списували на «око», округляючи, щоб кінчалось на нуль, мовляв, краще рахівнику вираховувати, а саме:

	Було трудоводнів	Списали	Залишилось
Лук'яненко Н. Г.	577 65	277 65	300
Дехтяренко Ф.	235 69	35 69	200
Позивайло Ф.	139 90	39 90	100 та ін.

II. Артіль «Червоний промінь» с. Красносілка (об'єднує 622 господарства). В цій артїлі немає жодного господарства, щоб в нього не списали трудоводнів. Комісія в складі 15 чоловік сиділа на цій роботі 12 день і комісії за це записано 170 трудоводнів; загалом по колгоспу списано 34 920 трудоводнів, а залишено 113 078.

Як загальне правило, знято всі трудоводні за посів озимини минулого року. Таких трудоводнів — 4389. Позбавили всіх трудоводнів за обробіток усупільненої озимини (незважаючи на її якість) — 3 007. Зняли всі

трудодні (пропорційно з кожного за пасадженні цього року садок) — 3000. Те ж за будівництво птахарні, свинарника, конюшні та цегельні — 10 000. Позбавили всіх трудоднів і списали тих, хто виключено з колгоспу (виключено 39 господарств, з них 15 за симуляцію) — 2354. Позбавили раніше вироблених трудоднів і списали всім відхідникам — 5987. За загальною формулюванням «симулянт», «ледар» списано — 5160. За загальною формулюванням «симулянт», «ледар» списано — 5987. Зовсім скидали тим, що виробили менше 70 трудоднів. Списано тим же, що на буряках невчасно виконували доведену до кожного норму — 2023. Управлінському апарату скидали у % 10—25, але дехто наробив репєту (бухгалтер, голова колгоспу) і залишилися трудодні без скидки.

Примусове усупільнення худоби

Дніпропетровська обл. За постановою бідняцьких мас просто заганяли з череди худобу с. Межева.

Дубосарівський р-н (АМСРР), артіль с. Пестерова-Старуха. У колгоспниці-ударниці забрали корову, здали в м'ясозаготовку і не заплатили ні копійки.

Кобеляцький р-н (Харківська обл.), артіль ім. Комінтерна. У бугшого батрака, партизана, сім'я на пенсії, Шаповала П. забрали корову та 5 штук курей.

Новоархангельський р-н (Одеська обл.), с. Мартинівка. Голова райколгоспсоюзу наказав усупільнити 80 корів, а голова колгоспу виконав наказ з перебільшенням, «усупільнив» 96 корів, загнав череду з попасу в колгоспний хлів. Самодовільний голова цього колгоспу так рапортував голові РКС: «Ваше завдання усупільнити корів викопано на 100 % за перебільшенням», підпис: БАВІЙЧЕНКО.

Можна б навести безліч прикладів примусового усупільнення худоби, навіть птахів, але це призвело майже до масового розбору худоби. АМСРР — розібрано до 6000 шт. худоби, що становить 82 % всього усупільненої худоби. Дніпропетровська обл.— по 20 районах розібрано 4841 голову.

Перевод колгоспів на радгоспи

Перевод колгоспів на радгоспи та їх ліквідація були поширені головним чином в Донбасі та частково по Київській області (в Київській міськраді) та Контотпському р-ні. По Донбасу перевод колгоспів на радгоспи характеризується слідуючими показниками.

Район	Ліквідовано колгоспів
Кадіївський	25
Краматорський	11
Костянтинівський	6
Лисоганський	5
Риківський	3
Ворошиловський	2
РАЗОМ:	52

Щоб ліквідувати таку кількість колгоспів, організації Кадіївського р-ну провели «роз'яснювальну кампанію про реорганізацію сільського господарства» спеціально виділеною групою робітників протягом двох тижнів. Ця робота проводилась масовими постановами про ліквідацію колгоспів, перехід на виробництво, передачу земель та майна радгоспам. Земля ліквідованих колгоспів по Кадіївському р-ну перейшла в користування радгоспів, землевідвод провела землеустрійна партія НКЗС. Відвод земель проводився в натурі («Свинаводу») ще й до ліквідації деяких колгоспів («Червоної шлях»).

Робоча сила ліквідованих колгоспів пішла на транспорт й виробництво: «Ударний», «Хвиля революції», члени колгоспів, території яких передано] Укрмолокотресту, в більшості пішли на виробництво, а не-

передані в радгоспи. Колгоспники в радгоспи переходять неохотно. Колгоспи Борисівської сільради не дали ні одного робітника, колгоспи Петро-Голенищовки теж.

Маються тенденції робити в індивідуальному порядку на ізвозі: «Хороший заробіток з конякою і не від кого не залежить»; «скоріше вужно уходити на виробництво, поки не задержують».

4 листопада артіль «Наша дружба» Костянтинівського району обговорювала питання про ліквідацію і винесла таку постанову: «Заслухав доповідь т. Погрібного, загальні збори рахують, що завдяки відводу землі, яка належить артілі, остання повинна бути ліквідована по плану РКСа». Артіль «Наша дружба»: «Настоящим райснаб пропонує Вам негайно продати хімзаводу всіх оставшихся у вас лошадей, брычки и упряжь. Расчет через Копстантиновский Госбанк. Зав. райснабом Ми-рошниченко».

ВДАЖР України, ф. 559, оп. 1, спр. 2572, арк. 16—21. Копія.

№ 319

ОКРЕМІ ВІДПОВІДІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ НА ЗАПИТИ ВУЦВКУ ПРО ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПО РІЗНИХ СКАРГАХ СЕЛЯН

квітень-листопад 1932 р.

16 квітня 1932 р. Зінов'ївська міськрада: «До Приймальні ВУЦВКу, м. Харків. По надісланому Вами листуванню з заявою гр. Зайченка про валищення колгоспу без харчів та неправдиве розкуркулення повідомляється, що справу було перевірено й встановлено неправильне розкуркулення гр. Зайченка, якому майно повернуто, колгоспників харчовими продуктами по місцевих можливостях задоволено.

Зав. заг. відділом міськради Заяц».

29 травня 1932 р. Андрушівський райвиконком: «До приймальні Голови ВУЦВКу. На Ваше відношення від 17.IV. та 9.V. про колгосп «Новий шлях». Ознайомившись із змістом листа, знаючи положення означеного колгоспу, РК сповіщає Вас, що в колгоспі дійсно стан коней був дуже кепський (недогляд коней, обезлічка, недостатня кормівля, перевантаження їх), відсутність громадського харчування дійсно була із-за недодачі натуральної частини хліба в рахунок трудоднів, неякісного обмолоту. З боку Колгоспспілки, РК було це враховано, колгоспу було дано допомогу фуражем для коней, прикріплено райветлікаря для лікування та догляду коней. В сучасний мент коні видужують, використовуються в роботі. Для громадського харчування дана допомога продовольчими культурами. Щодо дописувача — теж перевіряється й буде вжито можливих заходів.

Голова райвиконкому Бендриков Секретар Кириленко».

15 вересня 1932 р.: «Пирятинський дільничний прокурор Харківської області Дьомін дав розпорядження Київській сільраді¹⁵⁵. Пропоную опис і продаж майна Мокієнка, як незаконні, скасувати, тому що Мокієнко — середняк, а за несплату податків будівлі, сільськогосподарський реманент, і кінь, що зазначені в описі, продажу не підлягають (110-й

арт. АК), оцінка майна зменшена і протизаконна, а тому все вилучене майно за 2 доби повернути власнику.

Пирятинський дільничний прокурор *Дьомін*.

13 жовтня 1932 р.: «До зав. приймальною Голови ВУЦВК. Змієвська дільничка прокуратура повідомляє, що скаргу червоного партизана Маркова А. О. перевірено, причому встановлено, що в січні місяці 1932 р. дійсно сільрадою було забрано 3 лантуха жита та 1 лантух кукурудзи в родини останнього, як за невиконання умов по контракції, але цю обставину перевірити не можна, оскільки мати червоного партизана заявляє, що контракційної книжки не одержувала, а в сільраді документів, які б ствердили, що вона дійсно одержувала книжку, немає, але беручи до уваги, що мати червоного партизана живе сама, має 57 років, посіву мала всього 14 сажень, через що сільрада поступила невірно, з приводу чого прокуратурою запропоновано голові сільради забезпечити родину червоного партизана продовольством та оказати семенами допомогу, щоб вона мала змогу посіяти собі хліба.

Прокурор *Буховець*
Секретар *Світлична*.

9 листопада 1932 р.: «До Чорного Михайла Акимовича, с. Моначівка. Копія: Центральній прийомній Голови ВУЦВК — на № ПР. від 17.X. Дільничка прокуратура Куп'ящини повідомляє, що скарга про невірне оподаткування після перевірки — помилка, сільрадою виправлена та з об'єктів оподаткування сільрада виключила.

Прокурор *
Секретар **

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 8, спр. 108, арк. 54, 70; спр. 117, арк. 92, 97.

№ 320

З ПРОТОКОЛІВ БОРОДЯНСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
НА КИЇВЩИНІ ПРО СКАСУВАННЯ РІШЕНЬ
ЩОДО РОЗКУРКУЛЕННЯ СЕРЕДНЯКІВ Й ПОВЕРНЕННЯ ІМ
РЕКВІЗОВАНОГО МАЙНА

вересень-листопад 1932 р.

2 вересня 1932 р. *СЛУХАЛИ*: Постанова Майданівської сільради про накладання штрафу на гр. с. Майданівки — контрактантів за невиконання хлібозаготівлі: Герика С. А. — 100 крб., Шаленка М. В. — 100 крб., Кравченко П. М. — 100 крб. Драгоя О. Є. — 50 крб.

УХВАЛИЛИ: Постанову, як незаконну, скасувати та дати з цього приводу ще раз роз'яснення всім сільрадам.

20 вересня 1932 р. *СЛУХАЛИ*: Протест уч[асткового] прокурора на постанову президії РВК від 29.IV.31 р. про відібрання майна та виселення за межі села гр. с. Дружні Богдюка Наума.

УХВАЛИЛИ: Беручи до уваги, що господарство Богдюка Наума не є куркульське, а заможне, тому свою постанову від 29.IV.31 р. в частині відібрання майна, хати, та виселення за межі села гр. Богдюка Наума — скасувати, повернути гр. Богдюку хату та дозволити жити в с. Дружні.

20 вересня 1932 р. *СЛУХАЛИ*: Постанова бюро скарг РСІ від

* Підписи перовзбірливі.

15. VIII. 32 р. про зняття твердого завдання по хлібозаготівлі та продажу майна за неоплату штрафу по хлібозаготівлі гр. с. Бабинець Дзюби Грицька Хомпча.

УХВАЛИЛИ: Погодитись з постановою бюро скарг РСІ та повернути гр. Дзюбі його майно — будівлі, які ще не продані сільрадою.

28 вересня 1932 р. *СЛУХАЛИ*: Скарга гр. с. Голе Шаленка Івана Макаровича про повернення йому майна, що його продано за невиконання штрафу за нездання твердого завдання хлібозаготівлі (т. Вла-сенко).

УХВАЛИЛИ: Беручи до уваги, що гр. Шаленко мав середняцьке господарство та що сам Шаленко — інвалід на 100 % й має сім'ю з 6 душ, з якої 5 непрацездатних, повернути гр. Шаленку хату, відмінивши в цій частині свою попередню постанову.

21 жовтня 1932 р. *СЛУХАЛИ*: Протест участкового прокурора на постанову Мироцької сільради від 20.VIII.31 р. у справі доведення твердого завдання хлібозаготівлі та продаж майна за несплату гр. с. Мироцького Самоїленка Левка Івановича.

УХВАЛИЛИ: Беручи до уваги, що гр-н Самоїленко має не куркульське, а заможно-середняцьке господарство, син якого служив в терчастині Червоної Армії, постанову Мироцької сільради скасувати, повернути гр-ну Самоїленку його майно — хату, будівлі і дозволити йому жити в його хаті.

3 листопада 1932 р. *СЛУХАЛИ*: Постанова бюро скарг РСІ від 4.X.32 р. про повернення майна гр. с. Мигалки Бондаренку Юхиму, що його відібрано за неоплату штрафу, накладеного за невиконання хлібозаготівлі.

УХВАЛИЛИ: Зважаючи на те, що господарство Бондаренка є середняцьке й сільрада по відношенню до нього застосувала заходів як до куркульського господарства несправедливо, постанову Мигальської сільради, що її затверджено Президією РВК щодо продажу майна гр. Бондаренка — скасувати, повернути гр. Бондаренку його будівлі.

Голова РВК *Броліш*
Секретар *Власенко*

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 8, спр. 333, арк. 16, 18, 24, 28, 34. Оригінали.

№ 321

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ РАДНАРКОМУ УСРР
ПРО НЕОБХІДНІСТЬ СКОРОЧЕННЯ ПОСТАЧАННЯ
ХЛІБОМ НАСЕЛЕННЯ НА ГРУДЕНЬ 1932 р.

1 грудня 1932 р.

Слухали 15: Про план хлібопостачання на грудень місяць ц. р.
Ухвалили 15: 1. Скоротити в грудні місяці витрачання пшениці та жита лінійкою централізованого постачання на 19 100 т (1 165 000 пуд.) у сполученні з зменшення плану хлібопостачання міського й сільського населення за списками 2 і 3 — на 4300 т; б) зняти з постачання кустарів — 300 т; в) зменшення фонду громадського харчування на 15 % — 1300 т; г) зменшення фонду стимулювання сільськогосподарських заготівель — 700 т; д) зміни стандарту помолу пшениці в Донбасі зі встановленням на всіх млинах 85 % помолу — 500 т; е) зарахування до централізованого плану постачання 5 % відрахування від надходження мірчука з

10 % фонду, наданого в розпорядження обласних організацій — 2000 т;
ж) застосування примішки ячменю та кукурудзи 13—15 % — 10 000 т.
2. Доручити НКпостачання негайно опрацювати заходи до цілковитого забезпечення реалізації цієї постанови (не оголошувати).

Заст. Голови Ради народних комісарів *О. Сербиченко*
Секретар Ради народних комісарів *А. Зорін*

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 8, спр. 281, арк. 48. Ротатор прим.

№ 322

ВИСНОВОК НАРКОМОСУ УСРР ЩОДО ПОШИРЕННЯ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ ТА ЕПІДЕМІЇ НА УКРАЇНІ НА ГРУНТІ ГОЛОДУ

1 грудня 1932 р.

Висновки Наркомосу по доповідній записці НКЗдоров'я
до Ради народних комісарів УСРР

Народний комісаріат освіти погоджується з доповідною запискою НКЗдоров'я з такими додатками та змінами.

Що безпритульність в певній мірі з'являється одним із епідеміологічних факторів, що сприяють виникненню епідемічних вибухів тифу, це так, але не можна це вважати за один із головних епідеміологічних факторів. Щодо дитячих інтернатних установ, то в них були випадки захворювання на тиф, але це вже сталося при наявності епідемії серед населення взагалі (у Верхньодніпровському, Дергачівському дитбудинках — сипний, черевний тиф).

Для реалізації постанови РНК від 21.III — при НКО організовано центральний штаб по ліквідації безпритульності, який складається з представників громадських, професійних, комсомольських організацій, представників від НКЗдоров'я, НКЗабез, НКПраці, Укрколгоспцентру, міліції та стрілецької охорони на транспорті. Головою цього штабу — член колегії НКО т. Барун. Аналогічні штаби організовано при обл. міськ. та райвідділах народосвіти.

На місця надіслано директиву за підписом наркома освіти та Голови міліції про обов'язковий підбір безпритульних, а також подані конкретні інструктивні вказівки щодо боротьби з безпритульністю на місцях. Складено план вилучення переростків з дитбудинків на роботу, до ФЗУ тощо, але ВУКС не забезпечує їх одягом, взуттям та постільним приладдям, що в великій мірі гальмує роботу по підборі безпритульних з вулиць.

Як видно із інформацій на засіданні штабу, такі наркомати, як НКПраці, НКЗабез, Колгоспцентр та ВУКС майже нічого не зробили в справі боротьби з безпритульністю.

На 1.XII — стан боротьби з безпритульністю такий: підбрано безпритульних по Харківській області — 1696 чоловік, по Донецькій — 798, по Київській — 2860, по АМСРР — 980 чоловік. Разом — 6.334 чоловік. Вилучено переростків на роботу та в ФЗУ біля 3 тис. чоловік. В число 6334 входить і повторний підбір безпритульних, які тікали з дитустанов.

Заст. наркома освіти *Карпенко*
Керівник сектору соціального захисту *Барун*

ЦДАЖР України, ф. 166, оп. 10, спр. 426, арк. 38. Засвідчена копія. Рукопис.

№ 323

ПОСТАНОВА РАДНАРКОМУ УСРР І ЦК КП(б)У «ПРО ЗАНЕСЕННЯ НА «ЧОРНУ ДОШКУ» СІЛ, ЯКІ ЗЛІСНО САБОТУЮТЬ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ»

6 грудня 1932 р.

Зважаючи на особливо ганебний провал хлібозаготівель в окремих районах України, РНК і ЦК ставлять перед облвиконкомами і обкомами, райвиконкомами і райпарткомами завдання зламати саботаж хлібозаготівель, що його організували куркульські і контрреволюційні елементи, знищити опір частини сільських комуністів, які стали фактичними провідниками саботажу, і ліквідувати несумісну з званням члена партії пасивність і примиренство до саботажників, забезпечити швидке наростання темпів, повне і безумовне виконання плану хлібозаготівель.

РНК і ЦК ухвалюють:
за явний зрив плану хлібозаготівель і злісний саботаж, що його організували куркульські і контрреволюційні елементи, занести на «чорну дошку» такі села: с. Вербка Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл.; с. Гаврилівка Межівського р-ну Дніпропетровської обл.; с. Лютецька Гадяцького р-ну Харківської обл.; с. Кам'яні Потоки Кременчуцького р-ну Харківської обл., с. Святотроїцьке Троїцького р-ну Одеської обл., с. Піс-ки Баштанського р-ну Одеської обл.

Щодо цих сіл вжити таких заходів:
1. Негайно припинити довіз товарів, цілком припинити кооперативну і державну торгівлю на місці і вивезти з відповідних кооперативних і державних крамниць всі наявні товари.

2. Цілком заборонити колгоспну торгівлю як для колгоспників, так і одноосібників.

3. Припинити всіляке кредитування, провести дотермінове стягнення кредитів і інших фінансових зобов'язань.

4. Перевірити і очистити органами РСІ кооперативні і державні апарати від всіляких чужих і ворожих елементів.

5. Перевірити і очистити колгоспи цих сіл, вилучивши контрреволюційні елементи, організаторів зриву хлібозаготівель.

РНК і ЦК звертаються з закликом до всіх чесних, відданих радянській владі колгоспників і трудящих селян-одноосібників організувати всі свої сили для нещадної боротьби з куркулями і їхніми посібниками на подолання куркульського саботажу хлібозаготівель у своїх селах, за чесне, сумлінне виконання хлібозаготівельних зобов'язань перед радянською державою, за зміцнення колгоспів.

Голова Раднаркому УСРР *В. Чубар*
Секретар ЦК КП(б)У *С. Косіор*

6 грудня 1932 р.

Вісті ВУЦВК. — 1932. — 8 груд.

№ 324

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ СЕКРЕТАРІАТУ ВУЦВКУ ПРО НЕЗАДОВІЛЬНИЙ СТАН ХЛІБОЗАГОТІВЛІ НА УКРАЇНІ З УРОЖАЮ 1932 Р.

8 грудня 1932 р.

Обговорювали: 1. Про перебіг хлібозаготівель (доп. від Упов [нова-
женого] комітету заготівель РПО СРСР при Уряді УСРР тов. Огій).

ПОСТАНОВИЛИ: 1. Перебіг хлібозаготівель визнати за незадовільний. На 6 грудня по Україні виконано лише 65,3 % річного плану. Якщо на п'яту п'ятиденку листопада намічався перебіг у бік збільшення темпів хлібозаготівель, то 6-та п'ятиденка листопада та перша грудня дали значне зниження. Особливо відстають Дніпропетровська, Одеська та Харківська області. Зовсім незадовільно виконує свої зобов'язання перед державою одноосібний сектор, який на 5.XII виконав лише 60 % плану.

Основною причиною млявого перебігу хлібозаготівель став той факт, що обласні, районні й сільські органи влади не мобілізували громадських організацій, не організували радянського суспільства й не забезпечили таким чином рішучого удару по саботуванню хлібозаготівель від куркулів та їхньої агентури — залишків петлюрівщини та махновщини...

Секретар Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету
Ю. Войцехівський

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 8, спр. 10, арк. 250—260. Оригінал.

№ 325

З ЛИСТА 65-РІЧНОГО ПЕНСІОНЕРА-ІНВАЛІДА
І. М. ВОВЧЕНКА ДО Й. В. СТАЛІНА ПРО ГОЛОДУВАННЯ
12 грудня 1932 р.

Дорогой всесвітній вождь тов. Сталин!

Я обращаюсь к тебе также с просьбой, горе и мученье заставляют. Я самый несчастный в мире, больной лежу и пишу, нет сил. Подкрепи и ты меня, пришли вина и сала, поддержите, товарищи, мои силы. Пусть я не умираю в завоеванной стране от голода, смерти нет, а кушать хочется.

Вовченко

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 8, спр. 114, арк. 72 зв. Оригінал. Рукопис.

№ 326

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛ. ПРО СУДОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
СЛУЖБОВИХ ОСІБ ЗА ПРИВЛАСНЕННЯ
КОНФІСКОВАНОГО СЕЛЯНСЬКОГО МАЙНА
12 грудня 1932 р.

До голови Черемушняпської сільради
та уповноваженого райвиконкому
Копія: Нарслідчому

Райвиконкомом давалися всім сільрадам вказівки, що майно, яке продається за невиконання державних зобов'язань, потрібно строго обліковувати, щоб не допустити його розкрадання, привласнення особами, які проводять торги, та іншими службовими особами.

Між тим є випадки купівлі майна, що продається, у господарств, що ухиляються від виконання державних зобов'язань, бригадами, що працюють по хлібозаготівлі, членами сільрад та іншими службовими особами.

ми (Валки, Коломак, Покровка) за повний безцінок, що не може розцінюватися інакше, як привласнення, розбазарювання державного майна, повинно каратись по всіх строгостях закону, як розкрадачів державної соціалістичної власності.

Тому райвиконком пропонує:

1. Завести точний облік описаного та продавасмого майна в покриття державного зобов'язання, після опису на продаж майна повинні бути прикладені торгові листи.

2. Заборонити продаж якого б то не було описаного майна службовим особам, бригадам, членам сільрад та іншим службовим особам.

3. негайно виявити всі випадки привласнення, незаконної купівлі (за безцінок), розбазарювання майна службовими особами, бригадами тощо і справи передати до суду для притягнення винних осіб до судової відповідальності.

Голова райвипку *Струков*
Секретар *[підпис]*

Держархів Харківської області, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 162. Оригінал.

№ 327

ПОСТАНОВА КАСАЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ ВЕРХОВНОГО
СУДУ УСРР ПРО ВИПРАВДАННЯ ВЧИТЕЛЯ
А. П. ГОНЧАРЕНКА, ЗАСУДЖЕНОГО ЗА ЗБЕРЕЖЕННЯ
ПОСІВНОГО ЗЕРНА ДЛЯ КОЛГОСПУ
13 грудня 1932 р.

Ухвала

Іменем Української Соціалістичної Радянської Республіки
Чайвищій суд в касаційній колегії кримінальних справ
грудня 13 дня 1932 р. у складі голови Завицького,
членів Усачова, Зайчик та прокурора Розенберга.
Доповідач Усачов без участі сторін.

Розглянувши в порядку нагляду справу з вирокм нарсуду Вельколександрівського р-ну з 18 січня 1932 р. та ухвалою Одеського МРС з 10.II.32 р. про гр. Гончаренко Анатолія Павловича, 19 років, службовець, вчитель, не судився. Засуджено за арт. 98-му КК до примусової праці за фахом на 1 рік без обмеження прав. За те, що засуджений опечатав комори колгоспівської, де був посівматеріал та заборонив голові сільради вивозити в хлібозаготівлю яру пшеницю на посів. Виявив, що в діях засудженого зовсім не вбачається складу кримінального злочину, передбаченого арт. 98-м КК до засудженого, а навпаки, Гончаренко, як член сільської РСІ правильно зробив, щоб не дати вивезти посівматеріал опечатав комори колгоспу, чим зберіг посівматеріал для колгоспу та викрив голову с/р в неправильному адмініструванні, який намагався виконати план хлібозаготівлі вивозкою насінневого фонду колгоспу. На підставі наведеного не можна залишити в силі вирок нарсуду та ухвалу МРС. А тому, керуючись арт. 372-м КПК Найвищій суд ухвалив: вирок суду та ухвалу МРС в цій справі скасувати, а справу на підставі п. «Д» арт. 4-го КПК переведенням закрити. Ухвала остаточна.

Голова *Г. Завицький*
Члени: *Усачов, Зайчик*

ЦДАЖР України, ф. 24, оп. 8, спр. 3539, арк. 244. Оригінал.

№ 328

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
СІЛЬРАДАМ ПРО ПРИСКОРЕННЯ РЕПРЕСИВНИХ
ЗАХОДІВ ЩОДО СЕЛЯН ЗА НЕВИКОНАННЯ
ХЛИБОЗАГОТІВЕЛЬ

14 грудня 1932 р.
Терміново

До всіх сільрад

Помічається, що головами сільрад не своєчасно виконуються ухвали сільрад про репресивні заходи до злісних нестатків хліба, а саме:

1. Несвоєчасно надсилаються до РВКу матеріали на затвердження про штрафи, зокрема особливо затягується по адмінвиселенню (Коломак, Ков'яги, Баранове).

2. Несвоєчасно постанови про штрафи виконуються, чому майно, яке описано, розбазарюється, і самий цей захід не може дати того ефекту, який потрібний.

Тому райвиконком пропонує:

1. Постанови сільрад (президії, пленуму з потрібними довідками чи характеристиками) надсилати до РВКу не пізніше, чим через добу з часу її винесення.

2. Продаж майна за невнесення штрафів проводити зараз же на другий день після одержання затвердження РВКу.

3. Продаж, як правило, в борг переводити не допускається.

Попереджується як голів, так і секретарів сільрад, що коли і надалі [ухвали] не будуть своєчасно надсилатися до РВКу, голови та секретарі сільрад будуть притягатися до відповідальності, бо це є приховування куркуля від ударів органів влади.

Оригінал підписали: голова РВКу *Струков*
секретар *Рябенко*

Держархів Харківської області, ф. Р-154, оп. 1, спр. 21, арк. 146. Відпуск.

№ 329

3 ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ПРО РЕПРЕСИВНІ МЕТОДИ ХЛИБОЗАГОТІВЛІ
В КОЛГОСПАХ АВГУСТИНІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ

16 грудня 1932 р.

§ 1. Слухали: Про стан хлібозаготівель та методи, що застосовують по крадених хлібні або фуражні культури.

§ 1. Ухвалили: 1. Визнати за незадовільний стан хлібозаготівель по Августинівській сільраді — на 14 грудня план виконано лише на 75 %.

2. Констатувати, що в процесі застосування різних репресій припускаються заходи, що суттю й формою є типічними «лівацькими» репресивними.

Наприклад, у гр-на Третяка — в минулому бідняк, ударник, має понад 400 трудоднів, премійований за кращу роботу, харчові культури, що одержані на трудодні, добровільно здав у хлібозаготівлю в обмін на магар — було знайдено на горіщі 2 ц посліду (зразки цього посліду зна-

ходяться в міськраді). Бригада, що обшукувала, забрала цей послід і до того, в якості «репресії» забрала курей, а також власного городу та за городину, що заготовлена гр. Третяком на зиму з власного городу та за городину (картопля, капуста, огірки, баклажани, буряки тощо), відносно трудодні якої жодних сумнівів як у бригади, так і у сільради про те, що це не крадене — нема.

У гр-на Деркача, у якого було викрито 750 кг кукурудзи, проса разом з краденим хлібом, так [же] було забрано курей, городину, спр тощо.

Безпосередньо вносяючи цю справу у сільуповноважених тов. Гладченко та Четверикова і заступника голови сільради, виявлено, що такі «вказівки» давав кущовий уповноважений тов. Рожко. Тов. Рожко від цього відмовляється, заявляючи, що це, очевидно, було зроблено, коли його не було в селі, а він особисто давав таку вказівку лише в одному випадкові.

3. Визнати такі методи роботи по хлібозаготівлях за зразок «лівацького» перекручення та застосування неприпустимих адміністративних методів замість проведення масово-організаційно-роз'яснювальної роботи, що наслідком своїм будь-якою мірою не сприяє хлібозаготівлям, а, навпаки, підживляє довіря до партії і влади в очах широких мас колгоспників.

4. Виходячи з наведеного, всі дії, що стосуються вилучення краденого майна, визнати за незаконні й скасувати.

Запропонувати голові сільради негайно повернути всі речі, незаконно забрані у окремих громадян.

Кущовому уповноваженому по Августинівській сільраді тов. Рожко оголосити сувору догану й з роботи уповноваженого зняти, сільським уповноваженим тов. Гладченку та Четверикову оголосити сувору догану, дозобов'язавши їх дальшою роботою виправити припущені помилки, держуючись всіх директив партії та уряду й, зокрема, МПК та міськради, що точно визначають методи роботи, об'єкти та характер впливу та мобілізацію колгоспних мас для виконання ними зобов'язань, а також заходи, що їх потрібно вживати до розкрадачів того чи іншого колгоспного майна, зокрема хліба.

5. Відділу заготівель з цього приводу скласти спеціального листа від міськради до всіх уповноважених міськради та голів сільрад, що попередив би можливість перекручення в інших місцях.

6. Голові Августинівської сільради оголосити догану: а) за недостатню боротьбу за виконання плану хлібозаготівель; б) за припущення на терені сільради подібного неподобства.

7. Зобов'язати сільраду, уповноважених по сільраді, правління артілі рішуче посилити роботу щодо виявлення і вилучення розкрадених хлібних ресурсів, мобілізуючи для цього, насамперед, актив колгоспників.

8. Пояснити сільрадам та уповноваженим, що примусове вилучення (конфіскація майна) може бути лише в окремих випадках за рішенням суду, а у випадках, передбачених інструкцією РПК про одноосібників, застосовуються заходи, визначені цією інструкцією.

9. Члена сільради Деркач Івгу, у якої виявлено крадений хліб, вилучити зі складу сільради та притягти до судової відповідальності. Доручити прокурору закінчити слідство протягом трьох днів та провести судовий процес на місці, в Августинівці.

10. Сільраді перевірити роботу комісії сприяння хлібозаготівлі та окремих членів сільради під кутом зору боротьби їх за хліб та рішуче

покласти край таким неподобствам, коли окремі члени сільрад замість впертої боротьби за хліб, боротьби проти куркульських махінацій, самі з'являються зривачами та розкрадачами хліба.

Згідно: стенограф-протоколіст міськради (Стісон)

Держархів Запорізької області, ф. Р-722, оп. 1, спр. 92, арк. 135. Склограф. відбиток.

№ 330

ПОВІДОМЛЕННЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ» ПРО НАМАГАННЯ
КОЛГОСПНИКІВ ЗБЕРЕГТИ ЗЕРНО ДЛЯ ХАРЧУВАННЯ
ПРИ ОБМОЛОТІ УРОЖАЮ 1932 Р.

18 грудня 1932 р.

У Криворізькому районі сількори — учасники рейду перевірки темпів та якості обмолоту й переобмолоту — виявили новий куркульський маневр. У комуні «Зоря соціалізму» Великотернівської сільради навмисне переобмолочують яшну солому, в якій немає зерна! Тим часом у комуні є багато пшеничної соломи, в якій щонайменше 10 % чистого зерна і цієї соломи не переобмолочують. Крім цього, тут у зерно навмисно домішують землі, щоб приймальні пункти відмовлялися приймати хліб. В артїлі ім. Петровського Глівацької сільради, перевірюючи положу, знову залишають багато зерна.

Бригада учасників рейду: Тихий, Одуд, Титар,
Кузьмін, Шевелерій, Тич, Бондар, Дубашко, Буйвова

Комуніст.— 1932.— 18 груд.

№ 331

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ ВУЦВКУ
ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ ЗВАННЯ ЧЛЕНІВ ВУЦВК — ГОЛІВ
РАЙВИКОНКОМІВ С. С. ХОРЕШКА ТА М. С. ПАЛАМАРЧУКА
ЗА НЕВИКОНАННЯ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ¹⁵⁶

20 грудня 1932 р.

Обговорювали: 10. Про позбавлення Хорешко С. звання члена ВУЦВК.

Постановили: 10. Беручи до уваги, що Хорешко С., колишній голова Балаклієвського РВК і член ВУЦВК, замість бути справжнім організатором колгоспницьких та одноосібницьких мас селянства на боротьбу за хліб, підупав під вплив куркуля, йшов на куркульському поводиті, брав участь у складанні применшених куркульських хлібних балансів, зберігав за куркулями розпродані за судовим та адміністративним стягненням будинки, не тільки не боровся проти розбазарювання та розкрадання хліба й інших харчових продуктів та державного майна по колгоспах та радгоспах, а, навпаки, потурав цьому розкраданню та розбазарюванню, що призвело Балаклієвський р-н до глибокого прориву у хлібозаготівлях; ..

Що в своїй роботі Хорешко допустився зв'язку із злочинним елементом, намагався замазати злочини різних осіб, причетних до розкрадання та розбазарювання державного й колгоспного майна, уперто клопочучи про звільнення їх та пом'якшення кари.

Що все це дискредитувало Хорешко С. С. як члена Уряду — Президія Всеукраїнського центрального виконавчого комітету ухвалило: позбавити Хорешко Семена Сергійовича звання члена ВУЦВК.

Цю постанову внести на затвердження V сесії ВУЦВК.

14. Про позбавлення Паламарчука М. звання члена ВУЦВК.

15. За те Паламарчук М. С., будиши головою Оріхівського райвиконкому, зрадив інтереси соціалістичного будівництва, обдурював партію та пролетарську державу, став на прямиї куркульській шлях, на шлях шкідництва, організованого розкладу колгоспів та саботування хлібозаготівель — позбавити його звання члена ВУЦВК. Цю постанову внести на затвердження V сесії ВУЦВК.

Голова Всеукраїнського центрального виконавчого комітету Г. Петровський
Секретар Всеукраїнського центрального виконавчого комітету Ю. Войцехівський

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 8, спр. 3, арк. 233—234. Оригінал.

№ 332

ПЛАН ЗАХОДІВ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У
ПРО ПРОВЕДЕННЯ «ШТУРМОВОЇ ДЕКАДИ»
ДЛЯ ВИЛУЧЕННЯ ХЛІБА У ОДНООСІБНИКІВ
В ПЛАН ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

Не пізніше 20 грудня 1932 р.

В зв'язку з тим, що залишилось 10 днів до строку, наданого партією й урядом до повного виконання плану хлібозаготівель, а також тому, що одноосібний сектор ганебно виконує план хлібозаготівлі й тягне в цілому весь район від остаточного вирішення хлібозаготівель (колгоспи виконали 80 % свого річного плану, а одноосібний сектор лише 27 %), бюро РКП разом з обласною партійною комісією оголошують штурмовий декадник для повного вивершення хлібозаготівель Валківщиною.

Для пайкращого проведення штурмового декадника необхідно:

1. Мобілізувати весь районний партійний та КСМ актив і кращих витриманих членів профспілок для безпосередньої допомоги сільорганізаціям у вивершенні плану хлібозаготівлі.
2. На чолі штурму в селах на кутках повинні стати партійні організації разом з комсомолом та колгоспами (колгоспний актив).
3. До штурму втягти одноосібників — контрактантів, які повнотою виконали свої зобов'язання з хлібозаготівлі перед державою та тих, що наближається до повного виконання.
4. Перебудувати всю роботу всіх райорганізацій як партійних, КСМ, радянських, профспілкових та кооперативних на повне вивершення плану до 1 січня 1933 р., для чого кожній організації скласти конкретного робочого плану участі у декаднику.
5. 20 та 21.XII по всіх колгоспах району проводяться збори активу колгоспу разом з батрацько-бідняцькою групою, на яких пояснюється завдання штурму, постанови партії й уряду та хід виконання хлібозаготівель в районі, свого села (доповідачі — голови сільрад, секретарі парторганізацій та райактив).
6. Переглянути та цілком розпустити всі бригади та куткові комісії сприяння, які не виправдали себе на хлібозаготівлях.

7. Організувати нові бригади та комісії сприяння з колгоспного активу та контрактантів, що виконали свої обов'язки перед державою. На чолі бригад поставити перевірених в роботі, дійсно стійких, класово витриманих комуністів і безпартійних, що знають куток.

Примітка 1. Бригади утворити на зборах колгоспного активу.

Примітка 2. Бригади утворюються з принципу, щоб не більше 50-70 дворів приходилося на 1 бригаду по великих залюднених пунктах.

Примітка 3. Виділити бригади колгоспників, спеціально проінструктувати про методи роботи на кутку — уповноваженим РПК, секретарям п/о та головам сільрад. Виділені бригади цілком відповідають за виконання хлібозаготівель на своєму кутку.

8. Провести 21—22. XII куткові збори всіх одноосібників-контрактантів з колгоспним активом з питання ходу виконання хлібозаготівель на даному кутку і по всьому селу.

На цих зборах поставити диференційовано питання про тих контрактантів, що виконали свої завдання, про тих, що наближаються до виконання, та тих, які ухиляються від здачі контрактації. Добитися повної явки одноосібників на ці збори. Збори обслуговують голова сільради, секретар парторганізації та уповноважений РПК.

9. Сільпарторганізаціям та сільрадам добитися, як першочергового завдання, протягом 3 діб виконання контрактаційних зобов'язань з боку членів сільрад, сільвиконавців, правлінь земгромад, агроуповноважених та членів комісії сприяння.

10. Всі села району, за винятком нижчеперелічених сел, обслуговують одноосібний сектор колгоспами, що розташовані на терені свого села. В села: Коломак, Високопілля, Сидоренкове, Олександрівку, Богодатне, Рідкодуб, Черемушну, Гонтів-Яр, Різуненкове, Шляхову, Костів надсилаються бригади за таким порядком:

Червоний Прапор надсилає у Високопілля 20 чоловік; Олексіївка в Високопілля — 20; Свіжків в Богодатне — 15; Співків в Олександрівку — 15; Очеретово в Сидоренкове — 20; Мінківка, Лани Жовтня в Рідкодуб — 10; Добропілля в Черемушну — 15; Огільці в Гонтів Яр — 20; Кисівка в Різуненкове — 15; Литвинівка в Шляхову — 20; Рубанівка в Костів — 10; Шелестове в Коломак — 20; В'язкове в Коломак — 10; Покровське в Коломак — 10; Новоіванівка (колгосп 1 завод) в Коломак — 20 чоловік.

На чолі бригад поставити відповідальних, витриманих, з організаційними здібностями осіб (членів президії сільради, голів або заступників колгоспу та ін). За якість підбраної бригади, зокрема бригадирів, за інструктаж бригади та за своєчасну явку бригади в визначені села відповідають уповноважені РПК та секретарі парторганізації.

11. Бригади повинні прибути на місце 22. XII. Бригади командуються на термін 10 днів.

12. Для кожної бригади встановити щоденні завдання та оцінку роботи бригади й бригадирів проводити залежно від наслідків роботи.

Примітка: 1. До бригад не прикріплюють голів сільрад, секретарів п/о та уповноважених РПК, які повинні бути розкріплені для керівництва бригадами і весь час повинні перебувати на кутках. Контроль за роботою бригад здійснюється безпосередньо цією трійкою на кутку.

13. Роботу бригад організувати на засадах соцзмагання та ударництва. Вивіз хліба по одноосібному сектору в штурмову декаду повинен бути подвоєний проти встановлених щоденних завдань.

14. Вивозка хліба в цей декадник проводиться шляхом як організаційно червоних хлібних валок, так і окремим вивозом одноосібниками.

На час 10-денного штурму втягти в роботу з виконання хлібозаготівель в одноосібному секторі всі культурні сили села (вчительство, школи, піонерорганізації, сельбуду), які щоденно повинні в себе обмірковувати наслідки роботи за день по кутках, забезпечивши щоденний вихід стінгазет, бюлетенів, висвітлюючи хід виконання хлібозаготівель, прізвища крадчих контрактантів, що виконали всі завдання та тих, які злісно ухиляються від виконання контрактаційних зобов'язань.

Роботу проводити за планом РВНО.

15. Завести як систему на кожному кутку «червоні» і «чорні» дошки та при сільраді організувати «червону» і «чорну» дошки, для висвітлення роботи куткових бригад, комісії сприяння і інші форми (червоний і рогожаний прапор).

16. В школах, біля кооперації, на кутках вивісити списки тих, що виконали контрактацію та тих, які злісно ухиляються від виконання плану.

Зав. наросвіти т. Карамушці виробити та надіслати протягом 24 годин конкретний план участі культустанов у штурмовому декаднику та забезпечити керівництво і контроль за участю шкіл в штурмі (звести щоденні звіти-інформації з боку зав. шкіл про їх участь у штурмі).

17. Редакції райгазети «Соц. штурм» забезпечити висвітлення щоденні звіт-інформації з боку зав. шкіл про їх участь у штурмі. На час штурму організувати виїзну редакцію «Турбіновелетень» в села, що відстають по одноосібному сектору й мають вирішальне значення.

18. Організувати щоденний радіобюлетень з подачею щоденних інформацій про виконання хлібозаготівель за минулий день в розрізі сільрад.

19. Скликати 21. XII районний з'їзд сільсекцій РСІ, груп сприяння РСІ в колгоспах, редколегій стінгазет, сількорів та загонів «ЛК».

20. Скликати 24. XII районний з'їзд ударників-колгоспників разом з контрактаантами, що виконали своє зобов'язання.

21. Провести 22. XII делегатський з'їзд разом з жінками-колгоспницями, де поставити питання про включення жінок в штурмову декаду.

22. Провести 23. XII відкриті комсомольські збори разом з колгоспною молоддю.

Держархів Харківської області. Ф. Р-154. оп. 1. спр. 21. арк. 161. Друкарський прим.

№ 333

ТЕЛЕГРАМА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У
ПРО ВИВІЗ ПІД ПЛАН ХЛІБОЗАГОТІВЛІ ВСІХ НАЯВНИХ
І РЕЗЕРВНИХ ФОНДІВ ЗЕРНА

23 грудня 1932 р.

Молния [из] Днепропетровска, Запорожья ГПК, РВК

Сообщается постановление бюро обкома 23 декабря: «Обязать секретарей РПК, председателей РИКов, председателей колхозов [в] пятидневный срок вывезти все наличные фонды (кроме семенных, вывоз которых разрешается постановлением обкома, облисполкома) [в] счет выполнения государственного плана хлебозаготовок по всем колхозам, не выполнившим план. [В] семидневный срок выявить все скрытые фонды [в] колхозах и вывезти [в] план хлебозаготовок. По истечении установленного семидневного срока [в] случаях обнаружения скрытых фондов

привлекать председателей колхозов и всех лиц, виновных [в] укрываи [к] суровой судебной ответственности. Обязать председателей риков на- стоящее постановление вручить под расписку председателям колхозов [в] двадцать четыре часа».

Строгонов
Згідно.*

Держархів Запорізької області, ф. Р-722, оп. 1, спр. 106, арк. 214. Засвідчена копія.

№ 334

ЛИСТ КОЛГОСПНИКА М. ДЯЧЕНКА З АРТІЛІ
«ВІРНИЙ ШЛЯХ» ЧУБАРІВСЬКОГО Р-НУ
НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО»
ПРО НАДПЛАНОВІ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ ЗА РАХУНОК
ВИЛУЧЕННЯ ЗАРОБЛЕНОГО ХЛІБА НА ТРУДОДНІ

Не раніше 24 грудня 1932 р.**

Ми свій план виконали, а дали ще другий. Ще з початку 1932 р. я одержую газети, читаю всі постанови уряду і партії, але в нашому ху- торі не так робиться, як пишуть. Наша артіль «Вірний шлях» Інжевер- ної сільради, Чубарівського р-ну на Дніпропетровщині план хлібозаго- тівлі виконала, ще роздала на трудодні 15 % від обмолоту, а решту за- сипали в посівфонд. Газети писали, що кожний колгоспник повинен сам собі виконати план хлібозаготівлі, а [не] чекати, що хтось виконає, а в нас — навпаки. Наш річний план визначено в 5154 ц. Ми виконали цей план щодо всіх культур.

У районній газеті «Коллективні лани» писали, що артіль «Вірний шлях» план хлібозаготівлі виконав на 100 %, але 24 грудня 1932 р. на- дійшов до нас другий план, за яким наша артіль повинна здати 350 ц, тоді як у нас крім посівфонду нічого не лишилося, а трудоднів з 1 жовт- ня ще набігло 15 тис.¹⁵⁷, на які нічого не дали.

Чи вірно нам дали план? Скільки ще будуть надавати нам планів? Голова артілі нашої тов. Лисенко Іван Т. одержав цього плану, скаржас правління і почали обмірковувати, яким шляхом його виконати. І вирі- шили зняти з трудодня по 500 г, хоч ми і одержали всього-навсього ли- ше по 2 кіло на трудодень. А ранком другого дня почали забирати у колгоспників їхній зароблений хліб на трудодні, не зважаючи, чи в нього сім'я червоноармійська, чи ні — все рівно.

От по поводу такої справи і хочу запитати редакцію, чи вірно це вони роблять, чи ні? Прохаю редакцію, допоможіть нам у цій справі.

М. Дяченко

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 122. Ротапринт.

* Засвідчено печаткою.
** Датується за змістом документа.

№ 335

ВИРОК ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО СУДУ
ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ КЕРІВНИХ ПРАЦІВНИКІВ
КОБЕЛЯЦЬКОГО Р-НУ НА ПОЛТАВЩИНІ
ЗА НЕВИКОНАННЯ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

23—25 грудня 1932 р.

Іменем Української Соціалістичної Радянської Республіки
Харківський облсуд по кримінально-касаційному відділу
1932 рік грудня 23—25

м. Кобеляки

в складі голови т. Торяника, парзасів т. Архімовича, Хівренка при секретареві Т. Шаукстель за участю прокурора т. Брона та оборонців т. Немеханського, Полтавцева, Штенермана, розглянувши на відкритому засіданні справи по обвинуваченню Ляшенка Кирила Гавриловича, 1894 р. народження, робітник-гірник, бувший член КП(б)У з червня 1917 р., закінчив університет ім. тов. Артема, не судився, із селян с. Пав- лівки Онуфрійівського р-ну, червоний партизан;

Бема Федора Кіндратовича, 1895 р. народження, селянин с. Сватки Липово-Долинського р-ну, бувший член КП(б)У, закінчив сільську шко- лу, не судився, червоний партизан;

Обидала Івана Омельковича, 1901 р. народження, селянин с. Мачу- хи Полтавського р-ну, освіта нижча, бувший член КП(б)У, не судився, червоний партизан, за арт. 54-м, п. 7-й КК;

Винокурова Йосипа Васильовича, 1901 р. народження, із селян с. Святого Донецької обл., бувший член КП(б)У, освіта нижча, засудже- ний Харківським облсудом 20—30 листопада 1932 р. за злочин, передба- чений постановою ЦВК та РНК СРСР від 7 серпня 1932 р. до позбав- лення волі в загальних місцях ув'язнення терміном на 10 років (де- сять років). Вирок оскаржений і не набув законної чинності. Червоний партизан;

Павлова Василя Гнатовича, 27 років, службовець, бувший член КП(б)У, не судився, освіта нижча, із м. Кобеляки Харківської обл. Гарагуля Андрій Фадійович, 38 років, із селян с. Дідівці Прилуць- кого р-ну, освіта нижча, бувший член партії, не судився;

Лук'янова Сергія Васильовича, 41 рік, службовець із м. Дніпропет- ровська, освіта середня, бувший член КП(б)У, не судився, закінчив курси округових робітників, за арт. 100-м ч. 1-ша КК УСРР.

Попереднім та судовим слідством, зізнанням всіх підсудних та про- мовами сторін Харківський облсуд вважає доведеним:

Кобеляцький р-н Харківської обл. колективізований на 80 %. В ми- нулому, 1931 р., виконав повністю план продажу державі хліба в кіль- кості 15 тис. т. У 1932 р. весь час ганебно відставав й майже завжди по- сідав останнє місце по області у виконанні наданого хлібозаготівельного плану. Якщо в минулому році план був 15 тис. т, то план в 1932 р. на- дано менший на 38 % і остаточно встановлено по колгоспах 8 тис. т, по одноосібному сектору 1300 т, а разом 9300 т. Районовою експертною ко- місією врожайність определіно 7 ц з гектара, валовий збір 24 500 т і до- здачі державі належало всього лише 2,6 ц з гектара.

На підставі зізнань підсудних й всіма матеріалами справи доведено, що Кобеляцький р-н мав цілком реальний план й всі умови для вико- нання такого повністю і в строк.

Судовим слідством встановлено, що не дивлячись на велике зменшення урядом хлібозаготівельного плану проти минулого року, його повній реальності, районне керівництво в особі секретаря райпарткому — члена президії райвиконкому ЛЯШЕНКА, голови райвиконкому БЕМА й директора МТС — члена президії райвиконкому і кандидата бюро райпарткому ОБИДАЛА з самого початку хлібозаготівлі стало на шлях саботажу. Ляшенко ще в серпні місяці при одержанні плану виступив із доведенням про нереальність такого.

Ляшенко, Бема, Обидало з самого початку хлібозаготівель не повели належної боротьби з втратами, розкраданням, не мобілізували маси на організаційно-господарче зміцнення колгоспів, ігнорували масову роботу, чим дали змогу класовому ворогу — куркулю розводити меншовицькі настрої в районі.

Замість боротьби за виконання плану повністю й в строк Ляшенко, виступаючи на різних районних нарадах, закликав «везти хліб», «здавати хліб», а не мобілізував на виконання плану повністю та в строк, що було прийнято як директива секретаря райпарткому, члена президії райвиконкому не сліщити з виконанням плану й тому в районі напував самоплив. У жовтні було здано лише 6 % місячного завдання, а в листопаді 11 %, а на 15.XI район виконав тільки 32,8 % річного плану, в тому числі по колгоспах 35,2 %, одноосібних — 17,8 % й твердих завданнях — 14,3 %.

При такому злочинному виконанні найважливішого завдання Ляшенко, Бема й Обидало в жовтні місяці становляться на впертий шлях зриву хлібозаготівель, [стають] на шлях контрреволюційного саботажу й опущання обласних організацій. Ляшенко на зборах в партійних осередках й розмовах з робітниками сільрад, при скаргах останніх на труднощі й важкий план, давав поради писати в район й доводити нереальність плану, чим припинилась в жовтні здача хліба й місячний план, дякуючи цьому, виконано було лише на 6 %. В селі Марківці розпорядження дав висипати в комору приготовлений хліб для вивозу й займатися посівкампанією.

Директор МТС Обидало в той же час почав обробляти громадську думку про нереальність плану в МТС й 22 жовтня добився по своїй доповіді на бюро партосередку, членом бюро якого він являється, резолюцію про нереальність плану по колгоспах МТС.

Протягом жовтня Ляшенко, Бема, Обидало й Лебеденко (зав. районним земельним відділом РВК, притягнутий під час суду до кримінальної відповідальності й справа передана дільничному прокурору), протягом доби зібрали в районі відомості про так званий «фактичний обмолот». На підставі цих брехливих відомостей, явно для них зменшених проти дійсності, склали відверто куркульський баланс, із якого виходило, що в Кобеляцькому р-ні треба хліб ще завозити й з цим «балансом» Ляшенко й Обидало, перший як секретар райпарткому та член президії райвиконкому, а другий як директор МТС та член президії райвиконкому, поїхали в обласні організації доводити нереальність плану й клопотати [про] зменшення такого.

Підставою для цього явно куркульського балансу крім відомостей про «фактичний обмолот» була ще й доповідна записка директора МТС Обидала, яку він спеціально за директивою Ляшенка склав райпарткому, райвиконкому й РСІ.

Свідомий саботаж районного керівництва зверху спрямували на зрив хлібозаготівель, [він] демобілізував сільських робітників. Дії Ляшенко, Беми, Обидала приймалися як директива не виконувати план,

уповноваженим РПК, РВК в селах не робили, з дозвілу Ляшенка снідли в Кобеляках. А на селах в той час куркульством розкрадався колгоспний хліб, закопувався в ями, яких зараз виявлено до 70 із хлібом, хліб розбазарювався, одержували велику кількість рвачі та ледарі й тим руйнувалось організаційно-господарче зміцнення колгоспів й порушувався добробут сумлінно працюючих колгоспників.

Одночасно з цим в районних організаціях розцвітало злочинне відношення до витрачання державних коштів й хліба. Райвиконкомом, на чолі якого був Бема, було визначено артіль «Червона Армія» Перегонівської сільради 48 606 крб. 99 коп. за нібито загинутих від граду хліб, видапо 750 ц державного посівного матеріалу, артіль звільнена від виконання плану хлібозаготівель в той час, коли градом пошкоджено було невзначу площу, артіль намолотила 1422 ц. й ще має помолочений хліб.

Райвиконком в особі голови Беми, членів президії Ляшенка, Гарагулю, членом президії РВК — зав. відділом постачання Павловим, саботором МТС Обидалом та головою райколгоспспілки Винокуровим, саботуючи виконання плану хлібозаготівель розбазарювали хліб колгоспів, який повинен бути зданий державі, злочинно витрачали мірчук із державних та кооперативних лімітів на безпідставне постачання поверх нарядів районного центра та ін. Таким чином, у 1932 р., в тому числі із хліба повного врожаю, розбазарено 34 тис.

Голова райспоживспілки Лук'янов, знаючи, що він не має права на одержання й витрачання колгоспного і державного хліба — мірчука, такий від вищезазначених осіб приймав, витрачав, чому з'явився співучасником злочинців.

Обласний суд на підставі даних судового слідства встановив, що ганебний провал у виконанні плану хлібозаготівель по Кобеляцькому р-ну під час керівництва Ляшенка, Бема, Обидала, в наслідок двурунництва з боку них й явного саботажу, потакання місцевим антирадянським рвачьким тенденціям, відсутності партійної та радянської демократії та зажиму критики і самокритики.

Всі підсудні в пред'явлених ним звинуваченнях винними себе повністю визнали.

На підставі вищезазначеного Харківський обласний суд визнає винними Ляшенка, Бема та Обидала в злочині, передбаченому арт. 54-м п 7-м КК УСРР. Винокурова, Павлова — за арт. 100-м ч. 1-ю КК УСРР, Гарагулю та Лук'янова — за арт. 98-м ч. 1-ю КК УСРР.

Приймаючи на увагу, що всі підсудні визнали себе винними, засудили свої злочини й що вони можуть бути виправдані, Харківський облсуд, керуючись арт. 297-м КК УСРР

приговорив:

Ляшенка Кирила Гавриловича на десять років (10 р.) позбавлення волі в поправно-трудовах таборах у далеких місцевостях Союзу. Бема Федора Кіндратовича та Обидала Івана Омельковича на вісім років позбавлення волі в поправно-трудовах таборах у далеких місцевостях Союзу кожного. Винокурова Йосипа Васильовича на шість років позбавлення волі в поправно-трудовах таборах у далеких місцевостях СРСР. Лук'янова Сергія Васильовича на два роки позбавлення волі в загальних місцях ув'язнення.

Відносно всіх засуджених не приміняти конфіскації майна й після відбуття призначеної їм міри соцзахисту вважати їх не позбавленими прав. Беручи на увагу визнання в злочині й засудження такого Лук'яновим й що він може бути виправлений, перебуваючи на волі, вирок від-

носно Лук'янова на підставі 48-го арт. КК вважати умовним з іспитовим терміном на п'ять років, заборонити Лук'янову на три роки займати відповідальні посади та працювати на кооперативній роботі.

Павлова Василя Гнатовича та Гарагулю Андрія Фадійовича на 5 років позбавлення волі в поправно-трудовах таборах у далеких місцевостях СРСР.

Захід запобігнення залишити Ляшенку, Обидалу, Винокурову, Павлову та Гарагулі, Бемі тримання під вартою, а Лук'янову змінити на підписку про невиїзд, із м. Кобеляк, звільнивши Лук'янова з-під варті.

Судові витрати віднести за рахунок держави.

Призначену міру соцзахисту Винокурову Йосипу Васильовичу вважати по совокупності з призначенням вироком облсуду від 29—30 листопада 1932 р. — десять років позбавлення волі в поправно-трудовах таборах у далеких місцевостях СРСР.

Попереднє ув'язнення засудженим зарахувати із дня їх арешту.

Вирок може бути оскаржений до Найвищого суду УСРР протягом п'яти днів із дня доручення копії¹⁵⁸.

Оригінал за належними підписами.

Згідно: підпис¹⁵⁹

№ 336

ПОСТАНОВА КАСАЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ
УСРР ПРО ЗАЛИШЕННЯ В СИЛІ ВИРОКУ,
ВИНЕСЕНОГО СЕЛЯНЦІ Н. М. КЛІМЕНКО:
10-РІЧНЕ УВ'ЯЗНЕННЯ ЗА МІШОК КОЛОСКІВ

25 грудня 1932 р.

Ухвала

Іменем Української Соціалістичної Радянської Республіки
Найвищий суд в касаційній колегії кримінальних справ
грудня 25 дня 1932 р. у складі голови Берновського,
членів Тимошенка та Волдинера, доповідач — Тимощенко.

Розглянувши в порядку касаційному справу з вироком Дніпропетровського облсуду з 15 жовтня 1932 р. про Кліменко Настю Матвіївну, 55 років, селянку, міцну середнячку, засуджену за арт. 54-м, ч — 7-ю КК та за постановою ЦВК та РНК Союзу з 7.VIII.1932 р. до позбавлення волі в далеких місцях ув'язнення на 10 років з конфіскацією майна, з обмеженням у правах на 5 років. За те, що вона займалася крадіжками з колгоспних ланів шляхом зрізання колосків, де її було затримано на місці крадіжки з одним лантухом колосків. Покликання касатора на владання арт. 351-го КПК уваги не заслуговує, тому що міра соцзахисту відповідає скоєному та соцнебезпеці засудженої. За розглядом справи в порядку арт. 346-го КПК зауважено, що суд застосував до засудженої арт. 54-й, п. 7-й КК зайве, а її слід вважати лише за постановою ЦВК та РНК Союзу [РСР] від 7. VIII.32 р. А тому, керуючись арт. 365—370-ми КПК ухвалив: каскаргу залишити без наслідків, а вирок — в силі.

Берновський, Тимощенко, Волдинер

ЦДАЖР України, ф. 24, оп. 8, спр. 3542, арк. 216. Оригінал.

№ 337

З ПРОТОКОЛУ БЕРДІАНСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
ПРО РЕПРЕСИВНІ ЗАХОДИ ЩОДО КОЛГОСПІВ,
ЗАНЕСЕНИХ НА «ЧОРНУ ДОШКУ»

28 грудня 1932 р.

2. **СЛУХАЛИ:** Про викиття заходів щодо колгоспів, які занесені на «чорну дошку» облвиконкомом (опитавши членів президії 25 грудня 1932 р.).

2. **УХВАЛИЛИ:** За продовження зловмисного невиконання державного плану хлібозаготівель, за організованої куркульськими елементами саботажа до занесених облвиконкомом на «чорну дошку» колгоспів ім. Шевченка Новоолексіївської сільради, «Червоної стяг» Ногайської сільради — викити такі заходи:

а) заборонити цілком будь-яку торгівлю цим колгоспам і колгоспникам;

б) протягом [часу] до 28.XII.32 р. стягти кредити та всі платежі (сільгоспподаток, державну заборгованість, страховку), грошову заборгованість по цих колгоспах розверстати по колгоспниках та стягнути протягом до 28 грудня;

в) накласти натурштраф м'ясом в розмірі 15-місячного завдання з тим, щоб до 5 січня 1933 р. дотерміново стягнути з колгоспників цих колгоспів як план м'ясозаготівель, так і накладання натурштрафів;

г) негайно заборонити будь-який помол, як колгоспам, так і колгоспникам цих колгоспів;

д) 26 грудня надіслати в ці колгоспи спеціальні бригади під керівництвом тов. Коваленка та Віткіпа, яких зобов'язати протягом [часу] до 5 січня 1933 р. вкупі з сільрадами та правління колгоспів цілком забезпечити виконання всіх цих міроприємств.

Цю постанову оголосити в пресі.

Голова РВКу Палій
Секретар Мокштадт *

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 8, спр. 309, арк. 74. Засвідчена копія.

№ 338

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БОРОДІАНСЬКОГО
РАЙВИКОНКОМУ КИІВСЬКОЇ ОБЛ. ПРО ЗНЯТТЯ
З ПОСАД ГОЛІВ СІЛЬРАД ЗА НЕВИКОНАННЯ
ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ

29 грудня 1932 р.

727. **СЛУХАЛИ:** Про голову Пісківської сільради Величко (шляхом опиту 23 листопада 1932 р.).

727. **ПОСТАНОВИЛИ:** Голову Пісківської сільради Величко Кіндрата, що утаював хліб від держави, маючи 54 пуди хліба, приховав його під пологовою тощо, чим дискредитував себе як голову сільради перед населенням — з голови Пісківської сільради зняти. Доручити уповноваженому РВК т. Бахмачу провести вибори голови Пісківської сільради.

731. **СЛУХАЛИ:** Про голову Шибенської сільради Купченко.

* Засвідчено печаткою райвиконкому.

37 і-2329

Таким чином, основні кампанії цього року — засівна кампанія, обробіток буряку, підготовка до збиральної кампанії проходили без належного пояснення колгоспникам основних рішень партії і уряду, що їх було в цей час видано.

6. Разом з тим треба відзначити подачу заяв про вихід також з боку керівних кадрів колгоспів. Так, в колгоспі «Друга п'ятирічка» Пустоварівської сільради заяви про вихід було подано зав. господарством колгоспу, бригадиром, табельником. Заяви колгоспникам про вихід подавали колишнім рахівником колгоспу, навіть і в канцелярії самого колгоспу. Треба відзначити, що і зав. господарством, і бригадир, і табельщик продовжують свою роботу на своїх попередніх посадах в цьому ж колгоспі.

Таким чином, навіть і керівний склад окремих колгоспів проявив нестійкість під час масової подачі заяв, а в деяких випадках навіть і організував подачу. Як одну з причин, що спричала подачі заяв про вихід, треба відзначити також безгосподарність в низці колгоспів, зокрема масовий падіж коней і значну загибель буряку. Так, в колгоспі ім. Волошилова за час зими з 200 коней залишилося лише 50. Приклади про загибель буряку приводилися вище.

7. Злиття колгоспів проводилась часто-густо без будь-яких економічних підстав, причому навіть і після злиття колишні колгоспи залишилися часто окремими одиницями, так званими філіями, навіть з окремими зав. господарствами, коміринками та ін.

Цікаво відзначити, що в колгоспі «3-й вирішальний» Пустоварівської сільради з 74 заяв, що їх подано в цьому колгоспі, лише 2 поступили з колишнього колгоспу «Червона зірка». Всі останні поступили від членів колишнього колгоспу ім. Петровського. На запитання голови колгоспу члену партії т. Гавві про причини цього, було одержано відповідь про те, що ця філія, колишнього колгоспу ім. Петровського знаходиться за 4 км, що він зараз ще багатьох з них не знає, хоча злиття проведено було приблизно в лютому — березні місяці, і що взагалі він не мав часу ще поговорити з тими, хто подав заяви. Треба відзначити, що центр колгоспу знаходиться в колишньому колгоспі «Червона зірка».

Наведені причини являються основними, що сприяли збільшенню кількості заяв про вихід із колгоспів. Коли все це зв'язати з відсутністю роботи серед подавших заяви колгоспників, з відсутністю будь-якої відповіді колгоспникам, що подали заяви, наприклад, в колгоспі «Революція» є заяви, в яких втретє просять вирішити питання про виключення їх з колгоспу. Це складає становище, коли колгоспник по суті не одержує ніякої відповіді на ті питання, які у нього повстають і іде за тією частиною, що майже не працювавши в цьому році в колгоспі, тим самим мало зацікавлена в дальшому перебуванні в колгоспі, оскільки не чекає одержати будь-чого з колгоспу цього року при розподілі виключно по трудових.

Випадкам розбору коней не було протиставлено відповідних заходів. Так, в колгоспі «Друга п'ятирічка» із 40 розібраних коней 17 повернуто, 18 продано колгоспникам, що їх розібрали, а 5 ще до цього часу не повернуто в колгосп. Все це складає настрої, коли подавши заяви чекають повернення їм майна, що його було в свій час успішно. А без роз'яснення, без відповідної масової роботи серед колгоспників, того, що майно буде повертатися лише по закінченню господарчого року, викликає подачу колективних заяв про вихід, якими намагаються розвалити колгосп і тим викликати розподіл поміж колгоспниками всього майна. Такі випадки розбору всього майна були в селах Токарівка та Вільна Та-

расівка. Правда, їх було заходами районних організацій в значній мірі ліквідовано, і колгоспи було відновлено.

Треба знов підтвердити те, що було сказано раніш, що районні організації систематичної роботи з колгоспниками, подавшими заяви і працюючими в колгоспах, не проводять. Поруч з цим не дається належної відсічі лідарям, що намагаються розбити колгоспи і при цьому одержати назад усунулене майно. Коли не зв'язати з тим, що хлібозаготівлі по одноосібному сектору ще не були розпочаті, а натуральні авантажі в низці колгоспів не видавалися, цим можна цілком пояснити ті масові заяви, що їх було подано про вихід з колгоспів по Сквирському р-ну.

* * *

Окремо вважаю за потрібне поставити перед ЦК такі питання, що виникли під час обстеження:

1. Під час збору насіння перед весняною засівною кампанією у багатьох колгоспників було одержано порядком взаємодопомоги ярове насіння, причому було видано розписки, або по деяких районах випущено облігації так званої насінневої позики, в яких зазначалося про обов'язкове повернення взятого насіння з першого обмолоту восени. Зараз же колгоспники звертаються з вимогою про повернення взятого насіння. Зокрема, по колгоспу «Революція» с. Безпечна у колгоспників зібрано таким чином біля 300 пуд. В цілому по району за заявою секретаря РПК це складає 10—12 тис. пуд. або 1—1,5% до районного плану хлібозаготівель (800 тис. пуд.). Коли про повернення насіння, одержаного порядком взаємодопомоги колгоспом колгоспу, вже є відповідна директива ЦК, то про повернення насіння, взятого колгоспом у колгоспників, такої постанови немає. Це питання треба зараз вирішити, оскільки без відповідної постанови ЦК, РПК на повернення взятого у колгоспників позичково насіння не рішення.

2. Повернення майна, неправильно проданого, проводиться постановою РПК—РСІ, причому майно це в більшості випадків під час продажу куплено колгоспами. Під час повернення цього майна з колгоспу, дажу куплено колгоспами. Під час повернення цього майна в свій час уплатених колгоспом коштів ніхто не повертає, оскільки вони в свій час були зараховані на прибуток сільського, районного або республіканського бюджету. По окремих колгоспах вартість повернутого майна складає досить значну суму. Так, в колгоспі «Друга п'ятирічка» сума вартості повернутого майна складає коло 3 тис. крб. В цілому по Сквирському р-ну, хоч детальних розрахунків ніхто не робив, але за заявою голови РСІ та зав. орг. це складає біля 300 тис. крб., за заявою секретаря РПК — понад 200 тис. крб. Точної суми ніхто не знає. За заявою районних організацій на їх звернення до облікового про асигнування відповідних коштів на уплату колгоспам за майно, що повертається як неправильно продане, було одержано відповідь, що це повинно покриватися районним бюджетом, але оскільки районний бюджет не зможе таких величезних сум виплатити, це питання залишається і зараз невирішеним.

Вважаючи за ненормальне становище, коли виправлення припущених помилок проводиться коштом колгоспів, вважаю, що з цього приводу повинно бути спеціальне рішення ЦК або РНК з тим, щоб було з'ясовано цю суму по всій Україні з відповідним рішенням джерел, за рахунок яких повинно ці суми покривати.

Заст. голови правління Укрколгоспцентру Підкамінський

ЦДАЖР України, ф. 559, оп. 1, спр. 2572, арк. 29—37, Оригінал.

ЛИСТ КОЛГОСПНИКА ПРО УСПІХИ ТА ЗАПЕНАД АРТІЛІ
«ЧЕРВОНІЙ ОРАЧ» НА ХАРКІВЩИНІ ВНАСЛІДОК
ПОЗАПЛАНОВИХ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ

грудень 1932 р.

Наша артіль «Червоний орach» зорганізувалася в 1919 р. Коли почали робити в артілі, то селяни дивилися, що в колгоспі далеко кращо жити, поступали й собі. В 1930 р. було дуже гарно. Хлібозаготівлю, яка була доведена до артілі, виконали у два рази більше, а також дали і колгоспникам. Так що працювали дружно, було що їсти й робота гарно йшла. А далі, коли в артілі об'єднали 4 артілі, тобто стало около 350 господарств (це в 1932 р.). Під весну артіль справила гарно з весняною засівкампанією, уборкою, а також уборкою цукрового буряка. А саме головне те, [що] на артіль план хлібозаготівлі був 10 тис. пуд. артіль план хлібозаготівлі виконала повністю з перебільшенням. Через місяць у нас забрали весь посівний матеріал, забрали віку, ту, що залишили для харчування, весь фураж, а частину роздали віки на трудові колгоспники. І постановила сільрада відібрати, мовляв, це незаконно одержаний хліб. Хіба це не є перекручування постанов партії і уряду?

Забравши весь посівматеріал, переочищений, вже готовий до посіву, фураж, що був для підгодовування коней, а тепер говорять «шукайте на місцях посівматеріал, фураж і для свого харчування». Я думаю, коли артіль виконала свій план, то не повинні ніхто її займати, бо на це є постанови ЦК КП(б)У і інші. Так я думаю, що редакція зверне на це належну увагу і винних притягне до відповідальності.

Жорстока Павло Іванович

с. Пархомівка Краснокутського р-пу

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 121. Ротапринт.

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА СІЛЬКОРА ДО ГАЗЕТИ
«РАДЯНСЬКЕ СЕЛО» ПРО ГОЛОДУВАННЯ
Й РЕПРЕСІЇ ПРОТИ СЕЛЯН ЗА НЕВИКОНАННЯ
ХЛІБОЗАГОТІВЛІ В КОЛГОСПІ «СЕРП І МОЛОТ»
НА ОДЕЩИНІ

Грудень 1932 р.

Наш колгосп «Серп і молот» і сільрада Краснопільська — на «чорній дощці» за невиконання плану хлібозаготівель. Тут є буксирна бригада від РПК, але вона неправильно підходить до колгоспників і перекручує лінію партії. Керівництво Краснопілки допустило, що в колгоспі «Серп і молот» ледарі розікрали хліб, крали й одноосібники, а тепер не виконано плану хлібозаготівлі і крадіжки колгоспники вже по 3—4 місяці не бачили і не їли хліба й теж стали розкрадати хліб та жорна цього на жорнах, щоб не бути без хліба. Через це багато колгоспників-ударників стають симулянтами, злодіями, бо іншого виходу їм не видно.

З того часу, як ми на «чорній дощці», буксирна бригада ходить по колгоспниках і шукає хліба. І як у кого знайде, то віддає до суду, як

крадіїв. Оце нещодавно вїздна сесія Великописківського р-пу судила в нас чотирьох жінок, з них 3 — вдови, за соцстаном бідняки, у яких до вступу до колгоспу й тепер немає нічого, крім хати. Це старі жінки, забиті злиднями, жодна з них — ні Капіще Марія С., Капіще Параска, а також Ткаченко Тетяна і Пойда Вустя — не можуть ні розписатися, ні газети почитати, бо неписьменні і потрапили на лаву підсудних через свою невідомість. У них знайдено декілька цудів хліба, де в кого вкрадений, а де в кого ні, але всіх суд позбавив волі на 4—5 років.

Я цим не хочу сказати, що вдови не крали, або що вони невинні, але так карати їх, як невідомих людей, не можна, тому що неграмотна людина допустить чого вгодно. Коли взять Капіще Марію та Пойду і Капіще Параску, то вони такі забиті невідомістю і злиднями, що їх куркуль підбурив і заставив їх красти і накопувати хліб.

Ще коли подивитися з другої сторони, то ні жодного куркуля не віддано під суд, а лише бідняка. Куркуль, підкуркульник чинить різні злочинства в сільраді та колгоспі, і їх суд обходить, бо керівництво колгоспу та взагалі Краснопілки їх скриває. Ось куркуль, що був у колгоспі, Нецадін Грицько покрав у колгоспі хліб, і коли цей хліб знайшли, то він утік невідомо куди. Сільрада й колгосп про його мовчить, а бідняки паряться в ДОПРі. Через наших керівників вже по 3—4 місяці колгоспники не бачили хліба, бо їм байдуже. Хоч хто де й купить хліба, то змолоти не може, бо млини позакривані й сільрада не дає нікому довідок. А голодний колгоспник, щоб не робити голодному, чи купує, чи краде хліб і робить жорна. За це сільрада теж віддає до суду.

Тепер обговорити так: коли не дати колгоспникові їсти, то чи він довго буде чесним і добросовісно робити на користь колгоспу? Я думаю, що він так довго не робитиме. А ось у нас в колгоспі вже майже 1—2 роки нічого колгоспники не одержують, лише борг у колгоспника все збільшується. Через неправильний облік праці в нас у колгоспі ніхто не знає, хто скільки заробив, або скільки винен. У колгоспі неправильно рахують трудові, через що більшість у колгоспі має борги.

Колгосп «Серп і молот» щороку і майже щодня занепадає і щодня має більші втрати. Ось 2 роки в цьому колгоспі будується хата біля колгоспної конюшні, на яку вкладено декілька тисяч трудових та декілька сот карбованців грошей, і до цього часу не вкрита і вже на дощах, під снігом валяється. Майно та різні прибутки цього колгоспу хто як хоче розтягає і управа за це не відповідає. Взяти за приклад завхоз Шевцова, він с/г реманенту не доглядає і вже в дворі колгоспу майже нічого нема, а сільрада його за безвідповідальне ставлення до майна колгоспу не притягає до відповідальності. А якби це завхоз [був] бідняк, то вже парився б у ДОПРі. Минулого року цей самий Шевцов допустив до того, що солону, полу, розікрали одноосібники, і не було нічого кормити коней і без кормів загинуло більш як 200 коней. Цього року теж хоче до цього допустити. Уже майже половину соломі розібрали колгоспники в'язками, а коні колгоспні через 2—3 місяці загинуть без кормів, як і минулого року.

Робота буксирної бригади по хлібозаготівлі незаконна. Ця бригада ходить по хатах і бере, що в кого хоче, і де діває — невідомо. Є випадки, що забирають хліб, скільки є, а як не даєш з хати, то арештують і забирають все майно. Як не даєш, то ще й поб'ють, або не пускають до хати, то вони двері б'ють. Дехто й купив хліба, то бригада каже «вкрав з колгоспу», а то беруть з погрібів капусту, огірки і все. Все це робиться мабуть для того, щоб створити контрреволюцію.

Культурно-освітньої роботи немає. Майже 3—4 місяці, як пройшли

загальні збори колгоспу, на яких були лише діти. Будинок колгоспника завалився, а в червоному куточку сидять арештовані. Ось через відсутність масової роботи в нас теж розкрадають хліб і все. Через це я й сам голодний, пухну, бо декілька місяців не їв хліба, а роботи рабляю. Тепер сиджу та думу думаю, що вже до 30—40 бідняків у ДОНРі і мені не минеться.

Сількор Іван¹⁶²

с. Краснопілка Великофисківського р-ну. Одещина.
ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 144—146. Оригінал.

№ 342

ЛИСТ СЕЛЯНИНА І. КУЧМИ З АРТІЛІ
«ЧЕРВОНИЙ ХЛІБОРОБ»¹⁶³ ПРО ГОЛОДУВАННЯ
КОЛГОСПНИКІВ

Грудень 1932 р.

Що нам робити далі? У нас в правлінні і в активі с частина заможньо-середняцького елемента, який при видачі на харчі продуктів собі брав по мішку пшона, а колгоспникам давав на трудовень. Деякі получали дуже мало, даже до 5 кг. Протягом уже 1½ місяці як колгоспники голодують, не бачили в себе муки. Правління на це не обрачає вніманія, гонять голодних на роботу.

Мало того, ще кажуть: «давайте з кожного двору послідні культури: як-то гробх, квасолю, кукурудзу». Деякі колгоспники придбали по 5—10 кіл, то правління заможньо-середняцьке каже «давайте, а то підем заберем останне».

Ми тепер такі голодні, що вже частина не ходить на роботу, по нас гонять чуть не з-під палки, даже угрозами, що «ми тебе викинем з колгоспу». Діти колгоспників ходять побираються, а правління на це не обрачає вніманія, ще й насміхається, каже «чого ж у мене [є], а в тебе нема». Коли б ще ми получили приблизно, а то ми, колгоспники, получили од 5 до 20 кг, а правління получило до 100 кг і хоче, щоб з нас ми рівнялися харчами. Нам підійшла повна голодовка. Як нам бути, бо ми видим перед собою гибель.

І. Кучма

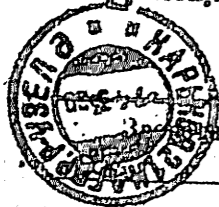
Артіль «Червоний хлібороб»

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 136—137. Ротапринт.

1933

ПОШТОВА КАРТКА
Харків 25,
ПУШКІНСЬКА 24

Редакція газети „Колгоспне Село“
сектор листів та селкорів

адреса м. Сущани, Рівненська
рай. РРР РС

Поштова картка редакції газети «Колгоспне село», куди надсилали численні листи колгоспники України.

Ось це я розкажу у відповідь на промову тов. Сталіна. Уже другим рік як тягну голодас село Сущани. Зранується од усякої нечистоти, по їдять і мруть як мухи в осени. Ходять балачки, що радада вигнала в колгос, щоб "окон-лучувата" трудячу людність, нема хліба хоч цього 1932 року жодного центнера хлібозаготівлі не було взято в державу. Коней, овиней тех раптом не стало, а причину не допелось дозго шукати Рада колгоспу "Нова Диття" скла-ностася з тих пароватів, що тягнуть соки з трудящих колгоспників і будують колгоспне будівництво.

Весною 1932 року від неуважного догляду за кінями нови видохли. А частину рада колгоспу в конюхами, бо вони рідни, продавали і коню ніч піячали у БОВИ Корнія Сорг. а яка части коней зосталась то була неадатна до весня-ної сівби. Надійшли робота в полі, колгоспівці були хляпі то рець неокановля накладає норми виробітку, жодні авісе чо виробляти і робили по чотирі дні на трудовень, тоді як на постійній роботі були рідни та свата ради колгоспу виробляти по одному трудовень за день. Колода рада потей од колгоспників кабанця і їли о постійника-ми і кінці року коли розраховувалось то виявилось, що по-стійники, конюхи, бригадиря та інші получили хлібаа во-сім багато, а поденні робили і заробили по пуду менше, поросеня роздали постійним теж, а останні пскослови та по їли замість того, щоб оддали м'ясозаготівлі, колгоспники поденні, що ходили на роботу не мають ні хліба, ні поро-сят, а м'ясозаготівля рада колгоспу розложила не їли, щоб виконали. А на рідво вдобавку рада колгоспу потаб вимолотала їв пудів колгоспівського жита і розділила поміж себе. Малаю, який наловив на трудовні рада попра-ди і пропала. Склад ради - БОВА Корнія, БОВА Града, КРАВ-ЧЕНКО Хома, ЛІТВИН Влад, ГЛУШКО Ілляндо, ГЛУШКО Санько.

Лист колгоспника артілі «Нове життя» в с. Сущани Ісарлицького р-ну до газети «Колгоспне село», Січень 1933 р. — Док. № 350.

З ДОПОВІДІ Й. В. СТАЛІНА «ПІДСУМКИ ПЕРШОЇ П'ЯТИРІЧКИ» НА ОБ'ЄДНАНОМУ ПЛЕНУМІ ЦК І ЦКК ВКП(б) — «ПРО ПІДСУМКИ П'ЯТИРІЧКИ ЗА ЧОТИРИ РОКИ В ГАЛУЗІ БОРОТЬБИ З РЕШТКАМИ ВОРОЖИХ КЛАСІВ»

7 січня 1933 р.

Деякі товариші зрозуміли тезу про знищення класів, створення безкласового суспільства і відмирання держави, як виправдання лінощів і благодущності, виправдання контрреволюційної теорії згасання класової боротьби і ослаблення державної влади. Нічого й казати, що такі люди не можуть мати нічого спільного з нашою партією. Це — переродженці, або дворушники, яких треба гнати геть з партії. Знищення класів досягається не шляхом згасання класової боротьби, а шляхом її посилення. Відмирання держави прийде не через ослаблення державної влади, а через її максимальне посилення, необхідне для того, щоб добути рештки вмираючих класів і організувати оборону проти капіталістичного оточення, яке далеко ще не знищене і не скоро ще буде знищено.

В результаті здійснення п'ятирічки ми добилися того, що вибили до кінця останні рештки ворожих класів з їх виробничих позицій, розгромили куркульство і підготували ґрунт для його знищення. Такий 6 підсумок п'ятирічки в галузі боротьби з останніми загонами буржуазії. Але цього мало. Завдання полягає в тому, щоб викинути цих колишніх людей з наших же власних підприємств та установ і остаточно їх знешкодити.

Не можна сказати, щоб ці колишні люди могли що-небудь змінити своїми шкідливими і злодійськими махінаціями в нинішньому становищі в СРСР. Вони надто слабкі і немічні для того, щоб протистояти заходам Радянської влади. Але якщо наші товариші не озброяться революційною пильністю і не виженуть з практики обивательски-благодушне ставлення до фактів злодійства і розкрадання суспільної власності, то колишні люди можуть наробити немало пакостей.

Треба мати на увазі, що зростання могутності Радянської держави буде посилювати опір останніх решток умираючих класів. Саме тому, що вони вмирають і доживають останні дні, вони будуть переходити від одних форм наскоків до інших, різкіших форм наскоків, апелюючи до відсталих верств, населення і мобілізуючи їх проти Радянської влади. Немає такої пакості і наклепу, яких ці колишні люди не звели б на Радянську владу і навколо яких спробували б мобілізувати відсталі елементи. На цьому ґрунті можуть ожити і заворушитися розбиті групи старих контрреволюційних партій есерів, меншовиків, буржуазних націоналістів центра і окраїн можуть ожити і заворушитися уламки контрреволюційних елементів з троцькістів і правих ухильників. Це, звичайно, не страшно. Але все це треба мати на увазі, якщо ми хочемо покінчити з цими елементами швидко і без особливих жертв. Ось чому революційна пильність є тією самою якістю, яка особливо необхідна тепер більшовикам.

Сталін Й. Твори. — Т. 13. — С. 210—212.

З ПРОМОВИ Й. В. СТАЛІНА НА ОБ'ЄДНАНОМУ ПЛЕНУМІ ЦК І ЦКК ВКП(б) «ПРО РОБОТУ НА СЕЛІ»

11 січня 1933 р.

4. Четверта причина хиб нашої роботи на селі полягає в невмінні цілого ряду наших товаришів на місцях перестроїти фронт боротьби з куркульством, в нерозумінні того, що лице класового ворога змінилось останнім часом, змінилась тактика класового ворога на селі і що відповідно до цього треба змінити свою тактику, щоб добитися успіху. Ворог зрозумів нову обстановку, зрозумів силу і могутність нового ладу на селі, і, зрозумівши це, перестроївся, змінив свою тактику, — перейшов від прямої атаки проти колгоспів до роботи тихою сапою. А ми цього не зрозуміли, нової обстановки не розглядали і продовжуємо шукати класового ворога там, де його немає вже, продовжуємо вести стару тактику спрощеної боротьби з куркульством, тоді як вона, ця сама тактика, давно вже застаріла.

Шукають класового ворога поза колгоспами, шукають його у вигляді людей із звірячою фізіономією, з величезними зубами, з товстою шиєю, з обрізом в руках. Шукають куркуля, яким ми його знаємо з плакатів. Але таких куркулів давно вже немає на поверхні. Нинішні куркулі і підкуркульнички, нинішні антирадянські елементи на селі — здебільшого люди «тихі», «солоденькі», майже «святі». Їх не треба шукати далеко від колгоспу, вони сидять в самому колгоспі і займають там посади комірників, завгоспів, рахівників, секретарів і т. д. Вони ніколи не скажуть — «геть колгоспи». Вони «за» колгоспи. Але вони ведуть у колгоспах таку саботажницьку і шкідницьку роботу, що колгоспам від них не поздоровиться. Вони ніколи не скажуть — «геть хлібозаготівлі». Вони «за» хлібозаготівлі. Вони «тільки» пускаються в демагогію і вимагають, щоб колгосп утворив резерв для тваринництва, втричі більший розмірами, ніж це потрібно для справи, щоб колгосп утворив страховий фонд, втричі більший розмірами, ніж це потрібно для справи, щоб колгосп видавав на громадське харчування від 6 до 10 фунт. хліба в день на працівника і т. д. Зрозуміло, що після таких «фондів» і видач на громадське харчування, після такої шахрайської демагогії господарська міць колгоспу мусить бути підірвана, і для хлібозаготівель не лишається місця.

Щоб розгледіти такого спритного ворога і не піддатися демагогії, треба мати революційну пильність, треба мати здатність зірвати маску з ворога і показати колгоспникам його справжнє, контрреволюційне лице. Але чи багато є у нас на селі комуністів, які мають ці якості? Комуністи нерідко не тільки не викривають таких класових ворогів, а навпаки, самі піддаються їх шахрайській демагогії і плентаються за ними в хвості.

Не помічаючи класового ворога в його новій масці і не вміючи викрити його шахрайські махінації, деякі наші товариші нерідко заспокоюють себе тим, що куркулів уже немає, нібито, на світі, що антирадянські елементи на селі вже знищені в результаті політики ліквідації куркульства як класу, і що можна помириться через це з існуванням «нейтральних» колгоспів, які не є ні більшовицькими, ні антирадянськими, але які самі, так би мовити стихійним порядком, повинні будуть перейти на сторону Радянської влади. Але це помилка, товариші. Куркулі розбиті, але вони далеко не добиті. Більше того, — вони не скоро ще

будуть добиті, якщо комуністи будуть ловити гав і благодумувати, гадаючи, що куркулі самі зійдуть в могилу в порядку так би мовити стихійного свого розвитку. Щодо «нейтральних» колгоспів, то їх немає взагалі і не може бути в природі. «Нейтральні» колгоспи — це фантазія людей, яким дано очі для того, щоб нічого не бачити. При такій гострій класовій боротьбі, яка є у нас тепер в радянській країні, для «нейтральних» колгоспів не лишається місця, при такій обстановці колгоспи можуть бути або більшовицькими, або антирадянськими. І якщо ми не керуємо в тих чи інших колгоспах, то це значить, що ними керують антирадянські елементи. В цьому не може бути ніякого сумніву.

5. Нарешті, ще одна причина хиб нашої роботи на селі. Полягає вона, ця причина, в недооцінці ролі і відповідальності комуністів у справі колгоспного будівництва, в недооцінці ролі і відповідальності комуністів у справі хлібозаготівель. Говорячи про труднощі хлібозаготівель, комуністи звичайно перекладають відповідальність на селян, твердячи, що в усьому винні селяни. Але це зовсім невірно і безумовно несправедливо. Селяни тут ні при чому. Якщо мова йде про відповідальність і винність, то відповідальність падає цілком на комуністів, а винні тут в усьому — тільки ми, комуністи.

В світі нема і не було такої могутньої і авторитетної влади, як наша, Радянська влада. В світі нема і не було такої могутньої авторитетної партії, як наша, комуністична партія. Ніхто не перешкоджає і не може перешкодити нам вести справу колгоспів так, як вимагають цього інтереси колгоспів, інтереси держави. І якщо нам не завжди вдається вести справу колгоспів так, як вимагає цього ленінізм, якщо ми допускаємо нерідко ряд грубих, непростимих помилок, скажемо, по лінії хлібозаготівель, то винні в цьому ми, і тільки ми.

Ми винні в тому, що не розглядали негативних сторін колгоспної торгівлі хлібом і допустили ряд найгрубіших помилок.

Ми винні в тому, що цілий ряд наших партійних організацій відірвався від колгоспів, спочив на лаврах і віддався стихії самопливу.

Ми винні в тому, що цілий ряд наших товаришів все ще переодінує колгоспи, як форму масової організації, не розуміючи, що справа не стільки в самій формі, скільки в тому, щоб самим взяти на себе керівництво колгоспами і викинути з керівництва колгоспами антирадянські елементи.

Ми винні в тому, що не розглядали нової обстановки, і не усвідомили собі нову тактику класового ворога, який діє тихою сапою.

Постає питання, при чому тут селяни?

Я знаю цілі групи колгоспів, які розвиваються і процвітають, акуратно виконують завдання держави і міцніють в господарському відношенні день у день. З другого боку, я знаю і такі колгоспи, розташовані в сусідстві з попередніми колгоспами, які, незважаючи на однаковий з ними врожай і однакові з ними об'єктивні умови, — чахнуть і розкладаються. В чому причина? Причина в тому, що першою групою колгоспів керують справжні комуністи, з другою групою керують «шляпи», правда, з партійним квитком у кишені, але все ж «шляпи».

Постає питання, при чому тут селяни?

Результатом недооцінки ролі і відповідальності комуністів є те, що нерідко причину хиб нашої роботи на селі шукають не там, де її треба шукати, і хибі лишаються через це неусуненими.

Не в селянах треба шукати причину утруднень у хлібозаготівлях, а в нас самих, в наших власних рядах. Бо ми стоїмо при владі, ми маємо

мо в своєму розпорядженні засоби держави, ми покликані керувати колгоспами і ми повинні нести всю повноту відповідальності за роботу на селі.

Такі є головні причини, що визначили хиб нашої роботи на селі. Можна подумати, що я змалював надто сумну картину, що у нас вся робота на селі складається з самих тільки хиб. Але це, звичайно, невірно. Насправді наша робота на селі має поряд з цими хибами цілий ряд пайсерйозніших і вирішальних досягнень. Але я вже сказав на початку своєї промови, що в мої завдання не входить характеристика наших досягнень, що я взявся говорити тільки про хиб нашої роботи на селі.

Чи можна виправити ці хиб? Так, безумовно можна. Чи виправимо ми їх найближчим часом? Так, безумовно виправимо. В цьому не може бути ніякого сумніву.

Я думаю, що політвідділи МТС і радгоспів є одним з тих вирішальних засобів, з допомогою яких можна буде усунути ці хиб в найкоротший строк.

Стаття Н. Твори.— Т. 13.— С. 228—232.

№ 347

ЛИСТ ЗАГОТІВЕЛЬНО-ПОСТАЧАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО РОЗПОДІЛ РЕКВІЗОВАНОГО ХЛІБА
В ХЛІБОЗАГОТІВЛЮ ТА НА РОБІТНИЧЕ ПОСТАЧАННЯ

13 січня 1933 р.*

Секретно

Всем горрайснабам
Зиновьевск

При сем препровождаем к неуклонному исполнению и руководству следующее письмо, утвержденное секретариатом обкома КП(б)У 13.1. с. г. Нач. Моб. Обор. Упр. (Шлафер)

«О порядке использования хлеба, найденного в потайных хранилищах и изъятых раймилицией»

В целях установления четкого порядка в деле направления и использования хлеба, вскрываемого и отбираемого органами милиции, скрытого в ямах, потайных хранилищах, при обнаружении тайного поклажа у спекулянтов, перекупщиков и т. д. Вам надлежит руководствоваться:

1. Весь хлеб как в зерне, так и в размолотом виде, отобранный у тайных помольщиков, спекулянтов, перекупщиков, передавать в качестве поступления мерчука с зачетом в план выполнения мерчука и использования его по фонду рабочего снабжения области.

2. Хлеб, вскрытый в ямах, тайных хранилищах и т. д., передавать на пункты «Заготзерно» с зачислением Одессы, Николаева и Херсона, где в установленном порядке, за исключением этих городов, зачисляется в фонд рабочего снабжения этих городов по разнарядке облснаба.

* Дата затвердження листа Одеським обкомом КП(б)У.

3. Райзаготзерно совместно с райснабом обеспечивают соответствующую отчетность отдельно хлеба, зачисляемого по мерчуку для рабочего снабжения, с обязательным ежедневным телеграфным донесением облзаготзерну и облснабу на основе посылаемой по линии «Заготзерно» инструкции.

Использование всех ресурсов мерчука, являющегося неприкосновенным фондом рабочего снабжения области, без нарядов облснаба категорически воспрещается под страхом уголовной ответственности, невзирая на лица.

ОблзаготСТО (Сабин)
Облзаготзерно (Марайленич)
Облснаб (Портнов)
Верно: [підпис]

Держархів Кіровоградської області, ф. 242, оп. 1, спр. 1122, арк. 2. Засвідчена копія.

№ 348

ЛИСТ ЛЕБЕДИНСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛ
ДО ГОЛОВИ РЯБУШІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ І ГОЛОВИ КОЛГОСПУ
«ПЕРЕМОГА» ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ДОПОМОГИ ГОЛОДУЮЧИМ

24 січня 1933 р.

В окремих колгоспах є окремі двори, що голодують, а Ви не вживаєте будь-яких заходів нібито це Вас не стосується. Колгоспи повинні негайно запобігти цих явищ і бути занадто чутливими особливо до бригадирів, колгоспників з великою кількістю трудоднів, родин червоноармійців як колгоспників, так і одноосібників, червоних партизан, до дітей, з кого б вони не були, за стан яких ви несете відповідальність. Ця допомога повинна бути організована через взаємодопомогу колгоспників та зберіть гроші, купіть овочі, корову на м'ясо, хліба у колгоспників та видайте грошей і натурфонд з колгоспу (з листа Постишева).

Значна кількість хліба є закопана, захована в землю, розвипніть ініціативу його виявлення засобом натур [альної] нагороди хлібом виявлених осіб і повернення частини хліба на цю допомогу.

Окремі випадки голодухи повинні бути ліквідовані на місцях негайно, але є декілька колгоспів у районі, де потрібна загальна допомога, на яку потрібно мобілізувати значні кошти, а тому за ухвалою райтрійки Ви повинні виділити і переказати на рахунок райспоживспілки в Лебединській філії держбанку 300 крб., списавши на витрати за рахунок адміністративно-управлінських витрат.

Не пізніше 20 лютого 1933 р. надішліть до РВК список всіх виявлених, що знаходяться в тяжкому продовольчому стані, з зазначенням складу сім'ї. Характеристики про кількість працездатних, кількість вироблених трудоднів й причини такого тяжкого стану, коли і яка надана Вами допомога.

Голова райтрійки — голова РВК Гужевій
Райпостач Річка

Держархів Сумської області, ф. Р-2480, оп. 1, спр. 9, арк. 17. Оригінал.

№ 349

ВІДПОВІДЬ ЛІТИНСЬКОЇ РАЙКК—РСІ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ
«КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ПО СКАРЗІ КОЛГОСПНИКА М. П. ЯРЕМЧУКА
З С. НОВОСЕЛИЦІ-ЛІТИНСЬКОЇ ПРО НАСИЛЬНИЦЬКУ
РЕКВІЗИЦІЮ МАЙНА, ХУДОБИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА?

24 січня 1933 р.

Цим Літинський РайКК—РСІ повідомляє, що факти перекурчення політики партії на селі, що їх в дописі зазначено гр. Яремчук Матвієм, що мало місце в с. Новоселиці-Літинській нашого району, дійсно створені і по останнім, ще до надіслання від Вас, заявам, вжиті відповідні заходи, а саме: 1. Дійсно, під час проведення роботи по хлібзаготівлі в с. Новоселиці-Літинській, уповноважений РПК т. Гоголюк вкупі з сільським «активом» проводив та влаштовував масові п'янки і в п'яному вигляді проводили арешти селян, обшуки та вилучення хліба в контрактантів і цілий ряд інших зловживань. 2. При встановленні всіх цих фактів на місці уповноваженого РПК Гоголюка було негайно знято з роботи в селі і справа передана судово-слідчим органам для негайного притягання винних до відповідальності, а саме — Гоголюка та інших «активістів», як секретаря сільради Панасенко заарештовано і постановою бюро РПК виключено з лав партії. 3. Разом з цим констатовано несправдливості виключення з колгоспу Яремчука Матвія та доведення йому правдивості завдання, і зараз за розпорядженням РВК йому все майно, що було вилучено, повертається. 4. Справа перекурчення на с. Новоселиці-Літинській судовим засіданням на місці буде розглядатись в показовому порядку. Про що і довожу до Вашого відому.

Голова Літинської РайКК—РСІ Галжс

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 3, спр. 402, арк. 32. Відпуск.

№ 350

ЛИСТ КОЛГОСПНИКА АРТІЛІ «НОВЕ ЖИТТЯ» В С. СУЩАНІ
КАГАРЛИЦЬКОГО Р-НУ ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО»
ПРО ГОЛОДУВАННЯ СЕЛЯН ТА БЕЗГОСПОДАРНІСТЬ
В КОЛГОСПІ

Січень 1933 р.

Ось що я розкажу у відповідь на промову тов. Сталіна³. Уже другий рік, як тяжко голодає с. Сущани. Заражується од усякої нечистоти. Що їдять і мруть [люди] як мухи восени. Ходять балачки, що радла да загнала в колгосп, щоб «експлуатувати» трудящу людність. Нема хліба, хоч цього 1932 р. жодного центнера хлібзаготівлі не було взято в державу. Коней, свиней теж раптом не стало, а причину не довелось довго шукати. Рада колгоспу «Нове життя» складається з тих паразитів, що тягнуть соки з трудящих колгоспників і руйнують колгоспне будівництво.

Весною 1932 р. від неухважного догляду за кіньми вони видохли. А частину рада колгоспу з конюхами, бо вони рідня, продавали і кожну ніч пиячили у Бови Корнія Сергійовича. А мала часть коней зосталася, то була нездатна до весняної сівби. Надійшли роботи в полі, колгоспівці були хлялі, та рада постановила накидати норми виробітку. Люди звісно не виробляли і робили по 4 дні на трудовень, тоді як на

постійній роботі були рідня та свати ради колгоспу і виробляли по 1 трудодню за день. Колола рада потай від колгоспників кабанців і їла з постійниками. І в кінці року, коли розраховались, то виявилось, що постійники, конюхи, бригадири та інші получили хліба зовсім багато, а поденні робили і заробили по пуду менше. Поросята роздали постійникам теж, а останні покололи та поїли замість того, щоб оддати м'ясо-заготівлі. Колгоспники поденні, що ходили на роботу, не мають ні хліба, ні поросят, а м'ясозаготівлю рада колгоспу розложила на них, щоб виповнювали. А на різдво вдобавку рада колгоспу потай змолотила 18 пуд. колгоспівського жита і розділила поміж собою. Маляс, який на-лежав на трудодні, рада попродала і пропила. Склад ради — Бова Корній, Бова Гриша, Кравченко Хома, Литвин Влас, Глушко Михайло, Глушко Санько, Мишак Василь і голова Нужденко.

Просимо розслідувати*.

Кагарлик, с. Суцани, артіль «Нове життя».

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 109—110. Ротапринт.

№ 351

З ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВЕДЕННЯ НАРКОМЗЕМУ УСРР
ПРО ВОРОЖЕ СТАВЛЕННЯ СЕЛЯН ДО КОЛГОСПНОГО МАЙНА
ТА ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕРНОМ ПОСІВНОЇ КАМПАНІЇ 1933 р.

2 лютого 1933 р.

I. Класова боротьба навколо сівби

Куркульські та антирадянські елементи, які по багатьох місцях лізли до колгоспів, прикладають багато зусиль для зриву весняної сівби. Наводимо декілька прикладів тактики куркуля та його агентури.

1. Нищення та послаблення коня

Грушківський р-н. У колгоспі ім. Леніна куркулі отруїли 5 найкращих коней, нагодувавши їх кормом з «паризькою зеленню». Шкідників ще й досі не покарані. У колгоспі ім. Будьонного з вини конюха підкуркульника п'яниці Хамчака, кінь утопився в криниці.

Знам'янський р-н. В колгоспі «Комунар» за конюхів працюють куркулі. Куркулі [доглядали] коней, як хотіли. За перші місяці осені загинуло 92 коня з 195. Із тих 103 шт., що лишилися, більшість покалічені: з вибитими зубами, очима, з ранами на копитах. В районі такі непоодинокі. Слідчі органи не борються із шкідницьким нищенням коней.

Карлівський р-н. Артіль «Шлях бідняка» — куркулі працювали на стайні. Внаслідок їхньої «праці» загинуло 77 коней, а акти складено лише на 27. Загибель 50 шт. управа приховує.

Лебединський р-н. Коваленко візши горілку з Сум, проткнув коня ножем за те, що він не йшов під гору. В Кам'янському підкуркульник Бляненко пропив колгоспного коня і за це з нього управа вирахувала лише 40 крб. В Михайлівці куркулі підложили під соломку, що була постелена коням, борону вверх зубками.

* Підпису немає.

2. Розкрадання та хижацьке ставлення до колгоспного майна
Томашпільський р-н. В колгоспі ім. Сталіна куркулі, скориставшись з безгосподарного ставлення до реманенту, вкрали плуг та частини від культиватора.

Кобеляцький р-н. Колгоспник Троценко взяв артільного коня во-зяти собі соломку, коли кінь втомився і став відпочивати, він почав його бити залізним цінком і перебив йому ногу.

Новосанжарський р-н. У більшості колгоспів району догляд за кін-ми явно незадовільний. В артілі «Червоне село» кінь загинув в очереті і про це ні управа, ні конюхи не знали. В арт. «Весела праця» через недбайливий догляд, кінь пробив живіт.

Краснокутський р-н. Арт. ім. Скрипника. Бандур взяв жеребку ко-недбайливий догляд, кінь пробив живіт. Іздив цілий день, ввечері ця білу і поїхав шукати вкрадену корову. Іздив цілий день, ввечері ця матка абортувала і лежить з пухлими погами.

3. Розбор колгоспного майна і в першу чергу коней

Кобеляцький р-н. В арт. ім. Шевченка куркулі, скориставшись з відсутності масової роботи навколо постанови уряду про виділення із-дових, організували виділення «дворових» і розібрали коней по дворах.

4. Розповсюдження провокаційних чуток та дезорганізація колгоспної маси

Тростянецький р-н. Куркульські елементи, опираючись на дирек-тиву про припинення видачі хліба на громадське харчування, сіють чу-тки про голод. В результаті цього на роботу виходило не більш як 10 % колгоспників. Продовжуючи свою роботу і далі, куркульські елементи створюють настрій, що в «колгоспі будемо голодувати, треба іти у про-мисловість». Внаслідок за грудень виїхало 600 чоловік і зовсім виїха-ло 10 господарств.

II. Боротьба за насіння

Характеристичною рисою по колгоспах, які вивершили план хлібо-заготівель, є демобілізаційні настрої, щодо утворення насінних фондів. Чимало таких колгоспів залишилось без насіння, припустивши в мину-лому розкрадання та розбазарення хліба, не борючись за скоріше утво-рення насінних фондів. Наводимо приклади:

1. Колгоспи, вивершивши хлібозаготівлі, демобілізувались

Березівський р-н. на початку січня закінчив план хлібозаготівель. Замість [того, щоб] негайно переключитися на мобілізацію посівфон-ду — майже повна демобілізація. Петрівський, Златоустівський, Буляїв-ський партосередки зовсім припинили переобмолот соломи та перевію-вання половини, замість 66 молотарок працює 13—10 молотарок.

Березовський р-н. Для утворення посівного фонду, обікрали кожно-го колгоспника по 1 пуду зерна. У с. Вікторівці довели кожному кол-госпникові тверде завдання у 6 пуд. на посівний фонд, а коли не при-несуть, загрожують розкуркуленням. В Кудрявцівському колгоспі обі-крали кожного колгоспника по 1 пуду зерна, а керівники вікторівських колгоспів довели кожному колгоспникові по 6 пуд твердого завдання зерна і запропонували в обов'язковому порядку принести до колгоспу, а коли не принесуть, то загрожують розкуркуленням.

Літинський р-н. Івчанський колгосп ще в грудні викопав план хлі-бозаготівель, але поклавшись на самоплив на 10 січня засипав лише 75,3 % потрібного насінного фонду.

Козятинський р-н. У Білопільському колгоспі не вистачає 59 ц насіння, але ні управа колгоспу, ні партосередок нічого не роблять, щоб мобілізувати посівматеріал серед колгоспників.

2. Розгортаючи збирання насіннєвих фондів
йдуть лінією найменшого опору

Замість повернути розкрадене та неправильно роздане збіжжя, колгоспи стають на шлях «зрівняловки», встановлюючи «подушну» норму здачі насіння.

3. В окремих колгоспах насінні фонди
охороняються безгосподарно

Ляховецький р-н. Колгосп «Ленінська кузпя» злочинно ставиться до збереження посівматеріалу. Так, вика, яка була приготована для посіву, змокрила й поглипла.

4. Не слідкують за утворенням насінних фондів
відповідної якості по культурах

Корсунський р-н. До утворення посівфонду ставляться формально, не слідкують за якістю та культурами. Наприклад в артілі «П'ятирічка» ніхто не знає скільки і яких саме культур засипано до насінного фонду.

5. Одноосібники вступають до колгоспу без насіння

Орининський р-н. Новоприйняті одноосібники не усуспільнюють посівматеріалу, а колгоспи не ведуть серед них пояснювальної роботи.

Томашпільський р-н. В колгоспі ім. Ворошилова одноосібники, що недавно вступили до колгоспу, мають усуспільнити 15 ц насіння, а усуспільнили лише 2 і роботи навколо цього ніякої не ведеться.

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 73, арк. 19—21. Копія.

№ 352

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ЗАЛИМАНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
БАЛАКЛІЙСЬКОГО Р-НУ НА ХАРКІВЩИНІ ПРО ОШТРАФУВАННЯ
СЕЛЯНИНА Ю. Т. БЕРЕЖНОГО ЗА НЕДОВИКОНАННЯ
ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

4 лютого 1933 р.

Голова Гордієнко
Секретар Якименко

Слухали: Гр-на Бережного Юхима Тимофійовича, контрактанта, впершого нездатчика хліба державі, розбазарив свій хліб невідомо куди, належає 9,35 ц, виконав лише 3,75 ц, недовиконав завдання перед державою 5,60 ц.

Ухвалили: За злісне нездавання хліба державі оштрафувати грішми з розрахунку по 25 крб. за пуд незданого хліба, 33 пуди на суму 825 крб. Прохати райвиконком ствердити цю постанову⁴.

Голова Гордієнко
Секретар Якименко

Держархів Харківської області, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 422, арк. 14. Оригінал.

№ 353

З ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВЕДЕННЯ НАРКОМЗЕМУ УСРР
ПРО НЕЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ КОЛГОСПІВ ПОСІВНИМ ЗЕРНОМ
В УМОВАХ ГОЛОДУ 1933 Р.

Не раніше 5 лютого 1933 р.³

Засипка посівфонду

В районах Дніпропетровської, Одеської, Харківської областей і особливо у тих, що виконали план хлібозаготівель, робота по утворенню посівного фонду проходить явно незадовільно. У багатьох колгоспах панують навіяні куркульські сподіванки на допомогу від держави, в випадки розкрадання куркулями хліба та ін. Ці дії класово ворожих елементів не скрізь зустрічають належну відсіч.

Синельниківський р-н. За планом посівфонду треба утворити 27 550 ц, на 5 лютого засипано лише 2265, або 8% до плану. Такий стан з засипкою насіння стався тому, що достатньої мобілізованості навколо цієї справи ще немає. Наприклад, в колгоспі «Червона гірка» насіння фонду немає за винятком 6,5 ц сої. Мобілізація насіння серед колгоспників не організована. Серед членів управи панують настрої, що у колгоспників нічого мобілізувати не можна. Член управи Кириленко каже: «Дбати про весну нічого, бо ми всі до весни подохнемо». «На мотобу соломи ніхто не піде, бо два уже лежать пухлі, а скоро і всі поухнемо». Такий відвертій куркульській агітації не дається належної відсічі, а навпаки тут вважають, що випадків куркульсько-ворожих дій «не помічається». Колгосп «14-річчя Жовтня». Потрібно насіння 13 013 ц — 1553, або 1,2%. Голова колгоспу та польовод сходяться на одній думці: «Дістати посівматеріал не можна, хіба може викриємо ворога та найдемо яму». Звичайно, що за таких настроїв у керівництві, колгосп насінням навряд чи забезпечить, якщо вчасно не будуть вжиті заходи до ліквідації цих настроїв.

Криворізький р-н. В колгоспі «Нове життя» досі заготовлено 96 кг насіння. Успішній мобілізації заважає бездіяльність партосередку, який нічого не робить для того, щоб розбити серед колгоспників навіяні куркулями настрої, що держава дасть насіння, як було тижень нічого не робить для підсилення мобілізації насіння, як було тижень тому зібраних 6 ц, так вони й залишилися. Переобмолоту соломи (підлягає — 115 га) не форсують. Колгосп «Соцперебудова» внаслідок широкого обговорення постанови уряду про новий ** порядок здачі державі хліба⁵, [дав] певні наслідки у мобілізації насіння. На 4 лютого засипано 79 ц. Зараз широко розгорнулася здача хліба на насіння: колгоспник Загоновець — 3 пуди, Черноусенко — 3 пуди та ін.

Генічеський район. Артіль «Общий Чонгар», складаючи умову соцзмагання з артіллю «Червоний Чонгар», зобов'язалася до 10 лютого засипати насіння, але внаслідок проробки постанови про новий порядок здачі зерна державі посівний фонд на 5 лютого цілком утворено. Артіль ім. Буденного, розгортаючи соцзмагання між бригадами, за перший день (5 лютого) збрала 40 ц насіння.

Хорлівський р-н. На 20 січня в районі засипано 47,9% насінньового фонду і на цьому заспокоїлись — наступний п'ятиденек нічого не дав. У ряді колгоспів зовсім припинили переобмолот соломи. Припинено та-

* Датується за змістом документа.
* У тексті «лютий».

кож вилучення розкраденого хліба. Приміром у колгоспі «Серп і молот» куркулі розікрали понад 700 пуд. хліба, але їх досі не покарано і розкраденого хліба не вилучено.

Березівський р-н. Район план хлібозаготівель закінчив, але на засипку відразу ж не переключилися і це призвело до того, що в районі засипано лише 13 % до плану. Не розгорнуто також й боротьби проти куркульської агітації, проти розкрадання посівфонду. Наприклад, в артлі «Малиновського» куркуль Бусар на зборах виступав з такими промовама: «Держава не допустить, щоб лани лишилися незасіяними. Насіння дадуть». Цей же Бусар вкрав у колгоспі 32 пуди пшениці.

Ізюмський р-н. В артлі «Заповіт Леніна» замість спочатку засипати посівний фонд, а потім розподіляти прибутки, зробили навпаки. На сьогодні тут не засипано жодного кілограма насіння. В артлі «Трудова сім'я» засипано лише 85 проти 155 потрібних. Успішне збирання насіння гальмує, з одного боку, те, що не робиться нічого для повернення розкраденого хліба, із другого — панування нав'язного куркулем настрою — держава допоможе.

Зовсім інше в артлі «Шлях до соціалізму». Тут дотерміново виконали план хлібозаготівель з перебільшенням і повнотою засипали посівні і фуражні фонди.

Інструктор *Супруненко*

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 73, арк. 17—18. Оригінал.

№ 354

ВІДОМОСТІ МАКІІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ МІЛІЦІ ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ЧЛЕНІВ СІЛЬГОСПАРТІЛЕЙ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИННЕ СТАВЛЕННЯ ДО КОНЕЙ

Не раніше 5 лютого 1933 р.*

1. По ремонту тракторів і розбазарюванню посівного матеріалу справ не виникало.

2. За недбайливе ставлення до зберігання кінського поголів'я було заведено всього 69 справ, по ним притягалось до відповідальності по соцсектору: кулаків — 1, середняків одноосібників — 12, бідняків одноосібників — 3, колгоспників — 36, робітників — 18, службовців — 4. Разом — 74 чоловіки.

Крім того виникла одна справа по одноосібному сектору, по якій притягається до відповідальності один чоловік, по соцстану середняк-одноосібник.

Нижче цього подається коротка характеристика найбільш характерних справ цієї категорії:

1. На копальні Новобутовка конюх Кучугуров М. Р. — по соцстану куркуль, під час роботи дерев'яною цуркою збив коня, від чого такий загинув. Справа про звинувачення Кучугурова за арт. 75-м КК — 12 грудня 1932 р. спрямована по підсудності.

2. Гр. Ішишин М. Ф. — за соцстаном середняк-одноосібник, будучи грушоводом в артлі «Крем-Грабарь», що працює на Трансбуді, недбайливо ставився до зберігання кінського складу, не дбав за придбання своєчасно фуражу, та недодавав покладеної норми коням, внаслідок чого

* Датується за змістом документа.

кінський склад даної артлі був доведений до такого ступа, що коні дошли, частину ж із них добивали за розпорядженням Ішишина. Матеріал спрямований по підсудності.

3. В сільськогосподарській артлі «Червоний колос» Троїцько-Харківської сільради через недбайливе ставлення до кінського складу з боку правління даної артлі загинули в артлі 12 коней. Притягнуто до відповідальності правління артлі, в складі трьох чоловік: Недодай Є. А., Полянський Д. Л. та Гармаш Є. І., справа спрямована по підсудності.

4. У с/г артлі «Воля» через злочинно байдуже ставлення до кінського складу з боку правління даної артлі, безгосподарність та повну бездіяльність загинуло 28 коней та 10 лошаг (молодняк). Притягнуто до відповідальності голову артлі Панченка Івана Єгоровича та члена правління — Панченка Дмитра Павловича, справа про звинувачення їх за арт. 97-м КК, 27 грудня б. р. за № 55 спрямована по підсудності.

5. В артлі «10 років КП(б)У» через недостатній уход за кінським незабезпечення фуражом та одночасне розбазарювання такого головою правління даної артлі гр. Зуйко Василем та членом [артлі] Шевченко Василем, внаслідок чого загинуло 46 коней. Справа про звинувачення їх за арт. 97-м КК № 24—15 січня б. р.

6. Візники ЗРК «Будівельник» гр-ни Андашітов Захарій Іванович, по соцстану робітник і Водолазов Іван Олександрович, по соцстану бідняк-одноосібник в час перевезки овочів з городів м. Керменчик, кепсько відносилися до кінського складу, несвоєчасно давали їм корм та [не] напували, внаслідок чого в дорозі здохло 2 коней. Справа про звинувачення їх спрямована по підсудності.

Начальник РС міліції м. Макіївки *Богатинський*
Начальник відділення А/Д та З/С *Солошенко*

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 77, арк. 21—22. Оригінал.

№ 355

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗВЕДЕННЯ НАРКОМЗЕМУ УСРР ПРО НЕСПРОМОЖНІСТЬ КОЛГОСПІВ КИЇВСЬКОЇ І ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ СТВОРИТИ ПОСІВНИЙ ФОНД НА ВЕСНУ 1933 р.

8 лютого 1933 р.

Київська обл. Київська область ще 15 січня повинна була закінчити засипку посівного фонду. Через те, що [значне] число районів відразу ж не переключилися на мобілізацію насінневого фонду, не скрізь ще організовано справжню боротьбу за насіння, з розбазарюванням посівфонду, боротьбу з споживацькими тенденціями та куркульським саботажем. Київщина спромоглася засипати на 30 січня лише 78,9 % насіння проти потреби. Нижче наведені факти це цілком стверджують.

Новоградволинський р-н. Крива виконання плану замість підноситись — падає. На 25 січня було 88 %, а на 30 січня — 70 %. Зменшення процента пояснюється тим, що у колгоспах почали розбазарювати посівний фонд. Наприклад, у колгоспі «Перемога» роздали уже утворений насін-

Смілянський р-н. Фактично стану посівного фонду в районі не перевиряють, обмежуючись лише одержанням відомостей від колгоспів. За списком, що є у РЗВ, значиться, що у Великояблунівських, Хауок-

ських* та Білозерських колгоспах є достатня кількість насіння. Насправді це не так. Ці колгоспи подали невірні відомості, бо управи боялися повідомити про розбазарювання насіння. Розбазарювали насіння також рахівники-куркулі (Космачівський колгосп), що заплутують облік насіння. В одній книзі записано 931 ц насіння, у другій 925 ц. У цьому ж колгоспі комори з насінням не опечатано.

Тальнівський р-н. В колгоспі «Перемога» член управи колгоспу продав на базарі у м. Тальному ячмінь і сояників з посівного фонду. Про це знають члени управи, але ніяких заходів до цього злочинця не вживають. В колгоспі с. Гончарихи, Катеринопіль, Вербовець, Шайлакове не збрали ще жодного кілограма, але збору незаконно одержаного хліба ще не організували.

Білоцерківський р-н. Загальні збори Бакалівського колгоспу ухвалили до 1 лютого зібрати 139 ц насіння, але управа жодних заходів не вживає, щоб виконати цю ухвалу. Переобмолоту не розпочали — завгосп каже «неуправка з людьми». Перебраного хліба з ледарів стягувати не почали, а його перебрано чимало. Наприклад, Гапоненко перебрав — 1,8 ц, Савтуса — 1,8 ц, Ревченко — 1,26 ц та ін. Такий же стан і в Глибичівському колгоспі, де теж не організовано переобмолоту соломи, повернення незаконно одержаного хліба не організовано, навіть розкрадачів — комірника колгоспу, що украв 215 кг насіння, не покарано.

Базарський р-н. У колгоспі ім. Леніна згноїли 15 ц насіння льону. Крім цього, вівса не вистачає на посів, а управа 5 ц віддала на годівлю коней. У колгоспі ім. Петровського нічого не робиться для утворення посівного фонду, а разом з чим є багато необмолоченого льону, який куркулі розкрадають.

Ружинський р-н. По району утворено лише 51 % насінневого фонду, а по одноосібному сектору засипано 11 ц проти потрібних 3097 ц. Причому у колгоспах з потрібних 1300 ц ярої пшениці не засипано і жодного центнера, а пізніх ярих засипано 275 %. П'ятигірський колгосп. Не вистачає 209 ц насіння і з них 150 ц ярих культур, але тут нічого не робиться для того, щоб повернути розбазарений хліб.

Баршівський р-н. Колгосп «Паризька Комуна» засипав повнотою 440 ц зерна, але цими днями управа без жодних підстав розподілила між колгоспниками 50 ц насіння. Управа Морозівського колгоспу так само почала розподіляти між колгоспниками насінний фонд.

Корсунський р-н. В колгоспі «Іскра» насіння засипали на горіщі стайні. Підкуркульники просвердлили стелю стайні і викрали 450 кг насіння. Колгоспники викрили злочинців, але управа не вживає ніяких заходів проти розкрадачів зерна.

Але поряд з цим є такі райони та колгоспи, в яких по справжньому організовано боротьбу за створення насінного фонду. Цілком закінчили засипку насінного фонду Кагарлицький, Димерський, Вищедубечинський та район ім. Г. І. Петровського. У наслідок мобілізації колгоспників, район цілком утворив посівний та страховий фонд. За планом треба посівматеріалу 19 721 ц та страхового — 1694 ц, а зібрано — 224—33 ц*. В основному план виконано і за культурами. Зібраний посівматеріал прочищено на 70 %.

Іванківський р-н. Більшість колгоспів району «Нове життя», ім. Ворошилова, Обухівський та інші внаслідок організації повернення незаконно одержаного хліба, переобмолотом сапами повністю утворили посівні фонди.

* Так у тексті.

Тетіївський р-н. Колгоспи ім. Буденого, «Жовтень», ім. Державинського і інші уже цілком засипали насінні фонди.

Ярунський р-н. Пичівський колгосп, правильно організувавши роботу, досяг того, що цю площу засіву забезпечено ремонт реманенту, лом, який повністю перечищено. Закінчено також цілком засипали посівний та страховий фонди, закінчують ремонт реманенту. Зліквідували знеосібку у догляді за кіньми, забезпечили коней фуражем на весну, уже проведено 2 наради конюхів.

Вінницька обл. Вінницька область на 30 січня засипала 77,8 % потрібної кількості насіння. Причини, що призвели Вінницьку область до відставання ті, що й у Київській.

Тульчинський р-н. В Орлівському колгоспі ще не вистачає 500 ц насіння і не дивно, бо в цьому колгоспі засіла петлюрівсько-бандитська зграя, яка розкрадала колгоспний хліб, лише у одного з них знайдено 30 пуд. краденого колгоспного хліба. В колгоспі відповідальний член управи за створення насінного фонду запевняв, що «є насіння все готове», а перевірка показала, що насінням площу ярих не забезпечено.

Ружинський р-н. В Аклаїмгородецькому колгоспі створення засівного фонду стоїть під загрозою. Не вистачає 746 ц насіння. Не дивлячись на такий стан з посівним фондом, управа не вживає ніяких заходів, щоб повернути незаконно виданого 136 ц зерна, повернути розкрадані 250 ц хліба. Нічого також не робиться для мобілізації насіння серед 56 одноосібних господарств, які повинні усунівити 164 ц насіння, але дали усунівити 4 ц. Заруданецький колгосп не закінчив засипати насінневого фонду. Управа поспішається на те, що нема відповідних можливостей, а ніяких заходів не вживає до повернення 23 ц зерна, що його було розбазарено з заваженого насіння. У колгоспі «Зоря комсомолу» теж повнотою незасипано посівного фонду, а з того насіння, що засипано (горох, овес) більшістю підгниле й зіпріле і до посіву непридатне.

Радомішльський р-н. Куркульські елементи, що затесалися у ряді колгоспів на керівні посади, розкрадають та розбазарюють насіння. У колгоспі ім. Шевченко голова управи, не утворивши посівного фонду, розбазарив наявне зерно під виглядом «остаточного розподілу натуральної частини врожаю». Зерно видавали навіть і тим, хто в колгоспі і не працював. Крім того, голова з рахівником затаїли 17 ц проса і 15 ц жита. У колгоспі «Запоріжжя» голова колгоспу також відмовляється засипати посівфонд, а наявне зерно почав розбазарювати. Причому, він крім розбазарювання ще й провадить куркульську агітацію «план сівби нереальний».

Волочиський р-н. Закінчує засипку посівного фонду по колгоспно-му секторові, але поряд з колгоспами, що повнотою засипали посівфонд, перечистили та зберігають у відповідних приміщеннях, є ще цілий ряд колгоспів — Баглавський, Вочковецький, Слобідський, Холодецький, що й досі не утворили посівного фонду. Крім того, засипане насіння погано зберігається. Приміром у колгоспі «Клиш Леніна» з вини правління загинуло 19 ц насіння кукурудзи.

Поряд з цими відсталими районами є передові, що у наслідок розгорнутої масово-політичної роботи, внаслідок непримиренної боротьби з куркулем та його агентом, закінчили повністю утворення посівного фонду. Це такі райони: Оринський, Солобківецький, Старокостянтинівський, Вінницький, Славутський.

Славутський р-н. У колгоспі с. Гути навколо утворення посівфонду працювали майже усі колгоспники, тому-то тут посівфонд повністю утворено. Не послаблюючи темпів колгосп мобілізував на перечищення насіння також усіх колгоспників. Закінчують також ремонтувати реманент і про коня тут дбають — знеосібку ліквідовано, за кіньми догляд. У Хлощівському колгоспі, закінчивши засипку посівфонду, зразу ж розпочали перемітку його.

Стара Ушиця. Колгоспник колгоспу «Пролетар» так відповів на закон про обов'язкову поставу зерна державі — маючи завдання засипати 875 ц насіння, уже засипали — 932 ц. Все насіння перечищено, цілком закінчено ремонт реманенту, утворили 6 виробничих бригад та обговорили виробничі плани у бригадах. Крім «Пролетаря» цілком засипали насіння та відремонтували с/г реманент колгоспи сіл Гораївки, Рогізного, Студенівки, Старої Ушиці та артіль «До кращого життя».

Орининський р-н. Розгорнувши масово-політичну роботу в колгоспних бригадах, організувавши повернення незаконно розданого колгоспникам хліба, проводячи непримиренну боротьбу з куркульськими елементами, колгоспники ще на 25 січня завдання з утворення насінних фондів виконали на 100 %.

Не послаблюючи темпів перечищають насіння, і уже перечищено 75 % засипаного посівного фонду.

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 73, арк. 9—12. Копія.

№ 356

ЛИСТ КОЛГОСПНИКА І. Г. ОЛІЙНИКА
ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ПРО НЕВИДАЧУ ХЛІБА
НА ТРУДОДНІ

11 лютого 1933 р.

Запитання

Я, колгоспник Олійник Іван Григорович Рокитянської сільськогосподарської артілі ім. ХТЗ Великобагачанського р-ну. Не отримав авансу хлібом ні одного кілограма. Мені було нараховано у відомості так, як і кожному колгоспнику, але я не брав через те, що мені не нараховано всі трудові дні. Подавав я заяву, щоб нараховали — нічого не чути. А питаю за хліб, то кажуть «чого ти не брав». Прохаю, дайте відповідь, чи зможу я тепер хліб одержати і куди добиватися, щоб отримати. Прохаю дати відповідь доплатним письмом⁶.

Олійник Іван Гр.

11.11.33 р.

Адрес: Великобагачанського р-ну Рокитянської сільради.
Олійник Іван Григ.

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 1, спр. 741, арк. 27. Оригінал. Рукопис.

№ 357

ЗАЯВА КОЛГОСПНИЦІ Г. І. ЛУЦЕНКОВОЇ
З КОЛГОСПУ «ЧЕРВОНІЙ ПАРТИЗАН» НА ХАРКІВЩИНІ
З СКАРГОЮ НА ВИКЛЮЧЕННЯ З КОЛГОСПУ І НЕВИДАЧУ
ХЛІБНОГО АВАНСУ НА ТРУДОДНІ

12 лютого 1933 р.

До секції РСІ

Від Луценкової Ганни Іванівни

Заява

Я, колгоспниця с. Весела Липецького району колгоспу «Червоної партизан» (голова Самоїленко), прохаю комісію розглянути мою заяву. Я працювала в колгоспі уже 3 роки і на сей рік мені хліба не дають, причина — не знаю яка. Я працювала все літо, заробила 80 трудових днів, а голова і виключив, не дав аванс. Іде у мене 2 сина-підростки, які працювали 140 трудових днів, і теж голова і виключив аванс, разом 220 трудових днів, які всі і виключив. То я прохаю комісію звернути увагу на такі розпорядки. Літо проробила, а на зиму хоч умирай, таких законів у совєтській власті немає, а він що хоче, то й робить. «Ви мені нічого не зробите», — відмовляє людям.

Луценкова Ганна Іванівна⁷

Держархів Харківської області, ф. Р-529, оп. 1, спр. 1079, арк. 33. Оригінал. Рукопис.

№ 358

ПОВТОРНИЙ ЛИСТ КОЛГОСПНИКА М. П. ЯРЕМЧУКА
З С. НОВОСЕЛИЦЬ-ЛІТИНСЬКОЇ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛ.
ДО РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО»
ПРО ГОЛОДУВАННЯ СІМ'Ї ВНАСЛІДОК СВАВІЛЛЯ МІСЦЕВИХ
КЕРІВНИКІВ

18 лютого 1933 р.

Повідомлення, яким Вас повідомляв КК—РСІ⁸, не цілком правильне. За розпорядженням РВК від 9 січня 1933 р. про повернення мені майна, худоби та хліба не цілком виконано сільрадою. Майно повернуто не все, бо [частину] пропили, хліба не повернуто нічого. Коли я звернувся знов до КК—РСІ, то мені заявили там, що «як нема, то де ми тобі візьмемо» і я зараз зостався без куска хліба та без бараболі, бо позабирали все, не дивлячись, що я член колгоспу, страждаю голодом та 4 душі, не дивлячись [на те], що хліб був зароблений в колгоспі. Прошу редакцію «Колгоспне село» аби дали мені пораду, де мені клопотати за хліб, оскільки голодаю із сім'єю. І що робити [із] злочинця-члена колгоспу, а тому прошу редакцію аби в найскоріший час дали пораду. Злочинців покарано неправильно, де Вам буде зазначено в другій бумажці, за що обвинялись та як покарані⁹.

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 3, спр. 402, арк. 25. Оригінал. Рукопис^{*}.

* Підпис відсутній.

З ПРОМОВИ Й. В. СТАЛІНА
НА ПЕРШОМУ З'ЇЗДІ КОЛГОСПНИКІВ-УДАРНИКІВ —
«НАШЕ НАЙБЛИЖЧЕ ЗАВДАННЯ — ЗРОБИТИ ВСІХ КОЛГОСПНИКІВ
ЗАМОЖНИМИ»

19 лютого 1933 р.

Друге питання — чого ми добились на новому шляху, на нашому колгоспному шляху, і чого ми думасмо добитися в найближчі 2—3 роки?

Соціалізм — річ хороша. Щасливе соціалістичне життя — річ безпечно хороша. Але все це — справа майбутнього. Головне питання тепер не в тому, чого ми доб'ємося в майбутньому. Головне питання в тому, чого ми вже добились тепер. Селянство стало на колгоспний шлях. Це дуже добре. Але чого воно добилось на цьому шляху? Чого ми добились відчутно, йдучи по колгоспному шляху?

Ми добились того, що допомогли мільйонним масам бідняків увійти в колгоспи. Ми добились того, що, увійшовши в колгоспи і користуючись там кращою землею і кращими знаряддями виробництва, мільйонні маси бідняків піднялись до рівня середняків. Ми добились того, що мільйонні маси бідняків, які жили раніше впроголодь, стали тепер у колгоспах середняками, стали людьми забезпеченими. Ми добились того, що підірвали розшарування селян на бідняків і куркулів, розбили куркулів і допомогли біднякам стати господарями своєї праці всередині колгоспів, стати середняками.

Як стояла справа до розгортання колгоспного будівництва, років 4 тому? Багатіли і йшли вгору куркулі. Убожіли і розорялись бідняки, попадаючи в кабалу до куркулів. Пуулися вгору до куркулів середняки і раз у раз зривалися вниз, поповнюючи ряди бідняків на потіху куркулів. Не важко догадатися, що від усієї цієї колотнечі вигравали тільки куркулі, та може дехто із заможних. На кожні 100 дворів на селі можна було налічити 4—5 куркульських дворів, 8 або 10 дворів заможних, дворів 45—50 середняцьких та дворів 35 бідняцьких. Отже, щонайменше — 35 % усіх селянських дворів становили бідняки, змушені нести ярмо куркульської кабали. Я вже не кажу про маломісні верстви середняків, а це більше половини середняцького селянства, які мало чим відрізнялися щодо свого становища від бідняків і були в прямій залежності від куркулів.

Розгорнувши колгоспне будівництво, ми добились того, що знищили цю колотнечу і несправедливість, розбили куркульську кабалу, всю цю масу бідняків залучили до колгоспів, дали їм там забезпечене існування і підняли їх до рівня середняків, які можуть користуватися колгоспною землею, пільгами на користь колгоспів, тракторами, сільськогосподарськими машинами.

А що це значить? Це значить, що це не менше 20 мільйонів селянського населення, не менше 20 мільйонів бідняків — врятували від злиднів і розорення, врятували від куркульської кабали і перетворили завдяки колгоспам у забезпечених людей.

Це велике досягнення, товариші. Це таке досягнення, якого не знав ще світ і якого не досягала ще ні одна держава в світі. Ось вам практичні, відчутні результати колгоспного будівництва, результати того, що селянство стало на шлях колгоспів.

Але це тільки перший наш крок, перше наше досягнення на шляху колгоспного будівництва.

Було б неправильно думати, що ми повинні спинитися на цьому першому кроці, на цьому досягненні. Ні, товариші, ми не можемо спинитися на цьому досягненні. Щоб рушити далі і остаточно зміцнити колгоспи, ми повинні зробити другий крок, ми повинні добитися нового досягнення. В чому полягає цей другий крок? Він полягає в тому, щоб підняти колгоспників, — і колишніх бідняків, і колишніх середняків, — ще вище. Він полягає в тому, щоб зробити всіх колгоспників заможними. Так, товариші, заможними.

Сталін Й. Твори. — Т. 13. — С. 244—247.

ЛИСТ СЕЛЯНИНА Г. І. ПАНАСЮКА ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО»
ПРО НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ ВИКЛЮЧЕННЯ З КОЛГОСПУ,
РОЗКУРКУЛЕННЯ ТА ПРОДАЖ МАЙНА

19 лютого 1933 р.

Запитання

Я гр-н с. Березівки Панасюк Григор Іванович [в] дореволюційний період мав 2,50 га землі, одну половину хати і половину клуні. З худоби та реманенту не було нічого. Я в той час не господарював, бо не було змоги, а весь час ходив по наймах аж до 1915 р., а з 1915 р. служив в армії до 1918 р., з якого я оженився і став господарювати. Після революції мені наділено 5,61 га землі, мав 2 коней, 1 корову, 6 вуликів пасіки, швейну машину, 1 хату, 1 клуню, 1 хлів та 8 ідців, з яких 2 працездатних, а 6 непрацездатних. Весь час займався хліборобством, найманою працею не користувався ні одного разу.

З 1 жовтня 1930 р. я вступив в колгосп цього ж с. Березівки, в який усупільнив двох коней та з буд[івель] 1 клуню, як цього вимагав закон. І сам працював аж до 1931 р. 15 жовтня, коли мене вилучили з колгоспу як кулака і майно мое розкулачено і зовсім викинено з хати і розібрано мою хату. І в сучасний мент нема змоги в непрацездатною сім'єю прожити.

При цьому прошу редакцію газети «Радянське село» * або розглянути моє запитання і дали на це належну відповідь, чи підлягало моє майно до розкулачення і чи мали право мене вилучити з колгоспу. І поабавили виборчих прав як кулака.

Надсилайте відповідь на таку адресу: с. Березівка Любарського р-ну Вінницької обл. Панасюку Григору Івановичу. 19.ІІ.1933 р.

ЦДАЖР України, спр. 388, оп. 3, спр. 403, арк. 25, Оригінал. Рукопис.

* Так у тексті, йдеться про «Колгоспне село».

ЛИСТ КОЛГОСПНИКА П. Ф. ОВДІСНКА З КОЛГОСПУ
«ЧЕРВОНИЙ МАЯК» БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО Р-НУ НА КИЇВЩИНІ
ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛЮ» ПРО ЗАТРИМКУ ВИДАЧІ
ЗАРОБЛЕНОГО ХЛІБА

20 лютого 1933 р.

Чи має право правління колгоспу, а також район задержати, не видавати хліба колгоспникам на трудовні від 1 жовтня [1932] р. по 1 січня 1933 р? Бо по 1 жовтня 1932 р. на трудовні хліб виданий, а ці 3 місяці не видало правління, кажучи: «Район не дозволяє, бо в інших колгоспах нема чим сіяти, а потому ми мусимо їм позичити». Від отаких слівець колгоспники, які працювали сумлінно, дуже обурені і кажуть: «Ті колгоспи свій хліб розбазарили і не хотіли працювати, щоб у них хліб був, а ми працювали, а тепер повинні голодні бути. І щоб оті смуглянти, які не придбали нічого, а лише розбазарювали — сміялися з нас?».

На мою думку це невірне, бо ми не виконуємо постанов партії та уряду, а їх зриваємо. Колгоспники, які сумлінно працювали, перестають ходити на роботу. І колгоспи, які господарюють краще, від отаких розподілів будуть занепадати своїм господарством. А по цьому я Вас прошу, шановний товарише, аби Ви з'ясували письменно мені, чи я прав, чи правління, що так робе. Це так робиться в колгоспі «Червоний маяк» с. Лосятин¹⁰.

Овідіско Панас Федорович

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, сир. 653, арк. 96—97. Копія.

З ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВЕДЕННЯ ПРАЦІВНИКА ХАРКІВСЬКОГО
ОБЛЗЕМУПРАВЛІННЯ ПРО ПРИМУСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ
У СЕЛЯН ЗЕРНА ДЛЯ ПОСІВФОНДУ 1933 р.

Не раніше 20 лютого 1933 р.

1. Утворення насінних фондів

На 15 лютого 1933 р. по всіх 64 районах області зібрано насіння зернових культур 522 954 ц, що складає 35,6 % до наданого плану НКЗС, з них за культурами це визначається так: а) пшениця — 108 103 ц або 26,6 %; б) ячмінь — 155 050 ц або 27,9 %; в) овес — 64 637 ц або 24,4 %.

Повністю засипано насінних фондів лише по одному Лозівському р-ну, який засипав 26 225 ц, що складає 103,4 % до наданого плану, себто з перевищенням.

Наближається до повного виконання плану Харківська міськрада, яка засипала 97,2 %. Ведуть перед у зборі насіння такі 12 районів: Яготинський — 77,0 %, Сумська міськрада — 63,9 %, Дравівський — 63,7 %, Миргородський — 60,5 %, Лебединський — 60,0 %, Новогеоргіївський — 59,0 %, Семенівський — 58,4 %, Старосалтівський — 56,0 %.

* Датується за змістом документа.

Зіньківський — 55,1 %, Миропільський — 54,7 %, Градизький — 54,4 %
Кременчуцький — 51,1 %.

По 7 районах зібрано насіння від 40 до 50 %; по 5 районах 30—40 %; по 16 районах 20—30 %; по 5 районах 15—20 %.

Решта районів найганебніше відстають, а саме: Чутівський — 16,9 %; Великобурлуцький — 13,0 %; Блзніюківський — 12,1; Петрівський — 11,2; Барвенківський — 10,7; Краснокутський — 10,5; Сахновщанський — 9,3; Кобеляцький — 8,8; Глобинський — 7,3; Липецький — 6,0; Решетилівський — 6,9; Олексіївський — 6,5; Тростянецький — 5,6; Бригадирівський — 2,4 %.

За відсутність належної боротьби за збирання насіння постановою облпарткому та облвиконкому партії* та комсомольські організації цих районів запесено на чорну дошку.

Поруч цього на 15 лютого подали зменшені відомості проти попередніх даних такі 3 райони: Кишеньківський — 8,4 %, проти 15,5 %; Краснопільський — 8,6 проти 22,0; Двурічанський — 12,2 проти 16,5 %.

Створення насінних фондів зараз, крім раніш засипаних, іде переважно за рахунок перевіювання полов, переобмолоту соломи, повернення неправильно розданих авансів, повернення розкраденого хліба та позички.

В роботі по збиранню насіння ми зустрічаємось з шаленим опором класового ворога, який через своїх агентів, що засіли в управі колгоспів, а також підкуркульників і розкрадачів хліба, намагається всілякими засобами зірвати цю найвідповідальнішу роботу. В одних випадках куркуль направляє колгоспників на те, що їсти нема чого, не тільки сіяти, наприклад, у с. Турівці Яготинського р-ну заступник голови колгоспу заявляє: «Де візьмемо того зерна, коли самі їмо макуху», або в артїлі «Червоний сніп» Кобеляцького р-ну, де куркульський оспір надзвичайно шалений, підкуркульник Гордійко Яків на зборах артїлі говорив, що в нього нема зерна не лише на посів, а й їсти, але, коли зашли до нього в двір, то знайшли закопаного хліба в одній ямі 20 пуд. а в другій 8 ц.

В інших випадках намагаються спирати на те, що держава дасть так члени правління й бригад колгоспу «Незаможник» Зіньківського р-ну заявляють: «Нащо нам збирати насіння серед колгоспників, держава допоможе», або в зазначеній вже вище артїлі «Червоний сніп» Кобеляцького району польовод заявляє, що йому не зрозуміло, чому держава не дасть насіння.

Там же, де управи колгоспів по-більшовицькому мобілізують колгоспників на боротьбу за 100 % засипку насінних фондів, колгоспники дійсно мобілізують насіння; так, колгоспники артїлі «Новий Рим» Лохвицького р-ну ухвалили, щоб кожне господарство засипало посівматеріалу не менше 32 кг.

При вступі нових членів до колгоспів, управи колгоспів не завжди вимагають здачу насіння, наприклад: артіль ім. Сталіна Лебединського р-ну засипала повністю насіння й за культурами, але 30 одноосібних господарств, що прийнято до членів артїлі, свою площу землі при вступі не забезпечили, внаслідок чого в артїлі 117 га усупільненої землі не забезпечено насінням.

Схоронення насіння ще не скрізь добре забезпечено, так в артїлі ім. Шевченка Лебединського р-ну засівматеріал схоронюється в декількох місцях за півкілометра одне від одного, а частина в хаті, де навіть

* Так у тексті — мабуть «партійні».

вікна не позабавані, а вартовий лише один. Після перевірки це явище усунуто.

Є випадки й крадіжки насіння, так в тарапуцівській артілі «Єдина» вартовий підібрав ключі й вночі систематично крад зерно.

Шишкин И

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 72, арк. 77—78. Оригінал.

№ 363

СКАРГА СЕЛЯНКИ Г. ДЕРЕВИНСЬКОЇ З с. КРАСНОПОЛЛЯ
ДО ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ПРО РЕКВІЗИЦІЮ
ПРОДОВОЛЬСТВА В РАХУНОК ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

26 лютого 1933 р.

До горсовета Днепрпетровской обл.
От гражданки с. Краснополья Деревинской Аппы

Заявление

Прошу рассмотреть мое заявление на предмет самовольной работы бригады, выделенной сельрадой и представителя завода им. Петровского. 10 февраля бригада по хлебозаготовительной кампании явилась ко мне и попросила добровольно дать по возможности фасолп. Из остатков для пропитания семьи я отпустила три килограмма, но они забрали всю (40 кг).

23 февраля вторая бригада в таком же составе пришла и потребовала картофель, который я получила за работу на рабочих огородах, в выходные дни для семьи, которая работает на заводе им. Петровского в количестве четырех человек; полученный картофель из церабкоопа только для пропитания своей семьи. Несмотря на то, что картофель был отпущен самим государством и наравне с остальными рабочими, которые также работали на огородах, возможно, в том числе и представитель бригады завода им. Петровского, не учли, что это является подрывом на весеннюю посевкампанию рабочего огородничества. Самовольно открыли погреб, забрали 125 кг картофеля и 38 кг буряка. Весь хлебозаготовительный налог по огородничеству мною выполнен. Прошу вашего содействия в возврате отобранного продукта, выданного церабкоопом.

Просительница Деревинская

26.II. 1933 г.

Держархів Дніпропетровської області, ф. 416, оп. 1, спр. 113, арк. 331. Оригінал.

№ 364

ЗАЯВА КОЛГОСПНИКА К. А. СМІРНОГО
ДО ШИРОЧАНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ
ПРО ДОПОМОГУ ДЛЯ ГОЛОДУЮЧОЇ СІМ'І

26 лютого 1933 р.

До голови Широчанської сільради
члена колгоспу Смирного Кирила Андрійовича

Заява

Прохаю Широчанську сільраду обратити серйозну увагу, що я сам заробив трудовнів за 1932 р.— 485 трудовнів і увесь час робив коню-

хом, а в сучасний момент я і моя сім'я голодає: дружина моя опухла, а також і діти, так що прохаю не відмовити, дати мені і моїм дітям.

Прохання не відмовити.

Прохаю — за неграмотного про прозьбі розписався Смирний К.

26.II.33 р.

Держархів Дніпропетровської області, ф. 1370, оп. 1, спр. 96, арк. 27. Оригінал. Рукопис.

№ 365

З ВІДОМОСТЕЙ ГАВРИШІВСЬКОЇ, СОСОНСЬКОЇ
ТА ЯКУШИНЕЦЬКОЇ СІЛЬРАД ВІННИЦЬКОГО Р-НУ
ПРО СМЕРТЬ Й ФАКТИ КАНІВАЛІЗМУ НА ГРУНТІ ГОЛОДУ¹²

лютий—серпень 1933 р.

Запис акту про смерть¹³

Прізвище, ім'я, по-батькові	Помер (ла)	Вік	Де жив постійно	Ремесло ¹⁴	Де працював	Де вмер	Причина смерті
Сташко Василь Дмитрович	28.II. 1933 р.	5 років	с. Сосонка	хлібороб	в себе	—	від голоду
Копитко Мартоха Андріївна	21.III. 1933 р.	48 років	с. Сосонка	хлібороб	в себе	—	від голоду
Кухар Іван Никифорович	28.III. 1933 р.	5 років	с. Хмільова ¹⁵	хлібороб	член колгоспу «Ленінський заповіт»	вдома	від наглої смерті
Пасєка Порфирій Тимкович	5.IV. 1933 р.	50 років	с. Якушинець	хлібороб	член колгоспу «13-річчя Жовтня»	вдома	від голоду
Сташко Данило Мартинович	9.V. 1933 р.	42 роки	с. Сосонка	хлібороб	член артілі	вдома	від голоду
Романенко Іван Семенович	23.V. 1933 р.	48 років	[с. Сосонка]	хлібороб	одноосібник	на дорозі	від голоду
Пукас Марко Захарович	26.V. 1933 р.	44 роки	Гавришівська с/р	хлібороб	член колгоспу	вдома	від опуху
Р. Тодоска	11.VI. 1933 р.	6 років	с. Сосонка	хлібороб	одноосібник	—	встановлено сільрадою та міліцією, що батько зарізав і з'їв зарізав батько для їжі зарізано лодідом
Р. Ганна	12.VI. 1933 р.	3 роки	с. Сосонка	хлібороб	одноосібник	—	від голоду
Захаревич Григорій Тимкович	12.VI. 1933 р.	7 років	с. Сосонка	хлібороб	одноосібник	вдома	від голоду
Кравець Петро Василювич	6.VIII. 1933 р.	10 років	с. Лисогора ¹⁷	хлібороб	одноосібник	—	від голоду

Державний архів Вінницької області, ф. Р-927, оп. 1, спр. 181, арк. 5,9; спр. 182, арк. 4,6; спр. 185, арк. 4, 9; ф. Р-2061, оп. 1, спр. 292, арк. 13; спр. 294, арк. 2; спр. 415, арк. 16; ф. Р-2067, оп. 1, спр. 93, арк. 8. Оригінали.

№ 366

ПОВІДОМЛЕННЯ З КОЛГОСПУ ІМ. КОЦЮБИНСЬКОГО
ТИВРІВСЬКОГО Р-НУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛ. ПРО ВИЛУЧЕННЯ ЗЕРНОВИХ
РЕСУРСІВ З УРОЖАЮ 1932 Р. ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ ПЛАНУ
ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

2 березня 1933 р.*

Лопатинецький колгосп ім. Коцюбинського план хлібозаготівлі за 1932 р. виконав на 103 %. Насіннєвий фонд на 1933 р. утворив на 100 %, остача хліба ще залишилась — озимої, ярої для роздачі членам колгоспу на трудодні, бо ж вони працювали увесь рік, але зараз хліба ніякого не дають на вироблені трудодні. Крім того, що одержали члени колгоспу 15 % від обмолоту 1932 р. Хліб, що ще належить членам колгоспу, який мається [в] гамазей колгоспу, Тиврівський РВК роздавати заборонив, тому що нововступивші члени колгоспу, які вступили в члени 1933 р., не мають насіння на свою площу і цим хлібом [треба] їм засіяти їхню площу.

На мою думку, це невірно, що Тиврівський РВК забороняє роздавати членам колгоспу хліб на трудодні, а залишає на насіння для нововступивших членів колгоспу. Це є нагрузкою, бо згідно з постановою РНК і ЦК ВКП(б) СРСР про хлібозаготівлю з урожаю 1932 р.¹⁸ там сказано, що коли колгосп виконав план хлібозаготівлі і утворив насінний фонд, то лишками має право сам розпорятися куди хотіти.¹⁹

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 62. Копія.

№ 367

ЗАЯВА КОЛГОСПНИКА В. Х. ФИСУНА З АРТІЛІ
ІМ. ЧЕРВОНОГО КОЗАЦТВА ДО НОВОГУПОЛІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
НА ЗАПОРІЖЖІ ПРО ГОЛОДУВАННЯ

5 березня 1933 р.

До Новогуполівської сільради
від члена артiлі філії «Червоного козацтва»
Фисун Валерія Х.

Цим заявляю, що в мене нема чого їсти, а тому я не можу ходити на роботу. Заява подана мною до правління артiлі, аби мені дали хліба, [але] не обраають ніякого вніманія. Заодно с цим прохаю сільраду надіслати до мене комісію, аби вона розглянула моє становище і зробила належні висновки, в чім і розписуюсь.²⁰

В. Фисун

Держархів Запорізької області, ф. Р-722, оп. 2, спр. 21, арк. 46. Оригінал.

* Дата публікації в інформаційному бюлетені редакції «Колгоспне село».

№ 368

ЗАЯВА СЕЛЯНИНА В. Г. СЕНЬКА с. ОЗАДІВКИ
ЯНУШПІЛЬСЬКОГО Р-НУ НА ВІННИЦЬКІНІ
ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ПРО САМОЧИННІ ДІЇ СІЛЬРАДИ
ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ТА ВИКЛЮЧЕННЯ З КОЛГОСПУ

15 березня 1933 р.*

До редакції «Радянське село»
Від гр: с. Озадівки Сенька Василя Гнатовича

Заява

Я громадянин Сенько Василь Г. Прошу редакцію аби розглянули мою заяву і дали пояснення про таку справу, позаяк мене Озадівська сільрада обідила, довела контрольне завдання. Но я гадаю, що мені до мого господарства контролю нема до чого довести, позаяк я zostався без батька із 12 років, мав землі 3 дес., хату, клуню, хлів. Во время революції мені наділили ще 1 дес. 50 сотих і разом я мав 4 га 50 соток та садиби 0,10 сотих. Та коли у нас організувався колгосп, то я сознательно подав заяву до колгоспу і мене прийняли. У 1930 р. майно, яке у мене малося — движиме й недвижиме — я його совместно усупільнив, лише пользувався хатою та садивою 0,10 соток і все время працював на будівництві у колгоспі.

І в 1932 р. во время уборки сіна уся бригада плотників пішли на уборку сіна, бо в нас косили за п'яту копицю і я косив 12 день, а потім сказав бригадир, що можна піти у ліс косити для себе. Я ще з двома товаришами пішов і покосив ще 1 день, і коли воно вислохло, то ми його забрали. А полевод не знав, що нам бригадир дозволив і заявив голові колгоспу, що ми без дозволу косили, бо полевод мав лічні щота зі мною і він ще член сільради. І мене вилучили із колгоспу 27 серпня [1932 р.]. І я подав знов заяву, так не прийняли, і тоді я пішов на будівництво у лісничество і там був 3 місяці. І во время цієї роботи я подавав заяву, щоб прийняли, так голова сказав моїй дружині, щоб я покинув там робити, так тоді приймемо. І коли я кончив роботу, прийшов додому і хотів ще привезти дров, бо я там заробив, так члени сільради сказали на засіданні, що я вже хазяюю і довели контрольне завдання таке, що я з цих 0,10 сотих садиби за 10 год цього не зберу, бо я до цього часу налогу платив прошлий год 2 руб., а цей год 5 руб. і всі платежі, які були, виплатив. А зараз наклали такий платіж: 269 [крб.] грошей, картоплі 7 ц, буряку — 3 ц., капусти — 1 ц, прядива — 1 ц, сіна — 10 ц, м'яса — 5 ц. І вперед прийшли ліквідували, а потім довели контроль і зараз вигнали з хати на сніг. І прошу редакцію дати пояснення, чи це законно зроблено, бо в нас члени сільради мають по 7 га та 8 га. Прошу дати пояснення, чи це може бути законним, та ще довели штрафу за те, що не виконую, — 500 руб. І прошу — чим скоріше.²¹

Прошач Сенько Василь Гнатович

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 3, спр. 431, арк. 4. Оригінал. Рукопис.

* Дата одержання заяви в редакції.

№ 369

ДОПИС СІЛЬКОРА І. М. ЗНАЄМСЬКОГО
ДО РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ПРО НЕОБХІДНІСТЬ
ПОКАРАННЯ КОЛГОСПНИКІВ С. ЯБЛУНІВКА ЛЮБАРСЬКОГО Р-НУ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛ. ЗА ПРИВЛАСНЕННЯ КОЛГОСПНОГО ЗЕРНА
ДЛЯ ХАРЧУВАННЯ

17 березня 1933 р.

Управа Яблунівського колгоспу вручила ключі від комори Нестерукові Дем'янові, який вже три роки пасе морду колгоспним хлібом і саромом, і розтринькує колгоспне насіння та добро. Цей Нестерук Дем'янов взяв комору для переміщення насіння на трісці свого брата Нестерука Панаса і своїх родичів: Маркова Гилька і Хілобокого Кузьму, Калешковому. Але він їх брав не для того, щоб вони чистили насіння, а для того, щоб вони крали колгоспне насіння. Ці робітники, коли мають іти із комори додому, то насипає кожний собі за пазуху, в штани, в халат, в чоботи і в кишені. Кожного дня вони втрих забирали не менше 25 кіл насіння. І цим вони спричиняють до нестачі насіння. Управі колгоспу потрібно в найкоротший термін вигнати комірника, і покарати його з його родичами, які крали насіння²².

Знаємський Іван Матвійович (Іван)

17.III. 1933 р.

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 3, спр. 403, арк. 20. Копія.

№ 370

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БАБАНСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
НА КИЇВЩИНІ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ МЕДИЧНОГО ХАРЧУВАННЯ
ДЛЯ ВИСНАЖЕНИХ ВІД ГОЛОДУ

19 березня 1933 р.

4. **СЛУХАЛИ:** Про організацію медичного харчування по окремих селах Бабанського р-ну (тов. Мамченко).

Висловились: Пінчук, Гехман, Кантаністий.

4. **УХВАЛИЛИ:** Зважаючи на те, що по окремих селах Бабанського р-ну спостерігаються хворі на брезки* і виснаження, які потребують раціональної годівлі та медичної допомоги, президія РВК постановляє:

1. Мобілізувати увесь медперсонал району вкупі з присланою бригадою лікарів від облздраввідділу на організацію медичної допомоги вищезгаданним хворим, в першу чергу, для обслуговування охопити села:
1) Кам'яне, послати туди бригаду лікарів тов. Кривуця та Лобко;
2) Підвисоке — Кантаністого та Склярова; 3) Тальянки — Легедзине; Гехмана та Сінкевича; 4) Вишнопіль — Монастирського; 5) Доброводи — Мамченка, Шапака. Посилаємим товаришам вкупі з головами сільради та головами колгоспів:

1) організувати харчування під наглядом лікаря із продуктів, які надсилаються облвиконкомом, та зобов'язати сільради провести мобілізацію кормів із місцевих ресурсів як капуста, буряк та ін.;

2) харчування хворих проводиться в окремих приміщеннях дорослих, а також і дітей;

* Брезкільсть, брезклий — набрякший, опухший.

3) для цього потрібно виділити стаціонари із бувших куркульських хат, які відповідали б санітарним вимогам для дорослих окремо та для дітей окремо.

Поробивши поли, нари, хоча примітивного порядку, покласти відповідальність на голів сільрад за устаткування та мобілізацію ряден на матраси;

4) зобов'язати бригади через кожних 2 дні інформувати здорові спектра та голову РВК про стан харчування;

5) райздравінспектору слідкувати за своєчасним одержанням актів та продуктів харчування, відпущених облвиконкомом, та розподіляти поміж селами, по мірі потреби погоджувати з головою РВК;

6) наряду з цим зобов'язати всі сільради негайно забрати заарештовані їм продукти, котрі ще не забрано, та використовувати їх за попередньою директивою та інструкцією²³.

Голова РВК Пінчук
Секретар РВК Лелека

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 9, спр. 150, арк. 114—115. Засвідчена копія.

№ 371

ПОВІДОМЛЕННЯ СІЛЬКОРА Б. ЯЙЧУКА ДО ГАЗЕТИ
«КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ПРО БЮРОКРАТИЧНУ ТЯГАНІНУ
З РОЗГЛЯДОМ СКАРГИ СЕЛЯНИНА Ф. БЕРКАЛА З С. КРАСНОГОРІВКИ
НА ХАРКІВЩИНІ

27 березня 1933 р.²⁴

До редакції газети «Колгоспне село»

Шановні товариші, нижче поданого дописа прошу помістити у вашій газеті «Колгоспне село». Чужих чобіт не жалко.

Подав Федір Беркало Красногорівської сільради [Велико]багачанського р-ну заяву до сільради про скидку м'яса. Завмерла заява. Пішов він за 18 км в район, подав другу [заяву]. Жде та й жде — не чути. Пішов ще в район, кажуть, в сільраду послали для пояснення. Прийшов в сільраду — кажуть пішла в район. Іде він в район — кажуть нема з сільради. І так і марширує дядько з району в сільраду цілими тижнями. А сільрада м'ясо стягає. Чи не пора звернути увагу і на дядьківські чоботи, бо це товар дефіцитний²⁴.

Яйчук Борис (псевдонім «Око»)

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 741, арк. 30. Оригінал. Рукопис.

* Дата одержання листа в редакції.

№ 372

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ВІД ГРУПИ КОЛГОСПНИКІВ С. ВЕЛИКИХ ГОЛЯКІВ ПОПІЛЬНЯНСЬКОГО Р-НУ ПРО НЕСПРАВЕДЛИВЕ ОБКЛАДАННЯ МОЛОКОПОДАТКОМ

13 квітня 1933 р.*

До редакції «Колгоспне село» від групи колгоспників Попільнянського р-ну, с. Великих Голяків, колгоспу ім. Ілліча

Запитання

Наш колгосп організований в 1924 р. з 18 господарств з напрямком усупільнення корів. Маючи по одній корові при вступі в колгосп, їх усупільнили і до 1929 р. наш колгосп зріс до 47 господарств. Напрямок був один щодо усупільнення корів, бо коли почалася масова колективізація, тут уже справа закульгала. Чимала частина колгоспників стала вперто проти усупільнення корів.

Всі намагання правління, щоб все-таки корови усупільнили, були даремні. У 1930 р. весною почалася масова роздача рогатої худоби колгоспникам і ферма набагато поменшала. Тепер наш колгосп має 322 господарства і 38 корів усупільнених, з них 33 корови колгоспу. З них 34 шт. молодняка від 1 року до 2, телят до 1 року — 39 шт. та виробників 5. Тепер при нашому колгоспі вважається товарова ферма з виробництвом молодняка. Але за постановою уряду та партії про обов'язкове здавання молока державі, районом нам надіслано директиву в тім, що з кожної дійної корови ми повинні здавати 460 л на рік молока. І тепер в нашому колгоспі сталося таке: ті колгоспники, що мають корови дома, дають по 100 л на рік молока, ми ж — з своїх 38 шт. усупільнених — повинні здавати по 64 л, а з 38 штук [не] повинні здавати по 460 л.

Ми ж, колгоспники, вважаємо, що це невірно, тому що нам із усупільненої корови [потрібно] давати по 64 л, [а] не по 460. Інакше, згідно з постановою, просимо повернути нам корови, то як з цим бути — не знаємо. Дайте відповідь і пояснення на таку адресу: ст. Попільня, пошта Коржі, Великі Голяки, колгосп ім. Ілліча.

Підписи: 13 підписів

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 54—55. Копія.

№ 373

ЗАПИТ КОЛГОСПНИКА О. С. ТУРЧЕНКА З С. ВОЙНІВКИ ЧУТІВСЬКОГО Р-НУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛ. ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ПРО НЕПРАВОМІРНІСТЬ ШТРАФУВАННЯ ПО МОЛОКОЗДАЧІ ВІД НЕТІЛЬНОЇ ХУДОБИ

13 квітня 1933 р.**

Запитання

Я колгоспник. Дякуючи постанові РНК і ЦК ВКП(б) про те, що кожен колгоспник має право розводити й тримати в своєму господарстві рогату худобу, я тримаю в себе корову. За цю корову я повинен носити

* Дата опублікування в інформаційному бюлетені редакції газети.
** Дата опублікування запити в інформаційному бюлетені редакції газети.

до сепаратнику молока. Але в мене корова ще не отелилась і зараз не доїться. Сільрада вимагає з мене, щоб я носив молоко. Звичайно, що молока не маю і тому не ношу. За це сільрада оштрафувала мене в 100 крб. А коли я не заплачу штрафу, бо нема за що вторгувати, то сільрада продас моє майно. Колгосп теж не продає молока, щоб я міг купити та носити на молокозаготівлю.

Прохаю редакцію газети «Колгоспне село» дати в найближчому номері своєї газети пояснення, чи вірно робить сільрада, чи можна робити так, щоб молоко, яке на мене наложено в цім кварталі, я міг здати тоді, коли отелиться корова, бо від молокозаготівлі я не відмовляюсь і по отеленні корови виконаю належний план.

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 653, арк. 52. Копія.

№ 374

З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ЦКК — НК РСІ ДО РАДНАРКОМУ СРСР «ПРО СТАН КОЛГОСПНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ВИПАДКИ СПОЖИВАННЯ ГОЛОДУЮЧИМ НАСЕЛЕННЯМ СТРАВ З ДОХЛЯТИНИ

17 квітня 1933 р.

За далеко неповними даними колгоспами, колгоспниками та трудящими одноосібниками за 1932 р. реалізовано лишків виробів, овочів, м'яса. Україні на 100 млн крб. в основному молочних виробів, овочів, м'яса. Пересічно на Україні брало участь в колгоспній торгівлі лише 32 % всіх колгоспів, в тому числі по Харківській обл. — 19 %, по Вінницькій — 33 %, по Дніпропетровській — 44 %, по Київській — 27 %. Так, наприклад, з 3 колгоспів с. Межиріч Павлоградського р-ну колгоспники двоє колгоспів стали на шлях явної спекуляції, не тільки перекупали лишки продуктів у своїх сусідів, а навіть зайнялися мішочництвом, поїздками за продуктами до Москви, Північного Кавказу і т. д.

Інші колгоспи не тільки не виконали державних зобов'язань (план хлібоздачі виконано на 65—70 %), а й самі лишилися без харчів. На базарах спостерігаються зараз випадки торгівлі, спекулянтами гарячими стравами з дохлої конятини та собачого м'яса (Рокитнянський та Павлоградський р-ни). 17.III. ц. р. на базарі в Рокітному, наприклад, продавали холодець з м'яса котів та котлет з собачого м'яса, як це встановлено експертизою. На базарі в с. Вінцентівка (Рокитнянського р-ну) спекулянткою продавались пиріжки з сурогатами муки з примісью бур'яну, стручків та горошку і всі, хто купував ці пиріжки — отруїлися (30 чоловік).

Заст. наркома РСІ Кузьменко

Керівник групи заготівель постачання та торгівлі Годзівський

17.IV.33 р.

ЦДАЖР України, ф. 539, оп. 11, спр. 694, арк. 3—5. Копія.

№ 375

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРАВЛІННЯ КОЛГОСПУ ІМ. БАЛІЦЬКОГО
НА ЛУГАНЩИНІ ПРО ВІДСУТНІСТЬ ХЛІБА ТА ФІНАНСІВ
ДЛЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ КОЛГОСПНИКІВ

20 квітня 1933 р.

Присутні: Удовенко, Гордієнко, Санченко.
Голова сільради Корольов, секретар п/о Пунини.

Повістка денна:

1. Про видачу хліба колгоспникам (Гордієнко).

Слухали: 1. Про видачу хліба колгоспникам (Гордієнко).

Ухвалили: Видачу хліба в печеному виді прекратити, на квітень місяць на 10 днів видати мукою кращим колгоспникам, заборонивши видачу симулянтам та нововступившим членам в колгосп. Видати муку з такого розрахунку: на робітника рільника 400 г муки на день, робітнику господарчих робіт 300 г. Старим та хворим 250 г, школьникам 300 г. Дітям для ясель проводити випечку хліба, установивши норму 200 г на день. Трактористам видавати хлібом по 800 г.

Слухали [2]. Про виплату заробітку колгоспникам за 1932 рік.

Ухвалили [2]. В зв'язку [з] відсутністю грошей для сплати колгоспникам, продати із молочно-товарної ферми дві непридатних для розвитку корови та із свино-товарної ферми три кабанці, яких продати на колгоспному базарі.

Правління

Держархів Луганської області, ф. Р-259, оп. 1, спр. 162, арк. 79—81. Оригінал. Рукопис.

№ 376

З ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТЕНЯ РАТАУ ПРО ПОСИЛЕННЯ
СПЕКУЛЯЦІЇ СІЛЬГОСППРОДУКТАМИ В УМОВАХ ГОЛОДУ

30 квітня 1933 р.

Приезди мешочників и спекулянтів на периферію продовжались. Были приезжие, главным образом, из крупных городов УССР — Харькова, Киева, Одессы, Днепропетровска. Они закупаали, главным образом, жиры, яйца, птицу, а в отдельных случаях картофель, хлебные продукты. Хлеб стал весьма заметным объектом спекуляции. Особенно развилась спекуляция хлебом в Киеве. В город крестьяне прибывают за хлебом пешком, верхом, на подводах, по железной дороге, лодками и пароходами. Как характерный прием, отмечена перевозка закупленного хлеба в гробах на подводах. Многие из селян закупают печеный хлеб с условием доставки его ночью к лодке и платят за центнер ржаного хлеба до 900 руб. Хлеб, закупленный в городе по коммерческой цене 2 руб. 50 коп за кило, продается в селах по 10—11 руб. 25 коп. за кило. Многие из перекупщиков обменивают печеный хлеб на молочные продукты по эквиваленту: 1 кг. хлеба за 2—3 бутылки молока и т. д. ...

ЦДАЖР Українч, ф. 337, оп. 1, спр. 12061, арк. 75—76, Ротапринт. прим.

№ 377

ПОВІДОМЛЕННЯ НАЧАЛЬНИКА МІЛІЦІ БАЛАКЛЕПСЬКОГО Р-НУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛ. ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ ДИТЯЧОЇ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ
В УМОВАХ МАСОВОГО ГОЛОДУ

11 травня 1933 р.

Секретарю Балаклеевского РПК
Председателю Балаклеевского РИКа
Начальнику райотдела ГПУ

Сводка

Сообщаю, что за период кампании по ликвидации беспризорности детей по райцентру и военной зоне органами милиции подобрано детей в количестве 300 человек.

Беспризорность [детей] относится за счет сел: Яковенкове — 60 человек, Борщівка — 50, Бригадировка — 50, Гусаровка — 40 человек.

Остальное количество детей относится за счет остальных сел районов. Одновременно имеется приплыв детей за счет Петровского района по сельсоветам: Протопоповка, Волвенково, Глазуновка, Асеевка.

Начальник РК милиции Балаклеевского р-на Соловьев

11.V. 1933

Держархів Харківської області, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 195. Оригінал.

№ 378

З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКОГО ВІДДІЛУ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПРО СТАНОВИЩЕ ХВОРИХ
ТА ВИСНАЖЕНИХ ВІД ГОЛОДУ ДІТЕЙ

14 травня 1933 р.

Сеть детских домов в г. Харькове, утвержденная по местному бюджету, состояла из трех домов на 540 детей. В апреле 1933 г. были развернуты дополнительно два детских дома (по Тарасовской ул., 6, в Сердюковском пер., 5) на 160 детей. Волна подкидывания заставила Харьковский здравотдел, начиная с апреля месяца, организовать ряд детских домов еще дополнительно на 555 коек. Кроме того, в Цитовских бараках 25 было развернуто 500 коек для детей до 4 лет, поступающих с вокзалов и доставляемых милицией. В Салтовских бараках — 450 коек... За время с 28 апреля по 10 мая эвакуировано в детдома области — 1205 детей... 20 мая всего должно быть эвакуировано 1455 детей. В детдомах г. Харькова остаются дети до одного года и старше года больные, истощенные, ослабленные...

Дети, находящиеся в детдомах и бараках, находятся в состоянии крайнего истощения, большинство из них болеет желудочно-кишечными заболеваниями на почве ослабленного питания, много случаев заболевания корью. Если к этому прибавить, что значительная часть детей поступает в возрасте до 1 месяца, становится понятным та высокая детская смертность (до 30%), каковую наблюдаем в мае месяце...

Зав. здравотделом Воробьевский
Инспектор охматдета Р. Ходовой

Держархів Харківської області, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9. Відлук.

№ 379

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДИУ ШУЛЬГІНСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
СТАРОВІЛЬСЬКОГО Р-НУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛ.
ПРО РОЗКУРКУЛЕННЯ Й ВИСИЛКУ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ
СЕРЕДНЯКА Ф. М. ВОЛОШИНА

17 травня 1933 р.

Слухали: Про хід весняного сіву по одноосібному сектору.
Ухвалили: Волошин Федір Миколайович по соцстану — середняк, від польової землі відмовився восени 1932 р., посіву жита не має, неодноразово підвергався репресіям за невиконання хлібозаготівлі, лічиться заборгованості штрафу 1300 крб. Мав коня вартістю до 4000 крб., перед сівбою навмисно продав, був відданий до суду за антирадянську агітацію проти хлібозаготівлі, від суду удрав. Помічений в крадіжках, мав замах сокирою на заступника голови сільради т. Болоховця та на участкового інспектора міліції тов. Стрельцова при відчуженні 70 пуд. скованої накраденої в колгоспі кукурудзи. В сучасний час скривається в селі. Виходячи з цього, сільрада вважає Волошина як соціально небезпечного. Прохати президію РВК вислати його за межі України з конфіскацією всього майна і присадибної землі.

Оригінал за належними підписами.

З оригіналом згідно: секретар сільради

Держархів Луганської області, ф. Р.-1202, оп. 1, спр. 109, арк. 17. Засвідчена копія.

№ 380

ЗАЯВА ПРАВЛІННЯ АРТІЛІ «ЗАПОВІТ ЛЕНІНА»
ДО БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ НА ХАРКІВЩИНІ
ПРО ВІДПУСК ПРОСЯНОГО ЛУШПИННЯ ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ
КОЛГОСПНИКІВ

24 травня 1933 р.

До Балаклійського РВКу
Від правління артілі «Заповіт Леніна» Залиманської сільради

Заява

Цим прохаємо Вас відпустити просяної шелухи для харчування колгоспникам в час прополочної кампанії центнерів 20, так як ми маємо велику нужду в харчуванні. Прохаємо не відмовити.

Правління

Держархів Харківської області, ф. Р.-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 60. Оригінал.

№ 381

ЗВЕРНЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРАЦІВНИКІВ С. ОЛЕКСАНДРІВКА ПЕРША
ДО БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ НА ХАРКІВЩИНІ
ПРО ПРОДОВОЛЬЧУ ДОПОМОГУ В ЗВ'ЯЗКУ З ОПУХАННЯМ
ВІД ГОЛОДУ ЛЮДЕЙ В КОЛГОСПІ «СОЦІАЛІСТИЧНІ ЛАНІ»

травень 1933 р.

Секретно

1-ша Александрівка

Лично председателю [Балаклейского] РИКа т. Урусову

Вследствие острой нужды в продуктах питания, отсутствие которых сильно отражается на нашем колхозе (выходит из строя каждый день 8—10 колхозников, в числе которых есть и хорошие колхозники). Поэтому убедительно просим вас, не найдете ли вы возможности оказать нам какую-нибудь помощь в продуктах, а то мы можем оказаться в большем прорыве в прополочной кампании, а нам нужно полоть 500 га ярого и озимого посева кроме буряков.

У нас сейчас лежит 20 семейств пухлых. Просим ответить на наше письмо как можно быстрее и сообщить нам, можно ли надеяться еще на какую-нибудь помощь со стороны района.

Поганое состояние с детьми, бросают детей.

Председатель 1-го Александровского сельсовета *Доббий*
Председатель колхоза «Соц. лани» *Литвинов*
Уполномоченный РВК *Малахов*

Держархів Харківської області, ф. Р.-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 78. Оригінал.

№ 382

ЛИСТ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КОМІСІЇ ПО БОРОТЬБІ
З БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ УСТАНОВАМ ХАРКОВА І ОБЛАСТІ
ПРО АСИГНУВАННЯ ДОДАТКОВИХ КОШТІВ ДЛЯ ГОСПІТАЛІЗАЦІЇ
ХВОРИХ І ВИСНАЖЕНИХ ВІД ГОЛОДУ ДІТЕЙ

1 червня 1933 р.

Харьковскому облисполкому
Зам. начальника харьковского облГПУ —
председателю облкомиссии по борьбе с беспризорностью т. Броневому
Зав. харьковским облздравотделом т. Кирову
Копия: зам. харьковским горздравотделом т. Воробьевскому

По постановлению СНК УССР специально на нужды госпитализации истощенных по Харьковской области ассигновано на май, июнь и июль месяцы 300 тыс. руб. и предложено Харьковскому облисполкому дополнительно отпустить для той же цели 150 тыс. руб. по городу Харьков. В настоящее время в одних только Салтовских бараках имеется около 900 больных и большое количество их размещено, кроме того, в клубе им. Антропова, здании 22-й школы и физиотерапевтическом институте. На нужды госпитализации по сообщению зав. горздравотделом было отпущено всего 50 тыс. руб. Эти деньги уже израсходованы полностью, и горздравотдел не имеет возможности выполнить решение о дополнительном развертывании 500 новых коек.

Учитывая большое скопление больных в г. Харькове и необходимость их дальнейшего обслуживания, я прошу облисполком и областную комиссию по борьбе с беспризорностью отнестись из указанных выше средств необходимые дополнительные ассигнования в распоряжение харьковгорздрава.

Зам. председателя Всеукраинской комиссии по борьбе с беспризорностью
[підпис]

Наркомздрав Канторович

Державний архів Харківської області, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 18. Оригінал.

№ 383

З ПРОТОКОЛУ БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛ. ПРО ПРОДОВОЛЬЧУ ДОПОМОГУ ГОЛОДУЮЧИМ СЕЛЯНАМ

3—4 червня 1933 р.

Проведено шляхом опиту членів президії РВК з 12.IV.33 р. Обговорювали: Розподіл продфонду допомоги трудящим одноосібним бідняцько-середняцьким господарствам.

Постановили: Поданий тов. Коноховичем проект розподілу продфонду трудящим одноосібним бідняцько-середняцьким господарствам по селах району ствердити. Зобов'язати голів сільрад негайно весь продфонд розподілити зсеред нуждаючихся зазначених господарств. Норми видачі встановити дві: найбільш нуждаючимся на 50% більше середньої, що припадає при розподілі на одне господарство (приклад, коли на господарство, поділивши, припадає в середньому один пуд, то найбільш нуждаючимся потрібно видати 1½ пуда).

Розподіл провести за списками, відібравши зобов'язання про повернення даної продпозики після збору урожаю 1933 р. При розподілі необхідно також урахувати потребу харчування членів сім'ї отримуючих допомогу господарств, що зараз перебувають на стаціонарному лікуванні як дорослих, так і дітей. Списки розподілу надсилати до РВК не пізніше як 22.IV.33 р.

Голова райвиконкому
Секретар Бодак

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 9, спр. 150, арк. 160. Засвідчена копія.

№ 384

ІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВЕДЕННЯ НАРКОМЗЕМУ УСРР ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ КОЛГОСПНИКІВ

14 червня 1933 р.

За відомостями областей (в тому числі по Харківській лише 30 районів та Дніпропетровській — 13), польових пунктів громадського харчування організовано в колгоспах 21 195 та стаціонарних 3735 — 53,9% плану.

В справі громадського харчування облЗУ та облтрактори не забезпечили потрібного керівництва та обліку, покладались на самоплив, що призвело до помилок та перекручувань в ряді районів.

В низці колгоспів Вінницької та Чернігівської областей організували централізовані (стаціонарні) їдальні, замість польових пунктів, полегшуючи тим самим ледарям та симулянтам харчування, не виходячи на польові роботи. По Чернігівській обл. організовано 1415 таких стаціонарних їдальнь і лише 819 польових пунктів. По Вінницькій обл. організовано 1700 та 1514 польових пунктів. В Звенигородському р-ні в ряді колгоспів, через підміну польових пунктів стаціонарними, бригади примушені робити на сніданок та обід великі перерви. В Гайсинському р-ні в колгоспі ім. Сталіна харчували в колгоспній їдальні всіх, хто працював на різних господарських роботах близько до їдальні, а колгоспникам, що працювали на полі, їжі не вистачало. В Проскурівському р-ні в колгоспі «Буденного» харчі вивозять на поле. По дорозі їжа неустується, покривається пилюкою, кінським волоссям тощо (з газет).

З боку РЗВ та МТС не забезпечено мобілізацію колгоспами внутрішніх ресурсів продуктів харчування та централізованих заготівель, через те низка колгоспів харчами не забезпечена. Деякі райони понадіялися на те, що «державна дала на посів, дасть й на харчі».

В Чернігівській обл. 11 районів забезпечені продуктами на 50—100%, 11 районів на 30—50%, 9 районів менше 30%, а 5 — незабезпечені зовсім. В Лубенському р-ні в колгоспі ім. Молотова формально організовано 6 пунктів громадського харчування на 1132 особи. Пункти забезпечені лише котлами. Продуктів же вистачає лише на 3 дні, піякої роботи по мобілізації продуктів не проводиться. В Карлівському р-ні колгосп «Зірка» організував 8 пунктів громадського харчування, забезпечивши їх устаткуванням наполовину та продуктами на 2—3 дні (з газет). У Волочпському р-ні колгосп «Оборона» дає приклад розбазарювання фондів громадського харчування. Зараз, під час прополки громадського харчування немає за відсутністю продуктів, а в час сівби харчується по 200 чоловік, в той час, як на роботу виходило лише 80. В Сновському р-ні в жодному колгоспі громадське харчування не організовано.

3. Підбору кадрів для обслуговування громадського харчування та кож не приділено достатньої уваги, а з боку окремих колгоспів припущена класова короткозорість, коли на курси куховарів надсилались неперевірені люди. Вже зараз виявляється, що по деяких колгоспах куховарами працюють куркулі, які зривають громадське харчування, наприклад, в Проскурівському р-ні колгосп «Керівник» організував при колгоспі громадське харчування, їжу вивозять на поле, підкуркульник Плашинський Федір, розпустив чутку, що «в борщі плавають черві», намагаючись цим зірвати роботу.

В Христинівському р-ні в колгоспі ім. Сталіна куркуль Морганік проліз до колгоспної їдальні, де розкрадав хліб, не додаючи по 200 г трактористам (з газет). В Чутівському р-ні в колгоспі «Праця селянина» громадське харчування довірили Гордієнко Парасці, яка минулого року мала 16 трудовнів, агітувала за невихід на роботу, крапа хліб й жила коштом тих, хто працювали. Цього року Гордієнко продовжує свої шкідливі дії, розкрадаючи продукти, призначені для громадського харчування.

Балта (АМСРР). В колгоспі ім. Шевченка куховар Болейко — жінка плановика, систематично розкрадає крупу та борошно.

В Роменському районі в колгоспі «Трудова нива» куховар видав харчі в першу чергу ледарям: Горбатову, що систематично робить прогугули, Бурку — шкідникові коней. Вони ж одержали на трудовень більше борошна, ніж інші колгоспники.

4. Але є чимало показових колгоспів, де громадське харчування організовано гарно, наприклад:

В Градиському р-ні в колгоспі «Труженник» організовано три пункти громадського харчування по бригадах, на полі. Пункти повністю забезпечені устаткуванням та продуктами, як то: картоплею, буряками, іншою городиною. Організація громадського харчування гарно впливає на виходи на роботу. В Краснопільському р-ні в колгоспі «П'ятирічка» організовано 5 пунктів громадського харчування, повністю забезпечені устаткуванням. Продукти видаються за нормою, харчуються виключно ті, що працюють на полі. Куховарки підготовлені. В Маріупольському р-ні в арт. «Червоний партизан» харчі одержують три рази на день на полі. Хліб видається диференційовано: сівальщикам 800 г, ренти по 600 г на вироблені трудові. В Сватівському р-ні організовано 42 польових пунктів громадського харчування, якими охоплено 4120 чоловік. Пункти повністю забезпечені, але продуктами не повністю. В Слов'янському р-ні в колгоспі «Пролетарська нива» харчування організовано на полі. Продукти зібрані повністю.

5. Громадське харчування значною мірою залежить від забезпеченості необхідним устаткуванням, але справа з обладнанням пунктів та їдалень поставлена незадовільно. Цього року укопхарчом завезено до колгоспів 5 тис. котлів — вдвічі більше минулого року, але потребу покрито далеко недостатньо. Що ж до мисок та ложок, то цих відомостей взагалі бракує як у областях, так і районах [про їх наявність].

Мобілізацію внутрішніх ресурсів устаткування проведено недостатньо. РЗВ обмежувалися лише подачею заявок на устаткування. Відсутність достатньої кількості устаткування по колгоспах призводило до того, що наприклад: в Чернігівському р-ні в колгоспі «Широкий степ» замість потрібних 150 ложок було лише 17, дякуючи чому створилися черги й обід затягувався на 2—3 години. Більшість колгоспів Харківської області забезпечені устаткуванням на 40—50%. Чернігівська — пересічно на 40% (відомості 18 районів). Велика потреба в термосах та казанах розміром від 5—15 відер. Чернігівська облспоживспілка замовляла та розподіляла реманент для прохарчування без заявок з місць. Колгоспи Чернігівського р-ну одержують лише ложки, а другі райони — лише миски.

Наведене свідчить про те, що організації громадського харчування не було приділено уваги з боку облЗУ, облтракторів та низки районів, зокрема РЗВ та МТС. Останні взагалі цією справою зовсім не займалися.

Інформгрупа *Наугард*

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 75, арк. 123—125. Оригінал.

№ 385

ЗВЕДЕНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗАЯВИ ПРАВЛІНЬ АРТІЛЕЙ,
СІЛЬРАД, КОМУН ДО БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙВИКОНКОМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛ. ПРО НАДАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ
ГОЛОДУЮЧИМ ²⁶

8 травня — 17 червня 1933 р.

8 травня. Від артiлі «Нове село» Чепільської сільради. Прохаємо допомогу дитяслам. Дітей маємо 120 душ при дитяслах. Хоч муки, скільки можна, і сахару. Правління артiлі [Арк. 224].

24 травня. Голові РВКу тов. Урусову. Бригадирівська сільрада прохає відпустити проддопомоги для дитячих ясел при колгоспах, тому що зараз стан загрозливий по колгоспах та дитячих яслах. Харчування зовсім не мається і коли не одержимо проддопомоги, ми примушені будемо дитясла розпустити. Самий загрозливий стан в артiлі ім. Ворошилова та дітей безпризорних і одноосібних. Голова сільради [підпис]. Секретар *Кучеренко*. [Арк. 64].

26 травня. Від комуні «Червоний Дінець» Байрачанської сільради. Правління та члени вищезазначеної комуні звертаються з проханням відпустити харчування якпх-небудь культур для повного закінчення посівкампанії, позаяк на сьогодні нема ніяких продуктів для харчування. Голова правління *Скурта*. [Арк. 63].

26 травня. До секретаря Балаклійського РВК Мирошніченка. Цим Вовчеська сільрада доводить до відому, що стаціонари пухлих по нашій сільраді назавтра розпускаються — 180 душ, в виду того, що немає харчування, а тому Вовчеська сільрада прохає харчування представити. Мрутуть по 12 душ у день. Голова сільради. [Арк. 65].

26 травня. Від Борщівської сільради. Прохаємо видати продсуди для дитячих ясел, позаяк мається шестеро ясел, в них одноосібних одні дітей в кількості 240 душ. К сему [підпис]. [Арк. 61].

28 травня. Від артiлі «Шлях до нового життя» ІІ Андріївської сільради. Цим правління артiлі «Шлях до нового життя» прохає президію РВК дати нашій артiлі допомогу в громадському харчуванні в виду того, що у нас мається 117 чоловік трудоспособних і плюс к тому 16-літніх підростків 17 чоловік — виходить 134 чоловік і дитясла 1933 року. Після чого вання нема змоги прохарчувати як до 15 червня 1933 року. Після чого проходиться оставляти роботу нероблену і дитясла закривати. А тому прохаю дати нам допомогу, щоб не допустити зриву. Голова правління. [Арк. 55].

31 травня. [Від] правління комуні «Жовтень». Звертаючись до Вас з заявою, прохаємо дати дозвіл на одержання харчової допомоги комуні. Запас харчів закінчився, ні на один день не залишилося, а такий стан може вплинути на послаблення роботи комуні, яка весь час з напруженням щиро боролась за виконання завдань. От що примушує нас звертатись до Вас за допомогою та за вказівкою, як вийти з такого стану. Голова комуні *Касьяненко*. [Арк. 68].

6 червня. Від артiлі «Хвиля пролетарів» Кисілівської сільради. Надсилаючи при цьому [заяву], артiль просить РВК виділити допомогу в харчових продуктах відносно хліба, поскільки настає прополочна кампанія та ремонт машин. В нашій артiлі немає чого їсти робочим людям. І ще раз нагадуємо звернути увагу на нашу артiль, постільки прополочна кампанія стоїть під загрозою зриву, а також і сінокос предстоїть, а харчових продуктів немає нічого. Голова правління *Моспан*. Рахівник *Голов*. [Арк. 48].

6 червня. Секретно. До Балаклійського РВКу тов. Урусову. Копія: РПК. Бригадирівська сільрада сповіщає, що стан з харчуванням в колгоспах під загрозою, особливо в комуні «Червоний фронтвик». На 5 червня захворіло від недоїдання до 40 душ та слабих до 100 душ, які не можуть працювати. Маються випадки смертей ударників, тому що вся робота в Прохаємо терміново дати допомогу в харчуванні, сівба, і таке інше. Зверніть увагу. Голова сільради *Воропай*. Секретар *Кучеренко*. [Арк. 84].

10 червня. До Балаклійського РВКу. Правління артiлі «Червона хвиля» Щурівської сільради просить дати допомогу в харчових продуктах, по-

заяк у нас наступає прополочна кампанія в кількості 150 га, а продукту немає ні одного кілограма. І без продукту виконати план прополочної кампанії неможливо, а цьому прохасмо дати допомогу. Голова правління. [Арк. 46].

11 червня. До Балаклійського РЗВ. Прохас правління комуни ім. Шевченка Червоноярської сільради дати допомогу в громадському харчуванні, позаяк у комуні не мається п'яких ресурсів і робота прополочної відстає. Прохання не відмовити. Правління. [Арк. 70].

16 червня. Од артілі «Червоний степ». Ввиду того, що заходить ударна робота — як прополочна кампанія, а у нас продуктового матеріалу немає, а потому загрожує зрив у роботі, то артіль просить РВК відпустити нам продуктів 5 ц яких би то не було культур. Просимо не відмовити нашого прохання, аби вийти з ганебного становища. Що свідчить артіль «Червоний степ». Голова артілі Момон. Члени правління. [Арк. 30].

17 червня. Голові райвику. Балаклія. Управа комуни «Вільне життя» Довгалівської сільради прохас дати допомогу в продуктах, скільки можливо, на прополочну кампанію та уборку сіна, бо на цей період по комуні не мається ніякого продукту споживання. Прохасмо не відмовити. К цьому правління. [Арк. 29].

Держархів Харківської області. Ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421, арк. 29, 30, 46, 48, 55, 61, 63—65; 68, 70, 84, 224. Оригінал.

№ 386

ЛИСТ КОЛГОСПНИКА П. Ф. ДРОЗДА З ЧЕРНІГІВЩИНИ
ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО» ПРО НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ
ПРИСКОРЕНОЇ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ ПРИ СТВОРЕННІ
КОЛГОСПІВ-ГІГАНТІВ²⁷

25 червня 1933 р.

Городнянського р-ну Чернігівської обл.
колгоспник Дрозд Прокіп Федорович

Запитую й прошу дати відповідь на таке запитання. Наш колгосп організований в 1931 р. 1931 та 1932 рр. наші колгоспники жили добре. Колгосп наш складався у 1931 р. з 25 господарств, а у 1932 р. уже наш колгосп виріс до 82 господарств. Весною 1933 р. до нас прибуло індивідуальних господарств 100 % проти минулого 1932 р. — 160 господарств. До колгоспу цю весну поступали без семян, без фуражу, та деякі колгоспники прийшли у колгосп з батьками. Дуже серйозне становище переніс наш колгосп, поки впоралися ми з посівом ранніх, бо недоставало [ні] семян, ні фуражу, а картоплю з нововступивших колгоспників дали лише 5 % проти того, що було потрібно на їх площу засіяти згідно з їх планом. Але колгосп з горем, та з сівбою впорався. Після сівби до нас знову почали поступати індивідуальні господарства та почали приносити свої плани на хлібоздачу, а ні жоден, ні одного га не засіяв яровою, даже й під гречку перший раз не зорано. Я рахую, що в подальшому становище нашого колхоза дуже опасне, коли наш колгосп виконає своє завдання по хлібозаготівлі та повинен виконати з своєї засіяної площі і за тих, що зараз вступають із незасіяною землею. Прошу Вашої поради об'яснити, як бути з цією справою, та який виход з цього становища.

Дрозд

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 654, арк. 22. Копія.

№ 387

ПОСТАНОВА КАСАЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ УСРР
ПРО ЗАМІНУ ВИРОКУ СЕЛЯНИНУ А. І. БЛАЖКУ

1 липня 1933 р.

Ухвала

Іменем Української Соціалістичної Радянської Республіки

Найвищий суд в касаційній колегії кримінальних справ 1 липня 1933 р. у складі голови т. Собчака, членів Рекіної, Палкіна, розглянувши в порядку касаційному справу з вироком виїзної сесії Дніпропетровського облсуду з 28.III. 1933 р., за яким Блажка Антона Івановича, 25 років, за соцстаном куркуль, засуджено за союзним законом від 7.VIII. 1932 р. та арт. 171-м ч. 3-тю КК до найвищої міри соцзахисту — розстрілу з конфіскацією належного особисто майна. Решту засуджених в кількості трьох осіб засуджено за арт. 171-м ч. 3-тю КК на різні терміни позбавлення волі за те, що вони систематично проводили крадіжку великої і малої худоби та харчових продуктів з колгоспів та окремих громадян.

Виявив, що покликання касатора Блажка Антона на суворість в значеній міри соцзахисту уваги варте, тому що з колгоспу ним було вкрадено лише 3 пуди подсолнухів, а худобу кран разом з іншими засудженими в окремих осіб²⁸, що обставинами справи не вимагається застосування до нього виключної міри соцзахисту.

А тому, керуючись 343—354-м арт. КПК, Найвищий суд ухвалив: вирок облсуду по цій справі щодо Блажка Антона змінити та вважати його засудженого до позбавлення волі в поправно-трудовах таборах на 10 років з обмеженням прав за п. а, б, в, арт. 29-го КК на п'ять років. Решту вирока залишити в силі.

Ухвала остаточна.

Собчак, Рекіна, Палкін.

ЦДАЖР України, ф. 24, оп. 10, спр. 10, арк. 2. Оригінал. Рукопис.

№ 388

ПОСТАНОВА КАСАЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ УСРР
ПРО ЗАМІНУ ВИРОКУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛСУДУ
ЩОДО РОЗСТРІЛУ І СТРОКІВ УВ'ЯЗНЕННЯ СЕЛЯН
ЗА ПОСТАНОВОЮ ВІД 7 СЕРПНЯ 1932 Р.

4 липня 1933 р.

Ухвала

Іменем Української Соціалістичної Радянської Республіки

Найвищий суд в касаційній колегії кримінальних справ 4 липня 1933 р. у складі голови т. Озола, членів тт. Баранова, Тимошенко (доповідач т. Баранов) без участі сторін, розглянувши в порядку касаційному справу з вироком Дніпропетровського облсуду з 10 лютого 1933 р., яким засуджено за постановою ЦВК і РНК СРСР з 7.VIII. 1932 р. Апалькіна Івана Петровича, 45 років, середняка, несудимого — до розстрілу, а Проскурню Афанасія Васильовича, 33 роки, бідняка, перебував у Червоній Армії з 1918 р. по 1920 р., несудимого, та Писанець Олександра Семеновича, 18 років, середняка, несудимого — до позбав-

лення волі в поправно-трудовах таборах далеких місцевостей СРСР з конфіскацією їх майна, з обмеженням в правах за п. а, б, в, арт. 29-го КК на 5 років з висилкою за межі УСРР на 5 років.

Ноздрачова Григорія за недоведеністю злочину виправдано.

Засуджені подали кассаргу, в якій покликаються на надмірну суворість вироку.

Розглянувши кассаргу і справу в порядку арт. 345-го КПК — виявив: облсудом невірно кваліфіковано злочини засуджених за постановою ЦВК і РНК СРСР з 7.VIII. 1932 р. Злочин засуджених полягає в тому, що Проскурня, як голова колгоспу, Апалькін — член правління і комірник, Писанець — рахівник, недбайливо ставились до виконання службових обов'язків щодо вжиття заходів по охороні врожаю колгоспу, зловживали службовим становищем, припустивши продаж 10 пуд. пшениці на приватному ринкові, не вели належного обліку прибутків колгоспу, внаслідок чого колгосп мав збитків на 4526 крб. та на 2.XII. 1932 р. хлібозаготівлю виконав лише на 35 %. Ці злочинні дії засуджених слід було кваліфікувати за арт. 97-м і 99-м КК та відповідно з санкцією цих артикулів обирати засудженим міру содзахисту. Невірна кваліфікація злочину вплинула на обрання до засуджених заходу содобороши.

На підставі зазначеного Найвищій суд в порядку арт. 343-го — 354-го КПК. УХВАЛИВ: вирока облсуду від 10 лютого 1933 р. змінити. Вважати за засуджених за арт. 97-м і 99-м КК до позбавлення волі в поправно-трудовах таборах — Апалькіна Івана Петровича на 5 років, Проскурню Афанасія Васильовича та Писанця Олександра Семіповича на 4 роки кожного, з обмеженням в правах Апалькіна Івана за п. а, б, в, арт. 29-го КК на 5 років, а Проскурню і Писанця без обмеження в правах. Конфіскацію майна дотично всіх засуджених скасувати.

Ухвала остаточна.

Озол, Баранов, Тимошенко

ЦДАЖР України, ф. 24, оп. 10, спр. 6, арк. 2—3. Оригінал. Рукопис.

№ 389

ДОПИС СІЛЬКОРА ²⁹ ДО ГАЗЕТИ «КОЛГОСПНЕ СЕЛО»
ПРО ЗАНИЖЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ Й ОПЛАТИ ТРУДОДНІВ
КОЛГОСПНИКІВ ПРАВЛІННЯМ АРТІЛІ «МАЯК СОЦІАЛІЗМУ»
ПАВЛІВСЬКОГО Р-НУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛ.

*15 липня 1933 р.**

Щоб легше було розкрадати колгоспний хліб та щоб як можна менше сплатити МТС натуроплати за роботу її машинами, які до речі не тільки орали, а й сіяли, коситимуть і молотитимуть, правління на чолі з Бреусом подало до МТС зводку, в якій визначило свій врожай так: озима пшениця замість запланованих 9 ц — 6,17, яра замість 7 ц — 6,58 ц; жито замість 6 — 3,52 ц, ячмінь замість 8,5 ц — 6 ц. Майже всі основні культури зменшили на 50—75 %. Колгоспникам же сказали, що на трудовень припадатиме тільки 690 г.

Обурені колгоспники особливо з рільничих бригад — Шахов, Агеев, Терехов — намагалися довести, що це брехня, що артіль матиме не тільки запланований врожай, але ще й більше від запланованого, а значить зможе значно збільшити і видачу колгоспникам на трудовні, якщо кол-

* Дата передруку листа в бюлетені редакції газети «Колгоспне село».

госпники і далі під час збирання будуть з такою ж впертістю боротись за високий врожай і зберуть та змолотять хліб без втрат та вчасно.

Але Бреус своїм авторитетом збив ударників Шахова, Агеева та Терехова, доводячи, що вони знають: «Ми підрахували все точно і більше як по 690 г на трудовень і не падітєся мати».

Але ударники на цьому не зупинились. Вони оскаржили відомості, які подало правління. Виїхала спеціальна комісія з МТС на лани артіль «Маяк соціалізму» і встановила, що врожай в артілі значно кращий і більший, ніж його планували колгоспники весною. Посів густий, дружба, колос великий, зерно крупне. Комісія встановила, що артіль матиме за зводкою, що її дав зам. голови Бреус 6,17 ц з га озимої пшениці — 11 ц, жита замість 3,52 ц — 9—10 ц, ярої пшениці замість 6,58 ц — 9 ц, ячміня замість 6 ц — 10 ц, вівса замість 6 — 10 ц. А це значить, що й на трудовень припаде значно більше, ніж 5 кіло на трудовень. Обурені колгоспники вимагають від МТС, щоб справу цю було негайно передано до прокурора, який би виявив, хто ховається за спиною куркульського палігача Бреуса.

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 2, спр. 654, арк. 5—6. Копія.

№ 390

ПОСТАНОВА КОЗЕЛЬЩИНСЬКОЇ РАЙОННОЇ МІЛІЦІЇ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛ. ПРО ВИЛУЧЕННЯ 100 г ЗЕРНА
ІЗ ТРУДОДНІВ КОЛГОСПНИЦІ М. ЛОБАСЬ ЗА ЗРІЗАНИ КОЛОСКИ

3 вересня 1933 р.

1933 р. сентября 3-го дня я, інспектор міліції Козельщинського р-ну Сергет розглянув матеріал перевірки про зрізування колосків хліба із 23 кіп та кражу зерна гром. Лобась Марією в колгоспі «Жовтень» Гонтянської сільради — постановив: що в матеріалі перевірки, тобто в візній газети «Колгоспне село» пишеться, що в артілі «Жовтень» по зрізуванню колосків із 23 кіп, а голова цього колгоспу Костиренко подував, цьому розкраданню потурав та в вирізці газети «Розгорнутого фронту» написано, що в цім же колгоспі колгоспниця Лобась Марія накрала багату зерно-хліба. Перевіривши це, встановив, що в серпні місяці біжучого року голова колгоспу Костиренко по заяві полевода Шолудька Василя з останнім поїхав на поле, де обнаружено, що невідомо ким було обрізано з кожного одного снопа 23-х полукіпків частково незначну кількість колосків. Після цього в мент молотьби та віяння хліба на току колгоспу гр. Лобась Марією украдено було жита собі в кармані грам [від] 100 до 500. В цей мент [його] в неї обнаружив полевод Шолудько Василь, привів до голови колгоспу, і Костиренко допитів, що зрізанія колосків це на увазі, що як видно із проведених допитів, що зрізанія колосків на ниві колгоспу «Жовтень» злочинців не встановлено, хто це творив, а також относительно украденого жита Лобась Марією 100 г, то це кража незначна і крайне маловажна. Исходя із вищенаведеного, враховувала і те, що Лобась виробила в колгоспі 50 трудовнів, а тому постановив матеріал перевірки приєднати до наряду.

Інспектор міліції *Сергет*

Затверджую — нач. робітничо-селянської міліції *Глюхін*

З оригіналом згідно: діловод міліції *Гнойовий*.

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 4, спр. 492, арк. 62. Засвідчена копія.

раз не проводиться. Сільські керівники роблять включно адміністра-
тивно...

21.IX.33 р.

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 4, спр. 492, арк. 86. Копія.

М. Є. Наумов³¹

№ 397

СТАТИСТИЧНІ ВІДОМОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБЛІКУ
ТА ЕКОНОМІКИ НАРКОМЗЕМУ УСРР ПРО ПІДСУМКИ
ТА НАСЛІДКИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ ЗА П'ЯТИРІЧКУ

Не раніше 1 жовтня 1933 р.

Динаміка колективізації за 1928, 1932 і 1933 рр.

Показники	Роки		
	1928	1932	1933 (I-X.)
Кількість колгоспів	9533	23270	24191
% колективізації по господарствах	3,3	69,1	74,4
% колективізації орної землі	4,1	77,6	86,9
Посівна площа (тис. га)	380,5	17798,0	18922,0
% колективізації посів на площі	1,3	78,2	80,3
% колективізації коней	0,5	65,1	72,7
% колективізації великої рогатої худоби	0,2	51,4	55,1

Динаміка статутних форм колективних господарств
за 1928, 1932 і 1933 рр.

Статутні форми	Роки		
	1928	1932	1933
Комуни (кількість)	255	772	725
%	2,7	3,3	3,0
Артілі (кількість)	2271	22 339	23 459
%	23,8	96,0	96,9
ТСОЗи (кількість)	7007	189	7
%	73,5	0,7	0,1
Всього:	9533	23 270	24 191
%	100,0	100,0	100,0

Питома вага секторів у валовому зборі зернових культур

Сектори	Роки		
	1928	1932	1933
Радгоспи*	3,3	10,8	11,3
Колгоспи	1,2	72,2	76,7
Соцсектор	4,5	83,0	88,0
Одноосібники	95,5	17,0	12,0
Разом:	100,0	100,0	100,0

Групування колгоспників по кількості вироблених трудовнів
(за даними вибіркового обстеження 177 колгоспів)

Кількість трудовнів	Роки		
	1933	1932	1931
Без трудовнів	3,9	8,4	5,8
До 50 »	21,7	29,1	23,8
51—100 »	26,5	21,5	24,4
101—150 »	20,3	14,4	17,8
151—250 »	18,3	14,3	13,3
251—350 »	7,3	7,4	9,9
351— і більше	2,0*	4,9*	4,9
	100,0	100,0	100,0

* Примітка, зменшення % в останній групі (350) пояснюється тим, що ми
пулями роками до цієї групи належало багато адм. персоналу, а в 1933 р.
порядок нарахування їм трудовнів змінено в напрямку зменшення (Прим.
док.).

Насіннєва, харчова та фуражна допомога колгоспам
від ЦК ВКП(б) та союзного уряду

	1932 р.	1933 р.
Всього насіннєвого фонду (в тис. ц)	6814,4	7458,8
з того числа одержано допомоги	1327,5	3387,7
%	19,5	45,4
допомоги до всього фонду	1965,5	1966,6
Одержано харчової та фуражної допомоги	1327,5	5354,3
Одержано разом допомоги		

Групування колгоспів за розміром оплати трудовнів натурою
(за 3 роки)

Роки	Всі колгоспи									
	в тому числі в %									
	кількість колгоспів	до 1 кг	1,1— 2 кг	2,1— 3 кг	3,1— 4 кг	4,1— 5 кг	5,1— 7 кг	7,1— 9 кг	9,1— 11 кг	11,1 і більше
1933	198	0,5	8,6	13,1	22,2	28,9	12,1	7,6	4,5	2,5
1932	198	24,7	44,4	19,3	77,6	2,5	1,5	—	—	—
1931	198	18,7	47,9	25,2	10,2	2,5	—	—	0,5	—

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 631, арк. 11, 30, 32, 35—37. Копія.

№ 398

РОЗПОРЯДЖЕННЯ СЕКРЕТАРІАТУ ВУЦВКУ ЛУБЕНЬСЬКОМУ
РАЙВИКОНКОМУ ПРО ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ЩОДО НЕПРИПУСТИМОСТІ
АДМІНІСТРУВАННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ М'ЯСОЗАГОТІВЕЛЬ
В с. ІСКІВЦІ

5 жовтня 1933 р.

Негайно хуткою поштою
Голові Лубенського РВК

Копію: Генеральному прокурору УСРР тов. Михайлику
Копію: Редакції газети «Колгоспне село»

Редакція газети «Колгоспне село» дістала допису³² про те, що [в] с. Ісківці Вашого р-ну голова сільради Лисенко, його замісник Антоненко та секретар партосередку Сапа в брутальний спосіб вилучили в багатих колгоспників дійних корів для здачі їх у рахунок м'ясоподатку. Цей вчинок явно не має нічого спільного з методами м'ясозаготівель. Суттю своєю він спрямований на дискредитацію заходів партії та уряду до розвитку тваринництва, зокрема останньої постанови РНК СРСР та ЦК ВКП(б)³³ про допомогу безкорівним колгоспникам придбати корови. В дописі також говориться про те, що керівництво с. Ісківці в своїй роботі застосовує виключно адміністративні методи і ніякої масової роботи не проводить.

Голова сільради брутально поводить з громадянами, навіть побив батька червоноармійця, заступник голови сільради й секретар партосередку пиячать, припускають зловживання, завідувач поштової філії — петлорівець, голова колгоспу тов. Шевченко — колишній царський чиновник, сидів у БУПРІ, в колгоспі квітне безгосподарність.

Секретаріат ВУЦВК пропонує Вам негайно перевірити всі викладені в дописі факти, рішуче виправити припущені перекручування й притягти винних до відповідальності, вживши водночас заходів до оздоровлення керівництва с. Ісківці.

Про наслідки сповістіть секретаріат ВУЦВКу не пізніше 15 жовтня³⁴.

Заст. секретаря Всеукраїнського Центрального

виконавчого комітету К. Горлинський

Завідувач секретаріату Президії ВУЦВК Кавицький

Згідно: 35

Додаток: допис на 3 арк.³⁶

ЦДАЖР України, ф. 388, оп. 4, спр. 492, арк. 85. Засвідчена копія.

№ 399

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ БАБАНСЬКОГО
РАЙВИКОНКОМУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛ. З РОЗГЛЯДОМ РІШЕНЬ СІЛЬРАД
ПРО ПОКАРАННЯ СЕЛЯН ЗА НЕВИКОНАННЯ ХЛІБОЗДАЧІ

28 листопада 1933 р.

Слухали: протокол № 29 засідання президії Свинарської сільради від 15.XI.33 р. про оштрафування гр-н-одноосібників с. Свинарки за нездачу натуральних зобов'язань державі.

638

Ухвалили: 1. Гр-н Заброднюк Тимко Василів середняк-одноосібник, якому доведено кон'юнктурний податок, який злісно ухилився від виконання хлібоздачі державі 2 ц 13 кг, якого оштрафовано по риночній вартості на суму 259 крб.

2. Гр-н Юрченко Іван Д., який не виконав хлібоздачі 21 кг, оштрафувати на 24 крб.

3. Святецький Тихів, середняк, виключений з колгоспу за нездачу хлібоздачі 31 кг, якого оштрафовано в 36 крб.

4. Юрченко Філімон, кулацьке господарство якого оштрафувати в трьохкратному розмірі за невиконання м'ясоздачі в кількості 11 кг в сумі 250 крб.

Постанову президії сільради в накладенні штрафів затвердити й предложити сільраді негайно стягнути.

Слухали: 1. Витяг з протоколу № 27 Свердловської сільради від 21.X.33 р. про накладення штрафу на Савченко Оксани Гнатової, по соцстану середняка, яка злісно ухилилась виконати хлібоздачі в кількості 1,57 кг, яку оштрафувати в 100 крб. — по відношенні якої постанову затвердити й предложити сільраді негайно стягнути штраф.

2. Про накладення штрафу вищезначеною постановою на гр-ку Попову затвердити й предложити сільраді негайно стягнути штраф. Трохима Гавриловича — штраф скасувати.

3. За невиконання хлібоздачі гр-ном Дзигаренко Тимохою, Банду-рівською Зіною, Дзелінським Ониськом про відання останніх до суду — запропонувати сільраді справу про них спрямувати до суду.

Голова РВК Пінчук
Секретар Лелека

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 9, спр. 150, арк. 14. Засвідчена копія.

№ 400

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ЗІНОВ'ЄВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛ. З СХВАЛЕННЯМ РІШЕННЯ КЛИНЦІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ
ПРО ВИСЕЛЕННЯ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ МАЛОМІЩНОГО
СЕРЕДНЯКА Є. Л. СІГОВА

15 грудня 1933 р.

Слухали: Про затвердження постанов сільрад з приводу оштрафування одноосібних господарств, які злісно не виконують контрактційних зобов'язань та самозобов'язань по хлібозаготівлі.

Ухвалили: Просити облвиконком про затвердження постанови Клинцівської сільради від 15.XII.33 року про виселення за межі України та конфіскацію майна нижчеперелічених індивідуальних господарств, які злісно не виконували плану хлібозаготівель та підбурювали інші господарства до невиконання різних політичних кампаній:

Сігова Єгора Ларіоновича — по соцстану маломіщний середняк, у 1931 р. пристосовано до нього безпосереднє стягнення. Контрактційних зобов'язань не виконує (мав здати 7,76 ц, а здав 1,50)³⁷.

Оригінал підписали:

Голова міськради (Стрижак)

Секретар (Кішко)

З оригіналом згідно:

зав. загальним відділом Залць

Держархів Кіровоградської обл., ф. 242, оп. 3, спр. 3, спр. 27, арк. 50. Засвідчена копія.

639

ПОСТАНОВА НАРКОМЗЕМСПРАВ УСРР ПРО СВАВІЛЛЯ МІСЦЕВИХ
КЕРІВНИКІВ ПРИ РОЗПОДІЛІ НАСЛІДКІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
В КОЛГОСПАХ ІЧНЯНСЬКОГО Р-НУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛ.

23 грудня 1933 р.

Бригадою, яка проводила обстеження і перевірку розподілу наслідків господарювання встановлено:

по колгоспу «Переможець»

а) при розподілі наслідків господарювання за 1933 р. правління колгоспу замість того, щоб розподілити прибутки на всі вироблені трудодні колгоспникам, механічно знизило на 30 % всі трудодні, що вироблені в колгоспі;

б) крім зниження на 30 % вироблених трудоднів по колгоспу всім колгоспникам, правління колгоспу ще додатково провело знижку трудоднів окремим колгоспникам від 40 до 80 %, а 60 господарствам зовсім безпідставно списало трудодні;

в) в число осіб, що до них було запроваджено знижки, увійшли «як ледарі» ударники, що їх було премійовано за кращу роботу, та родини червоноармійців, які сумлінно працювали в колгоспі:

по колгоспу ім. Шевченка

а) правління колгоспу при розподілі наслідків господарювання у 1933 р. знизило одноразово в 209 господарствах (в колгоспі всього 379 господарств) — 10 292 трудодні. Зниження трудоднів в колгоспах проводилося правліннями колгоспів без участі колгоспних мас, причому зниження проводилося незалежно від тієї кількості трудоднів, які списувалися з колгоспників протягом року як штрафи. Про всі ці перекручення і неподобства, що йдуть на руку класово-ворожим елементам було відомо РЗВ й МТС, які не вжили своєчасно відповідних заходів до виправлення порушень директив партії та уряду про розподіл наслідків господарювання в колгоспах і не керували цією роботою.

Наркомземсправ ухвалює:

1. Скасувати постанови правлінь колгоспів «Переможець» і ім. Шевченка про безпідставне зниження трудоднів колгоспникам в кінці року при розподілі наслідків господарювання, як такі, що йдуть всупереч директивам партії й уряду.

2. Чернігівському облЗУ до 27 грудня на місці з'ясувати винних у перекрученнях, зокрема притягнути до відповідальності завідувача Ічнянського РЗВ, директора МТС та голів правлінь колгоспів «Переможець» і ім. Шевченка.

Чернігівському облЗУ дати вказівки всім районам області, щоб у дальшому не припускати механічного зниження кількості трудоднів в кінці року.

3. Ічнянському РЗВ і МТС негайно, не пізніше 28 грудня ц. р. провести роз'яснюючу роботу в колгоспах «Переможець» і ім. Шевченка та організувати правильний розподіл прибутків відповідно до рішень партії та уряду.

Крім того, організувати перевірку розподілу наслідків господарювання по всіх колгоспах району, рішуче усунувши всілякі перекручення і неподобства в цій справі.

4. Чернігівському облЗУ до 5 січня 1934 р. доповісти про наслідки виконання цієї постанови.

Заст. наркомземсправ УСРР Пахомов
Згідно:

ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 14, спр. 197, арк. 16—17. Засвідчена копія *. Сфотограф. прим.

ЗАЯВА КОЛГОСПНИКІВ С. КЛОЧКІВКА
НАРОДИЦЬКОГО Р-НУ НА КИЇВЩИНІ
ПРО ПРОДОВОЛЬЧУ ДОПОМОГУ

25 грудня 1933 р.

До Народницького РЗВ, копія — Київському облЗУ
Від Клочківського колгоспу та колгоспників
«Червоний партизан» Народницького р-ну

Заява

Працюючи сумлінно в колективному господарстві цілий рік 1933-й на кінець, підраховуючи всі прибутки біжучого року, виявилось слідуюче, що в зв'язку з великими дощовими зливами та недородом наших п'яні — як гречка, просо та льон загинули майже зовсім, жито потратило свого врожаю на 25 %. Одноразово виконавши державні зобов'язання хлібоподатку, засіявши озимі, страхові та фуражні фонди під весну також відрахували всі насінні, страхові та фуражні фонди під весну 1934 р. Додаємо, що сінофураж зовсім загинув, внаслідок чого до розподілу наслідків господарювання припадає до 2 кг на один трудодень. Приклад: сім'я колгоспника — Гришков А. К. з 9 їдцями, з них працюючих 5 чоловік, які працювали без прогулів цілий рік, які самі кращі робочі люди в колгоспі, виробили 474 трудодні, що і належить всього одержати хліба до 9 ц, враховуючи всі відходи зерна та якісне зерно. Картоплі жодного кілограма не припадає до розподілу на трудодні, внаслідок чого всі колгоспники залишаються майже голодними. Всі колгоспники звертаються з проханням розглянути нашу заяву та повернути нашу хлібоздачу в кількості 211 ц та відстрочить натурпозики з урожаю 1934 р. в зв'язку з великими дощовими зливами та недородом. Прохаємо не відхилити нашу заяву та про наслідки цього повідомити нас ³⁸.

Колгоспники колгоспу «Червоний партизан» Народичанщини.
Підписали колгоспники Солодчук, Кравчук ³⁹

Увага: розробивши підсумки листопадового пленуму ЦК КП(б)У та виконуючи гасло вождя тов. Сталіна зробити колгоспи заможними, колгоспників заможними, всі колгоспники зобов'язуються надалі додержуватись всіх агромінімумів, стараючись боротись за високу врожайність наших ланів (з постанови загальних зборів колгоспників). Колгоспники.

Держархів Київської області, ф. Р-354, оп. 1, спр. 924, арк. 6—7. Оригінал. Рукопис.

* Документ засвідчений печаткою Наркомзему УСРР.

ПОВІДОМЛЕННЯ ВСЕСОЮЗНОГО ПЕРЕСЕЛЕНСЬКОГО КОМІТЕТУ
ПРИ РАДНАРКОМІ СРСР ⁴⁰ ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ НА УКРАЇНУ
КОЛГОСПНИКІВ З ІНШИХ ТЕРИТОРІЙ КРАЇНИ

29 грудня 1933 р.

Срочно. Секретно

Нач. ГУЛАГ ОГПУ тов. Берману

ВПК при СНК ССРС при сем препроводжает оперсводку № 38 о переселении на Украину по состоянию на 28 декабря с. г. Одновременно ВПК при СНК ССРС сообщает, что преподанный план переселения выполнен на 104,76 % *. Всего переселено 21 856 колхозных хозяйств, 117 149 человек, 14 879 лошади, 21 898 коров и 38 705 голов разного скота (в число последних входят телки, свиньи и овцы). Приложение по тексту.

Зам. председателя ВПК при СНК ССРС Рудь
[Приложение] Секретно

Сводная ведомость
об отправлении эшелонов с переселенцами на Украину
по состоянию на 28 декабря 1933 г.

Область отправ- ления	Область прибытия	Количество					% вы- полне- ния плана
		хо- зяйств	лоша- дей	коров	разного скота	эшело- нов	
Горьковская Ивановская БССР ЦЧО Западная ⁴¹	Одесская	2120	1348	2062	2050	35	106
	Донецкая	3527	1619	3498	1980	44	104
	Одесская	4630	3864	5295	10924	61	103
	Харьковская Днепропетровская	4800 6679	2329 5719	3472 7571	5644 18097	80 109	106,6 102,7

1. На 28 декабря 1933 г. отправлено 329 эшелонов. 21 856 хозяйств, 117 149 членов семьи, 14 879 лошадей, 21 898 коров и 38 705 голов разного скота ⁴².

2. План перевозок колхозников на Украину окончен и выполнен на 104,7 %.

Зам. председателя ВПК при СНК ССРС Рудь

ЦДАНГ СРСР, ф. 5675, оп. 1, стр. 33, арк. 56. Оригинал.

* Так у документі. Тут і далі обчислення показує 104,076 %.

ДОДАТКИ

1929

1. «Довгопосяками» у просторіччі називали селян, які у ямах ховали хліб, що знаходили за допомогою спеціального довгого щупа під час масових обшуків та трусів. Аби запобігти приховуванню зерна, з селян брали підписку про обов'язкову здачу лишків, у противному разі їх зараховували до числа «ворогів радянської влади».

Посилання на «камбарного шкідника», тобто комаху, цілком відповідало реальним життям: здійснювати масові обшуки рекомендувалося під виглядом безпечної кампанії по знищенню сільськогосподарських шкідників.— Док. № 1.

2. У таблиці № 1 зазначено, що протягом 1928 р. за ст. 127-ю КК УСРР народними судами Ізюмського округу було притягнуто до судової відповідальності 68 осіб, з них 29 заможних селян, 25 середняків, 5 бідняків. Всі вони звинувачувалися у приховуванні лишків хліба, скуповуванні та продажу зернопродуктів за підвищеними цінами та інших «зловживаннях» (ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 5, спр. 385, арк. 6). Між тим, у рішенні пленумів ЦК ВКП(б) (11 квітня, 10 липня 1928 р.) вказувалося на неприпустимість застосування таких заходів як обходи дворів та конфіскація хлібних лишків, заборона вільних ринкових купівлі-продажу, нав'язування облігацій селянської позики при розрахунках за хліб та промтовари, адміністративний тиск та ін. (Коллективизация сельского хозяйства. Важнейшие постановления Коммунистической партии и Советского правительства. 1927—1935.— М., 1957.— С. 47, 64). Водночас підкреслювалася необхідність продовження лінії «наступу на куркуля», однак під її дію підпадали і бідняцько-середняцькі верстви села.— Док. № 1.

3. Господарський рік тривав з 1 жовтня і пристосований був переважно до циклу сільськогосподарських робіт. За постановою ЦВК та Раднаркому СРСР від 20 вересня 1930 р. «Про перенесення початку господарського року з 1 жовтня на 1 січня» господарський і бюджетний рік з 1931 р. збігався з календарним. Жовтень—грудень 1930 р. вважався перехідним і називався «окремим кварталом».— Док. № 1.

4. За розпорядженням ВУЦВК Первомайський окрфінвідділ перевірив цю справу й 6 квітня 1929 р. відповів ВУЦВКу: «По заяві гр-н Ковалів В. і С. окрфінвідділ повідомляє, що помісником по б/п участка № 266 на базарі III ч. м. Первомайська 26.X.1928 р. було виявлено, що гр. Коваль В. проводить скупівлю зерна, причому в момент виявлення скуплено було 35 пуд. вівса. Під час виявлення гр. Коваль В. намагався втекти від помісника, але був затриманий. Робочі-вантажники того ж 26.X.1928 р. при опиті їх помісником показали, що гр. Коваль В. 19.X.1928 р. купив тут же на базарі 35—40 пуд. вівса. Всі ці дані дали досить ґрунтового поміснику, [щоб] конфіскувати на законних підставах зерно та скласти на гр. Ковалья В. протокол за проведення скупівлі зерна для перепродажу без виборки реєстраційного посвідчення та без виплати державного промислового податку, не дивлячись на те, що гр. Коваль В. заявляв, що зерно ним куплено 26.X.1928 р. для себе, бо зрозуміло, що коли 19.X.1928 р. він купив для себе 35 пуд. вівса, то потреби в ньому не могло виникнути 26.X.1928 р., цебто через півтора тижня. В той же час по заяві гр. Ковалья В., яка була занесена в протокол, проведено старанне розслідування по місцю помешкання гр. Ковалья В. і цим розслідуванням не підтвердилось, щоб гр. Коваль В. займався скупівлю зерна для перепродажу. А тому, за відсутністю конкретних доказів заняття гр. Ковалья В. вказаною комерційною діяльністю, протокол помісника б/п участка № 266 окрфінвідділом залишається без наслідків. На гр. Ковалья С. ніякого протоколу не складалося. Заст. зав. окрфінвідділом [підпис]. Зав. податковим відділом [підпис].»

Отже, окрфінвідділ своєю детальною перевіркою спростував дії філіпспектора і не тільки відновив справедливість, а, можливо, притунав селян і від судового покарання.— Док. № 2.

5. За розпорядженням ВУЦВК, а також Криворізької окрКК—РСІ справу розглядала на засіданні секція РСІ при Петрівському райвиккомі і 13 червня 1929 р. ухвалила: «Розслідувавши справу та доповнивши матеріал на зборах виявлено, що при проведенні податкової роботи та в час оподаткування господарство Висоцького мало: 2 вола, 1 корову, 4 овець, сіялку, жинварку, буккер, плуг та віз, а також молотарку № 2, за нормами оподаткування 56 крб. 56 коп. Нараховано було податку 175 крб. 10 коп. 28.II.1929 р. йому скинуто 120 крб., решта залишалась до виплати, а батько Висоцького притягався до судової відповідальності за невинплату решти с/г податку. Що стосується службових осіб: голова сільради Бродової з роботи знятий, справа про котрого ведеться організаційно (факт перебування в повстанні стверджується). Факт про те, що голова мп ОГПУ (факт перебування не ствердився). Також і переписчик с/г податку Компанієць В., батько якого мав до революції не 50 дес. землі, а 15 дес. користувався лише своєю працею, написано в скарзі не ствердилось. Справу закінчено без наслідків. Про наслідки повідомити скаржнику. Витяг оригіналові відповіді. Секретар РСІ [підпис].»

На засіданні були присутні 25 членів секції РСІ, а також 115 селян. 8 жовтня 1929 р. голова Криворізької окрКК—РСІ Міщенко повідомив ВУЦВК про закінчення справи. Судячи по наслідках перевірки, все ж таки лист сипа на захист батька містив правду, тому що просто так с/г податок в ті часи не скорочували.— Док. № 6.

6. Войтенко Федір Іванович, 1887 р. народження, бідняк, у 1918—1919 рр.— голова комбіву в с. Лазірки, пізніше був обраний головою КНС. Протягом 1925—1929 рр. працював заступником голови сільради, уповноваженим по лісництву та по хлібозаготівлі. Можливо, надмірні купівлі корови за гроші с/г товариства, за що майном призвели його до спокуси кушівлі корови на 2 роки та поразки у правах в 1930 р. він був засуджений до позбавлення волі, безконтрольності певного розбещували місцевих працівників і деякі з них, як у цьому випадку, потрапляли на лаву підсудних.— Док. № 7.

7. Артіль «Красный светоч» (№ 75/376), яка погодилася з поданням Первомайського окрвиккому від 28 вересня 1928 р. про ліквідацію артілі, «Будівлі, землі й пасадження зазначеного колективу», вказувалося у постанові, — передати в розпорядження Первомайського ОВК, запропонувавши останньому негайно організувати новий колектив з бідняцько-середняцького селянства, демобілізованих червоноармійців та наймитства» (ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 4, спр. 21, арк. 126 зв.). Після колективної заяви до ВУЦВКу, яка публікується, 10 лютого 1929 р. до артілі з'явився представник Первомайської районної міліції В. Гвоздьов і, посилаючись на постанову ВУЦВК, наказав всім членам артілі звільнитися у двотижневий термін житлові будинки. В разі невиконання цього наказу добровільно В. Гвоздьов загрожував селянам, що зробить це примусово і здійснив загрозу 21 лютого 1929 р. Члени артілі подали скаргу на особистому прийомі у Г. І. Петровського, але наслідків вона не мала, тому що діяла вищезгадана постанова ВУЦВКу.— Док. № 9.

8. На поданій у ЦВК СРСР заяві є така резолюція: «Все земельные дела в пределах УССР, в том числе о сельхозколлективах подлежат разрешению органов УССР, решения которых могут быть обжалованы до ВУЦИК включительно. Решения ВУЦИК по названным делам являются окончательными и обжалованию не подлежат. Секретарь Пред. ЦИК (подпись). 8.IV.1929 г.» Заяву було відправлено в УСРР на розгляд ВУЦВКу.— Док. № 19.

9. Повноваження Т. С. Ситникова та А. Х. Крупина засвідчено дорученням від 29 березня 1929 р., виданим їм членами артілі.— Док. № 19.

10. Дійсно, крім листів ВУЦВК та Наркомзему, 26 березня 1929 р. голова ВУЦВК Г. І. Петровський особисто звернувся до Куп'янського окрземвідділу з листом такого змісту: «На додаток до відношення НКЗ з 14.II.1929 р. № 114, надсилаємо заяву уповноважених чотирьох артілей — «Червоний плуг», «Свободний плуг», «Труд» і «Союз труда», що утворені: три — у 1923 р., одна — в 1921 р., і які Ви ліквідуєте, забіраючи все майно і не допускаючи їх проводити весняний засів. Беручи до уваги, що ліквідація артілей негативно відіб'ється на проведенні весняної посівної кампанії враховуючи, що в них і озимий посів (за словами уповноважених), що землю вже підготовлено до весняного посіву, прохаємо: 1) припинити ліквідацію зазначених артілей, допустивши їх до засіву полів, 2) надіслати в цій справі в терміновому порядку докладний висновок.»

лення помолставок; 5. Про організацію постачання хліба та фуражу; 6. Борошно; 7. Заходи до посилення хлібозаготівель харчових культур у липні та серпні місяцях 1929 р.»

На цьому ж засіданні вирішено залишити на 1929/30 р. існуючу систему централізованого хлібостачання промислових районів, міст та транспортників Луганського, Сталінського, Артемівського і Криворізького округів, а також міст Харкова, Києва, Дніпропетровська (з Кам'янським), Миколаєва, Одеси, Запоріжжя (з Дніпрельстабом), Полтави, Маріуполя, Кременчука, Зінов'євська, Тирасноля, та Шостки (ЦДАЖР України, ф. 539, оп. 7, сир. 71, арк. 108—109). Проте, завдання по хлібозаготівлях зростали, планове постачання населення неодноразово порушувалося, а то й припинялося, про що йдеться в багатьох документах.— Док. № 29.

21. Цю заяву разом з іншими документами М. М. Потиканий особисто прийняв до приймальної ВУЦВК. У бесіді з зав. приймальної Бондарем йому було обіцяно розглянути заяву в той же день і наслідки повідомити. Проте відповідь затягувалася і 24 липня 1929 р. заявник знову приїхав до Харкова, але в приймальні ВУЦВК відповіли, що його заява ще не розглядалася. Далі події розгорталися так, 13 серпня М. Потиканий пише ще одного листа до ВУЦВК, в якому, зокрема, зазначає: «Судвиконавець 4-го поділу ХО надіслав мені новітку про виплату штрафу в триденний термін. Я розпродав всю худобу і виплатив 200 крб., про що при цьому надсилаю квиток. Остання коняка загинула у липні ц. р., і я не маю ніякої можливості заплатити останні 300 крб. А тому прошу прискорити доглядом моєї справи скарги про помилування, а коли така не розглянута по цей час, прошу друге зробити розпорядження про припинення виконання вироку суду відносно стягнення останніх 300 крб. Довідку про загинення коняки при цьому надсилаю. Незважаючи на всі обставини, селянину врешті-решт було відмовлено.— Док. № 30.

22. В архівній справі збереглися документи, про які згадує в своїй заяві А. Шекола. Зокрема, у вироку народного суду 21-ї дільниці Сумського округу від 9 липня 1929 р. зазначається, що Шекола має «30 років, малописьменний, педантичний, позапартійний, одружений, хлібороб, заможний... За злостий ухил від здачі залишків зерно-хліба згідно з постановою земгромади судслідством уявив, що 24 травня 1929 р. комісією Козелянської сільради по хлібозаготівлі згідно з постановою Козелянської земгромади було пароховано на звинуваченого здати кооперативним установам лишки зерно-хліба — 100 пуд. у триденний термін, але обвинувачений здав лише 29 пуд., а 71 пуд до цього часу не здав і ухиляється від здачі». За це народний суд оштрафував А. Шеколу на 852 крб., але Сумський окружний суд за касацією Шеколи 26 липня 1929 р. визнав вирок народному суду завищеним через неввірно вирахований штраф й знизив його до 500 крб.

Подавши своє «Прохання про помилування», що публікується, на особистий прийом, А. Шекола добився перегляду справи. Прийомна ВУЦВК запросила думку Сумського окружного прокурора щодо доцільності і можливості такого «помилування» й 3 вересня одержала відповідь від старшого помічника окрпрокурора Шрифтова, що «прокуратура гадає доцільним для господарства Шеколи зменшити йому накладений штраф в 500 крб. наполовину». Останнє слово залишалось за ВУЦВКом, і 10 вересня 1929 р. він сповідає Сумського окрпрокурора: «Прийомна голова ВУЦВК за особистою згодою голови ВУЦВК тов. Петровського погоджується з Вашим висновком щодо зменшення накладеного штрафу на р. Шекола в 500 крб. наполовину (належить до стягнення 250 крб.), про що прохаємо оповістити просителя з поверненням окладного листа.

Зав. прийомною голови ВУЦВК Бондар». Отже, більш-менш справедливе вирішення справи свідчило про застосування на місцях неправомірних заходів, що викликало скарги селян й необхідність розбиратися верховним органам влади.— Док. № 32.

23. Свою заяву В. Г. Китченко подав на особистому прийомі у ВУЦВК, вона була розглянута й на ній з'явилася резолюція зав. приймальної голови ВУЦВК Бондаря: «Відмовити». Бондар. 13.VIII. 1929.— Док. № 34.

24. В справі їх нема, очевидно, йдеться про квитанції за хлібоздачу. На заяві Л. Д. Кушніра є така резолюція: «Позбавлений права голосу. За торгівлю. Відмовити. Бондар. 13.VIII. 1929 р.» — Док. № 35.

25. У проханні М. Кутовому було відмовлено і рішення видано на руки під час особистого прийому у ВУЦВК.— Док. № 36.

26. На особистому прийомі у т. в. о. голови ВУЦВК тов. Василенка М. Р. Белікову в скасуванні штрафу було відмовлено. Щодо виселення з будинку, то ВУЦВК додатково запросив думку Ізюмського окрвиконкому з цього приводу, а той, в свою чергу, терміново Лозовепківський райвиконком, і врешті-решт, у вересні була отримана відповідь РВК, що «майно гр-на Белікова продано за злосудної неадачу лишків хліба з кількості 42 дес., якою він користувався, але ж оподатковувалось лише 21 дес. Продаж проведено за згодою РВК, яким і затверджено

31.VIII б. р., протокол № 26». Отже побоювання селянина, що він і його сім'я залишаться напризволяще, підтвердилося.— Док. № 37.

27. Заяву подано на особистому прийомі у ВУЦВК і у проханні П. Петельці було відмовлено.— Док. № 38.

28. На особистому прийомі у ВУЦВК С. Хильку в його проханні відмовили.— Док. № 39.

29. Заяву подано на особистому прийомі у ВУЦВК і у проханні заявнику було відмовлено.— Док. № 40.

30. Кримінально-касаційна колегія Верховного суду УСРР постановою від 21 січня 1930 р. залишила вирок у силі.— Док. № 41.

31. Секретар Артемівського окрвиконкому Гатов надіслав копію цієї доповідної записки до ВУЦВК, повідомивши при цьому, що від населення с. Крипа Лука Лиманського р-ну надходить багато скарг на неправильне оподаткування і завищені плани хлібозаготівлі. Щоб розібратися в дійсному становищі окрвиконком і підридив на місце інструктора Астахова, в доповідній записці якого справа з'ясовується більш об'єктивно.— Док. № 42.

32. Кримінально-касаційна комісія Верховного суду УСРР постановою від 27 січня 1930 р. залишила вирок в силі.— Док. № 44.

33. Див. док. № 27.— Док. № 45.

34. Допомога районам, що постраждали від недороду, була тривалою. Остаточний план допомоги Раднарком УСРР затвердив ще 6 листопада 1928 р. і 16 листопада він був розісланий на місця. Потерпілими вважалися всі райони страждалих районів в 11 округах. Найбільш потерпілими вважалися всі райони Одеського, Миколаївського, Херсонського округів та Молдавської АССР, в яких потребували допомоги 16 % населення. Порівняно менших втрат зазнали інші 7 округів: Мелітопольський, Криворізький, Первомайський, Зінов'євський, Дніпропетровський, Запорізький та Кременчуцький, в межах яких недорідними визнано від 10 до 55 % районів (11 % населення). Але деякі райони Запорізького, Первомайського та Тульчинського округів не були визнані потерпілими, хоч становище населення там було тяжке. Їм була надана фінансова допомога, виключно для дітей. Урядовим планом встановлений термін допомоги — 10 місяців, практично з 1 жовтня 1928 р. до 1 серпня 1929 р. Планом передбачалися: організація харчування дорослого населення по позиках та падання пільг по с/г податку, забезпечення для селян платежів по позиках та падання пільг по с/г податку, забезпечення потреб під час весняної (1929 р.) сівби, посилення медичної та ветеринарної служб, проведення громадських робіт та ін. Для харчування дорослих було виділено 255,2 тис. боршпа (84,7 % до плану), картоплі — 114,7 тис. ц (53,2 % до запланованого), для дітей — 239,6 тис. ц борошна (88,2 % до плану). Крім цих продуктів видавалися також крупа, цукор, олія, цибуля та ін. Загальний план оподаткування був виконаний на 83,2 %. На харчування дорослих і дітей виділено 11 338 тис. крб., з них більш як 10 млн крб. асигнував уряд СРСР, решту — Центральна комісія допомоги дітям (ЦКДД) та Український Червоний Хрест (УЧХ). Доповідь урядової комісії по недороду див.: ЦДАЖР України, ф. 27, оп. 10, сир. 49, арк. 3—20.— Док. № 45.

35. Див. В. І. Ленин. Твори, вип. 3-тє, т. XXVII, стор. 191—194. (Прим. док.)— Док. № 46.

1930

1. Кримінально-касаційна колегія Верховного суду УСРР 20 березня 1930 р., розглянувши касаційні скарги засуджених, Труфанову скоротила термін позбавлення волі до 5 років, а братам Перепечанкам вирок залишила в силі.— Док. № 48.

2. На заяві М. Атрошенка в штамп: «Особистий прийом Голови ВУЦВК тов. Петровського», тобто розмова відбулася з самим Г. І. Петровським. Після неї на заяві з'явилася резолюція зав. приймальною на нараді членів ВУЦВК, працюючих в прийомній. Відмовити 23.I.1930 р. А. Кошелев».

Та селянин навряд чи змирився з таким висновком, бо судячи з окремих документів в архівній справі, він звертався до інших установ, зокрема, до Центрального бюро скарг НК РСІ УСРР, знову до ВУЦВК та ін.

Нарешті 8 серпня 1930 р. приймальна голова Вашого господарства було «Заяву Вашу зі скаргою на неправильне розкуркулення Вашого господарства було надіслано до Чернігівського окрвиконкому на остаточне роз'яснення справи 17.VI.1930 р. за № 300, куди й слід Вам звернутися за всіма довідками».

Чим закінчилася ця справа — невідомо, але місцеві власті майже не йшли без наслідків, як і в багатьох інших селян, які опинилися в такому становищі.— Док. № 50.

3. В цій постанові, зокрема, зазначалося: «Сельский совет, который не перестроит своей работы применительно к новым задачам, в связи с массовой коллективизацией, и не станет во главе колхозного движения, будет на деле кулацким сельским советом, неспособным проводить политику социалистического строительства... Основным содержанием работы сельских советов в связи с массовой коллективизацией является их активное участие в составлении производственных планов коллективных хозяйств и их осуществление, причем роль сельских советов должна особенно проявиться в усилении процессов обобществления, правильной организации труда и в наблюдении за выполнением коллективными хозяйствами всех их обязательств перед пролетарским государством (хлебозаготовки, контрактиции, налоги и т. д.)... Городские советы должны на деле помочь сельским советам посылкой особых бригад из членов городских советов, активистов-рабочих на временную или постоянную работу в сельские советы (СЗ СССР.— 1930.— № 7, отдел 1-й.— Ст. 85).— Док. № 53.

4. В архівній справі цих документів немає. У перегляді обставин розкуркулення К. Антощенку було відмовлено. На його заяві є резолюція «трійки»: «Беручи до уваги, що справу вже було перевірено ОВК та РВК (у прохача на руках є заява з резолюцією секретаря ОВК з 17.XI.1929 р.) та окрипрокуратури, яка листом № 112/87 від 28.I.1930 р. словістила прохача про безвідставність його скарг (лист на руках у прохача) — в проханні про перегляд справи відмовити [три підписи], 6.II.1930 р.» Того ж дня приймачка ВУЦВК офіційно повідомила селянина про рішення «трійки» на його домашню адресу.— Док. № 55.

5. Відповіді на заяву не виявлено.— Док. № 56.

6. Цей документ є типовим для апаратників тих часів і викликає подвійне ставлення. З одного боку, не розраховане на стороннє око завдяки грифу «секретно», повідомлення автора досить відверто подає діяльність місцевої влади як «досягнення» в галузі колективізації і розкуркулення. У той же час вражас беззаконня, свавілля й пряме грабінництво селян з привласненням чужого добра, на що звернула увагу при інспекції округу інформаційна група ЦКК КП(б)У (док. № 70). Подібні документи вимагають критичної оцінки їх змісту з точки зору об'єктивності відтворення справжньої дійсності на селі.— Док. № 58.

7. Всього 8 підписів, одне прізвище перозбірливе.— Док. № 62.

8. 27 березня 1930 р. заяву селян було надіслано до Дніпропетровського окрземвідділу на розгляд.— Док. № 63.

9-10. 26 березня 1930 р. Наркомзем УСРР доручив Кременчуцькому окрземвідділу і особисто т. Чорноволу перевірити заяву на місці і вжити заходів. 3 квітня 1930 р. із Кременчуцького окрземвідділу було одержано телеграму: «Перевірено, насінневий матеріал видано. Земвідділ *Чорновіл*».— Док. № 64.

11. 30 березня 1930 р. Наркомзем УСРР доручив завідувачому Луганським окрземвідділом особисто перевірити скаргу селян. 16 квітня 1930 р. Наркомзем одержав з Луганська телеграму такого змісту: «Справу скарги громадян Іванівки врегульовано на місці. Окрземвідділ *Тимофеев*».— Док. № 65.

12. Наркомзем УСРР надіслав копію цієї телеграми Черкаському окрземвідділу з дорученням розібратися й 26 квітня 1930 р. одержав відповідь: «Справа громадян с. Кривок врегульована. Окрземвідділ *Жук*».— Док. № 66.

13. 2 квітня 1930 р. Наркомзем УСРР відповів селянам телеграмою: «Гельм'язів на Шевченківщині, уповноважаному 300 господарств Барапу. Постановою урядової посівтрійки [на] місцях, де розпочалась сівба, всі розрахунки [з] вибувшими [з] колгоспу членами проводяться після закінчення сівби. *Волошинов*. Харків. Наркомземсправ».— Док. № 67.

14. При особистому прийомі селян на її заяві була написана резолюція: «До зав. Полтавського ОЗВ. Прошу безпосередньо розв'язати справу та дати громадянам належні пояснення. А. *Волошинов*». Як і просили селяни, заяву з таким розпорядженням їм видали на руки. Щодо пояснень, про які йдеться в резолюції на заяві, то мається на увазі загальне положення про видачу посівного зерна одноосібникам після засіву колгоспного клину.— Док. № 68.

15. До заяви додано «Список громадян с. Капітанівки, котрі просять виключення з колективу», в якому перелічено 51 прізвище. На заяві зроблено позначку: «Т. Вісятін. До виконання згідно зі вказівками. А. *Волошинов*. 20.IV.1930 р.» 23 квітня Наркомзем УСРР надіслав копію цього листа до Шевченківського окрземвідділу з таким розпорядженням: «Прошу перевірити заяву та врегулювати справу безпосередньо. При розв'язанні справи керуйтеся радіосхемою № 3106. Про наслідки перевірки та вжиті Вами заходи в цій справі повідомте Наркомземсправ. Керуючий бюро сільськогосподарської кампанії НКЗС *Волошинов*». Відповіді окрземвідділу не знайдено.— Док. № 69.

16. Копію листа селян надіслано до Херсонського окрземвідділу на розгляд.— Док. № 71.

17. У телеграфній відповіді Наркомзем УСРР повідомляв: «Миколаївщина, Володимирський р-н, с. Лощане, П'ягаченко Прокопу. Постановою урядової посівтрійки всі розрахунки [з] вибувшими [з] колгоспу проводяться після закінчення сівби. № 3461. 8.IV.1930 р. Наркомзем *Волошинов*».— Док. № 72.

18. Телеграми такого змісту йшли під грифом «Посівна».— Док. № 73.

19. 16 квітня 1930 р. Наркомзем доручив Проскурівському окрземвідділу слідувати та врегулювати справу. Комісія в складі представників окрземвідділу С. Г. Грудзенка, райвиконкому — Тоналова, земгромади с. Щербини — А. П. Левчука, за участю уповноважених від 58 одноосібних господарств П. К. Олійника та С. Н. Гроди дійшла висновку, що дійсно в с. Щербини Сьомачкої сільради Старицького р-ну для індивідуальних господарств було відведено землю у 12 відсотках. Селяни відмовились від засіву яркових культур на розрізаних ділянках. Внаслідок переговорів одноосібникам було відведено землю одним клином в 157 га з розбивкою поля окремо для кожного господарства, що закріпили спеціальним актом від 19 квітня 1930 р. Одноосібники були задоволені таким вирішенням справи, однак зазначали, що брутальне поводження місцевих керівників щодо селянки Насті Сологуб є неприпустимим і заслуговує засудження.— Док. № 73.

20. Йдеться про поділ розкуркулених селян на три категорії за мірою покарання. Найсуворішим воно визнавалося для першої категорії — організаторів та учасників антирадянських або антиколгоспних виступів. Вони підлягали арешту, покаранню в тюрмах та концтаборах, а їх сім'ї — виселці у віддалені райони країни.— Док. № 75.

21. Складено за повідомленнями уповноважених ЦК КП(б)У, урядової трійки і Наркомземсправ СРСР за час від другої декади до кінця квітня 1930 р.— Док. № 76.

22. 30 квітня 1930 р. скаргу селян було надіслано Уманському окрземвідділу а копіями округним парткому та виконкому для перевірки справи й врегулювання на місці.— Док. № 77.

23. На подібні масові заяви одноосібників Наркомзем УСРР давав пояснення, що за постановою урядової посівтрійки всі розрахунки з селянами, що виїшли з колгоспу, проводяться після закінчення сівби колгоспом.— Док. № 78.

24. Сількор М. С. Побігайло проживав у м. Харкові. В с. Липці перебував 16-25 квітня 1930 р., розмовляв з селянами та представниками місцевої влади.— Док. № 79.

25. Сількор Охота Сава Юхимович був жителем цього села.— Док. № 81.

26. СВУ (Спілка визволення України) — під такою назвою збудувана репресивна апартадська діяльність організації, справа якої була сфабрикована репресивними органами в роки сталінського терору.— Док. № 83.

27. Помилка в датуванні. Йдеться про постанову ЦК ВКП(б) від 5 січня 1930 р. «Про темп колективізації і заходи допомоги держави колгоспному будівництву».— Док. № 83.

28. Правління Укрколгоспспілки на повторний розгляд. Ще в квітні 1930 р. селянин скаржився, що йому відмовлено в поверненні корови, а райвиконком, куди він звернувся по допомогу, не лише не вирішив справи, але й рекомендував колгоспнику вийти з артілі. Укрколгоспцентр ще тоді пояснив Одеській окрколгоспспілці, що коли селянин має одну корову, то її усуспільнювати не можна, а якщо порушення вже трапилося, слід негайно його виправити, повернути худобу і, тим більше, не можна виключати скаржника з колгоспу. Про тягання в таких справах свідчить наведений документ.— Док. № 84.

29. Голова правління Тульчинської окрколгоспспілки Мікульський дав районним організаціям розпорядження негайно відвести селянам земельну площу для ярвого клину.— Док. № 86.

30. Проведена Укрколгоспцентром та Наркомземом УСРР. На порядку денному стояли питання: 1) підготовка до збиральної кампанії; 2) організація праці; 3) розподіл наслідків господарювання.— Док. № 89.

31. Представник Укрколгоспцентру.— Док. № 89.

32. Встановити прізвище автора не вдалося.— Док. № 91.

33. Йдеться про «Зразковий статут сільськогосподарської артілі», затверджений 1 березня 1930 р. Раднаркомом і Президією ЦВК СРСР. У статуті закріплено порядок усуспільнення засобів виробництва, організації й оплати праці в колгоспах та ін. 6 березня 1930 р. Укразерпоцентр затвердив «Основні положення про організацію праці в колгоспах».— Док. № 91.

34. Маються на увазі постанови ЦК ВКП(б) від 2 квітня 1930 р. «Про пільги для колгоспників», ЦВК і РНК СРСР від 2 квітня 1930 р. «Про нові пільги для колгоспів і їх членів» та від 23 квітня 1930 р. «Про додаткові пільги колгоспам».

3. З більш як 500 районів. Проте план хлібозаготівлі 1930 р. виконали (річне завдання) лише 38 районів УСРР (ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 6, спр. 661, арк. 46, 93).— Док. № 129.

4. Відповіді Укрколгоспцентру безпосередньо О. І. Максименку не знайдемо. Але з інших подібних запитів і відповідей видно, що з селянами, які вибули з колективів, розраховуватися не поспішали, по-перше, часто-густо не було чям, по-друге, видавали лише певну частку, по-третє, подекуди вважали такого селянина як «чужий елемент», ігноруючи його бідкання щодо повернення усуспільненого при вступі в колгосп майна.— Док. № 130.

5. Справа з розглядом скарги Аксьонова мала затяжний характер. 16 листопада 1930 р. «Дом крестьянина Московской области» (м. Москва, Трубна площа) за скаргою Аксьонова доручив прокуратурі Костянтинівського р-ну перевірити правильність доведення йому твердого завдання. Не маючи відповіді протягом двох місяців, Аксьонов 16 січня 1931 р. телеграфус «Дому крестьянина», що жодних заходів не вжито, більше того, його майно описали вдруге. Розпорядженням ВУЦВК розгляд скарги було прискорено й приймальня ВУЦВК одержала відповідь Костянтинівського райвиконкому, що публікується. Таким чином, скаргу закінчено без наслідків.

Розслідування проводилося і по лінії прокуратури. 6 березня 1931 р. районний народний слідчий 9-ї дільниці Артемівського округу Рибалка повідомив ВУЦВК і Москву, що «гр-на Аксьонова було розпродано за злісну нездачу лишків по хлібозаготівлі, затаєних від сільради, а також за затаєння 2 га промислового городу. Крім того, обкладений експертом в сумі 108 крб. 25 коп., Аксьонов цього обкладення не виконав. За все вищевказане на Аксьонова Костянтинівською райміліцією заведено кримінальну справу про обвинувачення його за арт. 58-м КК, яка зараз знаходиться в райнарсуді Костянтинівського р-ну». Отже, селянин не тільки був розкуркулений, але й відданий до суду. Вироку в справі немає, як і самої скарги Аксьонова.— Док. № 132.

6. Загальні збори членів артілі ім. Шевченка відбулися 23 листопада 1930 р. на них були присутні 178 колгоспників.— Док. № 134.

7. Справа М. М. Кузьменка розглядалася протягом 1929—1931 рр., причому у листопаді 1929 р. йому зроблено зауваження і попереджено, що при повторних випадках буде поставлено питання про виключення з колгоспу. У листопаді 1930 р. рада артілі ім. Шевченка та загальні збори колгоспників вирішили виключити М. М. Кузьменка з колгоспу. Він оскаржив ці рішення, але збори Олександрівської сільКНС 25 лютого 1931 р., протокол яких тут публікується, підтвердили попередні висновки селян. 7 квітня 1931 р. 120 колгоспників артілі ім. Шевченка ще раз розглядали це питання й залишили в силі всі ухвали про виключення Кузьменка з колгоспу. Нарешті, 10 квітня 1931 р. Кам'янське райопісеще об'єднання сільськогосподарських колективів, підсумувавши цю довгу справу, надіслало Укрколгоспцентру доповідну записку, в якій, зокрема, зазначалося: «Згідно з Вашим запропонованим мною проведенням перевірки правдивості й законності виключення гом. Кузьменка з колгоспу ім. Шевченка. Перевіривши всі матеріали на місці, виявивши думку місцевих як партійних, так і громадських організацій та провівши загальні збори колгоспників в присутності самого Кузьменка, мною встановлено: Кузьменко, будучи дуже поганим колгоспником, весь час підривав роботу колгоспу своїми рвачькими виходками й вимогами, що пред'являв правлітню.

Вимагав виплати грошей за усуспільнені коні (й таки за них, дякуючи своєму нахабству, одержав 120 крб). В скарзі до наркома РСІ писав, що в нього коні забрали без згоди, але на загальних зборах підтверджує сам, що він їх усуспільнив добровільно. Сам Кузьменко явно з куркульською тенденцією й, не дивлячись на те, що до революції він був дуже недовгий час сезонним робітником, він весь час прагнув до окуркулювання, наприклад, був підрядчиком по поставці с/г машин, де мав добрі прибутки, сам не працюючи, так і в своєму господарстві (про всі ці факти колгоспники свідчили на загальних зборах). Постанови загальних зборів, де був присутній я сам, при голосуванні [чи] залишити, чи виключити Кузьменка з колгоспу, за залишення голосувало тільки 3 чоловіка, решта була проти. Особистих рахунків у виключенні Кузьменка вбачати не можна, тому що особистих рахунків в бідноті, партосередку й комсомолу та здорової частини колгоспників, бути не може. А всі ці організації одподушно настоюють на виключенні його з колгоспу. Характерно, що під характеристикою його як радянського й невідного колгоспника зібрано підписи — майже всі як не виключені з колгоспу, так позаколгоспники, або вчора вступивши до колгоспу синки куркулів й взагалі

люди, що далеко стоять від колгоспного життя. Список і їх коротеньку характеристику прикладаю (список тих, що міг розібрати їхні підписи)*.

Вважаю, що виключення Кузьменка, як рвача й підкуркульника з явними куркульськими фактами експлуатації (оренда землі, наймана праця, молотарка) цілком правильним. Повертання його в колгосп неможливе, бо це зле відоб'ється на стапї труддисципліни, яка весь час і так стоїть на дуже низькому рівні в колгоспі, також дезорганізувати роботу місцевих організацій. Голова РКС Барил'ченко.— Док. № 134.

8. Йдеться про період з 1 по 20 лютого 1931 р.— Док. № 135.

9. Місцезнаходження дитмістечка встановити не вдалося.— Док. № 136.

10. Всього під листом 81 підпис.— Док. № 136.

11. 16 березня 1931 р. майже аналогічну заяву до Укрколгоспцентру подав свп В. А. Григора Іван Васильович Григор. який крім тих же відомостей, що в У листі батька, зазначав, зокрема, що поділивши батьківське господарство пополам, мав 7 дес. землі, коня і корову, а с/г реманент придбав у 1926/27 р. через Козельщинське с/г кредитне товариство «Господар» з виплатою у розстрочку на 3 роки. У СОЗі працював бригадиром, був членом сільради та земгромад. «Працюючи чесно на користь соціалістичного будівництва, — пише селянин, — вважаю за велику образу бути виключеним з СОЗу за таких неправдивих мотивів».

Укрколгоспцентр доручив Бригадприв'язній райколгоспспіці перевірити ці заяви й 25 квітня 1931 р. голова РКС Юрченко, зокрема, повідомив: «На Ваше відношення від 16.III.1931 р. № 1/845 та телеграму від 25.III.1931 р. повідомляється, що Григорів Івана та Василя виключено з колгоспу за постановою батрацько-бідняцької групи зборів колгоспу та пленуму сільради, який мав до революції 15 дес. землі, випасувач (займався експлуатацією), активно допомагав нашеству, аби остався монастир в с. Козельщині. Перебуваючи в колгоспі, негарно поводився з батраками та бідняками. Отже, виходячи з цього, що Григор як чужий елемент, який не поважає товариство, УКЦ чомусь піднімає такі великі турботи членів Григора з колгоспу погоджується. УКЦ чомусь піднімає такі великі турботи за такого, як Григор, павіть даючи телеграми про дачу відповідей, чи вірно такого виключено, коли ми одержали відношення, на яке без затримки відповідаємо, але райколгоспсоюз незрозуміло, чому Ваше таке турбування за заможного кулацького прихвостня, коли РКС звертається до Вас в більш важливими запитаннями. То Ви не відповідаєте. Приклад: 1. Про курортні місця; 2. Про висилку грошей для кадрів та РКС; 3. За вівці, які гинуть; 4. За свиноматки — і багацько других запитань, на які Ви не відповідаєте, не дивлячись на те, що вже декілька разів вапитань, на які Ви не відповідаєте, не дивлячись на те, що вже декілька разів як і ми даємо Вам відповідь...»

5 травня 1931 р. до Укрколгоспцентру звернулася з листом дочка В. А. Григора Валентина Василівна Кушніренко, яка проживала в м. Харкові на вул. В. Гончарівській, 41. Вона з обуренням пише про несправедливість щодо батька і брата, виключених з колгоспу «Червоної степ», нагадує, що сім'я батька складалася з 11 чоловік, обробляла землю своїм трудом, а після розподілу з братом Іваном 70-річні батьки під час життя брали на допомогу жінку. Кушніренко вважає виключення з колгоспу членів своєї родини фактом, «що межує із влчпном тих осіб, що зловживають своїм станом».

Із всіх матеріалів справи видно, що господарства сім'ї Григорів були середп'яцькі, однак їх розкуркулили, а майно розпродали.— Док. № 138.

12. Див. також док. № 112, 152.— Док. № 140.

13. 5 березня 1931 р. Семенівський райвиконком надіслав Наркомзему республіки листа такого змісту: «Райвиконком сповіщає, що сел в суцільною колективізацією до 20.XI.1930 р. по Семенівському р-ну не було, а тому й ділянок для поселки куркульських господарств не відводилось. До цього часу % колективізації по району досягає 18,7% й надалі зріст колективізації продовжується, а тому райвиконком із тих земгромад, що в сучасний мент колективізовані на 50%, передбачає відводити виселки з куркульських господарств, не маючи наявності суцільної колективізації по району. Отже, про вищезазначене докладаємо й прохаємо дати по цьому питанню своє пояснення. Заст. голови РВКу Іванов. Секретар (підпис)».

І запит райвиконкому, і відповідь Наркомзему свідчать, на жаль, про сумний факт — передбачуване проектування виселення селян за межі села, району, республіки, що готувалося загодя (див. наприклад, док. № 124).— Док. № 140.

14. Терміновим рішенням Наркомпостачу від 26.III.1931 р. було визначено позачергове постачання продуктами дитячих установ з централізованих фондів. На підставі цієї постанови Наркомос УСРР надіслав у квітні 1931 р. до всіх РВК,

* У списку названо 36 прізвищ.

міськради та дитбуддівників розпорядження «Про постачання харчування дитбуддівкам» з клопотанням про відповідні заходи місцевих органів. Справа з дитячим харчуванням дещо поліпшилась за рахунок деяких продовольчих ресурсів. У травні 1931 р. для 42 тис. дітей в інтернатних установах було відпущено 35 тис. кг м'яса, 5 тис. кг вершкового масла, понад 105 тис. шт. яєць, а також для санітарно-гігієнічних потреб 10 тис. кг господарського мила. Звичайно, це були мізерні норми споживання, але щомісяця якась кількість продуктів надходила за спеціальною рознарядкою саме для дітей, в тому числі й сільських, де в інтернатах знаходилося понад 5 тис. хлопчиків й дівчаток (у містах — 36,8 тис.).— Док. № 141.

15. Продовольчою рознарядкою Наркомосу УСРР на червень 1931 р. Софіївській дитколонії на 290 вихованців виділялось 290 кг м'яса, 25 кг масла, 700 шт. яєць та на господарчі потреби 70 кг мила.— Док. № 144.

16. 29 квітня 1931 р. Верхньотецький райвиконком надіслав характеристику на С. Афанасєва до ВУЦВК, рішення якого було таким: «Скаргу залишити без наслідків. 24.V.1931 р. Кошелєв». Самої скарги селянина в справі немає.— Док. № 146.

17. Йдеться про розподіл села на сектори, куди входило по десять дворів («десятки»).— Док. № 148.

18. Під заявою п'ять підписів, двос прізвищ нерозбірливі. У травні 1931 р. Павлівський РВК повідомив ВУЦВК про повернення землі селянам.— Док. № 149.

19. На Павлоградщині.— Док. № 150.

20. 13 травня 1931 р. інспектор інтернатних установ Наркомосвіти УСРР тов. Гольдберг повідомив Верхньодніпровський райвиконком, що дитмістечку надіслано продукти харчування за такою місячною нормою на одну дитину: крупи 800 гр., репродуктивні — 500 гр., цукру — 400 гр., маргарину 700 гр., а також господарчого мила 400 гр. Крім того, раніше, на квітень, було надіслано на 600 дітей по 1 кг м'яса, по 2 яйця та по 200 гр. масла, мануфактуру і взуття, а розпорядженням Наркомату постачання УСРР з 26 березня 1931 р. дозволялися позачергові децентралізовані заготівлі продуктів місцевими органами. За рознарядкою Наркомосвіти УСРР на червень 1931 р. Верхньодніпровському дитмістечку виділялося для харчування 500 кг м'яса, 75 кг масла, 1500 шт. яєць та для господарчих потреб 120 кг мила.— Док. № 151.

21. Див. також док. № 112, 140.— Док. 152.

22. Мається на увазі жовтень — грудень 1930 р.— Док. 153.

23. Йдеться про січень — березень 1931 р.— Док. № 153.

24. Великопетиського.— Док. № 154.

25. За рознарядкою матеріальної групи сектора планування Наркомосвіти УСРР на червень 1931 р. Кам'янська дитколонія для харчування 250 дітей одержала: м'яса 250 кг, масла 25 кг, яєць 650 шт., а також господарчого мила 60 кг. Всього по Україні на утримання 42 010 дітей, що перебували в інтернатних дитячих установах Наркомосвіти УСРР, на червень було виділено продовольство в кількості десятих тисяч кілограмів м'яса, масла, яєць, а також господарського мила. Крім того, дитячим будинкам (з контингентом вихованців до 100 чоловік) постачалося вершкове масло одразу ж і на липень.— Док. № 156.

26. Йдеться про відозву президії ВУЦВК «До всіх робітників, техніків, інженерів та керівників Херсонського заводу сільгоспмашинобудування» від 19 червня 1931 р., підписану Г. І. Петровським і П. Василенко, про відставання заводу від виконання завдань промфінплану. Про це на засіданні Президії ВУЦВК скавав у доповіді голова Херсонської міськради. Відозва закликала робітників до ударної праці, але не викликала натхнення у голодуючих.— Док. № 159.

27. Введення карткової системи на продовольчі й непродовольчі товари, яка діяла аж до початку 1935—1936 рр., звичайно дещо полегшувало стаповище міського населення, зокрема робітників, але напруження з продовольством, постійне недопостачання його та зниження норм споживання продуктів прирікали людей на напівголодне існування. У лютому 1931 р. Наркомпостач УСРР визначив три категорії населення, яке забезпечувалося продовольством. До 1-ї увійшли робітники Донбасу і Криворіжжя, інші індустріальні робітники та особи фізичної праці, які до них прирівнювались, а також ІТР, до 2-ї — службовці, утриманці робітників і службовців, студенти, пенсіонери, інваліди праці й війни, безробітні та ін., до 3-ї — діти до 14 років. Отже, частина населення знаходилася на централізованому постачанні. Всього на Україні за всіма списками на постачання затверджено було на III квартал 1931 р. 5010 тис. чоловік. Фактично ж потребу у нормованих продуктах мали 6578 тис. чоловік. План постачання на IV квартал 1931 р. охоплював 7327,9 тис., а особисто А. І. Мікояном було затверджено лише 5835,6 тис. чоловік. Таким чином, далеко не всі категорії, навіть робітники, забезпечувалися продуктами централізовано. Крім того, великі центри з населенням понад 100—200 тис. чоловік, а також новобудови прирівнювались за своїм зна-

чояням до найбільш живих об'єктів і постачалися за особливим та спеціальним списками.

Міське ж населення Херсона у 1931 р. становило лише 72,8 тис. чоловік, тому децентралізовано не постачалося і страждало від дорожечі. Про це і написали Г. І. Петровському херсонські робітники (ЦДМЖР України. Ф. 337, он. 1, спр. 11559, арк. 1, 3, 10; Праці в УСРР: Стат. довідник.— К., 1937.— С. 6).— Док. № 159.

28. Тут і далі додатків у справі не викинено.— Док. № 160.

29. Лист тов. Я. Коркіна та О. Нахоложенка приймальна голова ВУЦВК терміново направив до Білокураківського дільничного прокурора з дорученням уважно розслідувати справу і винних привити до карної відповідальності. Надаючи виключного значення перевірці фактів, секретаріат ВУЦВК у сууровідному листі зокрема зазначав: «Ця справа має надзвичайно характерна своїм викривленням на місці, має бути на доповіді у Г. І. Петровського».— Док. № 160.

30. Заява в справі відсутня.— Док. № 162.

31. Роменський дільничний прокурор Долотов виконав розпорядження ВУЦВК і 29 жовтня 1931 р. відомив: «Цим Роменська прокуратура повідомила, що по заяві гр. с. Рогинцев Альбіта Л. Ю. було проведено перевірку, якою з'ясовано, що Рогинською сільрадою за несплату гр. Альбитом спец. та тракторних внесків та позиви «5 в 4 роки» описала й продала з господарства його майно. Такі дії сільради Роменська прокуратура вважася за незаконні і опротестувала їх перед президією Великодубнівського РВК для скасування. Такі незаконні дії голови Рогинської сільради вжито й до інших господарств, що несе характер системи, чому Роменською прокуратурою порушено проти нього кримінальне переслідування. Роменський прокурор Долотов».

Проте пройшов майже рік, перш ніж питання було остаточно розв'язано. Очевидно, Великодубнівський райвиконком всіляко затягував виконання рішення Роменської прокуратури, тому що 15 жовтня 1932 р. приймальна ВУЦВК повідомила Роменському прокурору (з копією райвиконкому), що «зараз гр. Альбит знову звернувся до приймальної, зазначаючи, що майно йому до цього часу не повернуто, й крім того доведено тверде завдання. Звертаючи Вашу увагу на вищезазначене, просимо вжити негайних заходів щодо повернення гр. Альбіту майна, а також перевірити правильність доведення йому твердого завдання». Паренті, 18 жовтня 1932 р. Великодубнівський РВК повідомив ВУЦВК і Роменському прокурору про те, що «скарга наслідків Альбіта Л. Ю., що вступила до розгляду РВК від ВУЦВК у справі невірного доведення твердого завдання та повернення майна, райвиконкомом розглянута, і в силу його куркульського стану, як го- землі 11 га, круподерія, просорущка, насіни 50 шт., вживав пайману працю, майно його продане за несплату держподатків — в клопотал райкомісії по розгляду ських скарг ч. 15, № 3, від 14 вересня 1932 р.» (підпис). Секретар». Приймальна ВУЦВК сирійняла це повідомлення голови ВУЦВК Канівський райвиконком раз- глянув скарги селян с. Бересняги, які подали скарги на пайману працю, майно податкова комісія встановила, що господарства скаржників мали пекліборобські прибутки від продажу с/г продуктів на приватному ринку, за що були обкладені податком. Більшість селян відмовлено. 17 вересня 1931 р. ВУЦВК повідомив у зменшенні податків їм було відмовлено. Митрофановича, с. Бересняги Канів- автору листа: «До гр-на Живжирі Тимофія Митрофановича, с. Бересняги Канів- ського р-ну. Приймальна голова ВУЦВК повідомляє, що скаргу 16 громадян Ва- того села на неправильне оподаткування їх перевірено, її погодившись з виснов- ном районних організацій, її залишено без задоволення. Зам. приймальної голови ВУЦВК Баранов. Завканц. Мамліна».— Док. № 165.

32. За дорученням приймальної голови ВУЦВК Канівський райвиконком раз- глянув скарги селян с. Бересняги, які подали скарги на пайману працю, майно податкова комісія встановила, що господарства скаржників мали пекліборобські прибутки від продажу с/г продуктів на приватному ринку, за що були обкладені податком. Більшість селян відмовлено. 17 вересня 1931 р. ВУЦВК повідомив у зменшенні податків їм було відмовлено. Митрофановича, с. Бересняги Канів- автору листа: «До гр-на Живжирі Тимофія Митрофановича, с. Бересняги Канів- ського р-ну. Приймальна голова ВУЦВК повідомляє, що скаргу 16 громадян Ва- того села на неправильне оподаткування їх перевірено, її погодившись з виснов- ном районних організацій, її залишено без задоволення. Зам. приймальної голови ВУЦВК Баранов. Завканц. Мамліна».— Док. № 165.

33. До заяви додається список і власноручні підписи 13 селян. Ще одну заяву надіслали 20 серпня 1931 р. одноосібники с. Тарасівки до Наркомзему УСРР, в якій просять «виділити нам землю, позаяк у нас ні один одноосібник не знає, де його земля, а вже підходить час посіву озимого кліну, а у нас примушують сіяти масивом, а люди не хочуть. Потому прохаємо виділити нам землю на по- лоску». Заяву підписав 41 селянин. Зволікання або примусове відведення незруч- ного для одноосібника посівного кліну породжувало безліч скарг, призводило до некорисну земельних площ.— Док. № 166.

34. Газета «Коллективна нива» — орган райпарткому, райвиконкому, райпроф- ради та райколгоспінспекції Ржищівщини.— Док. № 167.

35. Примірник газети з цією заміткою було надіслано до ВУЦВК, якій 7 ве- ресня дав розпорядження Укрколгоспцентру розібратися у справі й покарати винних у загибелі хліба. 17 жовтня 1931 р. Укрколгоспцентр повідомив ВУЦВК: «Перевіркою справи, що в колгоспі с. Демівщина на полі залишилося 4500 кіл хлі- ба. Факт підтверджено, до усунення чого було вжито конкретних заходів, а саме:

1,5 рока. Касаційний відділ Вінницького мікрайонного суду вирок скасував, справу закрав й М. П. Біленький залишився в складі президії сільради.

2. Трач Іван Прохорович, 30 років, не судимий, хлібороб, член колгоспу, до вступу в колгосп мав 5,5 га землі, їдців 4, працював заступником голови сільради, після зняття з посади М. П. Біленького — головою сільради — до примусової праці терміном на 1 рік.

3. Собко Андрій Нестерович, 26 років, не судимий, хлібороб, член колгоспу, парубок, член КП(б)У, працював вчителем — до позбавлення волі на 1,5 роки без поразки в правах.

4. Ясенко Олена Іванівна, 36 років, не судима, службовка, член спілки, вдова, має на утриманні 2 їдців, член президії та секретар сільради — до примусової праці на 6 місяців умовно з іспитовим строком на 1 рік.

Прокурор Тульчинської дільниці Бабенко 24 січня 1932 р. повідомив ВУЦВКУ, що стан хлібозаготівлі по с. Анополлю на 1 січня 1932 р. виконано по колгоспному сектору на 81,6 %, по індивідуальному — на 56,8 %, по твердих завданнях — на 34,1 %, а разом по селу — 62,4 %. Проти недатчиків хліба по с. Анополлю було порушено 12 судових справ. Прокурор намагається спростувати звину Біленького про масові обшуки — труси хліба у селян, але робить це суперечливо, зазначаючи, що «хоч і були принижені по деяких селах масові труси, але райпарткомом своєчасно на це було звернуто увагу та такий метод було райпарткомом засуджено і уповноважених райвиконкому сел, де це було принижено, відкликано з хлібозаготівлі та притягнуто до відповідальності». Як видно із офіційної відповіді про розслідування заяви Біленького, сільський активіст відтворив реальну картину подій, що відбувалися на селі під час хлібозаготівельних кампаній. — Док. № 183.

51. Йдеться про Всесоюзну робітничу радіогазету «Пролетарій» (орган ВЦРПС) при Всесоюзному комітеті радіомовлення. — Док. № 184.

52. 15 січня 1932 р. листа було направлено до прокурора Вовчанської дільниці. 24 січня 1932 р. він сповістив приймальню ВУЦВКУ, що вказані в заяві установи не вжили заходів до самозабезпечення харчуванням, наливом, білизною, що призвело до тяжкого стану з їх вини. За домогою районних організацій негативні явища поступово ліквідували. Щодо доживання сурогату замість хліба, то, як визначив прокурор: «Треба зазначити, що це цілковита вигадка». — Док. № 184.

53. За дорученням ВУЦВКУ скарга селян була перевірена. В січні 1932 р. комісія у складі члена президії Новоархангельського райвиконкому і голови райколгосспілки Кирилєнка, представника Скалівсько-Хутірської сільради Горбая, голови сільського КНС Бабенка побувала в селі, розмовляла з колгоспниками, в тому числі з окремими скаржниками, заходила до хат. Комісія дійшла досить суперечливого висновку, зазначивши, зокрема: «По перевірці ніякого голодування визнати не можна, жалоба написана класово-ворожими агентами... Разом з тим, виявлено окремі перекручення, коли бригада під керівництвом Каміньського Михайла забирала у членів колгоспу по 20—30 фунтів зерна, що видано було колгоспом. Взято було у Мукосій Тетяни 30 фунтів проса, що залишено для дитини її сина, що виїхав на виробництво. Також встановлено, що деякі сім'ї вибувних на виробництво (як Тумановського), Солопун Калістрата та інші мають потребу в харчах». Період, коли йшлося про голоднець, представники місцевої влади намагалися приглушити її гостроту і водночас визнавали негативні явища, скрутив продовольче становище, а по суті — голод. — Док. № 185.

1932

1. 10 січня 1932 р. приймальня ВУЦВКУ переслала анонімного листа Золочівському райвиконкому для розслідування на місці. 16 лютого Удянська сільрада, на території якої знаходилися артілі, після перевірки фактів не визнала їх правдивими, посилаючись на те, що анонімно писали листа селяни, до яких був застосований закон ВУЦВК про розкуркулення, тобто невдоволені. Проте сільрада визнала, що план хлібозаготівлі не виконали як індивідуальний, так і колгоспний сектори, що означало примусове вилучення хліба, в тому числі й залишеного для харчування. Взимку 1932 р. багато селян вже голодувало, чого не хотіли визнавати місцеві власті й нерідко прикрашали дійсність. 28 лютого 1932 р. Золочівський РВК надіслав всі матеріали перевірки ВУЦВКУ, влажаючи справу закінченою. — Док. № 186.

2. Прокурор Бериславської дільниці Морозов 5 березня 1932 р. надіслав ВУЦВКУ та прокурору УСРР таку відповідь: «Бериславська прокуратура повідомляє, що згідно з відношенням Великоолександрівського РВК, який, перевіряючи справу розкуркулення та позбавлення виборчих прав Кота Василя, встановив: 1. Скаржник Кот, всупереч викладеному у скарзі та прикладеним документам, дійсно куркуль, експлуататор найманої праці як до, так і після революції. 2. Для роботи в Донбасі Кот пішов не як завербований член артілі, а за власним ба-

жанням, бо раніш він виїшов з артілі, а потім пішов в Донбас. 3. Вступаючи в артілі, він розбазарив все своє майно на приватному ринкові й після розбазарення вступив в артілі. Експлуатування найманої праці навіть зараз стверджується батраками, які власно у нього служили за шматок хліба. Участь в прокурор Морозов, Зав. техбюро Чайченко». Ця інформація була прийнята ВУЦВКом «до відома». Док. № 187.

3. За дорученням ВУЦВК Бобриньська райКК—РСІ у лютому 1932 р. перевірила справу й підтвердила правдивість листа, зазначивши, зокрема: «Коли б рід йшла про необхідність задовольнити потреби одного тов. Торгалю, то можна було б вишукати місцеві ресурси, але постачання у нас перебуває в такому стані, що партизани взагалі не постачаються, технікуми, окремі групи робітних та службовців в повній нормі та нерегулярно, технікуми, окремі групи робітних та службовців не постачаються. Падення цін уповноважених по питанню постачання до центральних організацій, ми від останніх одержуємо таку саму відповідь, як зазначено в заяві тов. Торгалю: «Маяну не виконано, говорити з вами не будемо». Передбачаючи дальші ускладнення з продовольством, райКК—РСІ просить ВУЦВК допомогти з подішенням постачання продуктів для всього району, відзначивши й такий факт, як відлив з району спеціалістів, а через загрозу голоду інших місцевостей до нас не бажають їхати працювати». — Док. № 188.

4. Номер підготовлений спільно з виїздною бригадою газет «Социалистическое земледелие» і «Радиське село». — Док. № 189.

5. За завданням ВУЦВК Ульянівська районна контрольна комісія РСІ перевірила листа сільгора й 26 квітня 1932 р. голова райКК—РСІ Бойко повідомив ВУЦВКУ, що факти підтвердилися. Скривджені селяни скаржилися на Третякова до районної міліції, його вина була доведена, він одержав догану. Дізнання й слідство в цій справі показали, зі слів Третякова, що й селяни чинили йому опір, проте визнання перевинищення влади й незаконних дій Третякова привели в решт до передачі справи до суду. — Док. № 190.

6. Див. док. № 185. — Док. № 192.

7. В архівній справі дійсно є така записка з відповідним текстом. — Док. № 193.

8. На прохання ВУЦВКУ Брацлавська райКК—РСІ 25.I.1932 р. розглянула на своєму засіданні питання «Про перекручування лінії партії та уряду в справі хлібозаготівлі з боку уповноваженого РВК по с. Мачуха тов. Шафіра» й ухвалила:

«1. Констатувати, що тов. Шафір П. М., член КП(б)У, працюючи уповноваженим РВК у справі хлібозаготівлі в с. Мачусі, замість організації масової роботи серед колгоспників, одноосібників проводив голе адміністрування, а саме: а) наклеювання папірців на контракти з написом «я злодій, украв у державі хліб»; б) загрожування Красевській Фросині паганом, погрожуючи застрелити її в разі, коли вона не виконає завдання в хлібозаготівлі; в) примушування роздатись. Всі ці факти викривлення лінії партії та уряду в антипартійні вчинки, які використовувалися з тим, щоб зірвати план хлібозаготівлі лише на 16 %. Виходячи з по с. Мачусі виконано місячний план хлібозаготівлі лише на 16 %. Виходячи з висезначеного РВК ухвалює: Шафіра П. М. за перекручування лінії партії, замість організації колгоспних і одноосібних мас на виконання хлібозаготівель, за голе адміністрування з лав КП(б)У виключити. Запропонувати новому уповноваженому в с. Мачухи тов. Дехтяру та всім уповноваженим провести масову розяснювальну роботу серед людності сіл району з тим, щоб, засудивши перекручування лінії партії та уряду, в найкоротший термін завершити плани хлібозаготівлі. Голова РВК Незнамов».

Засуджуючи примусові методи вилучення хліба, Брацлавська, як і інші районні контрольні комісії, однак, не вдавалися до з'ясування причин навіязування позаяпланових завдань селянам, які вони не в змозі були виконати через відсутність зерна. — Док. № 193.

9. За дорученням ВУЦВК та Липецького райвиконкому Черкасько-Тишківська сільська Рада перевірила справу й у квітні 1932 р. повідомила ВУЦВКУ: «У відповідь [на] скаргу гр-на Веремія Григорія Семіновича, одержаву нами 10.02.32 р. за № 201 через Липецький РВК, Черкасько-Тишківська сільрада повідомляє: Гр-ну Веремію Г. С. було доведено в 1931 р. тверде завдання по хлібозаготівлі, а також по весняній посівній кампанії 1931 р. Із зібраного врожаю він міг здати кількість парохованого на цього хліба. До Жовтневої революції мав з батьком крестну землю, сезонних робітників, молотарку, волів та інший реманент. У січні місяці 1932 р. бросив коня та хату, удрав у Харків з майном. Батько його також був розпроданий за хлібозаготівлю, майно, яке залишилося, рахується за сільрадою. По заяві гр-н с. Черкаських Тишків Веремій частину хліба попрятав в ямах, а частину вивіз у Харків. Заяву в колгосп подав, але тільки для того, щоб одержати довідку, що він колгоспник. Колгоспники на

зборах [на] заяву Веремія, переслану по пошті, йому відмовили. Голова сільради *Владиміров». З наведених документів видно, як руйнулося селянське господарство кількох поколінь внаслідок розкуркулення та надмірних хлібозаготівель. Фактично члени землеробської родини переселилися у місто й стали робітниками. — Док. № 195.*

10. Після кількох звернень скаржника і нагадувань ВУЦВКу місцевим керівникам про прискорення розгляду справи Золочівський райвиконком 26 березня 1932 р. переслав ВУЦВКу висновок Малорогозянської сільради з цього питання, в якому зазначалося: «До Золочівського РВКу. Малорогозянська сільрада вдруге надіслала характеристику на гр. Канустника Микиту Федоровича, який був раніше контролером від 1929 р. і по 1932 р. До революції його батько мав 15 дес. землі та орендував 25 дес., користувався найманою працею. Вигнаний з колгоспу Микита Федорович 1932 р. 8 січня за зловживання при колгоспі та скритіс хліба — пшениці 41 пуд. та вів розкладницьку роботу при колгоспі. Ці факти перевірені уповноваженим РВК та головою сільради. Голова сільради [підпис]. Уповноважений РВК Колісник, 17 березня 1932 р.»

Отже, дореволюційний майновий стан заможного селянина-батька підбивався на подальшій долі селянина-сина. «Він жив вкупі з батьком», — так написав уповноважений РВК Колісник на заяві М. Канустника й цього було досить, щоб справу прийняли «до відома». — Док. № 196.

11. 15 лютого 1932 р. приймачка Г. І. Петровського з позначкою «терміново» переправила листа селяниці на розгляд Недригайлівського райвиконкому з дорученням докладно перевірити соцстан господарства. Цим займалася Смілянська сільрада, яка зробила негативний висновок, визнала скаргу безпідставною й залишила її без змін. Зокрема, 2 березня 1932 р. голова сільради повідомив райвиконком: «...Господарство Вихторової з'являється заможним, до революції мало 10 га землі і жила виключно з лихварства, здаючи гроші на проценти. В сучасній мент має землі 7 га, на якій кількості має бути урожаю 300—400 пуд., і накладений план хлібозаготівлі в кількості 240 пуд. вповні реальний. Маючи лихварські прибутки, такий план хлібозаготівлі не виконав, на підставі чого все майно конфісковано на поповнення штрафу за невиконання хлібозаготівлі. Чоловік скаржничці утік з меж сільради як ворог радміроприсметвам і в сучасній мент перебуває невідомо де. Як господарство куркульське, яке підлягає ліквідації, та за невиконання плану хлібозаготівлі таке дійсно ліквідовано, а тому ця скарга не підлягає ніякому задоволенню. Голова сільради [підпис].»

Ознайомившись зі всіма матеріалами по цій справі, ВУЦВК погодився з висновками сільради і райвиконкому, про що повідомив селянку. — Док. № 197.

12. На терміновий запит ВУЦВКу голова Бабанської районної контрольно-місії Максименко 13 березня 1932 р. повідомив, що в с. Полошпесте є три колгоспи: ім. Сталіна, ім. Яковлева, ім. Шевченка, де були випадки загибелі худоби. План хлібозаготівлі на 1.III.32 р. виконано по селу на 59,7 %, слабка трудова дисципліна й велика злишність кадрів серед тваринників. За невиконання хлібозаготівлі й «лівацькі злишності» голову сільради Шевчука було знято з посади, виключено з партії та віддано до суду. Голову райколгоспспілки Стеблякко знято з роботи, йому оголошено сувору догану. Правління всіх трьох колгоспів звинувачувалося в заваді господарства, з колгоспів «вичищали куркульський елемент» як розкладницький, на думку контрольно-місії. Водночас повідомлялося, що в селі є крамниця з ще перереалізованим крамом. Щодо Пастушенка вказувалося, що це дійсно секретар комсомольського осередку, вчитель, але листа Сталіну не писав, отже, лист визнано анонімним. — Док. № 198.

13. Справа селянина В. Т. Донця тяглася давно. Ще 5 жовтня 1931 р. ВУЦВК надіслав його скаргу Ічнянському райвиконкому для перевірки й вжиття заходів, але відповіді скаржник не одержав. Вдруге надійшов до ВУЦВКу від його сина лист, що публікується. Приймачка Г. І. Петровського вдруге доручав райвиконкому вирішити справу і варті 7 березня 1932 р. Ічнянський РВК повідомив ВУЦВКу, що «в 1931 р. при перегляді оподаткувань с/г податком в лютому місяці Червоно-Колодязька сільрада і організації підняли клопотання про гр-на Донця Василя Терентійовича оподаткувати в експертному порядку». 2.III.1931 р. райподаткомісія, розглянувши матеріали, затвердила експертне оподаткування господарства Донця. Підставою для оподаткування стало використання найманої праці. На цей час в господарстві були корова, копяка, хуторні будівлі, землі в орному володінні 8,44 дес., сім'ї 5 душ. Гр-п Донець підняв клопотання і експертне оподаткування було знято постановою РВК від 9.V.1931 р. При оподаткуванні експертним порядком Донцю дані тверді подвірині завдання виконання заготівель, в тому числі й м'ясозаготівлі. Корова, яка була в нього знята, теж здана в заготівлю, а за несвоєчасне виконання останній був оподаткований в 100 крб., і за неуплату штрафу було описано і продано майно, в тому числі і ульї бджіл. На 1931 р. Донець одноосібник-твердоздатчик, який злісно

ухилився від виконання покладених завдань, сплачує с/г податку 198 крб., враховуючи й прибутки від продажу с/г продуктів на приватному ринку.

РВК вважав, що: 1) господарство Донця оподатковано звичайним порядком вірно, оскільки його задоволенню не підлягають; 2) тверді завдання господарства — ступу дані вірно, виходячи з землезабезпеченості та міцності господарства — 8,44 дес. на 5 душ; 3) згідно з повідомленням голови сільради останній черноту сільради (підпис). Зав. філією (підпис). Цим партизаном не з'являється. Голова РВК [підпис]. За свідчить написана Така відповідь райвиконкому задовольшила ВУЦВК, про що свідчить написаний працівника приймачки Г. І. Петровського: «Погодитись. 14 березня 1932 р. Лука-ренко». Отже селянину нічого не повернули. Однак з цих листів видно, що автор мав рацію, адже експертний податок був знятий, зате доведено велике тверде завдання, яке одноосібник виконати не зміг, і звичайне селянське господарство було розподане. Про самоуправство місцевих властей майже ніколи не повідомлялося, що не знайшло відбиття і у відповіді РВК. — Док. № 199.

14. Йдеться про секретаря партосередку, видану 13 лютого 1932 р. П. О. Сафронову Волківською сільрадою про те, що по соцстану він бідняк і виборчих прав не позбавлений. — Док. № 200.

15. Надії селянина не виправдалися й хліб йому не повернули. Роздільний сілький райвиконком 20 березня 1932 р. повідомив ВУЦВКу про те, що «за даними Волківської сільради у гр-на Сафронова забрано хліб не його власний, а хліб прихований куркульський, в кількості 19 пуд. Голова РВК *Огородий*. Секретар *Огородий*. — Док. № 200.

16. Справа тяглася з жовтня 1931 р. — Док. № 201.

17. ВУЦВК переслав всі попередні листи селяниці Таращанському райвиконкому й в кінці грудня 1931 р. одержав відповідь, в якій, зокрема, відзначалося, що «77 одноосібних господарств у весняну посівкомпанію відмовилися сіяти ярми клин на визначеному їм масиві, й цей масив був засіяний колгоспом, для чого було мобілізовано весь наявний реманент, тяглову силу та посівматеріал в індивідуальних господарствах. Весь реманент та коні знаходяться в сучасній мент в колгоспі, тому що індивідуальні господарства відмовилися такі брати, коли їм колгосп повертав».

Вилучивши засоби виробництва і звинувативши селян у «відмові їх одержання, РВК позбавив одноосібників урожаю ярих культур, тому що «посіву в індивідуальних господарствах не було». З озимого врожаю 1931 р. вони здавали хліб державі по контрактній, частині господарств було доведено «тверде завдання». За невиконання плану хлібозаготівлі зерно стягувалося «в безспірному» порядку та накладався штраф. Озимий клин, який належав індивідуальним господарствам, але був засіяний колгоспом, повертався їм на умовах силати витрат посівзерна. Ярми клин одноосібникам було повернено.

В цьому та інших документах відбилися протиріччя та перегини щодо одноосібників, що призводили до поступового занепаду їхніх господарств. Невдоволені осібники, що вирішили свої справи на місцях, селяни неодноразово зверталися до центральних органів влади за допомогою. — Док. № 201.

19. Акт складено 24 червня 1931 р. комісією у складі голови артлі Л. Підручного, членів артлі В. Бойка та М. Шпана, представника партосередку Б. Баньки й жита відповідно на 80 % і 75 %, пояснюючи цей факт пізнім засівом, внаслідок заморозками та відсутністю дощів. — Док. № 202.

20. Мається на увазі статут сільськогосподарської артлі, затверджений директивними органами. — Док. № 202.

21. Колгосп був ліквідований 12 лютого 1932 р. — Док. № 202.

22. У доданому до заяви списку про соцстан членів колгоспу «Дружня праця» налічується 64 прізвища, але Шимківська сільрада не засвідчила його й О. Шпан, Л. Самолевський та Ф. Крутий зафіксували такі дії сільради спеціальним актом. — Док. № 202.

23. Справа скінчилася тим, що колгосп не відновив. На терміновий запит ВУЦВК Троїцький райвиконком 15 березня 1932 р. і так мотивував розпуск артлі: «Колгосп «Дружня праця» вперто не виконував план хлібозаготівлі, виконавши останній лише на 78 %. Зокрема, по харчових культурах здано в хлібозаготівлю лише по 12 фунт. з га, в той час як сусідній колгосп — по 1,1 ц з га. Це спричинилось через те, що цей колгосп був засмічений ворожим елементом, а саме: 16 бідняків, 23 середняки, 3 куркулі, 6 снів куркулів та 4 твердоздатці колгоспу (яке засуджено), а також і всі колгоспники займалися розбазарюванням хліба, а саме: крадіжки хліба з-під молотарки та склепів, годівля коней хлібом, видача хліба розкуркуленим куркулям, злочинне ставлення до обмолоту, витрачання

ня на споживання 500 пуд. пшениці, тоді як здало в хлібозаготівлю лише 39 пуд. Все це примусило райвиконком розпустити цей колгосп, а бідняцьким та середняцьким господарствам цього колгоспу надано право вступити у члени іншого колгоспу, до якого передано майно ліквідованого господарства і який розташовано в тому ж селі. Завдання по хлібозаготівлі доведено лише куркульсько-заможним господарствам ліквідованого колгоспу в кількості 13 господарств на неусуєдненій площі засіву. Голова райвиконкому *Овчаренко*, Секретар *Тарасенко*. У відповіді райвиконкому відбито типовий адміністративний тиск, суворі заходи того часу, що застосовувалися за невиконання планів хлібозаготівель. Особливо розповсюдженим було зарахування до «ворожого елемента» звичайних селян, які не в змозі були виконати надмірні плани хлібоздаті. Як видно з наведених документів, райвиконком саме так і зробив, оголосивши засміченість «ворожим елементом» колгоспу, де бідняки та середняки складали більшість. — Док. № 202.

24. Приймальня ВУЦВК в березні 1932 р. надіслала листа на перевірку Старомикільському дільничному прокурору, а також Люксембурзькому райвиконкому, зазначивши водночас, що за відомостями, що надходять до ВУЦВК, в деяких селах району також допущено перекурчення під час хлібозаготівель. Мають бути вже сигнали такого змісту, бо РВКу доручалося розібратися в усіх фактах перекурчення й сповістити ВУЦВК про наслідки. Щодо листа О. Ф. Вельме, то Старомикільська дільнична прокуратура надіслала свій висновок до ВУЦВКу, на основі якого Г. І. Петровський дав розпорядження передати справу (на 22 аркушах) до Генеральної прокуратури, що і було зроблено 4 квітня 1932 р. — Док. № 203.

25. 19 лютого 1932 р. приймальня ВУЦВК одержала від прокурора Тетіївської дільниці Літоша документи про результати перевірки інших скарг Г. Туза, які, очевидно, раніше надіслала йому приймальня. В документі прокурора зазначено: «Тетіївська дільнична прокуратура повідомляє, що гром. с. Кашперівки Тетіївського р-ну Туза Гната Івановича в 1930 р. під час масового розкуркулення по селу було визначено за куркуля й господарство його було розкуркулено. Перевіряючи це питання, б.в.ш. Білоцерківським ОВК визначено розкуркулення цього господарства за неправдиве й зроблено було розпорядження до Тетіївського РВК про повернення Тузу Гнату майна, яке забрано сільрадою під час розкуркулення помилково. Основна частина як рухомого, так і нерухомого майна була повернута, а незначна частина була використана, як то: будівельний матеріал та ін. Кашперівським колгоспом, й сільраді було запропоновано виплатити відповідні гроші за використання матеріалу в кінці операційного року.

Туз Гнат, користуючись тим, що окрокмісією його було визначено за помилково розкуркуленого, почав засипати як радянські, так і адміністративні установи району й центру різними скаргами, які врешті-решт майже всі визнані за безпідставні. Бо це дивлячись на те, що Туз Гнат працював довгий час по найму при Кашперівській цукроварні вагарем, [він] мав міцне господарство у с. Кашперівці. В час перебування гетьмана на Україні перебував в його варті «ватажком», за що останнього позбавлено виборчих прав та виключено зі спілки цукровиків. За матеріалами, що мають в розпорядженні дільниці, вбачається, що Туз Гнат за біжучого часу проявляє сон. небезпеку, вороже ставлючись до біжучегосподарських політкомпаній, й за несплату держподатків господарство його частково продано.

Не зауважуючи будь-яких порушень з боку місневих органів влади, скарги Туза Гната визнані за безпідставні й залишені без наслідків, та разом з тим надсилається вся справа до НКЮ за вимогою останнього, про що доводиться до Вашого відома. Прокурор Тетіївської дільниці *Літош*. Секретар *Руденко*.

7 березня 1932 р. зав. приймальню ВУЦВК Баранов повідомив Г. І. Тузу, що погодившись з висновком Тетіївського дільничного прокурора, скаргу його залишено без наслідків. — Док. № 204.

26. Далі в листі описується сімейний і майновий стан, сплата податків. За довідкою Полтавської міськради, І. К. Лашкевич мав 4,5 га землі та садок, які здавав в оренду, за що його обкладено сільськогосподарським податком. — Док. № 205.

27. До ВУЦВКу надходили заяви і від інших громадян с. Березова Лука про надмірні хлібозаготівельні завдання, примусову здачу зверхпланового хліба, самоуправство заготівельників, зловживання органів влади та ін. Перевіривши справу, прокурор Гадяцької дільниці Юрковецький повідомив ВУЦВКу у квітні 1932 р., що багато фактів підтвердилися й винні були покарані як судово, так й дисциплінарно. — Док. № 206.

28. З 27 лютого 1932 р. — Харківська обл. — Док. № 207.

29. Надіславши заяву А. М. Снявського до Гайсинського дільничного прокурора, приймальня ВУЦВКу 20 квітня 1932 р. одержала відповідь, в якій повідомляється, що господарство А. М. Снявського належить «до куркульсько-замож-

ного, бо він обробляв 4,62 га землі, мав хату, 2 клуні, 2 шош, сінницю, єчкарню, користувався найманою працею, як про це свідчить довідка сільради». За переховування «куркульського» майна та хліба нарсуд Теплицького району засудив Снявського на 2 роки позбавлення волі, штрафу 100 крб. та поразки в правах на 3 роки. На оскарження вироку Вінницький міськрайонний суд 2 лютого 1932 р. залишив його в силі, після чого майно Снявського було продано. Однак факти ведення хлібозаготівель підтвердились й голова сільради т. Табанюк та голова колгоспу т. Майстренко Теплицьким нарсудом ще раніше були засуджені на 4 роки кожний. — Док. № 209.

30. В справі відсутні. — Док. № 211.

31. Касаційна скарга засуджених селян Овчар 7 квітня 1932 р. була відхилена прокурором Наркомосту УСРР, вирок обласного суду затверджено, але замінено ст. 544 9-ту на ст. 75 4-шу КК, що фактично не змінило долі селян. Верховний суд УСРР, розглянувши касаційні заяви сім'ї Овчар, 21 травня 1932 р. вирішив: вирок щодо Овчар Ганни залишити в силі, а Овчар Василя звільнити від ув'язнення, скасувавши вирок облсуду. Іншими матеріалами, крім особистої заяви П. Чеха, факт участі Овчара В. у банді Рябченка не підтвердився. — Док. № 212.

32. На документі є позначки, з яких видно, що скаргу селян залишено без наслідків. — Док. № 213.

33. Селянин Л. В. Ветка був на особистому прийомі у Г. І. Петровського і на його заяві голова ВУЦВК написав резолюцію: «Ввиду того, що у селянина взяті бик, корова і теленка, а бик-теленки, то последнюю корову брати нельзя. Эту корову позвратити. *Петровский*. 13.IV. 2 1/2 пуда муки, взятые головой селрады, позвратити, прокурору все расследовать. *Петровский*». — Док. № 214.

34. Приймальня Голови ВУЦВК РВК і 20 травня одержала відповідь, в якій повідомляється, що за результатами перевірки скарги Г. Туза, які, очевидно, раніше надіслала йому приймальня, в документі прокурора зазначено: «Тетіївська дільнична прокуратура повідомляє, що гром. с. Кашперівки Тетіївського р-ну Туза Гната Івановича в 1930 р. під час масового розкуркулення по селу було визначено за куркуля й господарство його було розкуркулено. Перевіряючи це питання, б.в.ш. Білоцерківським ОВК визначено розкуркулення цього господарства за неправдиве й зроблено було розпорядження до Тетіївського РВК про повернення Тузу Гнату майна, яке забрано сільрадою під час розкуркулення помилково. Основна частина як рухомого, так і нерухомого майна була повернута, а незначна частина була використана, як то: будівельний матеріал та ін. Кашперівським колгоспом, й сільраді було запропоновано виплатити відповідні гроші за використання матеріалу в кінці операційного року.

Туз Гнат, користуючись тим, що окрокмісією його було визначено за помилково розкуркуленого, почав засипати як радянські, так і адміністративні установи району й центру різними скаргами, які врешті-решт майже всі визнані за безпідставні. Бо це дивлячись на те, що Туз Гнат працював довгий час по найму при Кашперівській цукроварні вагарем, [він] мав міцне господарство у с. Кашперівці. В час перебування гетьмана на Україні перебував в його варті «ватажком», за що останнього позбавлено виборчих прав та виключено зі спілки цукровиків. За матеріалами, що мають в розпорядженні дільниці, вбачається, що Туз Гнат за біжучого часу проявляє сон. небезпеку, вороже ставлючись до біжучегосподарських політкомпаній, й за несплату держподатків господарство його частково продано.

Не зауважуючи будь-яких порушень з боку місневих органів влади, скарги Туза Гната визнані за безпідставні й залишені без наслідків, та разом з тим надсилається вся справа до НКЮ за вимогою останнього, про що доводиться до Вашого відома. Прокурор Тетіївської дільниці *Літош*. Секретар *Руденко*.

7 березня 1932 р. зав. приймальню ВУЦВК Баранов повідомив Г. І. Тузу, що погодившись з висновком Тетіївського дільничного прокурора, скаргу його залишено без наслідків. — Док. № 204.

26. Далі в листі описується сімейний і майновий стан, сплата податків. За довідкою Полтавської міськради, І. К. Лашкевич мав 4,5 га землі та садок, які здавав в оренду, за що його обкладено сільськогосподарським податком. — Док. № 205.

27. До ВУЦВКу надходили заяви і від інших громадян с. Березова Лука про надмірні хлібозаготівельні завдання, примусову здачу зверхпланового хліба, самоуправство заготівельників, зловживання органів влади та ін. Перевіривши справу, прокурор Гадяцької дільниці Юрковецький повідомив ВУЦВКу у квітні 1932 р., що багато фактів підтвердилися й винні були покарані як судово, так й дисциплінарно. — Док. № 206.

28. З 27 лютого 1932 р. — Харківська обл. — Док. № 207.

29. Надіславши заяву А. М. Снявського до Гайсинського дільничного прокурора, приймальня ВУЦВКу 20 квітня 1932 р. одержала відповідь, в якій повідомляється, що господарство А. М. Снявського належить «до куркульсько-замож-

ного, бо він обробляв 4,62 га землі, мав хату, 2 клуні, 2 шош, сінницю, єчкарню, користувався найманою працею, як про це свідчить довідка сільради». За переховування «куркульського» майна та хліба нарсуд Теплицького району засудив Снявського на 2 роки позбавлення волі, штрафу 100 крб. та поразки в правах на 3 роки. На оскарження вироку Вінницький міськрайонний суд 2 лютого 1932 р. залишив його в силі, після чого майно Снявського було продано. Однак факти ведення хлібозаготівель підтвердились й голова сільради т. Табанюк та голова колгоспу т. Майстренко Теплицьким нарсудом ще раніше були засуджені на 4 роки кожний. — Док. № 209.

30. В справі відсутні. — Док. № 211.

31. Касаційна скарга засуджених селян Овчар 7 квітня 1932 р. була відхилена прокурором Наркомосту УСРР, вирок обласного суду затверджено, але замінено ст. 544 9-ту на ст. 75 4-шу КК, що фактично не змінило долі селян. Верховний суд УСРР, розглянувши касаційні заяви сім'ї Овчар, 21 травня 1932 р. вирішив: вирок щодо Овчар Ганни залишити в силі, а Овчар Василя звільнити від ув'язнення, скасувавши вирок облсуду. Іншими матеріалами, крім особистої заяви П. Чеха, факт участі Овчара В. у банді Рябченка не підтвердився. — Док. № 212.

32. На документі є позначки, з яких видно, що скаргу селян залишено без наслідків. — Док. № 213.

33. Селянин Л. В. Ветка був на особистому прийомі у Г. І. Петровського і на його заяві голова ВУЦВК написав резолюцію: «Ввиду того, що у селянина взяті бик, корова і теленка, а бик-теленки, то последнюю корову брати нельзя. Эту корову позвратити. *Петровский*. 13.IV. 2 1/2 пуда муки, взятые головой селрады, позвратити, прокурору все расследовать. *Петровский*». — Док. № 214.

34. Приймальня Голови ВУЦВК РВК і 20 травня одержала відповідь, в якій повідомляється, що за результатами перевірки скарги Г. Туза, які, очевидно, раніше надіслала йому приймальня, в документі прокурора зазначено: «Тетіївська дільнична прокуратура повідомляє, що гром. с. Кашперівки Тетіївського р-ну Туза Гната Івановича в 1930 р. під час масового розкуркулення по селу було визначено за куркуля й господарство його було розкуркулено. Перевіряючи це питання, б.в.ш. Білоцерківським ОВК визначено розкуркулення цього господарства за неправдиве й зроблено було розпорядження до Тетіївського РВК про повернення Тузу Гнату майна, яке забрано сільрадою під час розкуркулення помилково. Основна частина як рухомого, так і нерухомого майна була повернута, а незначна частина була використана, як то: будівельний матеріал та ін. Кашперівським колгоспом, й сільраді було запропоновано виплатити відповідні гроші за використання матеріалу в кінці операційного року.

Туз Гнат, користуючись тим, що окрокмісією його було визначено за помилково розкуркуленого, почав засипати як радянські, так і адміністративні установи району й центру різними скаргами, які врешті-решт майже всі визнані за безпідставні. Бо це дивлячись на те, що Туз Гнат працював довгий час по найму при Кашперівській цукроварні вагарем, [він] мав міцне господарство у с. Кашперівці. В час перебування гетьмана на Україні перебував в його варті «ватажком», за що останнього позбавлено виборчих прав та виключено зі спілки цукровиків. За матеріалами, що мають в розпорядженні дільниці, вбачається, що Туз Гнат за біжучого часу проявляє сон. небезпеку, вороже ставлючись до біжучегосподарських політкомпаній, й за несплату держподатків господарство його частково продано.

Не зауважуючи будь-яких порушень з боку місневих органів влади, скарги Туза Гната визнані за безпідставні й залишені без наслідків, та разом з тим надсилається вся справа до НКЮ за вимогою останнього, про що доводиться до Вашого відома. Прокурор Тетіївської дільниці *Літош*. Секретар *Руденко*.

7 березня 1932 р. зав. приймальню ВУЦВК Баранов повідомив Г. І. Тузу, що погодившись з висновком Тетіївського дільничного прокурора, скаргу його залишено без наслідків. — Док. № 204.

26. Далі в листі описується сімейний і майновий стан, сплата податків. За довідкою Полтавської міськради, І. К. Лашкевич мав 4,5 га землі та садок, які здавав в оренду, за що його обкладено сільськогосподарським податком. — Док. № 205.

27. До ВУЦВКу надходили заяви і від інших громадян с. Березова Лука про надмірні хлібозаготівельні завдання, примусову здачу зверхпланового хліба, самоуправство заготівельників, зловживання органів влади та ін. Перевіривши справу, прокурор Гадяцької дільниці Юрковецький повідомив ВУЦВКу у квітні 1932 р., що багато фактів підтвердилися й винні були покарані як судово, так й дисциплінарно. — Док. № 206.

28. З 27 лютого 1932 р. — Харківська обл. — Док. № 207.

29. Надіславши заяву А. М. Снявського до Гайсинського дільничного прокурора, приймальня ВУЦВКу 20 квітня 1932 р. одержала відповідь, в якій повідомляється, що господарство А. М. Снявського належить «до куркульсько-замож-

ного, бо він обробляв 4,62 га землі, мав хату, 2 клуні, 2 шош, сінницю, єчкарню, користувався найманою працею, як про це свідчить довідка сільради». За переховування «куркульського» майна та хліба нарсуд Теплицького району засудив Снявського на 2 роки позбавлення волі, штрафу 100 крб. та поразки в правах на 3 роки. На оскарження вироку Вінницький міськрайонний суд 2 лютого 1932 р. залишив його в силі, після чого майно Снявського було продано. Однак факти ведення хлібозаготівель підтвердились й голова сільради т. Табанюк та голова колгоспу т. Майстренко Теплицьким нарсудом ще раніше були засуджені на 4 роки кожний. — Док. № 209.

30. В справі відсутні. — Док. № 211.

31. Касаційна скарга засуджених селян Овчар 7 квітня 1932 р. була відхилена прокурором Наркомосту УСРР, вирок обласного суду затверджено, але замінено ст. 544 9-ту на ст. 75 4-шу КК, що фактично не змінило долі селян. Верховний суд УСРР, розглянувши касаційні заяви сім'ї Овчар, 21 травня 1932 р. вирішив: вирок щодо Овчар Ганни залишити в силі, а Овчар Василя звільнити від ув'язнення, скасувавши вирок облсуду. Іншими матеріалами, крім особистої заяви П. Чеха, факт участі Овчара В. у банді Рябченка не підтвердився. — Док. № 212.

32. На документі є позначки, з яких видно, що скаргу селян залишено без наслідків. — Док. № 213.

33. Селянин Л. В. Ветка був на особистому прийомі у Г. І. Петровського і на його заяві голова ВУЦВК написав резолюцію: «Ввиду того, що у селянина взяті бик, корова і теленка, а бик-теленки, то последнюю корову брати нельзя. Эту корову позвратити. *Петровский*. 13.IV. 2 1/2 пуда муки, взятые головой селрады, позвратити, прокурору все расследовать. *Петровский*». — Док. № 214.

документі, була укладена 27 вересня 1931 р. між Митрофанівським господарем і школами про забезпечення дітей продовольством. Але 15 березня 1932 р. голохарч відмовився від угоди, сповістивши, що «надалі хлібом по 100 г на учня в день на гарячі сніданки постачати не можемо, завдяки тому, що весь хліб, закуплений райспоживспількою для громадського харчування, переданий по розпорядженню вищестоящих організацій в хлібозаготівлю, і в сучасній мент в розпорядженні товариства хлібних запасів для громадського харчування зовсім немає, а централізованого постачання товариство на харчування учнів не стверджує, а тому пакт другий умови щодо постачання хлібом рахуємо недійсним».

До Наркомосу про допомогу звернувся також Митрофанівська селищна рада та райвиконком, підкресливши катастрофічний стан з продовольством для населення взагалі (300 г хліба на працюючого і нічого — на утримання) і обмеженість джерел постачання продуктами шкіль. — Док. № 219.

38. Касаційна колегія Верховного суду УСРР 16 травня 1932 р. ухвалила знизити строк покарання В. С. Самойлову до 4 років, з відбування його з загальних місця ув'язнення, без висилки. Обмежено в правах на 5 років. — Док. № 220.

39. Їх тексти див. у примітці 40. — Док. 221.

40. Справа з виключенням з колгоспу «Перемога» батька й сина Романенків тривала досить довго. На одну із їхніх заяв ВУЦВК 5 лютого 1932 р. повідомив, що після перевірки їх скаргу залишено без наслідків, на що Романенко син написав такого листа до ВУЦВКу: «Тов. Петровський и все присутствующие при разборе моего заявления (жалобы) о выключении из колхоза и раскулачивании. Ваш ответ я получил на руки 14.II.1932 г., за что благодарю. Вы оставили без удовлетворения мою просьбу. Нехай и так. Но такого я никогда не ожидал. Тяжелая жизнь, трудности, голод, блужданье среди чужих людей и непрерывная научная работа выкуют из меня великого борца. Я с просьбой пошел к Вам, людям, которые разбираются в теории человечества, просить помощи и получил ответ: «Иди геть». И через это боюсь, чтобы «стиль» моей письменной работы не пошатнулся. Прошу ответить мне на вопрос — куда мне деться? Итти работать на заводы, в шахты, в поле, или же покончить с жизнью. Больше беспокоить не буду. Романенко Павел Петрович. Присылайте ответ на адрес: Глуховский р-н, Яструбцинский сельсовет, пос. Веселый, Романенку Павлу Петровичу. 18.II.1932 г.»

Приймальня ВУЦВК 10 березня 1932 р. надіслала цього листа до Глухівської районної контрольної комісії з розпорядженням ще раз ретельно розібратися у справі. Глухівська райКК—РСІ доручила це інспекторові М. Дорошенковій, доповідна записка якої тут публікується, і з висновками якої ВУЦВК погодився.

Наводимо тексти чотирьох копій протоколів, згадуваних М. Дорошенковою, як характерний приклад вирішення справи «знизу»:

1. «Выписка из протокола № 27 заседания правления колхоза «Перемога» Яструбцинского сельсовета, состоявшегося 30 ноября 1931 г. *Слушали:* § 4. Об очищении колхозных рядов от чуждого элемента. *Постановили:* Исключить из коллектива тов. Романенко Петра Антоновича как кулака, имевшего до революции 100 дес. земли и случайно попавшего в колхоз. Копия верна. Счетовод Яценко».

2. «Выписка из протокола № 1 общего собрания членов батрацко-бедняцкой группы колхоза «Перемога» Яструбцинского сельсовета, состоявшегося 24 декабря 1931 г. *Слушали:* § 3. Рассмотрение протокола заседания правления коллектива о чистке коллектива от чуждого элемента. *Постановили:* Рассмотреть подробное постановление правления коллектива «Перемога» об исключении чуждого элемента из коллектива, как то: 1. Романенко Петра Антоновича как кулака, имевшего до революции 100 дес. земли и пользовавшегося наемным трудом — исключить из колхоза. Копия верна. Секретарь Яценко».

3. «Выписка из протокола № 9 общего собрания членов коллектива «Перемога» Яструбцинского сельсовета. Присутствовало 142 человека. Состоявшегося 25 декабря 1931 г. *Слушали:* § 3. Утверждение протоколов заседания правления и бедняцко-батрацкой группы.

Постановили: Заслухав протокол бедняцко-батрацкой группы об очистке колхозных рядов от чуждого элемента, общее собрание считает — исключить из колхоза тов. Романенко П. А., исключить как кулака, имевшего до революции 100 дес. земли. Копия верна. Счетовод Яценко».

4. «Выписка из протокола № 23 заседания президиума сельсовета с. Яструбцины Глуховского р-на, состоявшегося 7 января 1932 г. *Слушали:* О доведении твердого задания по хлебозаготовке хозяйствам, вычищенным из колхозов. *Постановили:* Довести твердое задание по хлебозаготовке хозяйствам, вычищенным из кол-

господ, следующим: Романенко Петру Антоновичу — 40 пуд. *Слушали:* О доведении твердого задания по вычищенным хозяйствам, вычищенным из колхозов. *Постановили:* Довести твердое задание по вычищенным хозяйствам: Романенко Петру Антоновичу — 40 пуд. Копия с подлинным верна. Секретарь *(подпись)*.

Обещекени майнового стану господарства, а також політичних настроїв членів родини провадилося за спеціальною програмою. Ось її зразок:

«Програма

1. Кількість чоловік складів сім'я.
2. Майновий стан гр. Романенка до революції 1917 р.:

а) кількість землі польової, усадьбиної, луку, саду, лісу;
б) кількість коней та продуктивної худоби (коні, лоша, телята, вівці, свині);

в) с/г реманент та машини;
г) підприємства: крупорушки, мельниця тощо;
д) недвижимі майно: хата, сарай, клуні, амбари та ін.;

е) допоміжні роботи на дому: кузні, столярня, слісарня, пасіки тощо;
ж) робота членів родини на стороні: вчителі, токарі, малярі тощо. Вказати конкретно, хто з родини та який час;

з) чи займався господарством до революції торгівлею (або після революції);
і) хто з родини служив в поліції, жандармерії, в релігійних культах та ін.;

к) чи була насмна сила в цьому господарстві.

3. Зазначити — під час переходу білобандитів, хто з родини був у білих або кочово-венно їм допомагав. Коли навпаки, то хто був в Червоній Армії або в партійних замах.

4. Описати майновий стан свого господарства після революції, цілком додержуючись факту другого.

5. Чи був хто з членів родини позбавлений права голосу, коли і за що.

6. Виконання господарством державних зобов'язань (хлібозаготівля, с/г податок, страхівка та ін.), починаючи з 1929 р.

7. Відношення до політично-господарчих кампаній. Коли доводились тверді завдання до цього господарства.

8. Час вступу до колгоспу.

9. Характеристика роботи в колгоспі родини цього господарства.

10. За що виключено з колгоспу.

11. Перевірити правильність твердого завдання та розкуркулення. Висновки копії кретизувати фактами».

За такими, по суті, типовими схемами проводилися перевірка і розслідування скарг селян, про що свідчать відповіді офіційних установ та осіб, аналогічні поставленим питанням. — Док. № 221.

41. Приймальня Г. І. Петровського переслала листа П. І. Чорноватого на розгляд до Покровського райвиконкому, який 14 травня 1932 р. відповів ВУЦВКу: «У справі надісланого Вам листа гр. Чорноватим Орестопольської сільради, перевірили на місці. Покровський РВК повідомляє. Колгосп Орестопольської сільради закінчив мпнулий господарчий рік з такими наслідками. Розподілив натуральну частину (зерно-хліб) серед колгоспників за трудовими — 1330 ц, на кожну трудову одиницю припало по 1,67 кг. Колгосп має 1142 ідця. Коли взяти умовно розподіл на ідця, то в середньому припадає на ідця по 1,16 кг, або по 7 пуд. Напружений стан колгоспників у забезпеченні харчовими продуктами мається і в більшій мірі відноситься до тих колгоспників, які мало виробили трудових, а колгосп, не вистаривши річний план хлібозаготівель, не має змоги забезпечувати в власних коморах, концентрованих кормів та загнелів з'являється наслідком недостатньої кількості худоби усупені, колгоспу в порядку соцдопомоги завезено 50 ц зернохліба. З великою кількістю зернохліба в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур».

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

Ганебний стан коней та плюс знеосібка в угоді та догляді за нпми. Зараз ці комори вичищені засів ранніх зернових та олійних культур

кількості 30 шт. у одноосібних господарств та що вони дозволили до колгоспу було 9 підrostків (молодняк), останні були доведені до такого стану, що на сьогодні в колгоспі залишилось лише 4 шт., останні залишили через неухвалення їх самими одноосібними господарствами, що ними самими визначено під час перевірки.

Озимих засівів у тих громадах, що залишились в с. Трифонівці й господарюють на сьогодні індивідуально, ніхто не відбирав, передали озимі засіви лише тих господарів, що пішли на підприємства та залишили озимину на виробод. Уборку цих засівів буде робити колгосп. Що торкається тих, що є в селі, дано категорично розпорядження сільраді про те, щоб вжила всіх заходів про допомогу одноосібним господарствам в часті уборки озимини, та негайно розрахуватись за майно та тяглову силу, що вилучена й передана колгоспу.

В часті весняної засівкампанії 14 господарств, що залишились як одноосібні, категорично відмовились від землі, що їм надано до засіву в сенок, мотивуючи це тим, що «для мене вистачить й озимого посіву», який в гарному стані й якого припадає в середньому на господарство 5 га. Голова райвиконкому *Мотесюк*. Секретар РВК *Бурбело*. Пізніше, вже в травні 1932 р., секретар Одеського облорганітету Мануйленко надіслав Г. І. Петровському детальний виклад історії з одноосібниками с. Трифонівки (див. док. № 242). — Док. № 234.

60. За дорученням ВУЦВКу Вінницька обласна прокуратура перевірила заяву Г. С. Базали-Савченка й дійшла висновку, що вилучивши й проданши його будинок і майно сільрада порушила революційну законність, бо жодної заборгованості по обов'язкових платежах селянин не мав. Було вирішено все майно повернути, а винних у незаконних ревізійних покарати. Секретар Бабанського РВК, який особисто санкціонував такі дії, одержав шість років позбавлення волі, а голова сільради с. Свердликове рантою номер. — Док. № 235.

61. У березні 1932 р. до ВУЦВКу звернувся лікар А. І. Негрובов з скаргою на несправедливість місцевих керівників с. Новоолександрівки щодо його рідних, які проживали в цьому селі, — матері, сестри-вчительки М. А. Ключкіної та брата П. А. Негрובה. Незважаючи на те, що Негрובови-Ключкіни ні господарства, ні худоби не мали, сільрада нарахувала їм 200 пуд. на м'ясозаготівлю, яку вони виконати не могли. Тоді сільрада наклала штраф і за його несплату ревізувала все хатнє майно, одяг, посуд, книжки та інші речі.

ВУЦВК доручив Харківській обласній прокуратурі та Біловодському райвиконкому перевірити скаргу. 21 квітня 1932 р. райвиконком ухвалив рішення, що публікується, а 29 квітня сповістив ВУЦВКу, що майно Негрובовим, Ключкіній та іншим громадянам повернуто, членам президії сільради оголошено сувору догану, а голову сільради Богомаза з посади знято. — Док. № 237.

62. На документі с така резолюція: «Заяві відмовити. *Коваленко*». — Док. № 239.

63. Встановити посаду і місце роботи не вдалося, очевидно, працівник Укрколгоспцентру, за дорученням якого проводилося обстеження. — Док. № 240.

64. Лист не знайдено. — Док. № 240.

65. Мається на увазі постанова ЦК ВКП(б) від 26 березня 1932 р. «Про примусове усунування худоби», яка заборонила такі дії і сприяла придбанню худоби колгоспниками. — Док. № 240.

66. Див. док. № 234. — Док. № 242.

67. Ще у квітні 1932 р. два уповноважених від членів колгоспу «12-річчя Жовтня» Переверзев та Анатій побували на особистому прийомі у ВУЦВК і розповіли так. У лютому 1932 р. почали усунувати худобу з примусовим ухилом, погрозами і навіть рукоприкладством. Замість того, щоб роз'яснити людям значення такої акції для колгоспу, голова сільради Бондаренко страцав арештантами, заявами про насильницькі дії на зразок: «Коли не усунуть корів, то все рівно заберуть на м'ясозаготівлю» та ін. 21 квітня 1932 р. приймальня ВУЦВКу доручила Лозівському дільничному прокурору, Олексійському райвиконкому та райпарткому розглянути такі факти й суворо покарати тих місцевих керівників, які порушували постанову ЦК ВКП(б) від 26 березня 1932 р. про несприятимість примусового усунування худоби. Поки розбирался з цього приводу, правління артіль пішло на новий незаконний крок: неусунувати, тобто власну, худобу колгоспників почали використовувати (а то й відбирати) для проведення польових робіт, про що і йдеться у наведеному документі.

27 травня 1932 р. приймальня ВУЦВК доручила прокурору Лозівської дільниці негайно перевірити скаргу колгоспників й вжити заходів до виправлення переключень, які викликали обурення людей. 11 червня дільничний прокурор Рогінець повідомив ВУЦВКу, що в Олексійському р-ні це не поодинокі випадки, бо надходять такі заяви і від інших селян. Створена районна парткомісія, перевіряючи скарги, встановила факт примусового відбирання власної худоби колгоспників для використання у сільгоспкампаніях артіль. Передали на розгляд парткомісії

і заяву членів артіль «12-річчя Жовтня», але з загальної відповіді прокурора вилучено, що колгоспники написали правду. — Док. № 244.

68. Голова артіль т. Штепа був на особистому прийомі у Г. І. Петровського і подав заяву такого змісту: «Наша артіль на сьогоднішній день має велику потребу у забезпеченні хлібом для харчів колгоспників. Для ясності масткового стану колгоспу маються відповідні документи. Прохав розглянути заяву в присутності мене. 10.V.1932р. Прохач — голова артіль *Штепа*».

У бесіді з Г. І. Петровським визначилися й інші моменти життя колгоспу, що викладені у листі ВУЦВКу. — Док. № 245.

69. Підпис неразбірливий. — Док. № 246.

70. Міжрайонний суд. — Док. № 247.

71. Крім того вирішено було відпустити постраждалим районам 20 вагонів дрібної риби (тольки), 100 тис. коробок консервів, по 50 т кондитерських виробів та крунів. В ті райони, де не проводилась (або проводилась у невеликих обсягах) контракція соняшнику, окремо заповилася децентралізована заготівля продуктів червоні). В 15--20 районах організувалася децентралізована закупка продуктів харчування з використанням товарних ресурсів для стимулювання закупки про- довільства. Підвищувалася оплата за трудодень колгоспникам, які забезпечували весинну посівну кампанію. Збільшувалася фонди громадського харчування для колгоспників, які обробляли бурякової плантації, для чого відпускалося областям: Київській — 260 тис. пуд. хліба та 30 вагонів риби, Вінницькій — 240 тис. пуд. хліба та 30 вагонів риби, Харківській — 100 тис. пуд. хліба та 15 вагонів риби. — Док. № 248.

72. Згадані документи в сирани відсутні. — Док. № 249.

73. Приймальня ВУЦВКу надіслала скаргу П. Лисогора дільничному прокурору на розгляд ще 15 березня 1932 р. — Док. № 249.

74. Ще в лютому 1932 р. на ім'я Г. І. Петровського надійшла заява жителя с. Грубського Гартуза Данила про загибель 20 га сіна та клеверу, відсутність фуражу, несприятимість виснажених коней до роботи та інші факти безгосподарності в колгоспі «Новий шлях». Перевіркою займалася багато районних інстанцій: Черняхівський дільничний прокурор, Коростинівська райКК—РСІ, райвиконком та інші організації. Врешті-решт на основі зібраного матеріалу слідчий Коростинівської прокуратури зробив висновок, який публікується. Але заслуговує на увагу й повідомлення голови Коростинівського райвиконкому Коваленка, надіслане ВУЦВКу 19 травня 1932 р., в якому, зокрема, зазначалося про Д. Гартуза, що «скаржник сам кулак, до революції використовував найману працю, мав землі 14 га, 1 вітряну двохповерхову мельницю, 2 пари коней, 4 корови, вороже ставиться до радянської та політично-господарських кампаній. Крім того, сільрадою як кулаку було доведено тверде завдання. В 1930 р. як кулака було вислапо з сім'єю на Соловки, а по старості був повернений, а сіна залишено. Гартуз мешкає в своєму селі, скарга його неправдива».

Необ'єктивність оцінки райвиконкому спростовується висновком слідчого Шабайка про достовірність фактів в листі селянина. — Док. № 250.

75. У двох відповідях (від 9 червня та 21 липня 1932 р.) до ВУЦВКу дільничний прокурор Прибилов намагався дещо спростувати факти, викладені у листі селянина: «Голодовки мається... Факт примусового втягнення до колгоспу не відповідає дійсності. Щодо хвороби тифом, то в Остерському р-ні було занотовано захворювання по 15 сслах, в Крехаві було 90 випадків, з них 4 вмерло». Прокурор вказав, що надходили усні заяви від селян про неправильне відбирання у них картоплі та хліба, але падіж худоби та псування овочів вважає незначними. Загалом прокурор Прибилов дійшов висновку, що «факти, зазначені в заяві, не відповідають дійсності». Заперечливі або прикрашені відповіді з місць, поряд з цілком правдивими, були характерними для того часу. Селянин М. М. Тавлуй невдовзі помер від голодного тифу. — Док. № 251.

76. С. Черкаське на Донеччині. — Док. № 252.

77. Листа гр. Мироненка не виявлено, а в супроводжувальному листі приймальня голови ВУЦВКу до Новогеоргіївського РВК від 19 квітня 1932 р., зокрема зазначалося, що в заяві гр. Мироненка йдеться про те, що «за відсутністю хліба селяни пухнуть в голоду, їдять соломку, полову, від чого хворіють на різні хвороби». Термін перевірки й відповіді приймальня ВУЦВКу визначила 1 травня 1932 р. — Док. № 253.

78. Акт перевірки ВУЦВК одержав 1 червня 1932 р. і з його висновками погодився. — Док. № 254.

79. За дописом сількора ВУЦВК 20.VII.1932 р. доручив Волноваському дільничному прокурору терміново розслідувати справу. 8 серпня 1932 р. дільничний прокурор Святець повідомив ВУЦВКу, що факти примусового усунування худоби

у відповіді ВУЦВКу від 26.VIII.32 р. залишив план хлібозаці у 2521 ц незмінним.— Док. № 285.

126. До скарги додано акт, складений 30 травня 1932 р. дільничним агрономом Затишанської МТС Дмитриком в присутності членів правління артілі ім. Петровського та рільника Бабенка, про те, що з 111 га засіву жита половина пошкоджена градом, про що повідомлено агента Держстраху.— Док. № 286.

127. 1 вересня 1932 р. ВУЦВК надіслав скаргу селян Фрунзівському райвиконкому й 24 вересня одержав відповідь: «План по колгоспу ім. Петровського Савчинської сільради цілком реальний, зокрема по житю. План по житю колгоспу доведено в кількості 391 ц. Колгосп обмолотив жита станом на 20.IX 465 ц. Потрібно колгоспу засіяти всього 8 га жита. Крім того, як доказ безпідставної подачі колгоспом заяви про зменшення жита, це те, що станом [на] 24.IX колгосп перевиконав свій план по житю. Здав державі замість 391 ц — 418 ц. Голова РВК *Талдикін*. Зав. заготвідділу РВК *Гріншнір*». Цю відповідь було доведено до відома правління артілі. Ставлячи перевиконавання плану хлібозаготівлі в заслугу артілі, голова райвиконкому не згадує про методи, за допомогою яких було вилучено майже весь урожай.— Док. № 286.

128. У повідомленні Лелеківської сільради № 43 від 8 серпня 1932 р. до міськради відзначалося, що за невиконання плану хлібозаготівлі О. Зборовську було оштрафовано на 416 крб. 75 коп.— Док. № 289.

129. Цей протокол президія міськради затвердила 5 вересня 1932 р.— Док. № 289.

130. На документі є позначка: «Копію послано ЦКК—РСІ тов. Лозоверту».— Док. № 290.

131. Тяганина з справою М. А. Ковалькової почалася ще в січні 1932 р. Скарги, звернувшись з проханням на особистій прийом до Г. І. Петровського, зазначила, що в кінці жовтня 1931 р. міліція зробила в неї трус. Нічого не знайшовши, її заарештували й продержали під арештом 42 дні. За цей час її виключили з колгоспу, обклали податками, продали все майно й вигнали з хати її та сестру, про що докладно пише дільничний прокурор Ростов. Врешті-решт у вересні 1932 р. приймальня ВУЦВК повідомила М. А. Ковалькової, що за остаточним вирішенням справи їй слід звертатися до Харківського облвиконкому, а на копії документа прокурора позначила «до відома».— Док. № 291.

132. Лікар В. Ф. Березов неодноразово звертався по допомогу до ВУЦВКу, починаючи з квітня 1931 р., коли Головацька сільрада відібрала будівлі, майно та оподаткувала його господарство як куркульське, хоч воно й не було таким. Після втручання ВУЦВК за розпорядженням Полтавської міськради від 24 квітня 1931 р. сільрада мала повернути незаконно відібране, але не зробила цього й, навпаки, провела додаткову ревізію майна Березина. Як видно з опублікованого документа, тяганина була досить тривалою. Березин побував на особистому прийомі у Г. І. Петровського з листом, який публікується. У грудні 1932 р. приймальня Петровського повідомила заявнику, що за дорученням харківського облпрокурора Полтавська міська прокуратура запропонувала сільраді повернути вилучене майно, але по всіх непорозуміннях тепер треба безпосередньо звертатися до міськпрокуратури, якій доручено довести справу до кінця. Чим вона закінчилася — невідомо через відсутність відповідних документів, хоч неважко уявити, що при масових ревізіях рідко вдавалося повернути власне майно повністю.— Док. № 292.

133. Можливо йдеться про вибори складу контрольних комісій.— Док. № 293.

134. Див. док. № 277.— Док. № 295.

135. 15 жовтня 1932 р. райвиконком повідомив ВУЦВКу, що після перевірки справи вважає скаргу Швеця безпідставною, тому що колгосп «Заповіт Леніна» «...повинен здати хліба не більше за інші колгоспи і знаходиться в кращому стані, ніж поруч існуючі колгоспи». Хлібозаготівельні плани були обов'язковими і будь-яке їхнє зменшення допускалося рідко.— Док. № 296.

136. Орган Ямпільського райкому КП(б)У, райвиконкому та райпрофради.— Док. № 302.

137. Див. док. № 304, 310.— Док. № 302.

138. Див. док. № 302, 310.— Док. № 304.

139. Дата опублікування.— Док. № 304.

140. Йдеться про повідомлення Ямпільського дільничного прокурора Другобіцького щодо замітки в газеті «Наддністрянський колективіст» від 3.X.1932 р.: «Цього допису написано на другий день після мого першого виїзду в с. Ратуш, це все здобуто мною та редактором. Прокурор *Другобіцький*». Вперше дільничний прокурор разом з редактором районної газети побували в с. Ратуш у травні 1932 р. й після перевірки та встановлення фактів масових трусів, незаконного вилучення у бідняцьких господарств посівматеріалу та продовольства, домоглися термінового повернення їм реквізованого майна. Повернувшись з села, повідомили про ці

випадки райнартком, організували публікацію матеріалів в районній газеті «Наддністрянський колективіст» (3 і 10 жовтня 1932 р.), запропонували провести слідство з тим, щоб конкретних винуватців перекручень притягти до відповідальності. Вдруге дільничний прокурор Другобіцький за дорученням райкому партії вїхав в с. Ратуш у жовтні 1932 р., й констатував, що правління райкому партії переобране, господарство поступово відновлює свою діяльність, зокрема, своєчасно проведено посівну кампанію, викопаний на полі цукровий буряк, виконано річний план хлібозаготівлі. Колишнє правління артілі «Колос» за беззаконня щодо селян було заарештоване й віддане до суду.— Док. № 304.

141. 25 листопада 1932 р. секретаріат Верховного суду УСРР повідомив Харківську облКК про те, що касація В. І. Немченка була розглянута й 27 жовтня Верховний суд республіки вирішив 3-річний строк позбавлення волі замінити на півторарічний.— Док. № 305.

142. І. С. Стенанський у цей час був уповноваженим Комітету заготівель Ради Праці і Оборони СРСР по Україні.— Док. № 307.

143. На 6 жовтня 1932 р. Україною було виконано 35,3 % річного плану хлібозаготівель, найбільше віддавали в цій кампанії Харківська, Донецька та Дніпропетровська області.— Док. № 307.

144. 20 липня 1932 р. ВУЦВК доручив Вінницькій обласній прокуратурі перевірити скаргу 50 громадян с. Горчичного, які звернулися до ВУЦВКу за допомогою від савілля та перекручень місцевої влади.— Док. № 308.

145. 26 грудня 1932 р. заступник облпрокурора т. Садовський повідомив ВУЦВКу, що за зловживання головою сільради с. Горчичного т. Островецького за суджено на 6 місяців умовно (зважаючи на те, що він працював у цьому селі 2 місяці), знято з посади та виключено з лав КП(б)У. Одночасно знято з роботи в тих же причини голову колгоспу Гаврила Колесника.— Док. № 308.

146. Йдеться про постанову від 7 серпня 1932 р. (Дпв. док. № 277).— Док. № 309.

147. Див. док. № 302, 304.— Док. № 310.

148. Прокурор Ямпільської дільниці Другобіцький на основі матеріалів слідства порушив справу й постановою від 12 листопада 1932 р. направив її до суду. Слухання було призначено на 21 листопада безпосередньо на селі в присутності селян. Вінницький обласний прокурор Чернін 27 листопада 1932 р. повідомив ВУЦВКу про закінчення розслідування цієї справи й на його повідомленні зав. приймальнею ВУЦВКу Баранов зробив так позначку: «Висвітлити в газеті «Вісті» про наслідки викриття зловживань».— Док. № 310.

149. Це розпорядження Наркомюст УСРР виконав, розіславши 12 листопада 1932 р. всім органам юстиції на місцях текст інструкції РНК УСРР, пояснення до кожного пункту та порядок її застосування. Зміст роз'яснень Наркомюсту полягав у тому, щоб не тільки виконати постанови уряду щодо селян про «продаж усього майна, арешт і виселення за межі області», а і робити деякі доповнення та уточнення. Якщо в інструкції Раднаркому УСРР йдеться лише про «куркулів», то в об'язнику Наркомюста наголошується на тому, що «застосовувати ці заходи до середняків, а цалто бідняків можна лише у виключних випадках після групової перевірки обставин справи» (ЦДАЖР УСРР, ф. 24, оп. 13, спр. 81, арк. 35—36). Таке застереження аж ніяк не було випадковим, бо, по-перше, «куркулів» як таких не було, а кого визначали — за кілька років ліквідували «як клас», насамперед, заможно-середняцькі верстви села; по-друге, воно свідчить про те, що процес розкуркулення й репресій проти селян був тривалим — аж до завершення колективізації.

З видаванням цієї інструкції Наркомюст УСРР змінив § 1 своєї директиви про активізацію роботи органів юстиції в боротьбі за хліб від 9 листопада 1932 р. (див. док. № 309).— Док. № 311.

150. Йдеться про постанову ЦВК та РНК СРСР від 19 листопада 1932 р. «Про одноразовий податок на одноосібні селянські господарства» (ЗЗ СРСР.— 1932.— № 78.— Ст. 476). Оподаткуванню підлягали одноосібники, що займалися сільським господарством у сільській місцевості, дачних та міських селищах і сплачували сільськогосподарський податок. Від одноразового податку звільнялися господарства робітників, службовців, колгоспників, військовослужбовців, інвалідів та інших категорій населення, пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом. Розмір одноразового податку встановлювався залежно від сільськогосподарського податку, що роз'яснення змісту 5-го та 6-го пунктів постанови, про які йдеться в документі, то райвиконкомом дозволялося повністю або частково звільняти від одноразового податку ті господарства, які виконали всі зобов'язання перед державою, і підвищувати (подвоювати) оподаткування для тих, хто їх не виконав. Уряд України доручив цю справу облвиконкомом, а не райвиконкомом, як це сказано в п. 5-му та 6-му пунктах урядової постанови СРСР.— Док. № 314.

151. Див. док. № 313.— Док. № 315.

152. З метою впорядкування справи по заготівлі м'яса та дальшого полегшення становища селян в справі виконання планів м'ясозаготівлі постановою РНК СРСР та ЦК ВКП(б) продовжено строк, встановлено з 1.X.1932 р. по 1.I.1934 р. 15-місячний план м'ясозаготівлі державі по встановлених цінах з усіх одноосібних господарств, колгоспних дворів та товарних скотарських ферм, який мав силу держподатку.— Док. № 317.

153. Болгарський колгосп «Нове життя».— Док. № 317.

154. Йдеться про постанову ЦК КП(б)У від 28 березня 1932 р. про наслідки роботи колгоспів у 1931 р. та завдання організації-господарського зміцнення колгоспів. Відзначалося, що не лише районні організації, МТС та держбанки самовільно розпоряджалися коштами колгоспів, а навіть правління колгоспів без постанов загальних зборів колгоспників витрачали кошти, що їх треба було розподіляти за трудовими, на нове будівництво та інші потреби без урахування господарських та фінансових можливостей колгоспу. Це призводило до того, що прибутковість колгоспника на трудові зменшувалася, підірваний стимул до праці і загалом таке самоуправство викликало невдоволення селян.— Док. № 318.

155. Копію надіслано гр. Мокібенку Овксентію Трохимовичу.— Док. № 319.

156. Крім судових процесів над місцевими керівниками за невиконання хлібозаготівель, застосовувалися заходи морального приниження, необґрунтованих звинувачень у потуранні «злочинним елементам», обдурюванні і навіть у «зрадництві» радянській владі, про що так гучно йдеться у документі. Як проходив у ті часи несправедливий судовий процес над працівниками Оріхівського райвиконкому, у тому числі й М. С. Паламарчуком, розповів І. Науменко у публікації «Як судили райком. Ще одна сторінка трагічних 30-х» // Неделя.— 1989.— № 30.— Док. № 331.

157. Йдеться про остаточний розрахунок з колгоспниками по трудових.— Док. № 334.

158. У газеті «Комуніст» 29 грудня 1932 р. було опубліковано повідомлення про цей судовий процес з убивчою характеристикою покараних осіб, бо вони «зрадили партію й робітничий клас, злигалися з куркулем і зривали виконання хлібозаготівельного плану». Подібні несправедливі судилища відбувалися повсюдно в умовах хлібної кризи і лютого голоду.

З листопада 1932 р. на Україні діяла надзвичайна комісія Молотова по викачці хліба й репресивні заходи щодо селян та місцевих керівників посилювались. Будь-які спроби утворити посівні, фуражні, продовольчі фонди розцінювались як саботаж, розкладництво і нещадно каралися. Саме така трагічна доля спіткала людей, про яких йдеться у наведеному документі.— Док. № 335.

159. Цей документ упорядники одержали з сімейного архіву І. О. Обидала.— Док. № 335.

160. Незадовго до цього рішення відзначалася сумліпна праця О. Купченка. У жовтні 1932 р. Бородянський РВК виділив навіть голові сільради одноразову грошову допомогу й ухвалив з 1 жовтня 1932 р. давати щомісячну дотацію до зарплати — 150 крб., оскільки, як сказано у постанові, «с. Шибене одне з найбільших сіл в районі та що голова сільради т. Купченко, одержуючи невелику платню, на неї не може прожити».— Док. № 338.

161. Не публікується.— Док. № 339.

162. Прізвисько нерозбірливе.— Док. № 341.

163. Встановити точне місцезнаходження колгоспу не вдалося. Під такою назвою існували артілі у Дніпропетровській, Київській, Вінницькій та Одеській областях.— Док. № 342.

1933

1. Відбувся 7—12 січня 1933 р.— Док. № 345.

2. У грудні 1932 р. колгоспник М. П. Яремчук звернувся до газети «Радянське село» (з січня 1933 р.— «Колгоспне село») із скаргою на протизаконні дії районного уповноваженого по хлібозаготівлі Гоголюка, внаслідок чого селянина виключили з колгоспу, забрали хліб, корову, теля, свиню, картоплю, скриню, 2 кози, а також інше майно. На запит редакції Літинського районного контрольного комісія протягом січня 1933 р. двічі відповідала газеті та скаржнику про те, що «факти ствердилися, винуватців притягнуто до відповідальності й Вам за розпорядженням райвиконкому майно повернено». Як це виконувалося з тяганиною й несумлінно видно з листа М. П. Яремчука, що публікується далі (Док. № 358).— Док. № 349.

3. Йдеться про доповідь Й. Сталіна на січевому (1933 р.) об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК ВКП(б) «Підсумки першої п'ятирічки», в якій, зокрема, зазначалося, що «матеріальне становище робітників і селян поліпшується у нас рік у

рік. В цьому можуть сумніватися хіба тільки закляті вороги радянської влади» (Сталін Й. Твори.— Т. 13.— С. 200). І це стверджувалося у той час, коли вже з 1929 р. існувала карткова система у містах та лютував голод на селі. Колгоспник з артілі «Нове життя» мав всі підстави написати Сталіну, що вже «другий рік, як тяжко голодує с. Суцани...».— Док. № 350.

4. Як свідчать документи, що збереглися в архівній справі. Ю. Т. Бережний, мабуть, не сплатив штраф, бо згодом його майно було описане і продане, що за практикою тих років свідчило саме про такий хід подій. Яким же «багатством» володів селянин? Сума від продажу його господарства становила лише 411 крб. 50 коп., тобто не покривала і половини накладеного штрафу.

Наводимо цей документ повністю. «Опис майна гр-на Бережного Юхима Тимофійовича за невиконання хлібозаготівлі. Хата 1—100 крб., сарай 1—20 крб., клуна 1—15 крб., коні 2—200 крб., бричка 1—50 крб., плуг 1—10 крб., плашки 1—7 крб., стіл 1—1 крб., кровать 1—1 крб. 50 коп., шафа 1—1 крб. 50 коп., диван 1—1 крб., дїжки 2—3 крб., жлукто-вилки 1—1 крб. 50 коп. Разом — 411 крб. 50 коп. Майно прийняв під охорону гр. Бережний, присутні — Процюк, Дацюк» (Держархів Харківської області, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 422, арк. 17. Оргінал).— Док. № 352.

5. Йдеться про постанову Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 19 січня 1933 р. «Про обов'язкову поставку зерна державі колгоспами та одноосібними господарствами». Ліквідувалися договірні (контрактційна) система заготівель, встановлювалися тверді зобов'язання, що мали силу податку. Селяни мали здавати зерно першого обмолоту за державними цінами протягом липня—грудня 1933 р. Визначалася поголівна норма хлібозаготівлі. Торгівля хлібом допускалася після виконання хлібозаготівель і утворення насінних фондів. Отже, селянин знав, що після виконання точно визначеного хлібоподатку, він міг розпоряджатися частиною врожаю на свій розсуд. Однак в додаток цієї постанови була видана ще одна — від 20 червня 1933 р. «Про обов'язкову поставку зерна державі колгоспами, одноосібними господарствами з урожаю 1933 р. на основі закону від 19 січня 1933 р.» В ній обмежувалася термін хлібозаготівлі до липня—вересня 1933 р., припинялася колгоспна та індивідуально-селянська торгівля хлібом (зокрема, на Україні з 1 липня 1933 р.), водночас категорично заборонялося приймати або навіязувати будь-які «зустрічні» плани по зернопоставках та ін. (Коллективизація селянського господарства: Важливіше постановлення Коммунистической партии и Советского правительства, 1927—1935.— С. 441—445, 462—463). Таким чином, заміна розверстки податком стимулювала зацікавленість селян у результатах своєї праці, позначаючи на різні «підзаконні» акти, які додавалися до головних. «Зустрічні» ж плани надовго закріпилися у практиці господарювання, хоч і були заборонені.— Док. № 353.

6. Лист колгоспника редакція газети 14 лютого 1933 р. надіслала до Великобагачанської РКК для перевірки справи й вжиття заходів, про що повідомила заявнику.— Док. № 356.

7. На заяві Г. І. Луценкової с резолюція з таким поясненням: «Виключена за те, що вона відпросилася поїхати в Харків на 3 дні, а пробула там 2 неділі, за що виключили її з колгоспу і не дають авансу».— Док. № 357.

8. Див. док. № 349.— Док. № 358.

9. У лютому 1933 р. народний суд Літинського р-ну засудив уповноваженого Гоголюка та секретаря сільради Панасенка до 3 років позбавлення волі без права в правах. М. П. Яремчук був відновлений у колгоспі.— Док. № 358.

10. Як і запит І. Г. Олійника (док. № 356), цей лист колгоспника є типовим для того часу, коли в умовах хлібозаготівельного дефіциту затримували розрахунки на трудові. Якщо нагадати про діяльність на Україні надзвичайної комісії Молотова по хлібозаготівлі з листопада 1932 р., то саме на цей час припадає невдача хліба селянам, про що йдеться в листах. Крім того, принцип зрівнялівки надовго закріпився в практиці колгоспного господарювання. За рахунок більш міцних господарств витягувалися слабкіші, що позначалося загалом на розподілі прибутків, породжувало відчуття соціальної незахищеності. Не одержуючи заробленого хліба, колгоспники шукали інших засобів до існування, в тому числі і незароблених — із колгоспних комор, як це сталося з селянами с. Яблунівки на Вінниччині (док. № 369).— Док. № 361.

11. Очолював сектор оргпраці Харківського облземууправління.— Док. № 362.

12. Складені авторами вибірково на основі статистичних карток; опущено неважливі та другорядні рубрики, назви деяких з них подано скорочено. Записи у наведених пунктах відтворено повністю.— Док. № 365.

13. Назва картки.— Док. № 365.

14. Тут і далі у відомостях про дітей йдеться про заняття батьків.— Док. № 365.

15. Якушинецької сільради.— Док. № 365.

16. Прізвище не вказано з етичних міркувань.— Док. № 365.
17. Якушинецької сільради.— Док. № 365.
18. Йдеться про постанову РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 19 січня 1933 р. «Про обов'язкову поставку зерна державі колгоспами та одноосібними господарствами» (див. прим. 5 за 1933 р.). Після виконання зобов'язань по зерноздачі та створенню посівфонду, дозволялася торгівля хлібом. Але на практиці ця постанова періодично порушувалася адміністративними втручаннями, як видно з цього та інших документів.— Док. № 366.
19. Лист без підпису.— Док. № 366.
20. Судячи з резолюції на заяві — «Правління артілі» — сільрада не допомогла колгоспнику й повернула заяву знову на розгляд тих, хто не звернув уваги на бідкування селянина.— Док. № 367.
21. 25 березня 1933 р. редакція газети відправила заяву селянина В. Г. Сенька на розгляд Янушпільської районної контрольної комісії. Судячи з того, що редакція двічі нагадувала (у червні 1933 р. та в січні 1934 р.), контрольна комісія з відповіддю «забарилася».— Док. № 368.
22. Редакція газети «Колгоспне село» надіслала цього допису до Любарської райКК—РСІ на розгляд. Перевіркою встановлено, що факти підтвердилися й колгоспники були покарані: Дем'яна Нестерука засуджено на 6 років в'язниці та висилки на 3 роки, Панас Нестерук, Гилько Марков та Кузьма Хілобокній сільським судом оштрафовані.— Док. № 369.
23. Нерідко така допомога була вже запізною й не завжди рятувала людей від голодної смерті. У таких випадках здебільшого знаходили винуватця — «стрілочника» й карали його. Зокрема, у червні 1933 р. був знятий з посади голова сільради Пташник з с. Тальянки, згаданого у документі. Бабанський райвиконком так вирішив його долю: «За байдуже ставлення, небажання та ігнорування організувати допомогу опухлим та виснаженим, небажання госпіталізувати хворих, маючи на це всі можливості, на почві чого сталися смертні випадки — голову сільради с. Тальянок тов. Пташника з роботи зняти, справу передати слідчим органам для притягнення до судової відповідальності. Головою сільради с. Тальянок рекомендувати тов. Літвіненка. Голова РВК *Линчук*. Секретар *Лелека*» (ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 9, спр. 150, арк. 86). Водночас публікований документ засвідчує і той факт, що у зв'язку з відсутністю продуктів харчування для підтримки знесилених від голоду людей, збирали такі «місцеві ресурси», як капуста та буряки.— Док. № 370.
24. 5 квітня 1933 р. редакція газети переслала допису сількора до голови сільради с. Красногорівки Веллкобагачанського р-ну з одночасним нагадуванням про необхідність вирішення клопотання Ф. Беркала щодо зниження норми поставок м'яса. Проте розгляд заяв селян часто-густо в'язнув, особливо в низових ланках управління, у багатоденних зволіканнях, не дивлячись на те, що у травні 1932 р. секретаріат ВУЦВК дав розпорядження «Про забезпечення належного розгляду скарг колгоспників», а у серпні 1932 р. ЦКК—НК РСІ вимагав пайковотшого терміну вирішення справ та притягнення осіб за тяганину до відповідальності з публікацією їх прізвищ у пресі.— Док. № 371.
25. Очевидно, йдеться про помешкання дослідної установи під назвою «ЦИТ — Центральный институт труда», що знаходився у Харкові.— Док. № 378.
26. Складено упорядниками за: Держархів Харківської області, ф. Р-2762, оп. 1, спр. 421. У квадратних дужках вказано аркуш. Всі документи — оригінали.— Док. № 385.
27. Назву колгоспу встановити не вдалося.— Док. № 386.
28. Як зазначається у висновку прокурора від 26 червня 1933 р., уточнено факт, що А. Блажко брав худобу в одноосібників.— Док. № 387.
29. Без підпису.— Док. № 389.
30. Далі викладаються особисті думки щодо поведінки окремих односельчан та керівників села.— Док. № 396.
31. Див. док. 398.— Док. № 396.
32. Йдеться про повідомлення сількора М. Є. Наумова про примусові методи проведення м'ясозаготівлі (див. док. № 396).— Док. № 398.
33. Мається на увазі постанова РНК СРСР та ЦК ВКП(б) від 14 серпня 1933 р. «Про допомогу безкорівним колгоспникам у придбанні корів». З цієї метою уряд виділив кредит у 35 млн крб. для покриття 50 % вартості худоби за рахунок держави з розстрочкою виплати до одного року. По Союзу мало бути закуплено 1 млн корів (телиць), у тому числі на Україні — 275 тис. голів (33 СРСР.— 1933.— № 52.— Ст. 303).— Док. № 398.
34. У відповіді Лубенського райвиконкому ВУЦВКу від 16 жовтня 1933 р. зазначається, що встановлено факти брутального поводження голови Ісківської сільради Лисенка й райміліції дано розпорядження провести слідство.— Док. № 398.

35. Підпис neroзбірливий.— Док. № 398.
36. Публікується у витягу (див. док. № 396).— Док. № 398.
37. Аналогічною постановою від 19 грудня 1933 р. Президія Зіпов'євської міськради ухвалила виселити за межі УСРР і конфіскувати майно середняка-одноосібника Олексія Гнатовича Вермізова (Калинівська сільрада), який здав у хлібозаготівлю 1,4 ц замість планових 17,4 ц хліба.— Док. № 400.
38. Вдруге з подібною заявою голова колгоспу звернувся до Народницького РВК, Київського облЗУ та ВУЦВКу у лютому 1934 р. 2 березня 1934 р. група збуту Київського облЗУ (тов. Шур) повідомила Кличківському колгоспу «Червоний партизан» с. Кличківка Народницького р-ну, що «постановами обласних директивних органів від 25 січня та 23 лютого 1934 р. для Вашого району в розпорядженні Народницького РВК виділено 260 т продовольства і допомоги для розподілу серед колгоспників, що опинилися в скрутному продовольчому стані. Отже, для одержання харчової допомоги Вам потрібно звернутися до РВК Вашого району, який на підставі вищезгаданих постанов повинен виділити у Ваше розпорядження певну кількість харчової допомоги. В разі відсутності такої РВК повинен з свого боку підняти клопотання до області. Група збуту облЗУ — *Шур*».— Док. № 402.
39. Всього 12 підписів, більшість яких neroзбірливі.— Док. № 402.
40. Всесоюзний переселенський комітет при Раднаркомі СРСР утворено 15 серпня 1933 р. (33 СРСР.— 1933.— № 53.— Ст. 306). На нього покладалася організація переселення сільських жителів з метою освоєння малозаселених місцевостей, визначення районів виїзду та заселення, відведення переселенцям земель для організації колгоспів, МТС та ін. На Україну ще у вересні 1932 р. переселилося 15 тис. чоловік із Середньої Азії, які розмістилися на території Скадовського, Голопристанського, Каховського та Хорлівського р-нів Одеської обл. Відбувалося переміщення людей і в межах України. Зокрема, у грудні 1933 р. на нове місце проживання із області в область переїхало 16 тис. господарств колгоспників: у Дніпропетровську обл.— 6 тис. (з Чернігівської 4 тис. та з Київської — 2 тис.), в Одеську — 5 тис. (з Київської 2 тис. та з Вінницької 3 тис.), з Чернігівської у Донецьку — 3 тис., з Київської у Харківську обл.— 2 тис. господарств. Як видно з документа, за короткий час існування переселенського комітету на Україну відправили понад 117 тис. переселенців.— Док. № 403.
41. Західна область РСФРР.— Док. № 403.
42. У цих даних є деякі розбіжності з таблицею.— Док. № 403.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АМСРР	— Автономна Молдавська Соціалістична Радянська Республіка	ДПУ	— Державне політичне управління
АПВ	— агітаційно-пропагандистський відділ	ДТО ОГПУ	— дорожно-транспортний отдел ОГПУ
БУПР	— будинок примусових робіт	ЕПО	— Единое потребительское общество
ВИШ	— вища школа	ЕСХН	— единый сельскохозяйственный налог
ВПК	— Всесоюзний переселенський комітет	ЗЗ	— Збірник законів
ВРЗЛ	— Всеукраїнський комітет работников земли и леса	КК	— контрольна комісія
ВУЗ	— вищий навчальний заклад	ЗСФСР	— Закавказская Социалистическая Федеративная Советская Республика
ВУК, ВУКС	— Всеукраїнський комітет профспілки	ЗУ	— Збірник узаконень
ВУРПС	— Всеукраїнська Рада професійних спілок	ІТР	— інженерно-технічний робітник
ВУЦВК	— Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет	КВП	— комитет взаимопомощи
ВЦВК	— Всероссийский Центральный Виконавчий Комітет	КК	— Карный (Кримінальний) Кодекс
ВЦКНС	— Всеукраїнський Центральний комітет незалежних селян	ЗРК	— заводський робітничий кооператив
ГПР	— Генеральний прокурор республіки	КНС	— Комітет незалежних селян
ГПУ	— Государственное политическое управление	КПК	— Карно (Кримінально)-процесуальный кодекс
ГУЛАГ	— Главное управление исправительно-трудовых лагерей	КСМ	— Комуністична Спілка Молоді (комсомол)
ДОПР	— Дом принудительных работ; дом предварительного заключения	ЛК	— легка кавалерія
		МКС	— машинно-кінна станція
		МПК	— міський партійний комітет
		МРС	— міжрайонний суд
		МТС	— машинно-тракторна станція
		Нач. Моб. Обор. Упр.	— начальник Мобилизационного Оборонного Управления

НК	— Народний комісаріат	ОГПУ	— окружной контрольно-попечительский комитет
НКЗС	— Народний комісаріат земельних справ (Наркомзем)	ОГПУ	— окружной контрольно-попечительский комитет
НКО	— Народний комісаріат освіти	ПР	— постійний індекс приймальні ВУЦВК
НКпостач	— Народний комісаріат постачання	ПТУ	— колонія поправно-трудового ув'язнення
НКП	— Народний комісаріат праці	РайКК, РКК	— районна контрольна комісія
НК РКИ	— Народний комиссариат рабоче-крестьянской инспекции	Райномдет	— районная комиссия помощи детям
НК РСИ	— Народний комісаріат робітничо-селянської інспекції	Райпрофсоюз	— районный комитет профсоюза рабочих железнодорожного транспорта
НКТ	— Народний комісаріат торгівлі	РАТАУ	— Радиотелеграфное агентство Украины
НКФ	— Народний комісаріат фінансів	РБС	— районне бюро скарг
НКЮ	— Народний комісаріат юстиції	РВК	— районний виконавчий комітет
ОВК	— окружной исполнительный комитет (окрвиконком)	РВНО	— районный відділ народної освіти
ОГПУ	— Объединенное государственное политическое управление при Совете Народных Комиссаров СССР	РЗВ	— районний земельний відділ (райземвідділ)
ОДПУ	— Об'єднане державне політичне управління при Раді Народних Комісарів СРСР	РЗЛ	— Профспілка робітників землі та лісу
ОИК	— окружной исполнительный комитет	РНК	— Районный исполнительный комитет
ОЗВ	— окружной земельный відділ (окрземвідділ)	РНО	— Районна інспекція народної освіти
ОЗУ	— окружное земельное управління	Речдок	— Речовий доказ
ОКК	— окружная контрольная комісія	РКИ	— Рабоче-крестьянская инспекция
Окрфо	— окружной финансовый отдел	РКМ	— Райком комсомолу
ОКС	— окружная колхозная спілка (окрколхозспілка)	РКС	— Районна колгоспна спілка
ОО	— оперативный отдел	РНК	— Рада Народних Комісарів (Раднарком)
ОПК	— окружной партийный комітет	РПК	— районний партійний комітет
ОРПС	— окружная рада професійних спілок	РСИ	— Робітничо-селянська інспекція
ОЦ	— окружной центр	РСС	— районна споживча спілка
ПК ОКК	— Партийный комитет	РЦ	— райцентр
		СВУ	— Спілка визволення України
		СільСТ	— сільське споживче товариство
		СЗ	— Собрание законов
		СМТ	— селище міського типу
		СНК	— Совет Народных Комиссаров

СТВ	— Селянське товариство взаємодопомоги	УЧХ	— Український Черво-ний Хрест
СТО	— Совет труда и оборо-ны	ФЗС	— фабрично-заводская семилетка (школа)
ТАРС	— Телеграфне агентство Радянського Союзу	ФЗУ	— школа фабрично-за-водского ученичества
ТАСС	— Телеграфное агентст-во Советского Союза	ХО	— Харківський округ
Т. в. о.	— тимчасово виконую-чий обов'язки	ХТЗ	— Харківський трактор-ний завод
ТОЗЕТ	— товарищество по зем-леустройству трудя-щихся евреев	ЦВК	— Центральний вико-навчий Комітет
ТПО	— Транспортное потре-бительское общество	ЦИК	— Центральний Испол-нительный Комитет
ТСОЗ, СОЗ	— Товариство спільного обробітку землі	ЦИТ	— Центральний инсти-тут труда
ТСТ	— Транспортне спожив-че товариство	ЦКДД	— Центральна комісія допомоги дітям
УКГ	— Всеукраїнська спілка сільськогосподар-ських колективів (Укрколгосп)	ЦКК КП(б)У НК РСІ	— Центральна контроль-на комісія КП(б)У — Народний комісаріат робітничо-селянської інспекції
УКЦ	— Всеукраїнська спілка сільськогосподар-ських колективів (Укрколгоспцентр)	ЦО	— центральний орган
УПК	— Уголовно-процес-суальный кодекс	ЦРК	— Центральний робіт-ничий кооператив
УСРР	— Українська Соціалі-стична Радянська Республіка	ЦЧО	— Центрально-черно-земная область
		ШКМ	— школа колгоспної мо-лоді
		ЮЗЖД	— Юго-Западная желез-ная дорога

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК *

Абрамович 318	Бабир Д. І. 231	Березов В. Ф. 292
Агеев 389	Бабійченко 318	Березонський 265
Адамська А. 133	Багрий П. 312	Берепд Р. С. 133
Адамський І. Т. 133	Бабв 1	Беренштейн 219
Адамський Ф. К. 133	Базаль-Савченко Г. С. 235	Беркало Ф. 371
Авербух Н. М. 99	Бак Я. 312	Беркуль 133
Айхенвальд 43	Балака Л. П. 278	Герман 48, 317, 403
Аксенов А. Н. 132	Бандур 351	Бершовський 243, 288, 336
Акулов І. 298	Бандурівська З. 399	Бершадський 93
Алексюк див. Олексюк	Барабак М. С. 278	Бессарабов 392
Алімов 174	Барабак С. А. 312	Билецька Є. 9
Алмазов 391	Баран М. 67	Бичко М. П. 344
Альбіта Л. Ю. 162	Барап 177	Бичок І. 1
Альошина А. 9	Баранбой Б.— прим. 19	Бинток 76
Альф Г. 133	(1932)	Білашевський П. І. 312
Амелін І.— прим. 44 (1930)	Баранов 162, 180, 187, 232,	Біленький М. П. 183
Амелін О. Т. 109	234, 243, 245, 259, 273,	Білокопць П. І. 194
Апатієв — прим. 67 (1932)	292, 388; прим. 32 (1931),	Білоцький О. 250
Андашів З. І. 354	25, 89, 148 (1932)	Білошапка 194
Андрієв 75	Барах М. 6. 133	Блажко А. І. 387
Андрієвський П. 88	Барібіп П. Т. 229	Блажко Ф. М. 44
Андрющенко 114	Барильченко прим. 7	Блеср А. 311
Антипенко К. М. 121	(1931)	Блох А. 302, 310
Антопенко 396, 398	Баршський 276	Блохіна — прим. 34 (1932)
Антоненко Л. К. 399	Бартко А. Л. 193	Блянєнко 351
Антопюк К. 128	Бартко К. А. 193	Бобко Т. Г. 399
Антохов А. А. 94	Барун 322	Бова Г. 350
Антопіншина 177	Басько Ю. 176	Бова К. С. 350
Антощенко К. Я. 55	Батуршєнь 240	Богатинський 354
Апалькін І. П. 388	Бахмач 338	Богачук В. 379
Артемченко І. О. 82	Баченко 86	Богданов 150, 154
Артемчук 288	Бачинський 264	Богдюк Н. 320
Архімович 335	Безза О. 75	Богомаз 237
Астапов 42	Беденко Я. І. 160	Богославський 41
Астахов 317	Безбородько К. 9	Бодак 383
Атаманенко 59	Бездітний С. 85	Боднар 302, 310
Атрощенко М. В. 50	Безкровний В. Ю. 267	Боднар Т. 302, 310
Афанасьєв С. І. 146	Безпалько Й. Й. 56	Боднар Т. Є. 310
Ахматов 295	Безпалько М. Г. 310	Божко А. О. 252
Ачкасов С. П. 281, 285	Безручко Г. 92	Бойко — прим. 5 (1932)
Бабенко 192, 249, 316;	Белаш Н. 6	Бойко В. 202
прим. 50, 53 (1931), 126	Беліков М. Р. 37	Бойко К. 271
(1932)	Бема Ф. К. 335	Бойко О. Ф. 26
Бабенко С. І. 284	Бендриков 319	Бойко Ю. 202
Бабенко С. П. 93	Беньковський Ф. Б. 84	Бойченко Г. 192
	Бережний Ю. Т. 352	Болейко 384
	Березницька 48	Болоховець 379

* У покажчиках вказано номери документів та приміток (за роками).

Большов 93
 Бондар 31, 34, 35, 104, 330; прим. 22—24 (1929), 2 (1931)
 Бондарев 229
 Бондаренко 75; прим. 67 (1932)
 Бондаренко Ю. 320
 Бондарчук 133
 Борисенко 1
 Борисюк М. 133
 Боровський 304
 Бородавка 4
 Бортник А. 133
 Бохонок 83
 Бочкар М. М. 63
 Бояркин 70
 Боярський А. 271
 Боярченко 293
 Брайко І. 134
 Бреус 389
 Бризжев 8
 Бровков 165
 Бродовий 6
 Броліш 293, 301, 320
 Брон 335
 Броневий 382
 Бублик 160
 Бугаев 174
 Буганов 220
 Будяк Т. 274
 Буйвол 330
 Буйнін 276
 Букатов 11
 Булабко 212
 Бульковський Й. 133
 Бурбело — прим. 59 (1932)
 Бурдейкий Т. П. 278
 Бурдино 58
 Бурдюк А. П. 258
 Бурко 384
 Бурковська 310
 Бурня 118
 Бурсова М. А. 284
 Бурчинський 128
 Бусар 353
 Бутенко 62
 Бутко 295
 Бутов — прим. 80 (1932)
 Бух Г. 133
 Бухарін М. І. 22, 43
 Буховець 270, 319

 Вакула Л. Я. 312
 Вакула П. 312
 Валечик — прим. 44 (1930)
 Валов 80
 Вардаков 1
 Васелашко 128
 Васецький Т. П. 130
 Василевський 302, 304
 Василенко 28; прим. 26 (1929), 26 (1931)
 Василенко П. 215
 Василенкова М. М. 394
 Васильев 102, 174
 Васюков 92
 Вахнівський 118

 Вдович 287
 Вейдер 29
 Великодний 76
 Величко К. 338
 Величко О. 92
 Вельме О. Ф. 203
 Веремій Г. С. 195
 Веремійчук С. А. 133
 Вермізов О. Г. — прим. 37 (1933)
 Верхмілер І. 194
 Весельська А. 133
 Весельський І. Т. 133
 Вест 114
 Ветка Л. В. 214
 Виваль 194
 Вигодянська Г. 271
 Вигодянський І. 271
 Винокуров А. 298
 Винокуров Й. В. 335
 Вирт 1
 Висоцький 48
 Висоцький А. 6
 Висоцький Г. М. 6
 Висоцький М. Т. 6
 Витрученко 77
 Вихованець А. К. 278
 Вихованець П. В. 278
 Вихторова М. А. 197
 Вишевський 145
 Вишневецький 44
 Візниченко Я. Н. 130
 Вікторов 137
 Віницький 240
 Вірченко П. 88
 Віскорка 316
 Вістяк 177
 Вісятін Т. — прим. 15 (1930)
 Віткін 337
 Вітряк 227
 Вічуч 303
 Владимиров 49, 75; прим. 9 (1932)
 Власенко 224, 301, 320.
 Власенко А. М. 88
 Власнюк Д. 133
 Власов 338
 Вовк 75
 Вовченко І. М. 325
 Водолазов І. О. 354
 Воввода К. 194
 Воевода П. І. 194
 Войнарівський 60
 Войтенко 257; прим. 56 (1932)
 Войтенко Ф. І. 7
 Войцехівський 17
 Войцехівський Ю. 261, 324, 331
 Войцеховська М. 133
 Волдинер 336
 Волик С. 95
 Волк 219
 Волохонь І. 1
 Волошен К. С. 98
 Волошин 113, 237
 Волошин Ф. М. 379
 Волошина Б. 9

 Волошинів А. 57; прим. 13—15. 17 (1930)
 Вороб'євський 378, 382
 Воробченко М. 88
 Воронов П. В. 229
 Воропай 385
 Ворошилов К. Є. 229

 Габенко 194
 Гавва 339
 Гаврикови 1
 Гаврилюк С. Г. 271
 Гавриш О. 318
 Гавруш 276
 Гайдук 12
 Галата 92
 Галке 349
 Гальчанський 113
 Галин Х. 67
 Гампер 48
 Гапоненко 355
 Гапонов Я. 88
 Гарагуль А. Ф. 335
 Гарбов П. 128
 Гарбовський Й. 133
 Гарбуз Д. — прим. 74 (1932)
 Гарбуз К. 194
 Гарбуз Х. 194
 Гарін А. 295, 309
 Гаркуша М. Т. 259
 Гармаш Є. І. 354
 Гарсон 203
 Гарячий 41
 Гатов — прим. 31 (1929)
 Гвоздак 167
 Гвоздьов В. 9
 Гейне Е. 133
 Гемке Л. А. 133
 Генкель А. 133
 Герасименко Д. О. 393
 Герасименко М. К. 393
 Герасименко С. П. 393
 Герасимов 292
 Герик С. А. 320
 Герман А. Д. 133
 Герман М. У. 133
 Гетманець 83
 Гехман 370
 Гироль Х. 133
 Гичко Д. І. 133
 Главний 171
 Гладкий 92
 Гладченко 329
 Глушко М. 350
 Глушко С. 350
 Глушченко І. 62
 Гніденко 83
 Гнойовий 390
 Гоголюк 349, прим. 9 (1933)
 Годзієвський 374
 Големб'євська А. Л. 133
 Голенищев Н. 281, 285
 Голобуд А. 9
 Головань І. 300
 Головка 44
 Головченко 172
 Голубець 75

Голубицький С. О. 260
 Голубничий 293
 Голубович 75
 Гольдберг — прим. 20 (1931)
 Гонсарь 148
 Гончар С. 92
 Гончаренко А. П. 327
 Гончаренко П. 9
 Гончаренко П. 66
 Гончаров Т. А. 284
 Гончарук І. С. 133
 Гончарук Т. 133
 Горбань 192; прим. 53 (1931)
 Горбатий 384
 Гордієнко 352, 375
 Гордієнко П. 384
 Гордійко Я. 362
 Горин К. 149
 Горілий Т. Ф. 237
 Горкаленко 281
 Горлинський К. 398; прим. 10 (1929)
 Горлинський 15
 Горлов 317
 Горний 194, 317
 Горницький 189
 Гороб 385
 Горобець 1
 Горобець О. К. 63
 Городков 88
 Гороховецький І. М. 176
 Гороховецький О. В. 176
 Гороховецький С. 176
 Гороховецький Т. 176
 Гоцул Л. 86
 Грабовий А. 134
 Грабовський Л. В. 310
 Граф Й. 133
 Гресько К. 312
 Грїб 65
 Грїб П. 62
 Грїг П. 104
 Григор В. А. 138
 Григор І. В. 138
 Григор'єв Г. 316
 Григор'єва В. 312
 Григоренко І. 176
 Григорішин 290
 Гринчук 264
 Грищенко 150, 154, 317
 Грицюк 264
 Гришков А. К. 402
 Грищенко 58
 Гріншпїр — прим. 127 (1932)
 Грода С. Н. 73
 Громада І. 62
 Громов 303
 Гросман 75
 Гроховецький 176
 Грудзенко С. Г. — прим. 19 (1930)
 Грушевенко 13
 Грушевський 153
 Губаль О. Й. 194
 Губенко — прим. 80 (1932)

 Гудим 92
 Гудков 157
 Гужва Т. Г. 266
 Гужвій 348; прим. 36 (1932)
 Гула Ф. 294
 Гулько С. 194
 Гуменна Ю. 310
 Гуменний Ф. М. 310
 Гупченко 220
 Гурій Ф. 1
 Гуров Г. Д. 247
 Гуткнехт Ю. 133
 Гуч А. 133

 Давидов 132
 Давідчук С. М. 312
 Далекій М. 194
 Даниїл 135
 Данилевич 5
 Данилюк В. С. 133
 Даник — прим. 4 (1933)
 Даник Ф. 133
 Дапенко О. — прим. 19 (1932)
 Дацюк Ю. 92
 Дейнега Г. 9
 Демченко 240; прим. 47 (1931)
 Демченко З. С. 180
 Демченко М. Н. 100, 123
 Дем'янишин А. 194
 Дем'янишин В. 194
 Денисенко 240
 Девікін А. І. 92, 206
 Деревинська Г. 363
 Деркач 75
 Деркач І. 329
 Дехтяр — прим. 8 (1932)
 Дехтяренко М. Г. 68
 Дехтяренко М. 69
 Дехтяренко Н. Л. 68
 Дехтяренко Ф. Г. 68
 Дехтяренко Ф. 318
 Децюк П. 92
 Джулинський П. 194
 Дзелинський О. 399
 Дзигаренко Т. 399
 Дзюба А. 134
 Дзюба Г. 134
 Дзюба Г. Х. 320
 Дзюрбан М. 194
 Диденко 240
 Димбовський В. 92
 Дмитренко Г. А. 92
 Дмитрик — прим. 126 (1932)
 Доброскок О. 181
 Довбий 381
 Довгань П. 271
 Довгань С. 271
 Довгоненко Н. 240
 Довгополій — прим. 47 (1931)
 Довженко 254
 Долотов — прим. 31 (1931)
 Доля 174
 Донець В. П. 199

 Донець І. В. 199
 Донець П. В. 199
 Дорошенкова М. 221
 Дорфман 44
 Драпей О. Б. 320
 Дрейф А. Ф. 133
 Дробіт 276
 Дрозд П. Ф. 386
 Другобинський 304, 310
 Дружина П. 172
 Дубанко 330
 Дубик І. П. 312
 Дубик Ф. 312
 Дубнялов С. 338
 Дуброва 276
 Дударев 256
 Дударевський 25
 Дудко 194
 Дудник 133; прим. 20 (1929)
 Дудник А. 176
 Дудник П. С. 1
 Дьомін 151, 319; прим. 114 (1932)
 Дьяков А. 1
 Дьяченко 88
 Дьяченко А. 133
 Дьяченко Г. 65
 Дьяченко М. 334
 Дьяченко С. 134
 Дяхтеренко С. Г. 68

 Еклінгер 185
 Енглєр 203

 Євтушенко 394
 Єльнікова А. 9
 Ємельянова Б. 9
 Ємченко — прим. 5 (1929)
 Єпукідзе А. С. 53, 54, 119
 Єременко 128
 Єса У. А. 133
 Єфросимін Я. І. 216

 Жаботинський Р. 134
 Жаворонко 240
 Жарий 264
 Жданович І. Я. 63
 Жежура 276
 Живжир Т. М. 165
 Живогляди 1
 Живодер Х. 92
 Жижма 293
 Жмїрї 1
 Жоров 75
 Жорстока П. І. 340
 Жук 60; прим. 91 (1930)
 Жулай О. Л. 93
 Жулай Ф. О. 93

 Заболотний 306
 Заброднюк Т. В. 399
 Завада В. Д. 68
 Завада Д. К. 68
 Завада І. 69
 Завада І. М. 68
 Завада Ф. М. 68
 Завицький Г. 305, 327

Заворітний С. Т. 278
 Заворотний 264; прим. 111 (1932)
 Загоновець 353
 Загородний Г. 312
 Задойко 26
 Зайченко 319
 Зайчик 288, 327, 343
 Закусидо А. 250
 Залізняк 135
 Замков 227
 Заморока 217
 Занливаний М. П. 24
 Запольський С. С. 133
 Запорожець 212
 Зарва 192
 Затопський В. П. 173, 218
 Затула 168
 Захаревич Г. Т. 365
 Захар'єв 293
 Захаров М. І. 1
 Захаров Ф. Л. 1
 Захарченко — прим. 44 (1930)
 Захарченко А. 134
 Захарченко І. Н. 163
 Захарченко Ю. Я. 163
 Заярний 147
 Заяць 289, 319, 400
 Заяць Л. 133
 Зборовська О. 289
 Зверяка 20
 Звягипа П. 9
 Згинник П. 131
 Земтарадзе 9
 Зіпченко Г. Я. 182
 Знамський І. М. 369
 Зозуля 293
 Зозуля Ф. 271
 Золотарь 117
 Золотарьов 88
 Золотухін 153
 Зорін А. 248, 255, 321
 Зубчук 7
 Зуев 223
 Зуйко В. 354
 Іван 341
 Іванов 41, 264; прим. 13 (1931)
 Іванов М. 16
 Іванченко 75
 Іванько З. О. 265
 Івасенко О. В. 194
 Івахненко Я. І. 301
 Іващенко К. Т. 42
 Іващенко С. 240
 Іващенко Т. В. 42
 Ігнатенко 65
 Ілюхін 390
 Івзін 147
 Іосиф В. 6
 Ісайко 304
 Ішпін М. Ф. 354
 Іщенко Г. 176
 Каверін 88
 Кавицький 398
 Кагукін 133
 Калачев К. 133
 Калениковий 369
 Каленський 75
 Калінін М. І. 53, 54, 119; прим. 39 (1931)
 Калінчук Г. П. 288
 Калось А. 312
 Калось Т. П. 312
 Кальченко 74
 Каменський 92, 153
 Каміньський 60
 Каміньський М. 192; прим. 53 (1931)
 Каміньський О. Г. 300
 Камоїлин 4
 Кантаністий 370
 Капторович 382
 Капіще М. С. 341
 Капіще П. 341
 Капкан 74
 Капканов 219
 Карамушка 332
 Карбівничий 290
 Карпеко 322
 Карпенко 58
 Карпинчик Д. 133
 Карпишин М. 133
 Касьян 59
 Касьяненко 385
 Касьянчук 133
 Катін К. П. 237
 Кауль А. А. 310
 Качинський 49, 61
 Качур 194
 Кашевський 98
 Кацук М. 271
 Квач 4
 Кириленко 192, 319, 353; прим. 53 (1931)
 Киричук С. А. 63
 Киров 382
 Кирюта 133
 Киселевський А. Ф. 133
 Кисельов 23
 Китченко В. Г. 34
 Кіпа 219
 Кішко 400
 Кликун Ф. М. 393
 Кліменко Н. М. 336
 Ключкіна М. А. 237
 Кобзар Є. С. 160
 Кобзар З. 160
 Кобзар К. 160
 Кобзар О. Р. 160
 Кобзар Ю. 312
 Кобильський С. С. 63
 Ковалевський М. 149
 Коваленко 202, 239, 250, 293, 317, 337, 351
 Коваленко М. 175
 Коваленко Я. 88
 Коваль В. 2
 Коваль С. 2
 Ковалькова М. А. 291
 Ковальов А. 1
 Ковальчук 133
 Ковальчук Г. 147
 Ковальчук Т. 95
 Ковбаса 92
 Ковда М. 134
 Ковтун Д. 9
 Ковтун П. Д. 284
 Ковтун С. А. 284
 Ковчук П. 88
 Коган 293
 Кодош М. 67
 Кодров М. 148
 Кодрова П. 148
 Кожухаренко 176
 Козерацький 133
 Козидуб 14
 Козій 77
 Козленко 118
 Козловська А. 9
 Козуб 145
 Козюк І. 176
 Колесник Г. — прим. 145 (1932)
 Колесник К. Л. 68
 Колеснік 88, 185, 264
 Колесніченко 153
 Колісник — прим. 10 (1932)
 Колісник Г. 218
 Коломійченко В. 220
 Коломійченко Я. 220
 Колос 4
 Колос К. 312
 Колосецко 153
 Колотуша І. П. 179
 Коляда 80
 Комар 293
 Комірин 92
 Компанієць Б. 6
 Коп П. 104
 Кондратюк 133
 Коновалов Ф. І. 44
 Копопенко Г. І. 284
 Копопенко І. Ф. 284
 Копонов А. 237
 Копонов П. 237
 Копопоя 83
 Конохович 383
 Копитко М. А. 365
 Копичев 240
 Копчинський 219
 Кореневий К. С. 190
 Корзун О. П. 133
 Корзун Т. 133
 Корицький І. С. 133
 Корицький К. Ф. 133
 Коркін Я. 160
 Король З. 269
 Корольов 375
 Корольов Ф. В. 271
 Корсунов О. О. 42
 Кортавцев 220
 Корчак П. 194
 Косаченко 262
 Косе П. О. 256
 Косинський 60
 Косіор С. В. 127, 323
 Косой 219
 Костенко А. 134
 Костир 312
 Костиренко 390

Костюков 134
 Костюк В. М. 133
 Костянтинов 113
 Кот В. П. 187
 Кот Д. 251
 Котовський Г. І. 84
 Котрус Д. 9
 Кофан Г. С. 275
 Кохацький 16
 Кошелев 82, 92
 Кошелев А. 99; прим. 2 (1930), 16 (1931)
 Кошляк 6
 Кравченко П. В. 365
 Крацова П. прим. 98 (1932)
 Кравченко 80, 220
 Крачко І. 88
 Краченко П. М. 320
 Краченко Ф. 88
 Краченко Х. 350
 Крачук 402
 Крачук В. Д. 133
 Красевська Ф. прим. 8 (1932)
 Крайнева 128
 Крамар Г. С. 190
 Крассков П. А. 298
 Краснов 75
 Краснов О. С. 2
 Красноперий Г. 194
 Красноперий З. Т. 194
 Красовський С. П. 133
 Кривіч 299
 Кривовид І. Н. 176
 Кривовид П. 176
 Криволапова М. 270
 Криворотний 75
 Криворучко Г. 303
 Кривошея 276
 Кривуць 370
 Кригер А. 133
 Крижневський 227
 Крицька 153
 Крохмальов 191
 Крушко прим. 10 (1929)
 Крупченко 83
 Крутий Г. 202
 Крутий Ф. 202
 Кручко 194
 Кубишкін 220
 Кугай А. 218
 Кудель 75, 83
 Куженський 276
 Кузьменко І. 374
 Кузьменко М. М. 134
 Кузьменчук С. С. 133
 Кузьмін 132, 330
 Кузьмін Ю. прим. 10 (1929)
 Куктя Б. М. 31
 Кулачко 153
 Кулічук 133
 Куліш 104
 Куліш Т. Ф. 215
 Кулявець Г. 133
 Кумейко 93
 Купенський П. 9
 Купин А. Х. 19
 Куровський 172
 Курченко О. 338
 Курілін І. 241
 Куріліна В. 241
 Куріліна С. 241
 Курочкін Ф. 9
 Куршас 212
 Курятников 75
 Кутоний М. М. 36
 Кухар 264
 Кухар І. П. 365
 Кун 214
 Кучер М. 294
 Кучеренко 385
 Кучма І. 342
 Кущурок М. Р. 354
 Кущір Л. Д. 35
 Кущір М. 202
 Кущіренко В. В. прим. 11 (1931)
 Куят Р. 133
 Кюрчі 21
 Лавришок Л. 271
 Лагоза 181
 Лагута прим. 108 (1932)
 Ладан М. 133
 Лазаренко П. 166
 Лазарчук 41
 Лазебна М. 92
 Лазебний А. 92
 Лазебний П. 92
 Лакіза 90
 Лантух 106
 Лашкевич І. К. 205
 Лашко М. О. 215
 Лашко С. 215
 Лашко Ю. 215
 Лебеденко 335
 Лебедь 276
 Лебедь І. Л. 121
 Левитський прим. 80 (1932)
 Левіцький В. Ф. 89
 Левіцький Ф. М. 133
 Левін 135, 139, 143, 145
 Левкович 52, 90
 Левчук А. П. прим. 19 (1930)
 Легензов І. Н. 133
 Легензов Я. 133
 Легкий В. 313, 314
 Лезінський 88
 Лейбенко А. Д. 163
 Лейбенко Х. І. 163
 Лелека 370, 395, 399
 Лелок М. 294
 Лелін В. І. 22, 43, 46, 82, 128, 135, 139
 Лепяхов 23
 Лепішка П. 274
 Лизенко А. Г. 160
 Лизенко П. 160
 Лимаковський Г. А. 44
 Лимаренко Д. І. 280
 Лисенко 396, 398
 Лисенко І. Т. 334
 Лисенко М. П. 41
 Лисенко П. М. 1
 Лисенко С. М. 41
 Лисов Д. І. 263
 Лисогор П. І. 249
 Лисюк К. Д. 133
 Литвин М. 202
 Литвиненко А. З. 207
 Литвинов 381
 Литвинов Я. 176
 Литвинов В. 218
 Литвинов Т. С. 194
 Лиходат 60
 Личман Ф. П. 63
 Лівиш 224
 Ліперт Е. Л. 133
 Лісичин І. І. 262
 Лісичин 47
 Літвін В. 350
 Літвіненко прим. 23 (1933)
 Літош прим. 25 (1932)
 Лічковська 219
 Лобась М. 390
 Лобачов 304
 Лобода С. А. 243
 Лосв 75
 Лозоверт 290
 Локо 370
 Лохманюк П. 294
 Лохманюк О. Т. 294
 Лукаренко 271; прим. 13, 36 (1932)
 Луковенко В. І. 160
 Луковенко О. 160
 Лук'яненко П. Г. 318
 Лук'янов С. В. 335
 Лутаско М. 88
 Луфубренко А. 133
 Луценко 276
 Луценкова Г. І. 357
 Луцька 148
 Любарський 276
 Любахін 133
 Люботін П. 23
 Любченко 131
 Людгардин 133
 Люшненко М. 176
 Люшня Ф. 176
 Ляниш 14
 Ляу Г. 133
 Ляшенко К. Г. 335
 Магдич 177
 Маєр К. Г. 133
 Мажара К. 98
 Мазуров А. 293
 Маївський 299
 Майстренко прим. 29 (1932)
 Майстрик І. 92
 Мак Н. 276
 Макаренко 41
 Макаровський Л. Д. 23
 Макеєнко 299
 Маковецький 5
 Маковецький 172
 Макодзеба І. 218
 Максименко 198
 Максименко О. І. 130
 Максюта К. 318

Малахов 381
 Малоока М. 175
 Малоока О. 175
 Малюга 173
 Мамліна 162, 180, 187, 232, 234, 245, 259, 273; прим. 32 (1931)
 Мамченко 370
 Манджула 77
 Манділовський 227
 Манзенко І. С. 79
 Мануйленко 8, 242; прим. 59 (1932)
 Манько 316
 Марайленіч 347
 Маринчин 212
 Марков 22
 Марков А. О. 319
 Марков Г. 369
 Марковський 271
 Маркс 86
 Маркс Л. Ф. 133
 Мармор 15
 Мартиненко С. 213
 Мартинівський 133
 Мартинюк 174
 Марушак 223
 Марцінюк Г. В. 44
 Марченко 80, 89
 Марчук 264
 Маршнер 113
 Маслобєв 291
 Маслоуєнко О. 176
 Масюєнко 220
 Матвєнко Д. А. 283
 Матвійчук 133
 Махдан 133
 Мацак 57
 Мацарук 302, 310
 Мацишин Г. П. 44
 Мацієвич 57
 Мацюк Н. 92
 Машай М. О. 292
 Мейєр 280
 Мельник 75
 Мельник В. 194
 Мельник І. М. 273
 Мельник П. 133
 Мельник Ю. О. 194
 Мельниченко Д. Л. 9
 Мельниченко О. А. 218
 Мельничук О. Г. 133
 Мендрік 17
 Менько 80
 Мерзлякова М. 9
 Мерзлякова П. 9
 Месяць Г. 62
 Мжара С. 6
 Мигіс 83
 Мизь 259
 Михайличук О. 148
 Милокостов Ф. П. 237
 Мильгота 177
 Мир П. 172
 Мир Ф. 172
 Миргородський 202
 Мироненко 253
 Мироненкова 237
 Миронов 93
 Мирошніченко 69, 318, 385
 Михайлик 398
 Михайлов М. І. 133
 Мишак В. 350
 Мищенко 83
 Мишин прим. 41 (1931)
 Мікоян А. І. прим. 27 (1931)
 Мікульський 86
 Мільниченко Т. 175
 Мілявський прим. 42 (1932)
 Мілєєв В. 133
 Міхєєв 171
 Міщенко прим. 5 (1929)
 Мовчан 75
 Мовчан М. 395
 Мовчан Т. О. 133
 Могила А. В. 93
 Могила М. 93
 Могильний О. Г. 98
 Моїсєєнко прим. 59 (1932)
 Моїсєєнко І. 9
 Мокієнко 240
 Мокієнко О. Т. 319
 Мокрий 88
 Мокровський С. 218
 Мокштадт 317, 337
 Молокішер 21
 Молотов В. М. прим. 158 (1932), 10 (1933)
 Молчанов 9
 Момон 385
 Монастирський 370
 Морганіч 384
 Мороз 194
 Морозов 41; прим. 2 (1932)
 Москаленко О. Д. 280
 Москалюк 177
 Моспан 385
 Мотилуєк Т. 176
 Мохновецький 202
 Мукосії В. 192
 Мукосії К. 192
 Мукосії Т. 192; прим. 53 (1931)
 Мукосії Ф. 185, 192
 Мурза А. М. 256
 Мусієнко Ф. 230
 Мусульбас І. 110, 240
 Муха 75
 Набережна 184
 Нагайчук В. прим. 42 (1932)
 Нагній 247
 Нагорний Н. 62
 Надикта 293
 Назаренко 191
 Назаров 83
 Найда М. 233
 Наполеонов 88
 Нарожний 194
 Наугард 384
 Науменко І. прим. 156 (1932)
 Наумов М. С. 396, 398
 Певельський 115
 Певкритий В. О. 82
 Пегрєбов А. І. прим. 61 (1932)
 Пегрєбов П. А. прим. 61 (1932)
 Пегрєбова 237
 Недодай С. А. 354
 Незнамов 223; прим. 8 (1932)
 Нейман Л. 240
 Нельзін 83
 Немєрєв 60
 Немєханський 335
 Немченко В. І. 305
 Нєстерук Д. 369
 Нєстерук П. 369
 Нєтудихатов прим. 39 (1931)
 Пєщадін Г. 341
 Печась 146
 Ніколенко Я. П. 127
 Нікитіна А. 9
 Ніколайчук 83
 Нікуленко 191
 Нікітін 128
 Нікіщенко 276
 Новіков 171
 Поволовський 76
 Поздрачєв Г. 388
 Носуля О. С. 284
 Нудельман 150
 Нужденко 350
 Обидало І. О. 335
 Овдієнко П. Ф. 361
 Овчар В. Н. 212
 Овчар Г. Ф. 212
 Овчарєнко прим. 23 (1932)
 Огородний прим. 16 (1932)
 Огрєнич прим. 16 (1932)
 Одуд 330
 Ожєнко 240
 Озол 388
 Окраїнчук 61
 Окускова А. 9
 Олейник 194
 Олександров 212, 264
 Олексієнко М. 92
 Олексієнко Х. 63
 Олексюк 194
 Олійник 310; прим. 88 (1932)
 Олійник І. Г. 356; прим. 10 (1933)
 Олійник П. К. 73
 Олшевський 208
 Ольховий П. 240
 Овіщенко 75
 Онопченко 133
 Опанасенко М. Ф. 190
 Опанасюк Г. 133
 Опришко 104
 Оприщєнко А. 88
 Оприщєнко В. 88
 Орда 214
 Орельський прим. 10 (1929)

Орленко 14
 Орлії 276
 Орлік 83
 Орловецька 282, 295
 Осадчий 338
 Остахов див. Лєнахов
 Острєв І. 218
 Остроєвський 308
 Острожський Л. Д. 133
 Остроушко П. І. 1
 Отто І. А. 133
 Охота С. Ю. 81
 Павленко П. прим. 42 (1932)
 Павлін В. 278
 Павлов 83
 Павлов В. Г. 335
 Павлюк Л. 133
 Павлюк О. 133
 Пазіч І. І. 68
 Пазічєва Х. Ю. 68
 Паламарчук М. 271
 Паламарчук 264
 Паламарчук М. С. 331
 Паламарь 75
 Палій 317, 337
 Палкін 247, 387
 Папасєнко 349; прим. 9 (1933)
 Панасюк Г. І. 360
 Панченко 60
 Папченко Д. П. 354
 Папченко І. С. 354
 Папченко Й. 134
 Паравишинков П. П. 122
 Парфонюк А. О. 133
 Паршин 18
 Паршук В. 240
 Пасєка П. Т. 365
 Пасичник 173
 Пастельняк 41
 Пастушенко 198
 Патрушев 240
 Паукчак П. 194
 Пахолопко О. 160
 Пахомов 401; прим. 59 (1932)
 Пашковський 133
 Пашенко 276
 Пащенко І. 218
 Пєкіп 163
 Переверзєв прим. 67 (1932)
 Перєдерій 126
 Перєпєчєєнко Л. І. 48
 Перєпєчєєнко П. І. 48
 Перєрєва 58
 Петелько П. Я. 38
 Петєр Д. 133
 Петлюра С. В. 92, 316
 Петренко С. Ф. 95
 Петрищєв 281
 Петров 145, 276
 Петровський Г. І. 1, 6, 9, 24, 25, 28, 31, 34, 35, 38, 88, 90, 94, 95, 136, 160, 161, 165, 178, 179, 180, 183, 186, 187, 188, 191, 195, 197, 199, 202, 205, 206, 207, 215, 221, 222, 229, 231, 232, 234, 235, 238, 242, 245, 251, 256, 259, 261, 271, 273, 279, 290, 296, 331; прим. 10, 22 (1929), 2, 44 (1930), 26 (1931), 24, 33, 36, 56, 74, 111, 131, 132 (1932)
 Петровський 48
 Піков 302
 Пилипенко 177
 Пилипенко М. Г. 301
 Пислявська 310
 Пичук 293
 Писанець О. С. 388
 Пискуленко 174
 Піддубний С. 88
 Підкамінський 333
 Підкаура Ф. 133
 Підкоша Л. А. 266
 Підручний Л. 202
 Піанік Х. 312
 Піласудський Ю. 145
 Піпчук 370, 395, 399
 Пілакєй 86
 Пілашинський Ф. 384
 Побігайло М. С. 79
 Побігайло Я. П. 79
 Повмга Г. В. 278
 Повмга С. 278
 Погрібний 318
 Погуляєв 83
 Покидасєв 147
 Позивайло Ф. 318
 Пойда В. 341
 Полисько П. 6
 Полищук Х. 9
 Полищук 26
 Полищук М. 218
 Полищук Т. Л. 399
 Полозок Т. Ф. 274
 Полонський Г. Т. 280
 Полоцький 141
 Полтавєць 122
 Полтавєць О. 25
 Полтавєць Т. В. 25
 Полтавєць 335
 Поляков 261, 295
 Полянський Д. Л. 354
 Повнісько 135
 Попель 49
 Попов 106
 Попудняк Г. Т. 312
 Портиєв 347
 Посипчук 208
 Поставнюк 134
 Постищєв П. П. 348
 Потанєнко М. 202
 Потіканшиї М. М. 30
 Поштарєнко 41
 Преображенський 46
 Прибілов прим. 75 (1932)
 Прилуцький П. 88
 Кристієвський 312
 Приходько А. 282, 309, 315
 Приходько І. 134
 Прищєнко 74
 Прокуєв 90
 Просвірин 171
 Проскура А. 281
 Проскура С.
 Проскура А. В. 388
 Процюк прим. 4 (1932)
 Пугач прим. 23 (1932)
 Пугач А. С. 160
 Пугач С. К. 160
 Пузіна С. 133
 Пузько І. К. 163
 Пукас М. З. 365
 Пустільников 219
 Пушин 375
 Пятаченко П. А. 72
 Радін В. М. 133
 Рак М. С. 280
 Рапога 80
 Ратке О. 133
 Ратушинков Ф. Г. 158
 Р. Гапша 365
 Р. Толоска 365
 Рєвченко 355
 Рєзніков 42
 Рєзнікова Н. 42
 Рєкіна 387
 Рєшєтєв 276
 Рибалка прим. 5 (1931)
 Рибалка К. М. 226
 Рибалко 60
 Рибка 276
 Рибчинський 47
 Ріков О. І. 22, 29
 Ріхтер А. А. 133
 Ріжко 220
 Ріпка 348
 Рогієць прим. 67 (1932)
 Роженко Ф. 218
 Роженко 329
 Розєнберг 243, 327
 Розіпка 98
 Рознер Д. Д. 133
 Рознер Ф. Д. 133
 Роленко 1
 Ролюк 92
 Романєнко І. С. 365
 Романєнко П. А. 221
 Романєнко П. П. 221
 Романчук В. 300
 Ромєйко 171
 Росочинський 44
 Россєль Г. 133
 Ростов прим. 121, 131 (1932)
 Рот Г. 133
 Ротай 173
 Рудакас 290
 Рудєнко 12; прим. 25 (1932)
 Рудзутак Я. Е. 119
 Рудий Г. А. 310
 Рудинський 42
 Рудинський Й. І. 133
 Рудь 403
 Рузєк П. 302
 Рунковський 203

Рутковський 191
Рябенко 328
Рябокоть 1
Рябошапка 191
Рябуха Н. П. 59
Рябченко 212

Сабін 189, 239
Савельєв прим. 10 (1929)
Савенко 163
Савицький І. П. 133
Савтуса 355
Савченко 293
Савченко І. Я. 280
Савченко О. Г. 399
Сагир К. А. 158
Садовський прим. 145 (1932)
Савенко М. 75
Сажай 98
Сайко 90
Салтовський 148
Самойленко 357
Самойленко Л. І. 320
Самойлов В. С. 220
Самойлов Г. 220
Самойлов 82, 89, 92, 220
Самолєвський Л. 202
Санжаровець 173
Санченко 375
Сапа 396, 397
Сапега І. Я. 190
Сапур М. 318
Сапур'ян М. 236
Сауляк А. С. 278
Сафронов Й. О. 200
Саф'янов 227
Сахнов 65
Світлічна 270, 319
Святець прим. 79 (1932)
Святецький Т. 399
Себало 264
Сема 225
Семененко Л. Г. 393
Семененко С. прим. 42 (1932)
Семененко С. 134
Семенко 250
Семенов Т. І. 239
Семенюк 194, 290
Семчук Х. Г. 278
Сенегуб В. 9
Сенько В. Г. 368
Сербиченко О. К. 255, 311, 314, 321
Сергета 390
Сергієнко 65, 276
Сергієнко М. 88
Середа 76
Середа В. 202
Сибилла 145
Сидоренко П. М. 63
Сидорук Г. О. прим. 93 (1932)
Сидорук П. 265
Симоненко М. А. 237
Синицький 9, 148
Синявський А. М. 209

Сипяков 159
Сятник 393
Ситников Т. С. 19
Сиченко Т. 41
Сичук І. 271
Сівецький 250
Сігов Є. Л. 400
Сіманенко Є. 237
Сіманенко О. С. 237
Сінькевич 370
Сіроха 177
Сіроус А. 1
Сирта 385
Склярів 370
Скок Г. 316
Скориход 290
Скригін В. 134
Скрипник 253
Сленков 43
Слизький 173
Слишко І. І. 280
Слободян Л. 310
Слободян П. 302, 310
Слободяник 194
Слободянок Я. 271
Смирний К. А. 364
Смірний 27
Сновид А. 395
Сновид К. 395
Собко А. П. прим. 50 (1931)
Собчак 247, 306, 387
Совик Х. У. 278
Совраненко 134
Сойко Я. 194
Сокольська П. 9
Соловей П. 9
Соловійов 377
Сологуб Н. прим. 19 (1930)
Солодчук 402
Солопун К. 185, 192
Солопун П. 185, 192
Солошенко 354
Сорочинський К. В. 44
Спориш Т. 312
Споришій Т. 194
Сталін Й. В. 22, 43, 46, 51, 58, 74, 79, 83, 84, 88, 89, 91, 99, 101, 128, 135, 139, 170, 193, 198, 299, 325, 345, 346, 350, 359, 402
Старостюк 220
Стасюк 194
Сташкевич 276
Сташко В. Д. 365
Сташко Д. М. 365
Сташляк 198
Степаненко прим. 39 (1931)
Степанський 307
Стефанович 241
Стісок 329
Стойко О. М. 194
Столяренко П. 9
Сторчай прим. 10 (1929)
Стоцький І. Х. 133
Стоян 310

Страхов 20
Стрельцов 379
Стренетов 69
Стригун І. 218
Стригун О. 218
Стрижан 409
Строганов 333
Струков 326, 328
Субоч 89
Судак Д. 134
Судак К. С. 194
Судак Я. М. 194
Сукач М. 57
Сумцов Ф. Я. 78
Супоницька 93
Супруненко 353
Супрунов С. Ф. 42
Суєла К. М. 158
Сухомлин К. В. 225
Сухоцький 64
Сьомек 61

Табанюк прим. 29 (1932)
Табачний прим. 35 (1931)
Таберт 223
Тавлуй М. М. 251
Тавл Я. П. 133
Талдикін прим. 127 (1932)
Танасевич 304, 310
Тарабукін 284
Таран 299
Тарасенко прим. 23 (1932)
Тахтамішева 83
Таш'ян 256
Твердохліб А. 134
Тещія С. 77
Терехов 389
Терещенко 48
Тернєвський С. Л. 215
Тертичний прим. 47 (1931)
Теслішко В. 9
Теслішко М. 9
Тимофєєв прим. 11 (1930)
Тимошенко 18
Тимошов П. 133
Тимошенко 241, 306, 336, 388
Тимоцук 133
Тимченко 145
Титаренко 115
Титенко С. П. 224
Титенко Т. М. 224
Тихий 330
Тихомиров прим. 2 (1931)
Тич 330
Тишин 104
Тищенко Я. 134
Титенко Т. М. 224
Тіткін 265
Ткаченко 290; прим. 42 (1932)
Ткаченко П. 176
Ткаченко Т. 274, 341
Ткачук А. 194
Ткачук Є. 194
Ткачук К. 194
Ткачук П. 194
Ткачук С. 194

Ткачук Ф. І. 194
Ткачук Ф. Т. 44
Тонстоніс 153
Топалов прим. 19 (1930)
Топтука 107
Торгало С. І. 188
Торчинський В. 294
Торняк 335
Травневий 98
Трач 264
Трач І. П. прим. 50 (1931)
Третяк 329
Третяков О. Г. 190
Трифільєв 253
Трибіда С. 271
Триліський 112
Трофименко 62
Трофімов 304
Троценко 351
Троцюк 58
Троцький А. К. 133
Троцький В. З. 133
Троцький Д. П. 133
Троцький П. П. 133
Троцький М. І. 133
Троцький О. К. 133
Троцький О. 133
Троцький Ф. А. 133
Троції І. Р. 312
Трубицький 1
Трусов 88
Труфанов Я. П. 48
Трисуха А. 149
Туз Г. І. 204
Тумановський 192; прим. 53 (1931)
Туровець М. 133
Турченко О. С. 373
Турніков 391

Убийбатько 271
Удовенко 375
Українець 293
Ульянепко 75
Уманець 75
Уровський 299
Урусов 381, 385
Усачов 241, 327
Устименко 153
Ушаренко прим. 41 (1930)

Фебенко прим. 34 (1932)
Федоренко Г. 240
Федоренко Ю. П. 194
Федоровська Л. 237
Федорчук Ф. С. 63
Федосова 153
Фертюк М. Г. 312
Фертюк Г. 312
Фесенко 48, 112, 290; прим. 10 (1929)
Фисун В. Х. 367
Фоменко А. Я. 284
Фоменко Д. С. 284
Фоменко І. В. 284
Фоменко Ф. С. 284
Фоменко Ф. Я. 284
Фордига 143

Фостий 44
Франчук С. 287
Фрейдєн 202

Хайнацький 92
Хайтул В. К. 256
Харченко І. 9
Харченко І. С. 163
Хасаржи 293
Хасхачих К. 158
Хатаєвич 391
Хатинська Ф. 176
Хацевський І. 240
Хилько С. Г. 39
Хисамов 88
Хівренко 335
Хілобокний К. 369
Хіміченко 114
Хлівиенко 88
Хліпенко М. С. 280
Хмара Я. 9
Хованський 106
Ходовий Т. 378
Ходченко 76
Хомбровський 271
Хоменко 194
Хоменко М. 218
Хоренко С. С. 331
Хормило І. 294
Хорошайло 174
Христос 135
Хруц 1
Хруц Ф. 194
Хуторний М. 213

Цимбалов 221
Цирик 240
Цільке Г. 133
Цуккерман 174

Чабан 148
Чабанюк І. 271
Чабашко Я. 271
Чайченко прим. 2 (1932)
Чалий 92
Чежика 185
Челюпанов 42
Ченурко П. 1
Червонова П. С. 211
Чередиш 11
Черини І. Д. 257
Чернищенко 101
Чернишов 1
Чернишов П. І. 284
Чернишов 246
Чернієнко М. 395
Черніков 171
Черпін 294, 308; прим. 148 (1932)
Черно І. 1
Чернобаба С. 23
Чернов 157
Черняк П. 23
Черткова М. 9
Четвериков 329
Чех Н. 212
Чех П. П. 212
Чех Х. 212

Чехов 163
Чигрин К. 92
Чирва 14
Чижко 288, 306
Чигрін 114
Чопенко І. 215
Чопенко П. Г. 215
Чопенко П. Г. 215
Чорний М. А. 319
Чорний О. 312
Чорний Ю. С. 117
Чорноватий П. І. 222
Чорновол 59; прим. 10 (1930)
Чорноусенко 353
Чубар В. Я. 28, 80, 205, 248, 261, 313, 323
Чубовський І. І. 149
Чумак П. І. 280
Чумаченко А. Г. 176
Чумаченко М. 176
Чумаченко О. М. 176
Чумаченко П. 176
Чурина 84
Чухнівський 240
Чухнова Д. 9

Шабайко О. К. 250
Шабельников 281
Шаварський І. 271
Шаленко І. М. 320
Шаленко М. В. 320
Шамрай М. К. 9
Шандра П. А. 160
Шанаренко 83
Шановал В. 202
Шановал П. 318
Шановалов 104
Шановалов М. 256
Шапурич 89
Шарко Ф. Г. 1
Шатохін 13; прим. 89 (1932)
Шатров 393
Шафір Н. М. 193
Шахов 389
Шведквій 173
Швелерій 330
Швець Ю. Р. 296
Шевцов 341
Шевченко 240, 398
Шевченко В. 92, 354
Шевченко М. 213
Шевченко П. С. 312
Шевченко Т. Г. 75
Шевчук І. І. 133
Шевчук П. 133
Шевчук О. І. 133
Шевчук Ф. 98
Шейко З. 1
Шекола А. А. 32
Шенмаср прим. 46 (1931)
Шенель 293
Шеремета С. 194
Шерстюк 98
Шестаков 84
Шпільов А. Р. 40
Шпільов Р. Г. 40

Шипікін 362
 Шиян Г. 206
 Шиян М. прим. 19 (1932)
 Шиян О. 202
 Шкиндер Г. 194
 Шкиндер С. Ф. 194
 Шлапак 370
 Шлафер 347
 Шліхтер О. Г.— прим. 10 (1929)
 Шляпін 317
 Шмигаренко 83
 Шмідт Г. А. 133
 Шолудько В. 390
 Шостак О. 192
 Шотлов 9
 Шпильківський 75
 Шпренгер К. 133
 Шпрингер Д. 133
 Шрамко П. С. прим. 51 (1930)
 Шрифтов прим. 22 (1929)
 Штах О. Ф. 176
 Штенерман 335
 Штепа 245

Шуберт 133
 Шувалов І. В. 237
 Шуйський 6
 Шулак І. Д. 149
 Шуліка Я. 140
 Шур прим. 38 (1933)
 Шутенко Г. 160
 Шутов 83

Щепинін 176
 Щербак 212
 Щербак Є. 274
 Щербаков 173
 Щербина 118
 Щітницька Ф. 271
 Щупиченко 75

Юдковська 75
 Юргенсон 305
 Юрилько 172
 Юрковецький прим. 27 (1932)
 Юрченко прим. 11 (1931)
 Юрченко І. Д. 399
 Юрченко М. 271

Юрченко Ф. 399
 Юхимчук С. 92
 Юхновський 76

Явдощенко М. М. 272
 Яйчук Б. 371
 Якименко 352
 Якименко К. 306
 Якименко П. А. 306
 Яковенко 131
 Яковлев 98, 343
 Якуба 153
 Яловенко 316
 Янішевський 202
 Япчук Т. 9
 Яременко Я. П. 254
 Яремчук М. П. 349, 358
 Ярмалюк С. П. 133
 Ярова 280
 Ясенко О. І. прим. 50 (1931)
 Яценко С. Т. 224
 Ячущка І. П. 269
 Яценко прим. 40 (1932)
 Яценко Н. 98

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК *

Абрамівка, с. Нехворощанського р-ну Хартківської обл. 268
 Августинівка, с. Запорізької м/р Дніпропетровської обл. 329
 Августівка, с. Одеського р-ну 128
 Алчевський р-н на Луганщині 150, 169
 Амвросіївський р-н на Донеччині 150
 Америка 1
 АМСРР, Молдавська республіка, 21, прим. 18 (1929), 91, 101, 103, 120, 236, 248, 255, 299, 318, 322, 343, 384
 Амур, Амур-Прип'юди-Дніпровськ, с. Дніпропетровського р-ну і обл. 260
 Апатолівський р-н Одеського окр. 120, 139, 150
 Англія 1, 178
 Андрієво-Іванівський р-н на Одещині 139, 148, 150, 154
 Андріївка, с. Бердянського р-ну Дніпропетровської обл. 317
 Андріївка, с. Дніпропетровської обл. 391
 Андріївка, хут. Любашівського р-ну Одеської обл. 230
 Андріївський р-н Ізюмського окр. 1
 Андріївський р-н Маріупольського окр. 46
 Андрушівський р-н на Київщині 139, 153
 Антошівка, с. Кобеляцького р-ну Полтавського окр. 98
 Антонівський р-н Вінницької обл. 299
 Антоново-Демапо, с. Троїцького р-ну Куп'янського окр. 76
 Антопо-Кодинцеве, с., рд на Одещині 131
 Антоно-Кодинцевський р-н на Одещині 150
 Апостолівський р-н Криворізького окр. 135
 Армашовка, с. Цебриківського р-ну на Одещині 176

Артемівка, с. на Харківщині 127
 Артемівськ, м., рд на Донеччині 48, 174
 Артемівський окр., Артемівщина 42, 48, 55, 70, 117, 122
 Артемівський р-н, Артемівщина Донецької обл. 60, 122, 169, 276
 Асеївка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 377

Бабанський р-н Київської обл. 24, 174, 198, 248, 370
 Бабищці, с. Бородянського р-ну Київської обл. 320
 Баговиця, с. Китайгородського р-ну Кам'янецького окр. 15
 Базарський р-н Київської обл. 139, 150, 355
 Байрак, с. Великобагачанського р-ну на Харківщині 205
 Бакша, с. Кривоозерського р-ну на Одещині 143
 Балаклійський р-н Харківської обл. 1, 239, 352, 377
 Балаклія, с. і рд Харківської обл. 1, 385
 Баландине, с. Кам'янського р-ну Київської обл. 318
 Балта, м. Молдавської АСРР 384
 Балтський р-н АМСРР 299
 Балисненський р-н Полтавського окр. 11
 Банічі, с. Глухівського р-ну Київської обл. 221
 Баранове, с. Валківського р-ну Харківської обл. 328
 Барвенківський р-н Харківської обл. 1, 60, 149, 169, 362
 Баршівський р-н Київської обл. 299, 355
 Барський р-н Вінницької обл. 70, 175, 299

* Протягом досліджуваного періоду адміністративно-територіальний поділ України змінювався: до вересня 1930 р. існували округи та райони, з 15 вересня 1930 р.— тільки райони, з лютого 1932 р.— області та райони, в тому числі Донецька — з липня та Чернігівська — з жовтня 1932 р.
 Якщо одна і та ж географічна назва зустрічається протягом 1929—1933 рр., у покажчику вона подається за останнім адміністративно-територіальним поділом. Посилання зроблено на номери документів.

Бахмацький р-н Київської обл. 107, 174, 258
Баштанка, с., рд Миколаївського окр. 60, 92
Баштанський р-н Одеської обл. 139, 296, 323
Бджільна (Пчельная), с. Теплицького р-ну Вінницької обл. 194
Безпечна, с. Сквирського р-ну Київської обл. 339
Безугляки, с. Великополовецького р-ну Білоцерківського окр. 60
Бердичівський окр., Бердичівщина 60, 92, 124
Бердичівський р-н 103, 118, 128
Бердянський р-н Дніпропетровської обл. 47, 128, 135, 210
Березівка, с. Любарського р-ну Вінницької обл. 360
Березівка, с. Хорольського р-ну на Лубенщині 174
Березівський р-н Одеської обл. 60, 150, 169, 351, 353
Березна, с. Володарського р-ну Білоцерківського окр. 75
Березнянський р-н Чернігівського окр. 60
Березова Лука, с. Гадяцького р-ну Харківської обл. 205, 206
Бересняги, с. Канівського р-ну на Шевченківщині 165
Берестовський р-н Маріупольського окр. 47
Бериславський р-н на Херсонщині 13, 139, 150
Бершадський р-н Вінницької обл. 83, 153, 299
Бесарабія 310
Вишівський р-н на Київщині 128
Вишків, с. Лебединського р-ну Харківської обл. 279
Біла, с. Ямпільського р-ну на Вінниччині 172
Білашки, с. Тальнівського р-ну Київської обл. 218
Біленьке, с. Запорізького р-ну 126
Біліки, с. Кобеляцького р-ну на Полтавщині 153
Біліївка, с. Володарського р-ну Білоцерківського окр. 75
Білки, с. Тростянецького р-ну Харківської обл. 254
Біловодський р-н Харківської обл. 237
Білозір'я, с. Черкаського р-ну Шевченківського окр. 90
Білокуракине, с. Новопсковського р-ну на Харківщині 160
Білопільський р-н на Сумщині 103, 128, 139
Білоусівка, с. Тульчинського р-ну і окр. 92
Білоцерківський окр., Білоцерківщина 60, 75, 83, 91, 201
Білоцерківський р-н Київської обл. 213, 299, 355, 361
Більмачівка, с. Бахмацького р-ну Копотинського окр. 107

Біляївка, с. Чернопопеланського р-ну Одеського окр. 60
Біляївський р-н на Одещині 148
Бісівочки, с. Ляхівського р-ну Вінницької обл. 287
Благодатне, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Благоївський р-н на Одещині 147
Близнюківський р-н Харківської обл. 4, 63, 143, 362
Гобринський р-н. Гобринечка, Одеської обл. 191, 276
Гобрини, с. Канівського р-ну Шевченківського окр. 76
Гобрині, с. Лугинського р-ну на Волині 145
Гобровицький р-н на Черкащині 169
Богданівський, Богданівка, хут. Дозовеньківського р-ну Ізюмського окр. 1, 37
Богодухівський р-н, Богодухівщина Харківського окр. 30, 60, 135, 150, 174, 175
Богопільський р-н Первомайського окр. 2
Богуславка, с. Гросулівського р-ну Одеського окр. 84
Богуславський р-н Київської обл. 75, 248
Божедарівка, с., рд Криворізького окр.
Божедарівський р-н Криворізького окр. 70, 150, 210
Бориспіль, рд на Київщині 168
Бориспільський р-н на Київщині 126, 150, 173
Борки, с. Київської обл. 318
Борова, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Боровський р-н Ізюмського окр. 1
Бородянський р-н Київської обл. 139, 182
Боромля, с. Тростянецького р-ну Харківської обл. 394
Бороповці, с. Верхньодніпровського р-ну на Дніпропетровщині 128
Боршівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 377
Братська, с. Решетилівського р-ну на Харківщині 205
Брадлавський р-н на Вінниччині 98, 177, 299
Бригадирівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 377
БСРР. Білоруська СРР 53, 403
Бригадирівський р-н. Бригадирівщина Харківської обл. 103, 138, 155, 208, 276, 362
Брянський р-н на Одещині 173
Брусилівський р-н на Київщині 150
Бубин, с. Чорнухинського р-ну на Лубенщині 148
Бугаївський р-н Ізюмського окр. 1
Буздилівка, с. Бородянського р-ну на Київщині 139
Бузичувате, с. Первомайського р-ну Одеського окр. 103

Булахівка, с. Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл. 240
Буринський р-н на Харківщині 150
Бурківці, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Бур'яни, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Бухни, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Буцький р-н Київської обл. 153, 248
Валентинівка, с. Гобринського р-ну на Одещині 176
Валки, смт. рд Харківської обл. 326
Валківський р-н. Валківщина Харківської обл. 239, 273, 332
Вашнярка, с. ще Томашпільського р-ну Вінницької обл. 278
Вашнярка, ст. на Вінниччині 228
Варшавський р-н на Чернігівщині 139, 150
Василівка, с. Артемівського р-ну, окр. 60
Василівка, с., рд Дніпропетровської обл. 391
Василівка, хут. Боровського р-ну Ізюмського окр. 1
Васильків, м., рд Київського окр. 75
Васильківський р-н на Київщині 4, 118, 120, 175, 299
Велика Бугайівка, с. Васильківського р-ну Київської обл. 229
Велика Знамянка, с. Кам'яньського р-ну Запорізького окр. 16
Велика Лепетиха, с., рд Мелітопольського окр. 80
Велика Снітинка, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Велика Цанівка, с. Золотівського р-ну Харківського окр. 35
Великий Висторп, с. Лебединського р-ну Харківської обл. 279
Великий Самбір, с. Копотинського р-ну і окр. 143
Великий Токмак, смт. рд, ст. на Мелітопольщині 121
Великі Голіки, с. Поніліянського р-ну Київської обл. 372
Великі Колані, с. Цюрупинського р-ну Одеської обл. 148, 220
Великі Коровинні, с. Чуднівського р-ну на Вінниччині 191
Великобагачанський р-н Харківської обл. 148, 150, 356, 371
Великобубнівський р-н на Лубенщині 162
Великобурлуцький р-н Харківської обл. 19, 362
Великовисківський р-н Одеської обл. 169, 248, 371
Великокринківський р-н Кременчуцького окр. 14
Великолепетинський р-н Дніпропетровської обл. 80, 169, 173, 175, 276
Великоолександрівський р-н Одеської обл. 234, 242, 327

Великописарівський р-н на Харківщині 145, 150
Великополовецьке, с., рд Білоцерківського окр. 75
Великополовецький р-н Білоцерківського окр. 75
Великотокмацький р-н Мелітопольського окр. 139, 150
Великоушицький р-н на Донеччині 139, 145, 153
Венеславівка, ст. на Харківщині 206
Верба, с. Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл. 323
Вербоваць, с. Тальнівського р-ну Київської обл. 355
Верещаки, с. Кам'яньського р-ну Київської обл. 318
Верківка, с. Ніжинського р-ну Чернігівського окр. 103
Верхньодніпровський р-н на Дніпропетровщині 128, 148, 150, 151, 191
Верхня Покровка, с. Старобільського р-ну на Донеччині 104
Верхньотелівський р-н на Луганщині 145, 191
Веселе, с. Дніпровського р-ну Харківської обл. 148, 357
Веселець, с. Оршинського р-ну Вінницької обл. 276
Веселий, с. ще Глухівського р-ну Київської обл. прим. 40 (1932)
Вида (Видки), с. Мархлевського р-ну на Волині 145
Висока Бакулівка, с. Бригадирівського р-ну Кременчуцького окр. 105
Високопілья, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Високопільський р-н Херсонського окр. 13, 139, 145, 150, 179, 180
Вишневський, хут. Київської м/р 174
Вишнопіль, с. Бабанського р-ну Київської обл. 370
Вищедубнянський р-н Київської обл. 355
Військове, с. Солонянського р-ну Дніпропетровської обл. 391
Вікторівка, с. Березівського р-ну Одеської обл. 351
Вільна Тарасівка, с. Сквирського р-ну Київської обл. 337
Вільхівка, с. Чистяківського р-ну Сталінського окр. 88
Вільховатка, с. Риківського р-ну на Донеччині 131
Вільшанська Новооселія, с. Гребінківського р-ну Білоцерківського окр. 75
Вільшанський р-н на Одещині 145, 148
Вільшанський р-н на Харківщині 32, 40, 139, 148
Вільшанський р-н Шевченківського окр. 90
Вінницька обл., Вінниччина 198, 223, 248, 255, 264, 271, 276, 278, 294, 299, 300, 302, 303, 304, 310, 343, 355, 358, 360, 365, 366, 368, 369, 374, 384
Вінницький окр., Вінниччина 49, 86, 94, 125

Вінницький р-н 111, 125, 135, 148, 150, 161, 193, 194
Вінницькі Івани, с. Богодухівського р-ну на Харківщині 135
Вінницькі Стави, с. Гребінківського р-ну Київської обл. 75, 227
Вінниця, м. 83, 276
Вінцентівка, с. Рокитнянського р-ну Київської обл. 374
Владив, с. Звягальського р-ну (Новоград-Волинського) на Волині 145
Власенка, с. Чубарівського р-ну на Запоріжжі 153
Вовковиці, с. Шепетівського р-ну на Вінниччині 128
Вовчанський р-н Харківської обл. 147, 148, 150, 173, 318
Вовчанськ, м., рд на Харківщині 184
Водяне, с. Миколаївської міськради 154
Вознесенка, с. Мелітопольського р-ну Дніпропетровської обл. 105, 276
Вознесенський р-н Дніпропетровської обл. 103, 318
Войнівка, с. Чутівського р-ну Харківської обл. 373
Волвенкове, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 377
Волинський окр., Волинь 63, 299
Володарка, с., рд Білоцерківського окр. 75
Володарський р-н Київської обл. 75, 174, 248
Володарський р-н Донецької обл. 47, 175, 318
Володимирівка, с. Миколаївського окр. 60
Волоське, с. Дніпропетровського р-ну і обл. 391
Волохівка, с. Вовчанського р-ну Харківської обл. 191, 318
Волохів Яр, с. Балаклійського р-ну Ізюмського окр. 1
Волочиський р-н Вінницької обл. 355, 384
Ворожба, с-ще Лебеліського р-ну Харківської обл. 279
Вороніж, м. Шосткинського р-ну Глухівського окр. 83
Вороновицький р-н Вінницької обл. 299
Ворошиловськ, м., рд на Донеччині прим. 88 (1932)
Ворошиловський р-н Донецької обл. 174, 262, 318
Воскобійники, хут. Градизького р-ну Кременчуцького окр. 38
Воскресенка, с. Чубарівського р-ну на Запоріжжі 153
Гаврилівка, с. Барвенківського р-ну Ізюмського окр. 1
Гаврилівка, с. Межівського р-ну Дніпропетровської обл. 323
Гаврилівський, хут. Лозовеньківського р-ну Ізюмського окр. 39
Гадяцький р-н Харківської обл. 91, 173, 206, 323
Гайсипський р-н Вінницької обл. 178, 384
Галки, с. Сквирського р-ну на Київщині 174
Гамітон, м. в США 265
Ганнопіль (Анопіль), с. Тульчинського р-ну на Вінниччині 183, прим. 50 (1931)
Гвоздівка, с. Первомайського р-ну Одеського окр. 60
Гельм'язівка, с., рд. Шевченківського окр. 67
Гельм'язівський р-н Київської обл. 67, 76, 210
Генічеський р-н Дніпропетровської обл. 191, 353
Генріховка, с. Новоград-Волинського р-ну на Волині 133
Германія 1
Гіївка, с. Андріївського р-ну Ізюмського окр. 1
Гірсівка, с. Нововасилівського р-ну Дніпропетровської обл. 263
Глазунівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 377
Глинча, с. Канівського р-ну Шевченківського окр. 76
Глобино, с., рд Кременчуцького окр. 59
Глобинський р-н Харківської обл. 59, 362
Глухів, м., од 76, 83
Глухівський окр., Глухівщина 91
Глухівський р-н Київської обл. прим. 40 (1932), 299
Гнилиці, с. Туровського р-ну Прилуцького окр. 93
Годиловичі, с. на Черлігівщині 205
Гола Пристань, м-ко, рд Херсонського окр. 13
Голе, с. Бородянського р-ну Київської обл. 320
Голованівськ, с., рд на Уманщині 2
Голованівський р-н на Уманщині 103, 181
Голопристанський р-н Одеської обл. 13, 128, 139, 148, 208
Гольма, с. Любашівського р-ну на Одещині 148
Гольмапівка, с. Решетилівського р-ну Харківської обл. 215
Гонорівка, с. Піщанського р-ну Вінницького окр. 126
Гонтів Яр, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Гончариха, с. Тальнівського р-ну Київської обл. 355
Гораївка, с. Староушицького р-ну Вінницької обл. 355
Горбань, с. Гельм'язівського р-ну Шевченківського окр. 76
Горби, с. Глобинського р-ну Кременчуцького окр. 14
Горностаївка, с., рд на Херсонщині 139
Горностаївський р-н на Херсонщині 139
Городище, с. Ворошиловського р-ну на Луганщині 174

Городищенський р-н Київської обл. 90, 236, 317
Городищі, с. Березнянського р-ну Чернігівського окр. 60
Городицький р-н на Коростенщині 70, 150
Городня, с. Іваницького р-ну на Чернігівщині 143, 212
Городнянський р-н Чернігівської обл. 128, 139, 150, 386
Городоцький р-н на Проскурівщині 161, 175
Горожене, с. Бантанського р-ну Одеської обл. 296
Горичине, с. Дунаєвського р-ну Вінницької обл. 128, 308
Горьківська обл. 403
Градизький р-н Харківської обл. 38, 233, 362, 384
Гребінки, с. Білоцерківського р-ну Київської обл. 213
Гребінківський р-н Білоцерківського окр. 75
Гречани, ст. на Вінниччині 297
Гречківка, с. Кам'янського р-ну Шевченківського окр. 52
Григорівка, с. Артемівського р-ну, окр. 42
Григорівка, с. Жовтневого р-ну на Одещині 176
Григоріопільський р-н АМСРР 299
Гришинський р-н Артемівського окр. 48, 117, 148
Грослібенталь, с. Спартаківського р-ну Одеського окр. 103
Гросулівський р-н Одеської обл. 84, 139, 392
Грубське, с. Коростинівського р-ну Київської обл. 250, прим. 74 (1932)
Грунківський р-н Харківської обл. 128, 351
Гудевичеве, с. Роздільнянського р-ну Одеської обл. 200
Гуляйпільський р-н на Запоріжжі 16, 120
Гуляйполе, м., рд Запорізького окр. 16
Гусарівка, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 377
Гута, с. Держинського р-ну на Вінниччині 153
Гути, с. Славутського р-ну Вінницької обл. 355
Дашківський р-н на Вінниччині 83, 194
Дашківка, с. Уманського окр. 92
Дворічанський р-н Харківської обл. 76, 362
Деміївка, с. Київської міськради 75
Демовщина, с. Ржищевського р-ну на Київщині 167
Деробчин, с. Мурафського р-ну Вінницького окр. 98
Десна, р. 251
Джулинський р-н Тульчинського окр. 83
Джуринський р-н Могилів-Подільського окр. 18

Держинський р-н (ім. Держинського) на Вінниччині 153
Дзиркунка, с. Мархлевського р-ну на Волині 145
Димерський р-н Київської обл. 355
Діденкове, хут. Верхньодніпровського р-ну на Дніпропетровщині 191
Дідівці, с. Прилуцького р-ну Харківської обл. 335
Дмитрівка, с. Бердянського р-ну на Маріупольщині 128
Дмитрівський р-н Київської обл. 191, 299
Дніпро, р. 251
Дніпропетровськ, м., пристань, ст. 260, 333, 335, 376, 391
Дніпропетровська обл., Дніпропетровщина 222, 240, 248, 255, 256, 260, 269, 276, 307, 318, 323, 324, 331, 343, 353, 364, 374, 384, 403
Дніпропетровський окр., Дніпропетровщина 3, 45, 60, 130, 142
Дніпропетровський р-н 103, 260
Добровеличківський р-н Одеської обл. 191, 210, 248
Доброводи, с. Бабанського р-ну Київської обл. 370
Добропілля, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Довжок, с. Плисківського р-ну Бердичівського окр. 92
Долинський р-н Дніпропетровської обл. 70, 172, 174, 191, 236, 248, 318
Доманівський р-н на Одещині 174
Донецька обл., Донеччина, Донбас 104, 187, 240, 262, 284, 292, 307, 318, 322, 335, 343, 379, 403
Драбівський р-н Харківської обл. 36, 153, 362
Драбове, с., рд на Лубенщині 153
Дробовиці, с. Корсунського р-ну на Київщині 128
Дрозди, с. Великополовецького р-ну Білоцерківського окр. 75
Дружия, с. Бородянського р-ну Київської обл. 224, 301, 320
Дубосарівський р-н АМСРР 236, 318
Дунаєвський р-н Вінницької обл. 15, 96, 128
Дунайці, смт, рд Вінницької обл. 299
Ерделівка, с. Новоархангельського р-ну на Одещині 185, 192
Євгєпівка, с. Старокерменчицького р-ну Маріупольського окр. 83
Євмишка, с. Остерського р-ну Київської обл. 251
Європа 1
Єгипет 205
Жабери, с. Крижопільського р-ну на Вінниччині 148
Жашківський р-н Київської обл. 243, 248, 265
Жванецький р-н на Поділлі 15, 126
Желанне, хут. Селпідівського р-ну на Донеччині 126

Железянський р-н Бахмутського окр. 23
Жеребці, с. Оріхівського р-ну на Запоріжжі 126
Животівка, с. Оратівського р-ну на Уманщині 164
Житники, с. Жашківського р-ну Київської обл. 265
Житні Горі, с. Рокитнянського р-ну Білоцерківського окр. 75
Жмеришка, м., рц Віпницької обл. 298
Жмеринський р-н Віпницької обл. 174, 210, 299
Жовтиський р-н Кременчуцького окр. 14
Жовте, с. Пятихатського р-ну Криворізького окр. 58
Жовтневий р-н Маріупольського окр. 47
Жовтневий р-н на Одещині 176
Жовтневий р-н Сумського окр. 96
Жорнокліїв, с. Шевченківського окр. 52
Жуковий, с. Обухівського р-ну Київського окр. 31
Заводянка, с. Новопсковського р-ну на Харківщині 160
Загальці, с. Бородянського р-ну Київської обл. 393
Заливанщина, с. Калинівського р-ну Віпницького окр. 83
Заліп'яне, с. Зачепилівського р-ну Полтавського окр. 60
Запоріжжя, м. 83, 367
Запорізький окр., Запоріжжя 16; прим. 34 (1929)
Запорізький р-н, Запоріжжя 113, 114, 126, 144, 156
Заславський р-н на Віпниччині 191
Затвштя, с., ст. на Одещині 176
Затонський р-н Віпницької обл. 153, 294
Зачепилівський р-н на Полтавщині 83, 123
Звенигородський р-н Київської обл. 166, 248, 384
Звонельке, с. Соловянського р-ну Дніпропетровської обл. 391
Згурівський р-н на Полтавщині 150
Зелена, ст. на Криворіжжі 6
Зеленківці, с. Вільшанського р-ну Сумського окр. 32
Зеленче, с. Дунаєвського р-ну Кам'янецького окр. 15
Зельський р-н на Одещині 145, 150
Зибка, с. Онуфріївського р-ну Кременчуцького окр. 14
Зінов'євськ, м. 150, 347
Зінов'євський окр., Зінов'євщина 49, 89, 91, 92, 96, 98, 111; прим. 34 (1929)
Зінов'євський р-н Одеської обл. 181, 191, 210, 248
Зіньківський р-н Харківської обл. 83, 174, 276, 362
Златопіль, смт, рц Київської обл. 219
Златопільський р-н на Шевченківщині 69, 150, 174
Зміїв, м., рц Харківського окр. 1

Зміївський р-н на Харківщині 169, 173
Знам'янський р-н Одеської обл. 173, 191, 248, 351
Золотоніський р-н Шевченківського окр. 52, 90
Золочів, смт, рц на Харківщині 153
Золочівський р-н Харківської обл. 150, 153, 186, 196, 248
ЗСФРР, Закавказзя, Закавказька СФРР 53
Зубарі, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Іванівський р-н Київської обл. 141, 209
Іванівка, с. Кобеляцького р-ну на Полтавщині 169
Іванівка, с. Коростенського р-ну на Волині 128
Іванівка, с. Краснопольського р-ну Луганського окр. 65
Іванівка, с. Мелітопольського окр. 62
Іванівська обл. 403
Іванівці, с. Лубенського р-ну на Харківщині 147
Іваківський р-н Київської обл. 355
Іванчинці, с. Харківської обл. 205
Ізюмський окр., Ізюмщина 1, 37, 39, 60
Ізюмський р-н Харківської обл. 353
Іллінецький р-н Віпницької обл. 299
Іркліїв, с., рц Шевченківського окр. 57
Іркліївський р-н Шевченківського окр. 52
Ісківці, с. Лубенського р-ну Харківської обл. 148, 396, 398
Іскорость, с. Коростенського р-ну Волинського окр. 60
Іскроміш, с. Коростенського р-ну на Волині 126
Ічнянський р-н Чернігівської обл. 150, 172, 199, 299, 401
Кагарлик, м-ко, рц Київської обл. 350
Кагарлицький р-н Київської обл. 174, 350, 355
Кадіївський р-н Донецької обл. 143, 150, 267, 295, 318
Казахстан 22
Калинівський р-н Віпницького окр. 83
Калінінорфський р-н на Херсонщині 139, 145, 150
Каїри, с. Комінтернівського р-ну на Одещині 131
Калушкин, с. Лихівського р-ну Кременчуцького окр. 82
Калчапівка, с. Люксембурзького р-ну на Одещині 203
Каменево, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Камишанський р-н на Херсонщині 135
Кам'япече, с. Бабанського р-ну Київської обл. 370
Кам'янецький р-н, Кам'янецьщина на Проскурівщині 60, 70, 118
Кам'яний Майдан, с. Новоград-Волинського р-ну на Поділлі 133
Кам'яні Потопи, с. Кременчуцького р-ну Харківської обл. 103, 323

Кам'янка, Кам'янка Дніпровська, с., рц на Запоріжжі 16, 138, 142, 156
Кам'янка, м-ко Шевченківського окр. на Київщині 134
Кам'янське, м., рц на Дніпропетровщині 82, 351
Кам'янецький р-н АМСРР 299
Кам'янецький р-н Дніпропетровської обл. 191
Кам'янецький р-н Київської обл. 52, 90, 145, 150, 208, 236, 299, 318
Кам'янецький р-н на Запоріжжі 16, 114, 145
Кам'янувате, с. Нікопольського р-ну на Дніпропетровщині 128
Камінь, м-ко Шевченківського окр. 57
Каміньський р-н на Шевченківщині 57, 76, 153, 165
Капітанівка, с. Златонізьського р-ну Шевченківського окр. 69
Капустянець, с. Липово-Долинського р-ну Харківської обл. 267
Карашник, с. Старобільського р-ну на Луганщині 104
Карлівський р-н Харківської обл. 68, 150, 173, 174, 351, 384
Карло-Лібіхнехтівський р-н на Миколаївщині 96, 145
Карло-Марксієвський р-н Дніпропетровського окр. 4
Карлсрує, с. Михайлівського р-ну на Мелітопольщині 145
Каршлівка, с. Піратинського р-ну Харківської обл. 280
Катеринівка, с. Великокопелетського р-ну Мелітопольського окр. 80
Катеринопіль, с. Тальнівського р-ну Київської обл. 355
Каховський р-н на Херсонщині 148, 150
Качкарівський р-н Херсонського окр. 13
Кашперівка, с. Тетіївського р-ну Київської обл. 204
Кегичівський р-н Полтавського окр. 83, 98
Келеберда, с. Гельмязівського р-ну Шевченківського окр. 76
Керменчик, див. Старий Керменчик
Київ, м. 75, 116, 199, 376
Київська обл., Київщина 213, 219, 221, 224, 248, 250, 255, 258, 265, 299, 301, 318, 320, 322, 338, 343, 345, 361, 370, 374, 383, 393, 395, 399, 402
Київський окр., Київщина 17, 31, 60, 92, 93, 140, 168, 181, 182, 201, 204
Київський р-н 172, 174
Кисівка, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Кислицьке, с. Томашпільського р-ну Віпницької обл. 278
Китай 139
Китайгородський р-н Кам'янецького окр. 15, 70
Китченківка, хут. Крапокутського р-ну Харківського окр. 34
Кишеньківський р-н Харківської обл. 362
Кишинівський р-н Волинського окр. 96

Кишинівка, с. Барського р-ну Віпницького окр. 70
Ключівка, с. Народницького р-ну Київської обл. 402
Кляшів-Лібенталь, с. Спартаківського р-ну Одеського окр. 103
Кобеляки, м., рц Харківської обл. 169, 335
Кобеляцький р-н Харківської обл. 150, 153, 169, 173, 236, 318, 355, 351, 362
Ковалі, с. Чорнухинського р-ну на Лубенщині 148
Ков'яги, с. Валківського р-ну Харківської обл. 328
Кодимський р-н АМСРР 299
Кодрове, с. Великоградівського р-ну на Одещині 148
Кожанка, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Козацьке, с. Вільшанського р-ну Шевченківського окр. 92
Козелецький р-н на Чернігівщині 138, 150
Козельщина, с. Бригадирівського р-ну на Харківщині 138
Козельщинський р-н Харківської обл. 390
Козятинський р-н Віпницької обл. 351
Коларівський р-н на Мелітопольщині 145, 173
Коломак, с., рц Харківської обл. 326, 328, 332
Комарівка, с. Кобеляцького р-ну на Полтавщині 169, 173
Комарівка, с. Теплицького р-ну на Віпниччині 194
Комінтернівський р-н на Одещині 131
Комісарівка, хут. Алчевського р-ну на Луганщині 147
Констон, м., рц Київської обл. 258
Копотопський окр., Копотопщина 60, 93
Копотопський р-н Київської обл. 143, 191, 318
Копайгородський р-н Віпницької обл. 18, 299
Копані, див. Великі Копані
Копані, с. Оріхівського р-ну на Запоріжжі 126
Корвинівка, с. Держинського р-ну на Віпниччині 153
Коржі, с. Попільнянського р-ну Київської обл. 372
Коринський р-н Волинського окр. 103
Королівка, с. Михаліївського р-ну Віпницької обл. 299
Королівка, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75, 83
Коропський р-н на Копотопщині 139
Коростенський р-н Київської обл. 126, 127, 150, 258
Коростень, м., рц на Волині 126
Коростишівський р-н Київської обл. 250
Корсун, с. Артемівського окр. 55
Корсунський р-н Київської обл. 351, 355
Корсунський р-н на Шевченківщині 41, 52, 128, 150

Горюківка, с., рц Конотопського окр. 60
Горюківський р-н на Конотопщині 139
Косівка, с. Олександрійського р-ну Кременчуцького окр. 59
Костів, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Костянтинівка; с. Горностаївського р-ну на Херсонщині 139
Костянтинівка, с. Краснокутського р-ну на Харківщині 147, 154
Костянтинівка, с. Мелітопольського р-ну на Дніпропетровщині 105
Костянтинівський р-н Донецької обл. 132, 150, 318
Костянтинополь, с. Великописоцького р-ну на Донеччині 139
Котовський р-н на Дніпропетровщині 4, 60, 120
Коханий, хут. Близюківського р-ну Дніпропетровського окр. 63
Кочубейка, с. Високопільського р-ну на Херсонщині 179
Кошманівка, с. Машівського р-ну Харківської обл. 284
Краматорськ, смт на Донеччині 192
Краматорський р-н на Донеччині 102, 150, 173, 174, 318
Красенівка, с. Чернобаївського р-ну Шевченківського окр. 76
Красне, с. Кобеляцького р-ну на Полтавщині 169, 173
Красне, с. Скадовського р-ну Херсонського окр. 71
Красний Луч, смт, рц Донецької обл. 292
Красний Яр, хут. Балаклійського р-ну Ізюмського окр. 1
Красногорівка, с. Великобагачанського р-ну Харківської обл. 371
Красноградський р-н на Полтавщині 169
Краснокутський р-н Харківської обл. 34, 147, 154, 340, 351, 362
Краснолуцький р-н на Луганщині 65, 128, 139
Красноокнянський р-н АМСРР 299
Краснопілка, с. Великописоцького р-ну Одеської обл. 341
Краснопілля, с. Дніпропетровського р-ну і обл. 363
Краснопільський р-н Харківської обл. 226, 362, 384
Красносілка, с. Кам'янського р-ну Київської обл. 52, 318
Кременчук, м., рц і оц 82
Кременчуцький окр. 3, 38, 45, 59, 64
Кременчуцький р-н Харківської обл. 103, 233, 323, 362
Крехав, с. Остерського р-ну Київської обл. 251
Крива Лука, с. Лиманського р-ну Артемівського окр. 42
Крива Руда, с. Семенівського р-ну Кременчуцького окр. 59
Криве Озеро, с., рц на Одещині 153
Криве, с. Андрієво-Іванівського р-ну на Одещині 148

Кривоозерський р-н Одеської обл. 139, 143, 153, 181, 191
Криворізький окр., Криворізька б. 45, 58, 60, 70, 91
Криворізький р-н Дніпропетровської обл. 103, 128, 150, 173, 276, 289, 330, 353
Криворізький р-н на Вінниччині 148, 150, 208
Кримки, с. Шполянського р-ну Черкаського окр. 66
Кривині, с. Чуднівського р-ну Вінницької обл. 300
Криштоівка, с. Драбівського р-ну Прилуцького окр. 36
Кролевецький р-н на Конотопщині 139
Крушин, с. Хмільницького р-ну Вінницького окр. 94
Крути, с. Ніжинського р-ну на Чернігівщині 126
Крутьки, с. Ірклієвського р-ну Шевченківського окр. 57
Ксаверівка, с. на Вінниччині 92, 154
Кублич, ст. на Вінниччині 208
Кудіївці, с. Стаїславчицького р-ну Могилів-Подільського окр. 44
Кузьминці, с. Барського р-ну Вінницького окр. 70
Куклівка, с. Олександрійського р-ну на Дніпропетровщині 191
Кукове, с. Новоград-Волинського р-ну 133
Кумарі, с. Богопільського р-ну Первомайського окр. 2
Кумарі, с. Любашівського р-ну Одеської обл. 231
Кунашівка, с. Ніжинського р-ну на Чернігівщині 126
Куп'янський окр., Куп'янщина 19, 40, 60, 76
Куп'янський р-н, Куп'янщина Харківської обл. 150, 248, 276, 318
Куриловецький р-н, див. Муровано-Куриловецький р-н
Курячі Лози, с. Кривоозерського р-ну на Одещині 143
Кутярино, хут. Дніпропетровського окр. 4
Ладжинський р-н на Вінниччині 83, 86, 194
Ладинці, с. Олишівського р-ну Чернігівського окр. 60
Лазірки, с. Таращанського р-ну Лубенського окр. 7
Ландау, хут., колонія Карло-Лібнехтінського р-ну на Миколаївщині 96, 145
Ласпа, с. Старокаранського р-ну Дніпропетровської обл. 256
Лашук, с. Городнянського р-ну на Чернігівщині 126
Лебедин, м., рц Сумського окр. 74
Лебедипський р-н, Лебединщина Харківської обл. 74, 126, 128, 174, 216, 270, 351, 362
Левенцівка, хут. Решетилівського р-ну Харківської обл. 231

Легедзине, с. Бабанського р-ну Київської обл. 370
Лелеківка, с. Зінов'євської м/р Одеської обл. 289
Лепіне, с. Великотокмацького р-ну Мелітопольського окр. 121
Ленінський р-н на Харківщині 150
Летичівка, с. Уманського окр. 77
Летичівський р-н Вінницької обл. 276
Лиманський р-н на Донеччині 42, 135, 139, 148, 173
Липецький р-н Харківської обл. 148, 195, 248, 357, 362
Липовецький р-н Вінницької обл. 276
Липово-Долинський р-н Харківської обл. 148, 267, 335
Липці, с. Харківського р-ну, окр. 79
Лисичанський р-н Донецької обл. 150, 318
Лисогора, с. Вінницького р-ну, обл. 365
Листвине, с. Корсунського р-ну Шевченківського окр. 41
Лисянський р-н Київської обл. 248
Литвишівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Лихівський р-н Дніпропетровської обл. 96, 248
Лібляве, с. Гельм'язівського р-ну Шевченківського окр. 76
Лідине, хут. Улянівського р-ну на Харківщині 190
Лізівка, с. Новонсковського р-ну на Харківщині 160
Літин, смт, рц Вінницької обл. 318
Літинський р-н Вінницької обл. 83, 276, 351
Лозівський р-н Харківської обл. 169, 208, 236, 318, 362
Лозова, с., рц Харківської обл. 207
Лозоватка, с. Зінов'євського р-ну на Одещині 191
Лозовеньки, с. Ізюмського р-ну, окр. 1
Лозовепківський р-н Ізюмського окр. 1, 37, 39
Лозовики, с. Попільнянського р-ну Білоцерківського окр. 75
Локнисте, с. Березнянського р-ну Чернігівського окр. 60
Лосятин, с. Білоцерківського р-ну Київської обл. 213
Лохвицький р-н Харківської обл. 91, 126, 128, 299, 362
Лощине, с. Володимирського р-ну Миколаївського окр. 72
Лубенський окр., Лубенщина 7, 25, 76, 91, 93, 113, 147
Лубенський р-н Харківської обл. 150, 384, 396, 398
Лубенці, с. Кам'янського р-ну на Київщині 135
Лубни, м., рц Харківської обл. 396
Луганськ, м. на Донеччині 139, прим. 11 (1930)
Луганське, с. Петрівського р-ну Артемівського окр. 60, 70
Луганський окр., Луганщина 20, 48, 60, 163

Луганський р-н, Луганщина на Донеччині 126, 128, 147, 148, 276, 375
Лугинський р-н на Волині 145
Лукашівка, с. Тростинецького р-ну на Вінниччині 147
Лукищина, хут. Полтавського р-ну Харківської обл. 292
Любар, р-н Вінницької обл. 83, 360, 369
Любашівка, с., рц Одеської обл. 276
Любашівський р-н Одеської обл. 148, 231, 276
Люксембурзький р-н на Маріупольщині 47, 139, 145, 150
Люксембурзький р-н Одеської обл. 203
Лютенські Будища, Лютбудища, с. Зінківського р-ну Полтавського окр. 92
Лютенська, с. Гадяцького р-ну Харківської обл. 323
Ляхівський р-н Вінницької обл. 276, 287, 351
Магдалинівський р-н на Дніпропетровщині 135
Мазениці, с. Великополовецького р-ну Білоцерківського окр. 75
Майдан-Борківський р-н на Вінниччині 175
Майданівка, с. Бороднянського р-ну Київської обл. 182, 320
Макарієвський р-н на Київщині 118, 128
Макарів Яр, с. Луганського р-ну на Донеччині 171
Макіївка, м. Донецької обл. 354
Мала Березівка, с. Таращанського р-ну Білоцерківського окр. 60
Мала-Кужеліва, с. Мицьковецького р-ну Кам'янецького окр. 15
Мала Рогозянка, с. Золочівського р-ну на Харківщині 196
Мала Татарівна, с. Бердичівського р-ну на Вінниччині
Малниівка, с. Чугуївського р-ну Харківської обл. 283
Малі Копані, с. Голопристанського р-ну на Херсонщині 148
Малополовецьке, с. Великополовецького р-ну Білоцерківського окр. 75
Мангуський р-н на Маріупольщині 47, 83, 145
Марганець, смт Нікопольського р-ну Криворізького окр. 58
Марієнталь, с. Спартаківського р-ну Одеської обл. 103
Маріуполь, м., оц на Донеччині 83
Маріупольський р-н, Маріупольщина Донецької обл. 158, 384
Мартинівка, с. Новоархангельського р-ну Одеської обл. 318
Марут Ілка, с. Новоград-Волинського р-ну на Волині 133
Мархлевський р-н на Волині 145, 150
Марчихина Буда, с. Ямпільського р-ну Глухівського окр. 76
Мар'янівка, с. Жовтневого р-ну на Одещині 176
Мар'янівка Перша, с. Гребінківського р-ну Білоцерківського окр. 75

Махнівський р-н Вінницької обл. 299
Мачухи, с. Брацлавського р-ну на Вінниччині 193
Мачухи, с. Полтавського р-ну Харківської обл. 11, 205, 335
Медведівський, р-н на Шевченківщині 135
Меджибізький р-н на Вінниччині 191, 208, 276
Межиріч, с. Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл. 374
Межиріччя, с. Лебединського р-ну Харківської обл. 279.
Межівський р-н Дніпропетровської обл. 4, 248, 323
Мелихівка, с. Олексіївського р-ну Харківської обл. 270
Мелітополь, м., рц, оц 80
Мелітопольський окр., Мелітопольщина 60, 62, 113, 121, прим. 34 (1929)
Мелітопольський р-н 105, 174, 276
Мельники, с. Чигиринського р-ну на Шевченківщині 135
Менський р-н на Київщині 149
Меркуловичі, с. на Чернігівщині 205
Мехедівка, хут. Лохвицького р-ну Харківської обл. 299
Мечбилове, с. Петрівського р-ну Ізюмського окр. 1
Мигалки, с. Бородянського р-ну Київської обл. 320, 393
Миколаїв, м. Одеської обл. 347
Миколаївка, с. Новоград-Волинського р-ну на Волині 133
Миколаївський окр., Миколаївщина 8, 61, 87, 92, 96, 97, прим. 34 (1929)
Миколаївський р-н на Одещині 169, 173
Минківка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Миньковецький р-н Кам'янецького окр. 15
Миргородський р-н Харківської обл. 96, 103, 143, 295, 362
Миропільський р-н Харківської обл. 175, 248, 362
Мироцьке, с. Бородянського р-ну Київської обл. 320
Митки, с. Барського р-ну Вінницького окр. 70
Митківці, с. Меджибізького р-ну на Вінниччині 191
Митниця, с. Васильківського р-ну Київської обл. 299
Михайлівка, с. Андріївського р-ну Ізюмського окр. 1
Михайлівка, с. Великополовецького р-ну Білоцерківського окр. 75
Михайлівка, с. Володарського р-ну Білоцерківського окр. 75
Михайлівка, с. Звенигородського р-ну Шевченківського окр. 52
Михайлівка, с. Лебединського р-ну Харківської обл. 279, 351
Михайлівка, с. Лозовеньківського р-ну Ізюмського окр. 1
Михайлівський р-н Дніпропетровської обл. 149, 169, 191, 208

Михалпіль, м-ко, рц Вінницької обл. 299
Михалпільський р-н Вінницької обл. 299
Мишарівка, с. Теплицького р-ну Вінницької обл. 208, 209
Мовчанівка, с. Рокитнянського р-ну Білоцерківського окр. 75
Могилів-Подільський окр., Могилівщина 76, 91
Мокро-Галигірський р-н Шевченківського окр. 52
Молочанський р-н на Мелітопольщині 145
Монастирище, с., рц Уманського окр. 77
Монастирищенський р-н Вінницької обл. 248, 276, 299
Мордвинівка, с. Мелітопольського р-ну Дніпропетровської обл. 276
Москва, м. 1, 16, 71, 92, 374, прим. 5 (1931)
Московський Бобрин, с. Лебединського р-ну Харківської обл. 216
Мопіївський р-н Шевченківського окр. 52, 96
Мринський р-н Чернігівського окр.— 96
Мурафський р-н Могилів-Подільського окр. 18, 98
Муровано-Куриловецький р-н Вінницького окр.— 70
Мусієнкове, с. Котовського р-ну Дніпропетровського окр. 60
М'ястків, р-н Тульчинського окр. 83
Народницький р-н Київської обл. 402
Наталівка, с. Пирятинського р-ну на Полтавщині 174
Недригайлівський р-н Харківської обл. 149, 197, 238
Нейбург, с. Спартаківського р-ну Одеського окр. 103
Немильня, с. Новоград-Волинського р-ну на Поділлі 133
Немирів, смт, рц Вінницької обл. 299
Немирівський р-н Вінницької обл. 248
Нехворощанський р-н Харківської обл. 173, 268
Нижнє-Солона, с. Боровського р-ну Ізюмського окр. 1
Нижньосвердловський р-н Куп'янського окр. 76
Нижньосірогозький р-н Одеської обл. 169, 191, 210
Нижня Богданівка, с. Верхньотеплівського р-ну на Луганщині 146
Нижня Спратка, с. Лебединського р-ну Харківської обл. 226, 279
Нижин, м., рц на Чернігівщині 199
Ніжинський р-н Київської обл. 91, 93, 103, 126, 150, 199, 299
Нікопольський р-н на Дніпропетровщині 128, 131, 191
Нова Благовіщенка, с. Горностаївського р-ну на Херсонщині 139
Нова Буда, с. Бородянського р-ну Київської обл. 301
Нова Дмитрівка, с. Сахновчанського р-ну на Полтавщині 174

Нова Збур'ївка, с. Голопристанського р-ну на Херсонщині 149
Новгород Сіверський р-н на Київщині 191
Ново-Ягтя, хут. Лохвицького р-ну Харківської обл. 299
Новий Буг, с., рц Миколаївського окр. 60
Новий Завод, с. Мархлевського р-ну на Волині 145
Новий Іржавець, с. Орашківського р-ну Лубенського окр. 92
Новоїдар, с., рц на Луганщині 148
Новоїдарський р-н на Луганщині 139, 148, 175
Новоандріївка, с. Павлівського р-ну на Донецчині 149
Новоархангельський р-н Одеської обл. 181, 236, 318
Новобасанський р-н на Чернігівщині 128
Новобузький р-н Миколаївського окр.— 60
Новобутовка, рудничне с-ще Макіївської м/р Донецької обл. 354
Нововасилівка, с. Мелітопольського р-ну, окр. 174
Нововасилівський р-н Дніпропетровської обл. 191, 263, 276
Новодолазський р-н на Харківщині 139, 148, 150
Новоодимівка, с. Сахновчанського р-ну Полтавського окр. 11
Новогеоргіївський р-н Харківської обл. 362
Новоград-Волинський р-н Київської обл. 299, 355
Новоградківський р-н на Одещині 131
Новозлатопільський р-н на Дніпропетровщині 145
Новоіванівка, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Новоіванівка, с. Криворізького р-ну, окр. 92
Новокіївка, с. Луганського р-ну на Донецчині прим. 39 (1931)
Новомиколаївка, с. Луганського р-ну (на Донецчині) 148
Новомиколаївка, с., рц на Дніпропетровщині 105
Новомиколаївський р-н на Дніпропетровщині 16, 150
Новомиргород, с., рц на Зінов'євщині 181
Новомиргородський р-н на Зінов'євщині 153, 181, 210, 248
Новомихайлівка, с. Красноградського р-ну Полтавського окр. 11
Новомосковський р-н на Дніпропетровщині 4, 120, 191
Новоодеський р-н Миколаївського окр. 96
Новоолександрівка, с. Біловодського р-ну Харківської обл. 237
Новоолексіївка, с. Бердянського р-ну Дніпропетровської обл. 317

Новопідгородня, с. Межівського р-ну Дніпропетровського окр. 4
Новопраський р-н Дніпропетровської обл. 98, 150, 210, 236, 248, 318
Новонікопольський р-н на Харківщині 160
Новоанджарівський р-н Харківської обл. 11, 351
Новоселиця, с. Пошлявнянського р-ну Білоцерківського окр. 75
Новоселиця-Літинська, с. Літинського р-ну, Вінницької обл. 349, 358
Новоселівка, с. Новодолазського р-ну на Харківщині 148
Новоселівка, с. Орхівського р-ну Дніпропетровської обл. 276
Новоспасівка, с. Бердянського р-ну Дніпропетровської обл. 317
Новосталінський р-н Кам'янецького окр. 70
Новотроїцький р-н на Дніпропетровщині 191
Новоукраїнський р-н Одеської обл. 98, 103, 126, 150, 173, 174, 191, 210, 236, 276, 318
Новоушицький р-н на Проскурівщині 128, 173
Новоюр'ївка, с. Миколаївського окр. 60
Носієвський р-н Київської обл. 229
Носівці, с. Ситковецького р-ну на Вінниччині 98
Нурове, с. Савинського р-ну Ізюмського окр. 1
Обізнівка, с. Глобінського р-ну Кременчуцького окр. 59
Оболонський р-н Харківської обл. 248
Обоянський р-н Курської обл. 229
Обухівський р-н Київського окр. 31, 172
Овідіопольський р-н Одеського окр. 60
Овруцький р-н на Волині 150, 174
Огульці, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Одеса, м. 83, 99, 176, 193, 278, 347, 376
Одеська обл., Одещина 231, 234, 248, 255, 266, 269, 274, 275, 286, 296, 316, 318, 323, 324, 341, 343, 347, 353, 392, 400, 403
Одеський окр., Одещина 9, 45, 60, 70, 84, 97, 115, 176, 181, 185, 187, 188, 189, 200, прим. 42 (1931)
Одеський р-н 103, 128, 148, 170
Одринка, с. Новодолазського р-ну Харківської обл. 214
Озадівка, с. Янушпільського р-ну Вінницької обл. 368
Озаричі, с. Копотопського р-ну на Сумщині 126
Озерпа, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Олександрівка Перша, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 381
Олександрівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Олександрівка, с. Васильківського р-ну Дніпропетровського окр. 4
Олександрівка, с. Криворізького окр. 92

Олександрівка, с. Семенівського р-ну на Чернігівщині 128
Олександрівський р-н Шевченківського окр. 90
Олександрійський р-н на Зінов'євщині 59, 64, 139
Олександрія, м., рц Кременчуцького окр. 59, 64
Олександрофельд, с. Мелітопольського р-ну на Дніпропетровщині 105
Олексинець-Пільний, с. Городоцького р-ну на Проскурівщині 161
Олексіївка, с. Зінов'євського р-ну на Одещині 181
Олексіївка, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Олексіївське, с., рц Харківської обл. 229
Олексіївський р-н Харківської обл. 145, 207, 229, 244, 270, 362
Олевівка, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Олешня, с. Охтирського р-ну на Харківщині 135
Олишівка, с., рц Чернігівського окр. 60
Олишівський р-н Чернігівського окр. 60
Олізарка, с. Мархлевського р-ну на Волині 145
Онуфрїївка, с. Олександрійського р-ну Кременчуцького окр. 64
Онуфрїївський р-н Харківської обл. 335
Опішнянський р-н Харківської обл. 11, 83, 276
Оратівський р-н Вінницької обл. 150, 153, 210, 248
Орепи, с. Новоград-Волинського р-ну на Волині 133
Орининський р-н, Орининщина Вінницької обл. 15, 126, 276, 299, 351, 355
Орілька, ст. на Дніпропетровщині 130
Оріхів, с-ще, рц на Запоріжжі 56
Оріхівський р-н Дніпропетровської обл. 103, 126, 173, 191, 208, 276
Орлівці, с. Городищенського р-ну Шевченківського окр. 90
Осіч, с. Бахмацького р-ну Київської обл. 258
Освят, с. Чорнухипського р-ну на Лубенщині 148
Остапівський р-н Лубенського окр. 25
Остапківці, с. Брацлавського р-ну Вінницької обл. 223
Остер, с., рц Київської обл. 251
Остерський р-н Київської обл. 139, 172, 251, 299
Острожани, с. Жашківського р-ну Київської обл. 243
Охтирка, с., рц на Харківщині 147
Охтирський р-н Харківської обл. 135, 147, 150, 154, 174, 299
Очаківський р-н Одеської обл. 103, 111, 175, 276
Очеретове, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Павелки, с. Андрушівського р-ну на Житомирщині 139

Павленівка, с. Городоцького р-ну на Проскурівщині 175
Павлівка, с. Онуфрїївського р-ну Харківської обл. 335
Павлівський р-н Донецької обл. 149, 389
Павлоградський р-н Дніпропетровської обл. 118, 120, 128, 143, 150, 154, 169, 240, 323, 374
Павлоградські хут. Дніпропетровського окр. 4
Панушкіно, с. Куп'янського окр. 76
Парасковіївка, с. Гришинського р-ну Артемівського окр. 48
Пархомівка, с. Краснокутського р-ну Харківської обл. 340
Первомайськ, с., рц на Одещині 154
Первомайський, Первомайщина, р-н, окр. на Одещині 2, 9, 60, 103, 148, 169, 173, прим. 34 (1929)
Перестова, с. Обоянського р-ну Курської обл. 229
Перецепинський р-н Дніпропетровського окр. 4
Переяслівка, с. Ніжинського р-ну на Чернігівщині 126
Першомайський р-н Одеського окр. 103
Першотравенка, с. Зінов'євського р-ну, окр. 181
Петрикївка, с., рц Дніпропетровського окр. 60
Петрикївський р-н на Дніпропетровщині 128, 154
Петрівське, с., рц Ізюмського окр. 1
Петрівський р-н Артемівського окр. 70
Петрівський р-н Ізюмського окр. 1
Петрівський р-н Кіровоградського окр. 1
Петрівський р-н Харківської обл. 362, 377
Петрове, с., рц Кіровоградського окр. 6
Петровського Г. І. ім., Петровський р-н Київської обл. 52, 147, 150, 210, 248, 355
Петро-Голенищеве, с. Кадіївського р-ну Донецької обл. 318
Петропавлівка, с. Горностаївського р-ну на Херсонщині 139
Печеніги, с., рц Харківської обл. 291
Печенізький р-н Харківської обл. 295, 305
Пилипівка, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Пирятин, м., рц Харківської обл. 211, 280
Пирятинський р-н Харківської обл. 148, 150, 174, 280
Північний Кавказ 22, 374
Підвисоке, с. Бабанського р-ну Київської обл. 370
Підгородне, с. Дніпропетровського р-ну, обл. 260
Пільний Олексинець, див. Олексинець-Пільний
Піски, с. Баштанського р-ну Одеської обл. 323
Піщаний Брід, с. Новоукраїнського р-ну Зінов'євського окр. 98

Піщанський р-н Вінницької обл. 276
Плавлі, хут. Остапівського р-ну Лубенського окр. 25
Плесна, с. Шенетівського р-ну на Бердичівщині 128
Плетеній Ташлик, с. Маловисківського р-ну Зінов'євського окр. 98
Плисківський р-н Вінницької обл. 210, 248
Плоске, с. Кривоозерського р-ну на Одещині 143
Погребинцевський р-н Вінницької обл. 145, 153, 248
Поділья 126
Покровка, с. Лозівського р-ну Харківської обл. 326
Покровське, с. Артемівського р-ну Донецької обл. 284
Покровське, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Покровський р-н Дніпропетровської обл. 83, 222
Пологи, с. Гребінківського р-ну Білоцерківського окр. 75, 83
Полонисте, с. Бабанського р-ну Вінницької обл. 198
Полонський р-н, Полонщина на Вінниччині 153
Полтава, м. 205, 292
Полтавський окр., Полтавщина 60, 63, 68, 92, 173
Полтавський р-н Харківської обл. 205, 292, 335
Польща 1
Попорницький р-н на Чернігівщині 128
Попорниця, с., рц на Чернігівщині 128
Попаслянський р-н на Артемівщині 174
Попівка, с. Новгород-Сіверського р-ну Глухівського окр. 76
Попільня, ст., м-ко Київської обл. 372
Попільнянський р-н Київської обл. 75, 128, 236, 299, 318, 372
Поповський, хут. Лозовеньківського р-ну Ізюмського окр. 1
Потоцький р-н Кременчуцького окр. 59
Почуйки, с. Попільнянського р-ну Білоцерківського окр. 75
Преображенка, с. Оріхівського р-ну на Запоріжжі 126, 173
Привільня, с. Баштанського р-ну Одеської обл. 296
Прилуки, м., рц Харківської обл. 210
Прилуцький окр., Прилуцьчина 36, 91, 93
Прилуцький р-н на Чернігівщині 128, 335
Пролетарка, с. Цюрупинського р-ну на Херсонщині 148
Проспе, с. Новодолазького р-ну на Харківщині 148
Пруси, с. Рокитнянського р-ну Білоцерківського окр. 75
Проскурівський окр., Проскурівщина 92, 161
Проскурівський р-н Вінницької обл. 299, 384

Протопопівка, с. Петрівського р-ну Харківської обл. 377
Пузіково, с. Глобінського р-ну Кременчуцького окр. 59
Пукляки, с. Оршинського р-ну Вінницької обл. 276
Пулицький р-н на Волині 118, 145
Путявльський р-н на Конотопщині 145
Пчельная, с., див. Беркільна
П'ятихатський р-н на Кіровограджі 58, 128
Радоминський р-н Київської обл. 139, 355
Ратуш, с. Ямпільського р-ну Вінницької обл. 302, 304, 310
Ребедаївка, с. Кам'яського р-ну Шевченківського окр. 52
Решетилівський р-н Харківської обл. 174, 215, 362
Ржавка, ст. Курської обл. 229
Ржищівський р-н Київської обл. 126, 147, 167, 175, 299
Рижове, с. Барвенківського р-ну Ізюмського окр. 1
Риківський р-н Донецької обл. 131, 139, 150, 318
Рідкодуб, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Ріжки, с. Таращанського р-ну на Білоцерківщині 201
Різуновкове, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Ріпки, м-ко, рц Чернігівського окр. 50, 210
Ріпкинський р-н на Чернігівщині 150
Роботище, с. Новоград-Волинського р-ну на Волині 133
Ровеньки, с., рц на Луганщині 147
Ровеньківський р-н на Луганщині 135, 147, 150, 175
Рогинці, с. Велкобубнівського р-ну на Лубенщині 162
Рогізна, с. Староушицького р-ну Вінницької обл. 355
Роздільнянський р-н на Одещині 139, 148, 150, 200
Рокитне, м-ко Київської обл. 374
Рокитне-Донівка, с. Градизького р-ну Харківської обл. 233
Рокитнянський р-н Київської обл. 75, 135, 248, 374
Романів, смт Державинського р-ну на Вінниччині 153
Романівка, с. Попільнянського р-ну Білоцерківського окр. 75
Роменський р-н Чернігівської обл. 91, 147, 384
Роменський окр. 93
Ромодан, с., ст. Миргородського р-ну на Харківщині 206
Рославичі, с. Васильківського р-ну Київської обл. 299
Ротмистрівський р-н Шевченківського окр. 103
РСФРР, Росія, Русь 1, 53, 403

Рубанівка, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Рубанівка, с. Великоленетиського р-ну Мелітопольського окр. 80
Рубежанський р-н на Луганщині 139
Рубнове, с. Шандритоловського р-ну Ізюмського окр. 1
Рубченки, с. Володарського р-ну Білоцерківського окр. 75
Рудня, с. Київського р-ну, окр. 92
Рудокони, с. Новоград-Волинського р-ну на Поділлі 133
Ружинський р-н Київської обл. 355
Руський Орчик, с. Зачепилівського р-ну Полтавського окр. 60
Савинський р-н Ізюмського окр. 1
Савранський р-н на Одещині 128, 153
Саливони, с. Білоцерківського р-ну Київської обл. 213
Салтикове, с. Копотонського р-ну, окр. 143
Савтарка, с. Коростенського р-ну на Волині 128
Саратов, м. 206
Сартавський р-н на Донеччині 145, 158
Сахновчанський р-н Харківської обл. 11, 174, 191, 210, 362
Сватівський р-н Донецької обл. 160, 276, 384
Сватки, с. Липово-Долинського р-ну Харківської обл. 335
Свердликове, с. Бабанського р-ну Вінницької обл. 235
Свинарка, с. Бабанського р-ну Київської обл. 399
Свистунове, с. Дніпропетровської обл. 391
Свободне, с-ще Високопільського р-ну на Херсонщині 179
Святе, с. Донецької обл. 335
Святотроїцьке, с. Троїцького р-ну Одеської обл. 323
Селидівка, с., рд на Донеччині 143
Селидівський р-н на Донеччині 126, 143 148, 173
Селище, с. Літинського р-ну Вінницької обл. 318
Семенівка, с. Зачепилівського р-ну на Харківщині 128
Семенівка, с., рд Кременчуцького окр. 59
Семенівський р-н Харківської обл. 59, 140, 248, 362
Сенчанський р-н Лубенського окр. 76
Сербка, с. Комінтернівського р-ну на Одещині 131
Сергіївка, с. Краматорського р-ну на Артемівщині 174
Сергіївка, с. Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл. 240
Серединка, с. Олишівського р-ну Чернігівського окр. 60
Сидоренкове, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Сидори, с. Великополовецького р-ну Білоцерківського окр. 75

Спичельниківський р-п Дніпропетровської обл. 4, 169, 173, 174, 318, 353
Сирове, с. Великоградівського р-ну на Одещині 148
Сиротине, с. Куп'янського окр. 76
Ситківці, с., рд Вінницького окр. 98
Ситковецький р-н Вінницького окр. 83, 98
Скадовський р-н Херсонського окр. 71
Сквирський р-н Київської обл. 75, 83, 96, 172, 174, 248, 299, 339
Скибиці, с. Ладизинського р-ну на Тульчинщині 86, 145
Скоробатязи, с. Чорнухинського р-ну на Лубенщині 149
Скребині, с. Білоцерківського р-ну Київської обл. 213
Славутський р-н Вінницької обл. 174, 299, 355
Слобода Матейківська, с. Барського р-ну Вінницької обл. 303
Слободзейський р-п АМСРР 299
Словчанський р-н на Волині 103, 128
Слов'янський р-н Донецької обл. 102, 148, 150, 174, 384
Сміле, с. Недригайлівського р-ну на Харківщині 197
Смілянський р-н Київської обл. 103, 355
Сморщини, с. Шенетівського р-ну Бердичівського окр. 60
Спігурівський р-п Одеської обл. 13, 103, 148, 150, 153, 316
Спільків, с. Валківського р-ну Харківської обл. 332
Сповський р-н Чернігівської обл. 384
Соболівка, с., рд Тульчинського окр. 92
Сокиринці, с. Бердичівського окр. 92
Сокиряни, с. Теплицького р-ну на Вінниччині 194
Соколівка, с. Гребінківського р-ну Білоцерківського окр. 75
Солобківецький р-н Вінницької обл. 150, 172, 299, 355
Соловечкі о-ви, Соловки 56, 75, 83, 91, 251, 299
Солошці, с. Цюрупинського р-ну на Херсонщині 148
Солонянський р-п Дніпропетровської обл. 173, 174, 316
Соніне, с. Олександрійського р-ну Кременчуцького окр. 14
Сорокинський р-п на Луганщині 103, 145
Соснівка, с. Копотонського р-ну, окр. 143
Соснівка, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Сосонка, с. Вінницького р-ну, обл. 365
Сотниківка, с. Яготинського р-ну на Лубенщині 153
Софіївка, с. Бердянського р-ну Дніпропетровської обл. 317
Софіївка, с. Горностаївського р-ну на Херсонщині 139
Софіївка, хут. Карлівського р-ну Полтавського окр. 68

Софіївський р-н Криворізького окр. 58
Спартаківський р-н на Одещині 70, 103, 145, 150
Спаське, с. Повомосковського р-ну Дніпропетровського окр. 4
СРСР, Радянський Союз, Союз 1, 22, 29, 209, 212, 335, 388, 403
Івнично-Західна обл. 22
Центрально-Чорноземна обл. 22, 403
Ставицанський р-н Київської обл. 75, 173, 248
Ставищи, с. Меджибізького р-ну Проскурівського окр. 92
Ставрово, с. Червоноокнянського р-ну АМСРР 103
Сталіндорфський р-н на Дніпропетровщині 145, 169, 175
Сталіно, м. на Донеччині 122
Сталінський окр.— 48
Сталінський р-н Донецької обл. 276
Станілівка, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Станіславчицький р-н Могилів-Подільського окр. 44
Стара Гута, с. Затонського р-ну Вінницької обл. 294
Стара Острівка, с. Савранського р-ну на Одещині 128
Стара Рябна, с. Охтирського р-ну на Харківщині 154
Стара Спільва, м., рд Проскурівського окр. 73
Стара Упщя, м-ко Вінницької обл. 355
Старий Керменчик, с., рд Донецької обл. 354
Старобільський р-н Донецької обл. 104, 139, 160, 379
Старовірівка Перша, с. на Харківщині 109
Стародубівка, с. Старомикольського р-ну Донецької обл. 47, 293
Старокарапський р-н Дніпропетровської обл. 47, 248, 256
Старокерменчицький р-п Маріупольського окр. 83
Старокостянтинівський р-н Вінницької обл. 191, 355
Старомикільська, с., рд Донецької обл. 293
Старомикільський р-п Донецької обл. 293
Старосалтівський р-п Харківської обл. 139, 148, 248, 362
Старосемнівка, с. Барвешківського р-ну Ізюмського окр. 1
Старосіянівський р-п Проскурівського окр. 73
Старостинці, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Статівка, хут. Новосковського р-ну на Харківщині 160
Стеблівський р-н Шевченківського окр. 52
Степанівка, с. Нововаспільського р-ну Дніпропетровської обл. 174, 263
Степанівка, с. Теплицького р-ну Вінницької обл. 194

Стобпно-Долина, с. Новосанджарівського р-ну Полтавського окр. 11
Стратіївка, с. Ольгонільського р-ну Тульчинського окр. 85
Стрижавка, с. Вінницького р-ну 150
Студенівка, с. Староушицького р-ну Вінницької обл. 355
Суми, м. Харківської обл. 150, 351
Сумський р-н, Сумщина на Харківщині 32, 60, 150, 190, 197
Суша Лохвицька, с. Чорнухинського р-ну на Лубенщині 148
Сухоносівка, с. Чорнухинського р-ну на Лубенщині 148
Сушківка, с. Бабанського р-ну Уманського окр. 24
Суцани, с. Кагарлицького р-ну Київської обл. 350

Тад. СРР, Таджикиська СРР 53
Тальне, смт Київської обл. 355
Тальнівський р-н Київської обл. 173, 175, 218, 248, 355
Тальянки, с. Бабанського р-ну Київської обл. 370
Тарадинцівський р-н Лубенського окр. 7
Таранівка, с. Копотонського р-ну на Сумщині 126
Тарасівка, с. Звенигородського р-ну на Уманщині 166
Тарасівка, с. Первомайського р-ну Одеського окр. 9
Таращанський р-н Білоцерківського окр. 75, 83, 174, 201
Тахтаулове, с. Полтавського р-ну на Харківщині 205
Теофіполь, м-ко, рд Вінницької обл. 299
Теплик, с., рд Вінницької обл. 194, 209, 299
Теплицький р-н Вінницької обл. 194, 209
Терни, с. Вільчанського р-ну Куп'янського окр. 40
Терпівський р-н на Запоріжжі 145
Тетіївський р-н Київської обл. 163, 204, 248, 355
Тиврівський р-п Вінницької обл. 366
Тираспільський р-п АМСРР 299
Типки, с. Лубенського р-ну на Полтавщині 143
Тишківка, с. Гайсинського р-ну на Уманщині 178
Токарівка, с. Сквирського р-ну Київської обл. 339
Томаківський р-п на Запоріжжі 169, 173
Томашпіль, Томашівка, с., рд Вінницької обл. 264, 271, 278, 299
Томашпільський р-н Вінницької обл. 191, 208, 264, 271, 278, 351
Траули, с. Шенетівського р-ну на Кам'янецьчині 147
Триліси, с. Фастівського р-ну Білоцерківського окр. 75
Трифонівка, с. Великоолександрівського р-ну Одеської обл. 234, 242

Троїцький р-н Куп'янського окр. 76
Троїцький р-н Одеської обл. 202, 276, 323
Тростинська Новоселиця, с. Гребінківського р-ну Білоцерківського окр. 75
Тростянецький р-п Вінницької обл. 106, 147, 276, 351
Тростянецький р-н Харківської обл. 254, 362
Троцьке, с. Рокитнянського р-ну на Білоцерківщині 135
Троянівський р-п на Волині 139, 150, 210
Троянка, с. Новопраського р-ну Зінов'євського окр. 98
Трусова, хут. Валківського р-ну Харківської обл. 273
Тульчинці, с. Ржищівського р-ну Лубенського окр. 98
Тульчинський окр., Тульчинщина 3, 81, 92, прим. 34 (1929)
Тульчинський р-н Вінницької обл. 183, 355
Турівка, с. Яготинського р-ну Харківської обл. 362
Турк. СРР. Туркменська СРР 53
Туrowsький р-п Прилуцького окр. 93
Туруханський край 22
Тютюванця, с. Корюківського р-ну Котопського окр. 60

Узипський р-н Білоцерківського окр. 75
УзСРР. Узбецька СРР 53
Українське, с. Вовчанського р-ну на Харківщині 147
Улянівський р-п на Харківщині 190
Уманський окр., Уманщина 24, 76, 166, 198, 209, 217, 218, 235, прим. 40 (1931)
Уманський р-п Вінницької обл. 248
Унтилівка, с. Цебриківського р-ну на Одещині 176
Успенівка, с. Бердявського р-ну Дніпропетровської обл. 317
Успілка, с. Котопського окр. 60
УСРР. Україна 1, 3, 16, 17, 19, 22, 27, 29, 30, 41, 45, 52, 53, 60, 75, 87, 90, 94, 97, 103, 115, 125, 126, 128, 129, 135, 139, 141, 145, 150, 152, 155, 156, 173, 175, 188, 190, 197, 198, 205, 210, 220, 229, 236, 247, 248, 278, 299, 301, 307, 318, 322, 323, 324, 327, 335, 336, 339, 343, 374, 376, 379, 387, 388, 392, 400, 401, 403
Лівобережжя 97, 120, 129, 139, 145, 150, 173, 278
Лістостеп 97
Полісся 97, 120, 129, 139, 145, 150, 173
Правобережжя 44, 89, 97, 116, 120, 129, 139, 150, 173
Степ 29, 97, 120, 129, 139, 145, 150
Устимівка, с. Гребінківського р-ну Білоцерківського окр. 75
Устимівка, с., рц Одеської обл. 266, 269, 274, 275
Устимівка, с. Семеївського р-ну Кременчуцького окр. 59
Устимівський р-п на Одещині 173, 189

Фастів, м. Білоцерківського окр. 75
Фастівець, с. Фастівського р-ну Київської обл. 227
Фастівський р-п Київської обл. 75, 83, 150, 153, 174, 227
Федорівка, хут. Луганського р-ну 147
Філіопіль, с. Хмільницького р-ну Вінницького окр. 98
Франківка, с. Чернобаївського р-ну Шевченківського окр. 76
Франція 178
Фрейденталь, с. Спартаківського р-ну Одеського окр. 103
Фрунзівський р-п Одеської обл. 175, 276, 286

Хабне, м-ко, рц Київського окр. 95
Харків, м. 1, 28, 57, 64, 67, 71, 73, 77, 79, 88, 99, 111, 148, 157, 168, 190, 195, 199, 201, 206, 207, 213, 219, 249, 262, 270, 278, 282, 286, 315, 319, 376, 378, 382, прим. 20 (1929), 11 (1931), 59 (1932)
Харківська обл., Харківщина 207, 214, 215, 226, 229, 231, 232, 233, 237, 239, 244, 245, 248, 253, 254, 255, 257, 259, 267, 268, 270, 276, 279, 280, 281, 283, 285, 291, 292, 295, 299, 307, 318, 319, 322, 323, 324, 326, 335, 340, 343, 348, 353, 357, 371, 373, 374, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 390, 394, 403
Харківський окр., Харківщина 19, 30, 34, 35, 79, 92
Харківський р-п, Харківщина 109, 127, 155, 162, 180, 184, 186, 190, 191, 195, 206
Хатне, с. Великобурлуцького р-ну Куп'янського окр. 60
Херсон, м., рц на Одещині 159, 347
Херсонський окр., Херсонщина 45, 71, 97
Херсонський р-п Одеської обл. 179, 236
Хмелівський р-п на Зінов'євщині 139, 181
Хмільне, с. Канівського р-ну Шевченківського окр. 76
Хмільницький р-п Вінницької обл. 98, 210, 299
Хмільова, с. Вінницького р-ну і обл. 365
Ходорків, с. Попільнянського р-ну Київської обл. 236, 318
Холодівка, с. Тульчинського р-ну на Вінниччині 194
Хорлівський р-п Одеської обл. 353
Хорольський р-п Харківської обл. 174, 299
Хороше Озеро, с. Ніжинського р-ну Київської обл. 299
Хороше, с. Петропавлівського р-ну Дніпропетровського окр. 4
Хортицький р-п Запорізького окр. 16, 83
Хортиця, м., рц Запорізького окр. 16
Храпачі, с. Білоцерківського р-ну Київської обл. 213
Хрепчатик, с. Черкаського р-ну Шевченківського окр. 96

Христинівський р-п Вінницької обл. 248, 299, 384
Хутірське № 2, с. Павлоградського р-ну на Дніпропетровщині 150, 154
Царекостянтинівський р-п Дніпропетровської обл. 135, 295
Царичанський р-п на Дніпропетровщині 4, 139, 143, 148, 153, 175
Цебриківський р-п на Одещині 176
Цюруниськ, м-ко, рц Одеської обл. 220
Цюруниський р-п на Херсонщині 139, 148
Чапливка, с. Верхньодніпровського р-ну на Дніпропетровщині 128
Чеполь, с. Савицького р-ну Ізюмського окр. 1
Червона Долина, хут. Теплицького р-ну на Вінниччині 194
Червоний Маяк, с. Черноноповстанського р-ну Одеського окр. 60
Червоний Пахар, с. Петрівського р-ну Артемівського окр. 70
Червоний Прапор, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Червоний Яр, с. Орхівського р-ну на Запоріжжі 126
Червоноградський р-п на Харківщині 83, 148
Червоноокнянський р-п АМСРР 299
Червоноповстанський р-п Одеського окр. 60
Чердакли, с. Старомикільського р-ну Донецької обл. 293
Черемонне, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 145
Черемушпа, с. Валківського р-ну Харківської обл. 239, 272, 332
Черкаське, с. на Донецьчині 252
Черкаський р-п Шевченківського окр. 103, 118, 126
Черкаські Ташки, с. Липецького р-ну Харківської обл. 195
Чермалик, с. Сартацького р-ну на Маріупольщині 158
Чернечина, с. Балясненського р-ну Полтавського окр. 11
Чернігів, м. 205
Чернігівська обл., Чернігівщина 343, 384, 386, 401
Чернігівський окр., Чернігівщина 60, 93
Чернігівський р-п 384
Черняківка, с. Чутівського р-ну на Харківщині 205
Чернятка, с. Джулинського р-ну Тульчинського окр. 81
Чигирин, м., рц Шевченківського окр. 134
Чистяківський р-п на Донецьчині 88
Чорнобаївський р-п Шевченківського окр. 57, 76
Чорнобильський р-п на Київщині 150
Чорнокозинці, с. Орининського р-ну Вінницької обл. 276
Чорнухинський р-п Харківської обл. 148, 153, 248, 299

Чубарівський р-п Дніпропетровської обл. 16, 97, 153, 191, 276, 334
Чугуїв, м., рц на Харківщині 1
Чугуївський р-п Харківської обл. 145, 281, 283, 285
Чуднів, с. Держинського р-ну на Вінниччині 153
Чуднівський р-п Вінницької обл. 191, 208, 300
Чулаківка, с. Голопристанського р-ну на Херсонщині 148
Чутівський р-п Харківської обл. 362, 373
Чутове, с., рц на Харківщині 205

Шайлакове, с. Гальнівського р-ну Київської обл. 355
Шаманівка, с. Одеського окр. 60
Шамраська, с. Сквирського р-ну Київської обл. 339
Шандриголовський р-п Ізюмського окр. 1
Шановалівка, с. Борзнянського р-ну Котопського окр. 98
Шатилівка, с. Цебриківського р-ну на Одещині 176
Шевченківський окр., Шевченківщина Київської обл. 41, 52, 57, 67, 69, 76, 90, 91, 134, 165, 236
Шелепухи, с. Мошнівського р-ну Шевченківського окр. 96
Шелестове, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Шепетівський р-п, Шепетівщина Вінницької обл. 60, 74, 103, 128, 147, 299
Шибене, с. Бородянського р-ну Київської обл. 338
Шимкове, с. Троїцького р-ну Одеської обл. 202
Ширмівка, с. Погребищенського р-ну на Вінниччині 92, 145, 153
Широковський р-п Криворізького окр. 58
Шинацький р-п на Полтавщині 83
Шкарлати, хут. Богодухівського р-ну Харківського окр. 30
Шляхове, с. Коломацького р-ну Харківської обл. 332
Шосткинський р-п Котопського окр. 83, 179
Шпола, м-ко, рц Шевченківського окр. 52
Шполянський р-п Київської обл. 52, 150, 172
Шульгівка, с. Старобільського р-ну на Донецьчині 104
Шумлів, с. Бершадського р-ну Уманського окр. 81
Щербини, с. Староспівського р-ну Проскурівського окр. 73
Юр'ївка, с. Орхівського р-ну Дніпропетровської обл. 276
Юр'ївський р-п на Дніпропетровщині 130
Юров, с. Олевського р-ну Волинського окр. 92

Яблучне, с. Охтирського р-ну на Харківщині 150, 154
 Яблунівка, с. Любарського р-ну Вінницької обл. 369
 Яготин м-ко, рд на Лубенщині 153
 Яготинський р-н Київської обл. 153, 299, 362
 Якимівка, с., рд на Запоріжжі 154
 Якимівський р-н Дніпропетровської обл. 103, 150, 154, 276
 Яковенкове, с. Балаклійського р-ну Харківської обл. 1, 377
 Якушинець, с. Вінницького р-ну, обл. 365
 Ямпіль, Ямпіль-Подільський, с., рд Вінницької обл. 299

Ямпільський р-н Вінницької обл. 70, 172, 302, 304, 310
 Янівка, ст. на Одещині 200
 Янушпільський р-н Вінницької обл. 83, 125, 368
 Ярунський р-н Київської обл. 355
 Ясинівка, с. Таращанського р-ну Білоцерківського окр. 26
 Ясинівий, хут. Близноківського р-ну Дніпропетровського окр. 63
 Яструбщина, с. Глухівського р-ну Київської обл. 221
 Ятрань, р. 198
 Яшківце, ... Ворошиловського р-ну Дніпропетровської обл. 262

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ

№ 1. З звіту Ізюмського окрвиконкому ВУЦВКу про хід хлібозаготівлі й політику «наступу на куркуля» після XV з'їзду ВКП(б). 9 січня 1929 р.	26
№ 2. Заява селян В. Коваля та С. Кумарі Первомайського округу на Одещині до ВУЦВКу з протестом проти конфіскації фуражного зерна як у перекушників. 11 січня 1929 р.	37
№ 3. Доповідна записка уряду УСРР Раднаркомом СРСР про відпуск додаткових коштів на допомогу дітям в районах, які постраждали від неврожаю 1928 р. 17 січня 1929 р.	37
№ 4. З звіту Дніпропетровського окрвиконкому ВУЦВКу про хлібозаготівлю, становище різних верств селянства та роботу місцевого апарату. 19 січня 1929 р.	39
№ 5. З звіту Лубенського окрвиконкому ВУЦВКу про примусове вилучення хлібних лишків. 27 січня 1929 р.	44
№ 6. Скарга студента педагогічного технікуму Г. М. Висоцького до Г. І. Петровського про арешт його батька в с. Петрове на Криворіжжі за несплату сільгосподатку. 29 січня 1929 р.	46
№ 7. З розпоряджень Лазірської сільради Таращанцівського р-ну на Лубенщині уновноваженому Ф. І. Войтенку про надання необмежених прав щодо стягнень з селян, ревізій та штрафів за заборгованість. Червень 1928 р.—січень 1929 р.	47
№ 8. З звіту Миколаївського окрвиконкому ВУЦВКу про примусові методи хлібозаготівлі й наступ на заможних селян. 2 лютого 1929 р.	48
№ 9. Заява членів артілі «Красный светоч» з с. Тарасівки Первомайського округу на Одещині до ВУЦВКу з протестом проти ліквідації артілі, створеної у 1918 р. 3 лютого 1929 р.	52
№ 10. З звіту Чернігівського окрвиконкому ВУЦВКу про землевпорядкування на користь бідняцько-середняцьких мас села й організацію віддалених виселків для заможних селян. 12 лютого 1929 р.	53
№ 11. З звіту Полтавського окрвиконкому ВУЦВКу про методи вилучення лишків хліба у заможних верств села. 13 лютого 1929 р.	54
№ 12. З звіту прилуцького окрвиконкому ВУЦВКу про хлібозаготівлю, політичну активність «куркульства» та роботу місцевих органів влади. 15 лютого 1929 р.	58
№ 13. З звіту Херсонського окрвиконкому до ВУЦВКу про опір на селі заходам місцевої влади. 18 лютого 1929 р.	61
№ 14. З звіту Кременчуцького окрвиконкому ВУЦВКу про хлібозаготівлю, економічне становище й політичні настрої селянства на роботу радянського апарату. 20 лютого 1929 р.	62
№ 15. З звіту Кам'янецького окрвиконкому ВУЦВКу про примусове вилучення лишків хліба й економічне обмеження заможників. 22 лютого 1929 р.	69

№ 16. З звіту Запорізького окрвиконкому ВУЦВКу про хлібозаготівлі і заходи щодо «наступу на куркуля». 8 березня 1929 р.	73
№ 17. З звіту Київського окрвиконкому ВУЦВКу про хід хлібозаготівель у 1928 р. 19 березня 1929 р.	82
№ 18. З звіту Могилів-Подільського окрвиконкому ВУЦВКу про хлібозаготівлю, землеустрій й політику щодо заможних селян. 21 березня 1929 р.	83
№ 19. Заява уповноважених від трьох скооперованих артійей Великобурульського р-ну на Харківщині до ЦВК СРСР проти їх ліквідації. 1 квітня 1929 р.	88
№ 20. З звіту Луганського окрвиконкому ВУЦВКу про хлібозаготівлю й застосування заходів щодо обмеження заможних селян. 2 квітня 1929 р.	89
№ 21. З звіту ЦВК Молдавської АСРР до ВУЦВКу про вилучення прихованих лишків хліба й притягнення селян до відповідальності. 9 квітня 1929 р.	93
№ 22. З промови Й. В. Сталіна «Про правий ухил у ВКП(б) на пленумі ЦК і ЦКК ВКП(б) про хлібні заготівлі. 22 квітня 1929 р.	94
№ 23. Акт, складений членами Воздвиженської сільради Железнянського р-ну (Довбас) про ревізію майна селянина Л. Д. Макаровського за нездачу лишків зерна. 5 червня 1929 р.	97
№ 24. Лист розкуркуленого селянина М. П. Запливаного з с. Сушківки Бабанського р-ну на Уманщині до ВУЦВКу з проханням про повернення частини конфіскованого майна. 7 червня 1929 р.	98
№ 25. Скарга про розкуркулення селянки хут. Плавлі Остапівської сільради Лубенського округу Т. В. Полтавець до ВУЦВКу. 7 червня 1929 р.	98
№ 26. Скарга до ВУЦВКу селянина с. Ясиновки Таращанського р-ну на Київщині О. П. Бойка про конфіскацію і продаж майна комісією по хлібозаготівлі. 14 червня 1929 р.	100
№ 27. Лист голови урядової комісії по допомозі потерпілим від неврожаю селянам України до Раднаркому УСРР про необхідність подальшого постачання хлібом цих районів. 22 червня 1929 р.	100
№ 28. Постанова ВУЦВК і Раднаркому УСРР про заходи щодо розкуркулення селян. 3 липня 1929 р.	101
№ 29. З протоколу засідання Президії ВУЦВК про підсумки хлібозаготівельної кампанії 1928/29 р. та план на 1929/30 р. 3 липня 1929 р.	102
№ 30. Лист середняка М. М. Потиканого з хут. Шкарлати Богодухівського р-ну на Харківщині до ВУЦВКу з проханням відмінити штраф за невиконання хлібозаготівлі через збитковість господарства. 8 липня 1929 р.	104
№ 31. Роз'яснення прийомної Г. І. Петровського селянину Б. М. Кукті про порядок експертного оподаткування с/г податком. 7 серпня 1929 р.	105
№ 32. Лист середняка-одноосібника А. А. Шеколи з с. Зеленківці на Сумщині до ВУЦВКу про надмірний штраф за недопоставку хліба державі. 11 серпня 1929 р.	105
№ 33. Постанова Раднаркому УСРР про ознаки, які визначали селянське господарство за куркульське. 13 серпня 1929 р.	106
№ 34. Лист одноосібника В. Г. Китченка з хут. Китченківка на Харківщині до Г. І. Петровського з проханням зняти штраф за невиконання завдань хлібозаготівлі. 13 серпня 1929 р.	108
№ 35. Лист селянина-одноосібника Л. Д. Кушніра з с. Велика Цапівка Золочівського р-ну на Харківщині до ВУЦВКу про вивіз продовольства, напівголодне існування сім'ї та оштрафування за недовиконання хлібоздачі. 13 серпня 1929 р.	108
№ 36. Заява одноосібника М. М. Кутового з с. Криштопівки Драбівського р-ну на Прилуччині до ВУЦВКу з проханням про відміну штрафу й експертного податку за невиконання хлібозаготівлі й використання найманої праці під час жнив. 13 серпня 1929 р.	109

№ 37. Заява селянина М. Р. Белікова з хут. Богданівки Ізюмського округу на Харківщині до ВУЦВКу про розпродаж з торгів його господарства за нездачу лишків хліба й прохання повернути майно. 14 серпня 1929 р.	110
№ 38. Прохання середняка П. Я. Петельки з хут. Воскобійники Градизького р-ну Кременчуцького округу до ВУЦВКу про скасування додаткового плану хлібозаготівлі і санкцій за його невиконання. 16 серпня 1929 р.	111
№ 39. Звернення селянина С. Г. Хилька з хут. Гаврилівського Лозовеньківського р-ну на Харківщині до ВУЦВКу з проханням не виселяти його з власної садиби через непорозуміння по хлібозаготівлі. 16 серпня 1929 р.	111
№ 40. Заява селянина А. Р. Шипілова з с. Терпи Куп'янського округу на Харківщині до ВУЦВКу проти незаконного продажу господарства й виселення з хати. 17 серпня 1929 р.	112
№ 41. Вирок надзвичайної сесії Шевченківського окружного суду про застосування штрафів жителів с. Листівне Корсунського р-ну за нездачу хлібних лишків. 14 вересня 1929 р.	113
№ 42. Доповідна записка інструктора Артемівського окрвиконкому Астанова про перевірку скарг жителів с. Криві Луки Лиманського р-ну на надмірне оподаткування та хлібозаготівлі. 25 жовтня 1929 р.	114
№ 43. З статті Й. В. Сталіна «Рік великого перелому» про розвиток сільського господарства. 3 листопада 1929 р.	116
№ 44. Вирок надзвичайної сесії Могилів-Подільського окресуду про застосування штрафів жителів с. Кудіївці Стапиславщинського р-ну за вороже ставлення до заходів радянської влади на селі. 2 грудня 1929 р.	117
№ 45. Постанова Української економічної наради на доповідь урядової комісії про допомогу селянству в районах, що постраждали від недороду. 27 грудня 1929 р.	119
№ 46. З промови Й. В. Сталіна на конференції аграрників-марксистів «До питань аграрної політики в СРСР» — про класові зрушення і поворот у політиці партії. 29 грудня 1929 р.	120
№ 47. З інформаційного зведення Маріупольської окрколгосспілки про впровадження з колгоспів селян, визнаних куркулями. 7 січня 1930 р.	127
№ 48. Вирок надзвичайної сесії Артемівського окружного суду про розкуркулення й позбавлення волі селян с. Парасковіївки Грининського р-ну за нездачу лишків хліба з урожаю 1929 р. 12 січня 1930 р.	128
№ 49. Розпорядження Наркомзему УСРР про відібрання лишків землі у заможних господарствах. 15 січня 1930 р.	129
№ 50. Заява жителя м-ка Ріпки на Чернігівщині М. В. Атропенка до ВУЦВК про безпідставність експертного податку, штрафування й розкуркулення за невиконання хлібозаготівлі. 20 січня 1930 р.	130
№ 51. З статті Й. В. Сталіна «До питання про політику ліквідації куркульства, як класу». 21 січня 1930 р.	131
№ 52. З доповідної записки Шевченківського окрвиконкому до ВУЦВКу про хід судильної колективізації по районах округу. 30 січня 1930 р.	132
№ 53. Постанова ЦВК СРСР про дострокові перевибори сільських Рад і райвиконкомів в районах судильної колективізації. 31 січня 1930 р.	137
№ 54. Постанова ЦВК і РНК СРСР про ліквідацію оренди землі і боротьбу з куркульством. 1 лютого 1930 р.	138
№ 55. З заяви хлібороба К. Я. Антопенка з с. Корсун Артемівського округу до ВУЦВКу про незаконність розкуркулення й позбавлення прав. 6 лютого 1930 р.	139
№ 56. Заява селянина Й. Й. Безпалька до ВУЦВКу проти рішення Оріхівської селищної Ради на Запоріжжі про його висилку на Соловки як спина куркуля. 14 лютого 1930 р.	140
№ 57. З інформаційного листа інспектора Наркомзему УСРР М. Сукача про	

розкуркулення й привласнення майна селян в Шевченківському окрузі. 19 лютого 1930 р.	140
№ 58. Інформаційний лист керівництва Криворізької окружної НК—РСІ до ЦК КП(б)У про колективізацію й розкуркулення селян в окрузі. 22 лютого 1930 р.	141
№ 59. Висновки інспектора Наркомзему УСРР П. П. Рябухи про хід суцільної колективізації й розкуркулювання селян у Кременчуцькому окрузі. 26 лютого 1930 р.	144
№ 60. З інформаційного бюлетеня Наркомзему УСРР про факти примусової колективізації та розкуркулення селян. Лютий 1930 р.	149
№ 61. Обіжник Наркомзему УСРР про ліквідацію хутірського землекористування при суцільній колективізації. 5 березня 1930 р.	153
№ 62. Заява до Наркомзему УСРР колишніх членів СОЗів с. Іванівки Мелітопольського округу про примусову колективізацію, втрату землі, зерна та реманенту по виході із колгоспу. 24 березня 1930 р.	154
№ 63. Заява селян з хуторів Коханого і Ясинового на Дніпропетровщині до ЦК КП(б)У про примусовий вступ до колгоспу. 25 березня 1930 р.	155
№ 64. Телеграма одноосібників с. Онуфріївки Олександрійського р-ну до ЦК КП(б)У про вихід із СОЗу і втрату посівматеріалу. 25 березня 1930 р.	156
№ 65. Телеграма жителів с. Іванівки Краснолуцького р-ну на Луганщині до Наркомзему УСРР про примусовий вступ, вихід із СОЗу та втрату землі й посівного зерна. 27 березня 1930 р.	156
№ 66. Телеграма жителів с. Кримки Черкаського округу в Наркомзем УСРР про примусовий вступ до колгоспу та адміністративні методи господарювання. 27 березня 1930 р.	157
№ 67. Телеграма жителів с. Гельм'язів Шевченківського округу до Наркомзему УСРР про неповернення землі та реманенту селянам після виходу із колгоспу. 29 березня 1930 р.	157
№ 68. Заява селян хут. Софіївки Карлівського р-ну Полтавського округу до Наркомзему УСРР про видачу посівматеріалу. 30 березня 1930 р.	158
№ 69. Заява одноосібників с. Калітанівки Шевченківського округу до урядової посівтрійки про неповернення коней й посівного матеріалу після виходу з колгоспу. 3 квітня 1930 р.	158
№ 70. Огляд інформгрупи ЦК КП(б)У — НК РСІ про покарання партійних та радянських керівників на місцях за зловживання владою під час колективізації і розкуркулення. 5 квітня 1930 р.	159
№ 71. Заява одноосібників с. Красного на Херсонщині до органів РСІ про примусову колективізацію і відведення незручних земель. 7 квітня 1930 р.	162
№ 72. Запит селян с. Лоцькине на Миколаївщині про право повернення їм посівматеріалу після виходу із колгоспу. 7 квітня 1930 р.	163
№ 73. Телеграма уповноважених селянських зборів одноосібників с. Щербини Старосинявського р-ну Проскурівського округу до Наркомзему УСРР про неправильне відведення землі для ярового засіву. 15 квітня 1930 р.	163
№ 74. Доповідна записка працівників Укрколгоспцентру про історію утворення та діяльності СОЗу «Вперед до соціалізму» та артілі «Жіноча праця» Лебедизького р-ну на Сумщині. Не раніше 19 квітня 1930 р.	164
№ 75. З зведених відомостей Білоцерківської окружної контрольної комісії до ЦК КП(б)У про заходи по прискоренню колективізації та розкуркулення селян в окрузі. 20 квітня 1930 р.	171
№ 76. З зведених відомостей інформаційної групи Наркомзему УСРР про опір селян примусовій колективізації. Не пізніше 27 квітня 1930 р.	181
№ 77. Скарга жителів с. Монастирище Уманського округу до Наркомзему	

УСРР про адміністрування місцевої влади під час весняної посівкампанії. 29 квітня 1930 р.	184
№ 78. Заява селянина Ф. Я. Сумцова з слободи Боромли на Сумщині в Наркомзем УСРР про повернення йому посівного зерна з колгоспу. 30 квітня 1930 р.	184
№ 79. З повідомлення сількора М. С. Побігайла до редакції газети «Радянське село» про примусову колективізацію та розкуркулення середняків у с. Лищи на Харківщині. 1 травня 1930 р.	185
№ 80. З повідомлення інструктора Работи до Укрколгоспцентру про хід суцільної колективізації у Великолетиському р-ні на Мелітопольщині. Не пізніше 2 травня 1930 р.	186
№ 81. З відповіді сількора С. Ю. Охоти на запит редакції газети «Радянське село» про адміністрування в ході суцільної колективізації в с. Черпятики Тульчинського округу. 5 травня 1930 р.	189
№ 82. Стенограма бесіди працівника Укрколгоспцентру Самойлова з жителями с. Галужин Кременчуцького округу, надіслана до Наркомзему УСРР. 6 травня 1930 р.	190
№ 83. Огляд інформаційної групи ЦК КП(б)У — НК РСІ про зловживання владою партійними та радянськими органами щодо примусової колективізації та розкуркулення середняків. 8 травня 1930 р.	195
№ 84. Окарга члена артілі «Шлях до освіти» Ф. Б. Беньковського з с. Богуславки Грозуловського р-ну на Одещині до Укрколгоспцентру на протиправні дії керівництва артілі при усуспільненні худоби. 8 травня 1930 р.	200
№ 85. Заява колгоспника С. Бездітного з колгоспу ім. Леніна с. Стратіївки на Вінничині про вихід з колгоспу через соціальну несправедливість. 18 травня 1930 р.	202
№ 86. Заява селян с. Скибинці Тульчинського округу на Вінничині до окрколгоспспілки про вихід із СОЗу й повернення землі. 20 травня 1930 р.	202
№ 87. Аналітична довідка інформгруп НКЗС УСРР про попередні наслідки розкуркулення в ході суцільної колективізації. 21 травня 1930 р.	203
№ 88. Акт обстеження артілі «Лопіньським шляхом» у с. Вільхівка Чистяківського р-ну Сталінського округу по заяві селян Г. І. Петровському про примусовість при організації артілі. 24—25 травня 1930 р.	204
№ 89. З виступів представників з місць на Всеукраїнській нараді колгоспників. 25 травня 1930 р.	208
№ 90. Інформаційна довідка інструктора Наркомземсправ УСРР про антиколгоспні настрої делегатів селянської конференції на Шевченківщині. 29 травня 1930 р.	211
№ 91. З повідомлень інструкторів Укрколгоспцентру про хід колективізації, організацію, облік й оплату праці в колгоспах. Травень 1930 р.	213
№ 92. Зведені відомості інформаційної групи Наркомзему УСРР, складені за повідомленнями сількорів газети «Радянське село» про негативні явища в ході суцільної колективізації. Не раніше 1 червня 1930 р.	215
№ 93. Вирок надзвичайної сесії Прилуцького окружного суду про конфіскацію майна, 10-річне ув'язнення й висилку селян с. Гнильці Туровського р-ну за опір колективізації. 23 червня 1930 р.	221
№ 94. Заява ув'язненого селянина А. А. Антохова з с. Крушина на Вінничині до Г. І. Петровського про несправедливе розкуркулення й виселення сім'ї з села. 29 червня 1930 р.	222
№ 95. Скарга селянки Б. Ф. Петренко з м. Хабве на Київщині до Г. І. Петровського про самоуправство місцевих керівників. 3 липня 1930 р.	223

№ 96. Інформаційне зведення Наркомзему УСРР про терористичні акти, саботаж і агітацію на селі проти колективізації. Не раніше 15 серпня 1930 р.	224
№ 97. З доповідної записки Наркомзему УСРР ВУЦВКу про спад темнів колективізації та незадовільну підготовку до осінньої сільгоспкампанії 21 серпня 1930 р.	226
№ 98. Інформаційний бюлетень політвідділу газети «Радянське село» про роботу в колгоспах наймитсько-бідняцьких груп. 31 серпня 1930 р.	231
№ 99. Лист до Й. В. Сталіна від залізничника Авербуха про негативні враження від загибелі немолоченого хліба на полях. 14 вересня 1930 р.	234
№ 100. Радіограма Наркомзему УСРР М. Н. Демченка 62-м райвиконкомом про відновальність за зволікання у проведенні осінньої засівкампанії 1930 р. 23 вересня 1930 р.	235
№ 101. З доповіді Колгоспцентру Молдавської АСРР про суцільну колективізацію в республіці. 5 жовтня 1930 р.	235
№ 102. Повідомлення кореспондента про загибель незбираного хліба на колгоспних полях Слов'янського та Краматорського районів у Донбасі. 5 жовтня 1930 р.	237
№ 103. Зведені відомості інформаційної групи Наркомзему УСРР, складені за повідомленнями газет, про незадовільний хід осінньої сільськогосподарської кампанії стапом на 15 жовтня 1930 р. 16 жовтня 1930 р.	237
№ 104. Кореспонденція з газети «Комуніст» про невиконання хлібозаготівлі в Старобільському р-ні на Донбасі й необхідність застосування примусових заходів щодо одноосібників. 27 жовтня 1930 р.	242
№ 105. Кореспонденція з газети «Комуніст» про невиконання хлібозаготівлі й визначення нових господарств як куркульських в Мелітопольському р-ні 27 жовтня 1930 р.	242
№ 106. Повідомлення РАТАУ про зняття з роботи комуністів у Тростянецькому р-ні за зволікання з розкуркуленням селян. 27 жовтня 1930 р.	243
№ 107. Кореспонденція з газети «Комуніст» про суд над заможниками с. Більмачівці Бахмацького р-ну за невиконання хлібозаготівель й податків. 27 жовтня 1930 р.	244
№ 108. Повідомлення газети «Комуніст» про скупчення й псування невивезеного хліба на зсипних пунктах. 27 жовтня 1930 р.	244
№ 109. Скарга середняка О. Т. Амеліна з с. Старовірівки Періпої на Харківщині до ВУЦВКу про розкуркулення за невиконання хлібозаготівлі. 15 листопада 1930 р.	245
№ 110. Роз'яснення Укрколгоспцентру про заборону прийому до колгоспів господарств, визнаних куркульськими. 17 листопада 1930 р.	245
№ 111. Повідомлення ТАРС про перевиконання хлібозаготівельних планів в Очаківському і Вінницькому р-нах після роботи в них букспрних бригад. 20 листопада 1930 р.	246
№ 112. Обіжник Наркомзему УСРР про ліквідацію заможних господарств в районах суцільної колективізації і утворення переселенських виселків для розкуркулених селян. 21 листопада 1930 р.	246
№ 113. Постанова ЦК КП(б)У про зняття з роботи та оголошення суворих доган керівникам райкомів КП(б)У за невиконання хлібозаготівель. 25 листопада 1930 р.	247
№ 114. Постанова ЦК КП(б)У про покарання партійних та радянських працівників Кам'янського р-ну на Запоріжжі за невиконання хлібозаготівель. 5 грудня 1930 р.	248
№ 115. Повідомлення Тилігуло-Березанського райвиконкому на Одещині до Наркомзему УСРР про організацію виселків для розкуркулених господарств. 5 грудня 1930 р.	
№ 116. Повідомлення кореспондента газети «Известия ЦИК СССР» про недові-	

конання плану хлібозаготівель й скупчення невивезеного хліба на Правобережжі УСРР. 13 грудня 1930 р.	249
№ 117. З листа голови правління артілі «Спільна праця» Гришинського р-пу 25-тисячника Ю. С. Чорного до ВУЦВКу про неосильний план хлібозаготівлі та загрозу голоду колгоспників. 14 грудня 1930 р.	250
№ 118. Зведення інформаційної групи Наркомзему УСРР про нищення худоби. 18 грудня 1930 р.	251
№ 119. Постанова ЦВК і Раднарккому СРСР про єдиний сільськогосподарський податок на «куркульів». 23 грудня 1930 р.	254
№ 120. Повідомлення газети «Комуніст» про недовиконання на Україні річного плану хлібозаготівель з урожаю 1929 р. 24 грудня 1930 р.	255
№ 121. Лист колгоспника І. П. Лебеда з с. Леніно Мелітопольського округу до Укрколгоспцентру про вилучення в хлібозаготівлю всіх зернових фондів колгоспу «Червоні луки». 27 грудня 1930 р.	256
№ 122. Заява засудженого селянина П. П. Паравишикова про помилування. 31 грудня 1930 р.	257
№ 123. З довідки Наркомзему УСРР до ЦК КП(б)У про стан тваринництва в республіці. Не раніше 1 січня 1931 р.	271
№ 124. Повідомлення Вчорайшанського райвиконкому на Бердичівщині до Наркомзему УСРР про розкуркулення й висилку селян. 6 січня 1931 р.	272
№ 125. Повідомлення Янушківського райвиконкому на Вінниччині до Наркомзему УСРР про висилку розкуркулених селян за межі України. 15 січня 1931 р.	272
№ 126. Зведення інформгрупи Наркомзему УСРР про тяжкі умови утримання та загибель худоби в селах. 25 січня 1931 р.	273
№ 127. Запит селянина Я. П. Ніколенка з с. Артемівки на Харківщині до С. В. Косіора про права й обов'язки середняків, що вступили до колгоспу. 26 січня 1931 р.	275
№ 128. З інформаційного зведення Наркомзему УСРР про розподіл наслідків господарювання за 1930 р. та опір селян колективізації. Не раніше 30 січня 1931 р.	276
№ 129. Довідка Наркомзема УСРР про 173 райони суцільної колективізації на 30 січня 1931 р. 12 лютого 1931 р.	280
№ 130. Заява до Укрколгоспцентру селянина О. І. Максименка з комуні «Червона перемога» Юр'ївського р-ну на Дніпропетровщині про затримку розрахунків після виходу з комуні. 12 лютого 1931 р.	281
№ 131. З зведення групи інформації Наркомзему УСРР про агітацію проти суцільної колективізації. 12 лютого 1931 р.	281
№ 132. Повідомлення Костянтинівського райвиконкому Артемівського округу ВУЦВКу про розкуркулення А. Н. Аксьонова за нездачу лишків хліба. 22 лютого 1931 р.	282
№ 133. Протокол засідання Новоград-Волинської районної засівної трійки про обмеження землекористування й переселення селян на виселки 23 лютого 1931 р.	283
№ 134. З протоколу загальних зборів Олександрівського сількНС на Шевченківщині про виключення М. М. Кузьменка з колгоспу ім. Шевченка як «куркуля». 25 лютого 1931 р.	290
№ 135. З інформаційного зведення Наркомзему УСРР про колгоспний рух на Україні та селянський опір колективізації. 1 березня 1931 р.	293
№ 136. Лист мешканців дитячого містечка до Г. І. Петровського про тяжкий стан школи й голодування учнів. 10 березня 1931 р.	298
№ 137. Пояснення Наркомістції УСРР про тлумачення розпорядження Наркомзема України щодо добровільної відмови заможних селян від землі. 13 березня 1931 р.	298

№ 138. Заява селянина В. А. Григора з с. Козельщини Бригадирівського р-ну на Харківщині до Укрколгоспцентру з проханням про відновлення в ТСОЗі «Червоний степ» після несправедливого виключення. 16 березня 1931 р.	299
№ 139. Повідомлення інформаційної групи Наркомзему УСРР про хід суцільної колективізації й ставлення до неї різних верств селянства. 17 березня 1931 р.	300
№ 140. Роз'яснення Наркомзему УСРР Семенівському райвиконкому на Київщині про утворення виселків для запланованих до розкуркулення селян. 18 березня 1931 р.	306
№ 141. Лист Наркомосвіти УСРР про катастрофічний стан установ освіти в 180 районах України, знятих з продовольчого постачання за невиконання хлібозаготівель. 19 березня 1931 р.	306
№ 142. Телеграма Кам'янського райвиконкому на Дніпропетровщині до Наркомосу УСРР про відсутність продовольства в дитячій колонії. 21 березня 1931 р.	307
№ 143. З повідомлення групи інформації Наркомземсправ УСРР про примусову колективізацію та опір селян. 23 березня 1931 р.	307
№ 144. Лист завідуючого Софіївською дитячою колонією на Запоріжжі до Вукоопспілки про загрозу голоду й хвороб від нестачі продовольства. 28 березня 1931 р.	309
№ 145. Зведені відомості інформгрупи Наркомзему УСРР про колгоспний рух у національних районах України. 5 квітня 1931 р.	310
№ 146. Повідомлення Червоножовтневої сільради Верхньотеплівському райвиконкому на Луганщині про визначення соціально-майнового стану селянина С. І. Афанасьєва з с. Нижньої Богданівки як куркульського. 13 квітня 1931 р.	317
№ 147. З відомостей групи інформації Наркомзему УСРР про примусовий хід колективізації напередодні весняної посівкампанії. 14 квітня 1931 р.	318
№ 148. Інформаційне зведення Укрколгоспцентру про роботу буксирних бригад по залученню селян до колгоспів. 16 квітня 1931 р.	319
№ 149. Заява селян-одноосібників с. Новоандріївки Павлівського р-ну до ВУЦВКу про зволікання з відведенням землі для весняного засіву. 16 квітня 1931 р.	326
№ 150. Зведення інформаційної групи Наркомзему УСРР про хід суцільної колективізації на 10 квітня 1931 р. 25 квітня 1931 р.	326
№ 151. Лист Верхньодніпровського райвиконкому до Наркомосу УСРР про напівголодне існування дітей та тяжкий матеріальний стан дитмістечка. 27 квітня 1931 р.	330
№ 152. Роз'яснення Наркомзему УСРР на запити місцевих органів влади щодо землекористування розкуркулених селян та виселенців. Квітень 1931 р.	331
№ 153. Повідомлення з місць до Наркомосу УСРР про напівголодне існування вчителівства. Квітень 1931 р.	332
№ 154. З зведених відомостей інформаційної групи Наркомзему УСРР про факти адміністрування та примусової колективізації на місцях. Квітень 1931 р.	335
№ 155. Повідомлення Бригадирівського райвиконкому на Харківщині Наркомзему УСРР про землевпорядження заможних господарств у ході суцільної колективізації. 19 травня 1931 р.	337
№ 156. Лист завідуючого Кам'янською дитячою колонією на Запоріжжі до Наркомосу УСРР про педоїдання й хвороби дітей. 21 травня 1931 р.	337
№ 157. Повідомлення Ровенського РВК ВУЦВКу про повернення одноосібникам конфіскованої землі та майна. 22 травня 1931 р.	338
№ 158. З протоколу засідання правління артїлі ім. 238-го стрілецького полку	

в с. Чермалик Сартапського р-ну на Маріупольщині про допомогу голодуючим колосникам. 26 травня 1931 р.	
№ 159. Лист робітників Херсонського заводу сільгоспмашинобудування до Г. І. Петровського про голодування. 3 липня 1931 р.	339
№ 160. Лист до Г. І. Петровського від слухачів Військово-повітряної академії РСЧА Я. Коркіна та О. Нахолєнка про насильницьку колективізацію та розкуркулення в Новоковському р-ні на Старобільщині. 7 липня 1931 р.	339
№ 161. Розпорядження ВУЦВК Городоцькому РВК на Проскурівщині перевірити заяви селян про розкуркулення і ревізіцію майна. 18 липня 1931 р.	342
№ 162. Розпорядження ВУЦВК Роменському дільничному прокурору на Харківщині про перевірку факту розкуркулення селянина Л. Ю. Альбіта з с. Рогінець Великобубнівського р-ну. 24 липня 1931 р.	342
№ 163. Протокол засідання правління артїлі ім. 13-річчя Жовтня на Луганщині про неспроможність виконати план хлібозаготівлі. 3 серпня 1931 р.	342
№ 164. Лист селян-одноосібників с. Животівка на Уманщині до ВУЦВКу про непосильне оподаткування та голодування сімей. 5 серпня 1931 р.	343
№ 165. Заява селянина Т. М. Живкира до Г. І. Петровського від імені 16 одноосібних господарств с. Бересняги Кавівського р-ну про непосильні податки. 19 серпня 1931 р.	344
№ 166. Заява селян-одноосібників с. Тарасівки на Уманщині до Наркомзему УСРР про вилучення хліба й загрозу голоду. 20 серпня 1931 р.	345
№ 167. Повідомлення газети «Коллективна шва» про загибель хліба в колгоспі с. Демовщина Ржищівського р-ну на Київщині. 30 серпня 1931 р.	345
№ 168. Телеграма голови Бориспільського райвиконкому на Київщині до ВУЦВКу про розпуск та засудження складу Старівської сільради за невиконання планів суцільної колективізації та хлібозаготівель. 31 серпня 1931 р.	345
№ 169. Інформаційне зведення Наркомземсправ УСРР про початок хлібозаготівельної кампанії 1931 р. Не раніше серпня 1931 р.	346
№ 170. Лист до Й. В. Сталіна від хліборобів Одеського р-ну про руйнування сільського господарства, голодування й страх перед репресіями. 16 вересня 1931 р.	349
№ 171. З протоколу засідання бюро Луганського міського комітету КП(б)У про винесення стягнення працівникам Макарів-Ярівської сільради за надзвичайні заходи при хлібозаготівлі. 27 вересня 1931 р.	349
№ 172. Зведення інформгрупи Укрколгоспцентру про виключення та вихід селян із колгоспів. Не раніше 1 жовтня 1931 р.	350
№ 173. Огляд Укрколгоспцентру про хлібозаготівлі у 1931 р. Не раніше 20 жовтня 1931 р.	351
№ 174. З відомостей Укрколгоспцентру про роботу буксирних бригад по хлібозаготівлі та про опір селян. Не раніше 23 жовтня 1931 р.	356
№ 175. Відомості інформгрупи Укрколгоспцентру про хід розподілу наслідків господарювання в колгоспах України. 24 жовтня 1931 р.	360
№ 176. Характеристика на селян із сіл Жовтневого і Цебриківського р-нів на Одещині, складена Шеметівською сільрадою після їх скарг на розкуркулення. 27 жовтня 1931 р.	361
№ 177. Лист учнів Печерської школи Брацлавського р-ну до ВУЦВКу про голодування. 1 листопада 1931 р.	365
№ 178. З листа до Г. І. Петровського від правління артїлі «Незаможник» с. Тишківки Гайсінського р-ну на Уманщині про тяжкий стан артїлі та голодування колгоспників. 25 листопада 1931 р.	366
№ 179. Звернення до Г. І. Петровського І. П. Колотуші — голови артїлі «Ко-	

лос» на Херсонщині про суцільний вивіз зерна на хлібозаготівлю й тяжкий стан господарства артїлі. 29 листопада 1931 р.	367
№ 180. Розпорядження приймальні ВУЦВК Недригайлівському райвиконкому Харківської обл. про розгляд скарги розкуркуленої селянки З. С. Демченко. 5 грудня 1931 р.	368
№ 181. Зведені відомості уповноваженого Укрколгоспцентру по Одещині про притягнення до відповідальності керівників колгоспів за занепад господарств та масовий відхід колгоспників. 5 грудня 1931 р.	369
№ 182. Заява селянки Г. Я. Зінченко з с. Майданівки Бородинського р-ну до ВУЦВКу про незаконну конфіскацію майна за невиконання хлібозаготівлі. 12 грудня 1931 р.	370
№ 183. Лист колгоспного активіста М. П. Біленького з с. Аноцель Тульчинського р-ну на Уманщині про репресивні заходи до бідняцько-середняцьких верств села за невиконання хлібозаготівель. 25 грудня 1931 р.	371
№ 184. Лист медпрацівника т. Набережної з м. Вовчанська до редакції Всесоюзної радіогазети «Пролетарий» про голод та хвороби серед міського та сільського населення Харківщини. 25 грудня 1931 р.	373
№ 185. Скарга селян з колгоспу «Вільний Жовтень» с. Ерделівки Новоархангельського р-ну на Одещині до ВУЦВКу про опухання селян й загрозу голодної смерті. 26 грудня 1931 р.	374
№ 186. Лист селян з артїлей Удянської сільради Золочівського р-ну на Харківщині до Г. І. Петровського про реквізицію хліба й голодування сімей. 2 січня 1932 р.	388
№ 187. Розпорядження приймальні ВУЦВК бериславському прокурору та Великоолександрівському райвиконкому на Одещині про перевірку скарги В. П. Кота щодо розкуркулення сім'ї на селі. 5 січня 1932 р.	388
№ 188. Лист робітника-вантажника С. І. Торгалю до Г. І. Петровського про голодування на Одещині. 10 січня 1932 р.	389
№ 189. Постанова президії Устимівського райвиконкому про ліквідацію артїлі «Незаможник» в с. Устимівці на Одещині. 12 січня 1932 р.	390
№ 190. Повідомлення сількора К. С. Кореневого ВУЦВКу про свавілля місцевих керівників в хут. Лідине на Харківщині. 14 січня 1932 р.	391
№ 191. Доповідь Укрколгоспцентру на республіканській радіонаradі про виконання плану хлібозаготівель з урожаєм 1931 р. 17—18 січня 1932 р.	392
№ 192. Акт обстеження стану колгоспу «Вільний Жовтень» по скарзі селян с. Ерделівки на Одещині про голодування. 19 січня 1932 р.	396
№ 193. Лист до Й. В. Сталіна робітника К. А. Бартка про додатковий план хлібоздачі й приниження гідності його батька з с. Мачухи на Вінниччині під час хлібозаготівлі. 20 січня 1932 р.	397
№ 194. Матеріали гайсинського дільничного прокурора, надіслані до ВУЦВКу, про беззаконня під час хлібозаготівель в с. Бджільному Теплицького р-ну на Вінниччині. 22 січня 1932 р.	398
№ 195. Заява селянина Г. С. Веремія з с. Черкаські Тишки Липецького р-ну на Харківщині до Г. І. Петровського про зняття додаткового хлібозаготівельного плану й припинення хліборобської праці. 23 січня 1932 р.	412
№ 196. Заява селянина М. Ф. Капустника з с. Малої Рогозянки на Харківщині до Г. І. Петровського проти виключення з колгоспу та конфіскацію майна. 30 січня 1932 р.	413
№ 197. Скарга селянки М. А. Вихторової з с. Смілого Недригайлівського р-ну на Сумщині до Г. І. Петровського про розкуркулення й виселення з хати за невиконання хлібозаготівлі. 3 лютого 1932 р.	413
№ 198. Лист до Й. В. Сталіна комсомольця Пастушенка з с. Полонисте Бабаєвського р-ну на Вінниччині про вивіз хліба в хлібозаготівлю й голодування колгоспників. 10 лютого 1932 р.	414

№ 199. Лист викладача з Кисва І. В. Донця до Г. І. Петровського про непосильне оподаткування його батька — одноосібника В. Т. Донця та примусові методи колективізації. 10 лютого 1932 р.	416
№ 200. Скарга тракториста П. О. Сафронова з с. Гудевиченого Роздільнянського р-ну на Одещині до ВУЦВК про вилучення заробленого хліба й голодування сім'ї. 13 лютого 1932 р.	418
№ 201. Скарга одноосібників с. Рожок на Київщині до ВУЦВКу про вилучення хліба, землі, майна та семимісячне голодування. 15 лютого 1932 р.	419
№ 202. Заява членів артїлі «Дружня праця» на Одещині до ВУЦВКу проти розпуску колгоспу Шимківської сільрадою й переведення селян в одноосібники. 16 лютого 1932 р.	420
№ 203. Повідомлення члена ВУЦВК О. Ф. Вельме до ВУЦВКу про примусову хлібозаготівлю й знущання над колгоспниками в с. Калчаповці Люксембурзького р-ну на Одещині. 18 лютого 1932 р.	421
№ 204. Скарга робітника цукроварні Г. І. Туза про розкуркулення його господарства в с. Камперівці Тетіївського р-ну на Київщині й голодування сім'ї. 18 лютого 1932 р.	422
№ 205. 3 листа до Г. І. Петровського вчителя І. К. Лашкевича — жителя с. Мачухи Полтавського р-ну з думкою про штучний голод. 23 лютого 1932 р.	423
№ 206. Лист жителя с. Березова Лука Гадяцького р-ну на Харківщині Г. Шияна до Г. І. Петровського про відсутність хліба й загрозу голоду. 25 лютого 1932 р.	424
№ 207. Заява одноосібника А. З. Литвиненка з с. Лозової на Харківщині до Г. І. Петровського про допомогу хлібом для голодуючої сім'ї внаслідок реквізиції прожаю сільрадою. 29 лютого 1932 р.	425
№ 208. З інформації Укрколгоспцентру про приховування врожаю під час хлібозаготівлі по колгоспному сектору України. Не раніше 1 березня 1932 р.	426
№ 209. Заява середняка А. М. Синявського з с. Мпшарівки на Вінниччині до ВУЦВКу про реквізицію сільрадою продовольства, майна та засудження до позбавлення волі. 2 березня 1932 р.	427
№ 210. З інформаційного зведення Укрколгоспцентру про хід хлібозаготівель в республіці за 1931 р. 4 березня 1932 р.	428
№ 211. Доповідна записка завідувачої дитбудинком у м. Пирятині Н. С. Червової Наркомосу УСРР про виспаження дітей від недоїдання, холоду та хвороб. 6 березня 1932 р.	431
№ 212. Вирок Київського обласного суду про засудження сина й матері Овчарів за протест проти реквізиції особистих речей в рахунок невиконаної хлібоздачі. 6 березня 1932 р.	433
№ 213. Лист селян в бюро скарг НК РСІ про голодування в селах Білоцерківського р-ну на Київщині. 8 березня 1932 р.	434
№ 214. Заява селянина с. Одринки на Харківщині Л. В. Ветки про загрозу голоду в зв'язку з відібранням худоби та продуктів харчування. 8 березня 1932 р.	435
№ 215. Лист колгоспників артїлі «Більшовик» Решетилівського р-ну на Харківщині до Г. І. Петровського про відсутність хліба та посівматеріалу. 10 березня 1932 р.	436
№ 216. Заява селянина Я. І. Єфросиміна з с. Московський Бобрин на Харківщині до ВУЦВК про несправедливе виключення з колгоспу й розкуркулення. 10 березня 1932 р.	437
№ 217. Повідомлення Христинівської райколгоспспілки на Уманщині до ВУЦВК про перерахування в план хлібозаготівлі частини заробленого колгоспниками хліба в колгоспі «Незаможник». 13 березня 1932 р.	438

№ 218. Заява селянина О. А. Мельниченка з с. Білашки Тальпівського р-ну на Київщині до органів державної влади про реквізицію майна, продовольства та голодування сім'ї. 15 березня 1932 р.	438
№ 219. З протоколу Златопільського районного товариства «Друзі дітей» на Київщині про загрозу голоду школярам через відсутність продуктів харчування. 15 березня 1932 р.	440
№ 220. Вирок Одеського обласного суду про засудження В. С. Самойлова за спробу помсти за розкуркулення. 16 березня 1932 р.	441
№ 221. Доповідна записка позаштатного інспектора Глухівської райКК—РСІ М. Дорошенкової про розкуркулення і виключення П. А. Ромащенко з колгоспу «Перемога» в с. Яструбичині в Київщині. 19 березня 1932 р.	442
№ 222. Лист селянина П. І. Чорповатого до Г. І. Петровського про голодування населення та загибель худоби по селах Орестопольської сільради на Дніпропетровщині. 25 березня 1932 р.	443
№ 223. Протокол президії Брацлавської районної контрольної комісії Вінницької обл. про догану уповноваженому Зусву за зловживання владою під час хлібозаготівлі в с. Остапківцях. 28 березня 1932 р.	444
№ 224. З протоколу Бородянського райвиконкому Київської області про репресивні заходи щодо розкуркулення селян. 28 березня 1932 р.	445
№ 225. З протоколу засідання Раднаркому УСРР про заборону заслонних загонів по відбиранню хліба у колгоспників й звільнення ув'язнених по справах хлібозаготівель. 1 квітня 1932 р.	446
№ 226. Скарга селянина с. Нвжня Сироватка на Харківщині К. М. Рибалки до ВУЦВКу про примусове відібрання худоби у бідняків та середняків. 1 квітня 1932 р.	446
№ 227. З повідомлення дільничного прокурора Фастівського р-ну ВУЦВКу про притягнення до кримінальної відповідальності керівників колгоспів за відсутність хліба та посівматеріалу. 4 квітня 1932 р.	447
№ 228. Лист до М. І. Калініна від робітників ст. Ванярки про голодування їх сімей в селах. 5 квітня 1932 р.	448
№ 229. Скарга колгоспника П. Т. Барибіна з артiлі ім. Левіна на Харківщині до ВУЦВКу про незаконне відібрання хліба, закупленого для голодуючої сім'ї. 12 квітня 1932 р.	448
№ 230. Лист до ЦК ВКП(б) колгоспника Ф. Мусієнка з с. Кумарі Любашівського р-ну на Одещині про масове зубожіння й голодування селян. 13 квітня 1932 р.	450
№ 231. Заява до Г. І. Петровського від селянина Д. І. Бабири з хут. Левенцівки на Харківщині про повернення незаконно забраної корови. 13 квітня 1932 р.	451
№ 232. Розпорядження приймальної голови ВУЦВКу Лозівському райвиконкому на Харківщині про вжиття термінових заходів для поліпшення становища голодуючих колгоспників артiлі «Червоний Жовтень». 15 квітня 1932 р.	452
№ 233. Заява селянина М. Найди с. Рокитне-Донівки Градизького р-ну на Харківщині до ВУЦВКу про розгляд справи з розкуркуленням й виключенням з колгоспу. 19 квітня 1932 р.	452
№ 234. Розпорядження ВУЦВКу прокуратурі й райвиконкому про припинення утиску одноосібників у с. Трифонівці Великоолександрівського р-ну на Одещині. 19 квітня 1932 р.	453
№ 235. Скарга голові ВУЦВКу Г. І. Петровському від селянина Г. С. Базалі-Савченко про незаконну реквізицію хліба, майна та голод в с. Свердликовому на Уманщині. 20 квітня 1932 р.	453
№ 236. З звіту Укрколгоспцентру про примусовість та адміністративне втручання в діяльність колгоспів. Не раніше 20 квітня 1932 р.	454

№ 237. З протоколу засідання президії Біловодського райвиконкому Харківської області про рішення сільрад по скаргах селян на реквізиції під час хлібозаготівель. 21 квітня 1932 р.	457
№ 238. Відповідь Недригайлівської райКК—РСІ на запит ВУЦВКу по скаргі селян на тяжкий стан артiлі «Перемога» Вільшанської сільради. 29 квітня 1932 р.	457
№ 239. Заява селянина Т. І. Семенова з с. Черемушної Валківського р-ну на Харківщині до сільради про дозвіл господарювати на конфіскованій власній садибі. 29 квітня 1932 р.	458
№ 240. Доповідна записка тов. Патрушева до Укрколгоспцентру про факти свавілля й самосуду пед колгоспниками у Павлоградському р-ні на Дніпропетровщині в умовах голоду. 4 травня 1932 р.	458
№ 241. Постанова касаційної колегії Верховного Суду УСРР про скасування вироку верхнестепівського нарсуду й звільнення від ув'язнення селяни Куриліпих. 5 травня 1932 р.	462
№ 242. Доповідна записка Одеського облоргкомітету ВУЦВКу про наслідки перевірки справи щодо реквізиції майна у одноосібників с. Трифонівки Великоолександрівського р-ну. 8 травня 1932 р.	462
№ 243. Постанова касаційної колегії Верховного суду УСРР про пом'якшення вироку середняка С. А. Лободі за агітацію проти колективізації в с. Острожані Жашківського р-ну. 11 травня 1932 р.	464
№ 244. Запит членів колгоспу «12-річчя Жовтня» на Харківщині до ВУЦВКу про неправомірність примусового використання їх власних корів як тяглової сили в колгоспі. 11 травня 1932 р.	464
№ 245. Розпорядження ВУЦВКу про неприпустимість використання посівматеріалу для харчування голодуючих колгоспників й пегайну допомогу хлібом артiлі ім. Шевченка на Харківщині. 13 травня 1932 р.	465
№ 246. Повідомлення Лисичанської райколгоспспілки ВУЦВКу про організацію громадського харчування в артiлі «Кооператор». 13 травня 1932 р.	466
№ 247. Постанова касаційної колегії Верховного суду УСРР про справу селянина Г. Д. Гурова із затвердженням 5-річного строку позбавлення волі і відміною висплки у табори за утаювання хліба. 15 травня 1932 р.	466
№ 248. З протоколу засідання Раднаркому УСРР пор фінансову та продовольчу допомогу колгоспам, що потерпіли від неврожаю 1931 р. 21 травня 1932 р.	467
№ 249. Пропозиція прокуратури Тульчинської дільниці райвиконкому про скасування рішень Тростянецької сільради щодо П. І. Лисогора, виключеного з колгоспу за невиконання хлібозаготівлі. 21 травня 1932 р.	468
№ 250. Висновок слідчого Користинівської дільниці прокуратури про розслідування скарги на безгосподарність в колгоспі «Новий шлях» й свавілля керівників у с. Грубському на Київщині. 25 травня 1932 р.	468
№ 251. Лист селянина М. М. Тавлуя з с. Крехаїв Остерського р-ну до Г. І. Петровського про смертність селян від голоду та тифу. 27 травня 1932 р.	469
№ 252. Повідомлення спецкора радіомовлення А. О. Божка про відсутність посівматеріалу та голод в артiлях Черкаської сільради. 27 травня 1932 р.	471
№ 253. Відповідь Новогеоргіївського райвиконкому Харківської обл. ВУЦВКу про наслідки перевірки скарги щодо голодування колгоспників артiлі «Більшовик». 28 травня 1932 р.	471
№ 254. Акт обслідування стану господарства розкуркуленого селянина Я. П. Яременка з с. Білки Тростянецького р-ну на Харківщині. 30 травня 1932 р.	472
№ 255. З протоколу засідання Раднаркому УСРР про продовольчу допомогу голодуючим. 1 червня 1932 р.	473

№ 256. Допис сількора П. О. Косе до ВУЦВКу про примусове усуспільнення худоби в с. Ласна та самоцинство керівників Ласинської сільради Старокарапського р-ну Дніпропетровської обл. 1 червня 1932 р.	474
№ 257. З протоколу засідання Градизької райКК—РСІ Харківської обл. про вирішення долі розкуркуленого селянина І. Д. Черниша. 9 червня 1932 р.	475
№ 258. Лист комсомольця А. Ц. Бурдюка з с. Осич Бахмацького р-ну до НК РСІ про масовий голод на Київщині. 9 червня 1932 р.	476
№ 259. Розпорядження приймальної голови ВУЦВКу Чорнухинському райвиконкому на Харківщині про перевірку заяви одноосібника М. Т. Гаркуші про незаконну ревізицію його майна сільрадою. 16 червня 1932 р.	477
№ 260. Подання селянина С. Є. Голубицького з с. Підгороднього на Дніпропетровщині до обласного прокурора про дозвіл повернутися на свою сну-стошену санибу. 27 червня 1932 р.	477
№ 261. З протоколу об'єднаного засідання Президії ВУЦВКу й РНК УСРР про роботу органів державної прокуратури в ході колективізації. 28 червня 1932 р.	478
№ 262. Заява робітника І. І. Лісниця до ВУЦВКу про свавілля місцевої влади щодо його сім'ї в с. Япикове Ворошилівського р-ну Донецької обл. 3 липня 1932 р.	479
№ 263. Заява колгоспника Д. І. Лисова з с. Гірсівки Нововасилівського р-ну на Мелітопольщині до ВУЦВКу про повернення майна після виключення з колгоспу та голодування сім'ї. 7 липня 1932 р.	481
№ 264. З протоколу виїзного засідання президії Томашпільського райвиконкому Вінницької обл. про розпуск колгоспу ім. 1-ї партконференції в с. Томашпільці. 8 липня 1932 р.	481
№ 265. Відповідь Яшківського райвиконкому на Київщині ВУЦВКу про про-дольчу допомогу голодуючим колгоспникам артілі «Нове життя» й сім'ї П. Сидорука за його листом із США. 11 липня 1932 р.	482
№ 266. Заява колгоспників ліквідованої артілі «Незаможник» у с. Устимівці на Одещині про втрату засобів виробництва та продовольства. 11 липня 1932 р.	483
№ 267. Повідомлення газети «Радянське село» про репресивні заходи щодо се-лян під час хлібозаготівлі в с. Капустянець на Харківщині. 12 липня 1932 р.	484
№ 268. Лист членів об'єднаного колгоспу с. Абрамівки Нехворощанського р-ну на Харківщині до газети «Радянське село» про негативні наслідки ко-мандно-адміністративних методів колгоспного будівництва. 12 липня 1932 р.	485
№ 269. Заява колгоспника І. П. Ячущки з артілі «Незаможник» у с. Устимівці на Одещині проти оподаткування та розкуркулення після розформу-вання артілі. 17 липня 1932 р.	486
№ 270. Повідомлення зміївського дільничого прокурора Харківської обл. ВУЦВКу про часткове повернення майна селянці М. Криволаповій з с. Меліхівка, незаконно ревізованого сільрадою. 20 липня 1932 р.	487
№ 271. Заява громадян с. Томашпіль на Вінниччині до ВУЦВКу з протестом проти розпуску колгоспу ім. 1-ї партконференції та про голод у селі. 23 липня 1932 р.	487
№ 272. Заява М. М. Явдоценка з с. Черемушної на Харківщині про дозвіл про-живати сім'ї у продавій сільрадою власній хаті. 27 липня 1932 р.	489
№ 273. Лист приймальної голови ВУЦВК харківському прокурору з приводу скарги одноосібника І. М. Мельника на репресивні заходи. 29 липня 1932 р.	490
№ 274. Заява колгоспника Т. Ф. Полозка з артілі «Незаможник» с. Устимівки	

па Одещині з протестом проти розкуркулення після ліквідації артілі. Липень 1932 р.	490
№ 275. Заява одноосібника Г. С. Кофана з с. Устимівки на Одещині до Укр-госцентру проти розкуркулення. Липень 1932 р.	491
№ 276. Довідка Наркомзему УСРР за матеріалами місцевої преси про втрати врожаю й невихід колгоспників на жнива під час голодування. 2 серп-ня 1932 р.	492
№ 277. З постанови ЦВК і РНК СРСР про застосування розстрілу та 10-річ-ного ув'язнення за розкрадання колгоспного майна. 7 серпня 1932 р.	499
№ 278. Акт обстеження місцевими організаціями Томашпільського р-ну на Вінниччині господарств жителів с. Кислицького, виключених з колгос-пу проти їх волі. 7 серпня 1932 р.	499
№ 279. Лист колгоспника про завпад колгоспів й загрозу голодної смерті у селах Лебединського р-ну на Харківщині. 8 серпня 1932 р.	501
№ 280. Постанова народного слідчого Пирятинського р-ну на Харківщині про віддання до суду колгоспного активіста Г. Т. Полонського за пбвство розкуркуленого селянина М. С. Хліценка. 13 серпня 1932 р.	502
№ 281. З протоколів засідань правління та загальних зборів членів артілі ім. ХТЗ Чугуївського р-ну на Харківщині про перегляд плану хлібозаго-тівлі. 30 липня — 16 серпня 1932 р.	503
№ 282. Постанова Наркомзему УСРР про заборону продажу колгоспникам лишків хліба до виконання плану хлібозаготівель. 15 серпня 1932 р.	504
№ 283. Скарга селянина Д. А. Матвєєнка з с. Малинівки на Харківщині до ВУЦВКу про розпродаж його господарства за невиконання хлібозаго-тівлі. 19 серпня 1932 р.	506
№ 284. Протест прокурора Артемівської дільниці (Донбас) на незаконні поста-нови про переселення селян через організацію виселків для розкурку-лених. 19 серпня 1932 р.	507
№ 285. Заява правління артілі ім. ХТЗ Чугуївського р-ну на Харківщині до ВУЦВКу про непосильний план хлібозаготівлі. 20 серпня 1932 р.	508
№ 286. Скарга правління артілі ім. Петровського Фрунзівського р-ну на Оде-щині до ВУЦВК про непосильний план хлібозаготівель. 24 серпня 1932 р.	509
№ 287. Повідомлення Вінницької обласної прокуратури ВУЦВКу про наслід-ки розслідування розкуркулень в сучільно колективізованому с. Бісі-бочки Ляхівського р-ну. 26 серпня 1932 р.	509
№ 288. Постанова Верховного суду УСРР про звільнення з-під варті селянина Г. Й. Калінчука, як несправедливо засудженого. 27 серпня 1932 р.	510
№ 289. З протоколу засідання бюро скарг Зінов'ївської міськради про понов-лення в правах і повернення незаконно конфіскованого майна колгосп-ниці О. Зборовській з с. Лелеківка. 31 серпня 1932 р.	511
№ 290. Кореспонденція рейдової бригади газет «Радянська пива» та «Радян-ське село» про бюрократизм та тяганину при розгляді заяв селян. Серпень 1932 р.	512
№ 291. Протест прокуратури Чугуївської дільниці Харківської обл. на поста-нову Печенізького райвиконкому про незаконне розкуркулення 63-річ-ної селянки М. А. Ковалькової з с. Печеніги. 4 вересня 1932 р.	513
№ 292. Заява лікаря В. Ф. Березова до ВУЦВК про незаконну ревізицію його майна в с. Лукищині Головацькою сільрадою на Харківщині й тягани-пу з відновленням справедливості. 5 вересня 1932 р.	514
№ 293. Постанова Президії Донецької обласної контрольної комісії КП(б)У та колегії РСІ про адміністрування та порушення революційної законно-сті у Старомикільському р-ні. 9 вересня 1932 р.	516

№ 294. Доповідна записка Вінницької обласної прокуратури до ВУЦВКу про позбавлення волі селянок за сутички під час хлібозаготівлі в с. Стара Гута. 10 вересня 1932 р.	518
№ 295. Розпорядження Наркомюсту УСРР про соціально-класовий підхід при винесенні вироків за постановою від 7 серпня 1932 р. 14 вересня 1932 р.	519
№ 296. Лист Ю. Р. Швеця — члена артілі «Заповіт Леніна» на Одещині до Г. І. Петровського про несправедливий хлібодаток для артілі й голодування колгоспників. 15 вересня 1932 р.	521
№ 297. Лист директора школи на ст. Гречани (поблизу Жмеринки) про голодування дітей. 21 вересня 1932 р.	522
№ 298. Інструкція Верховного суду та ОДПУ СРСР про механізм застосування репресій за постановою ЦВК та Раднаркому Союзу РСР від 7 серпня 1932 р. 22 вересня 1932 р.	523
№ 299. Доповідна записка оргмасового відділу до правління Укрколгоспцентру про причини виходу селян з колгоспів України. 22 вересня 1932 р.	525
№ 300. Лист колгоспника В. Романчука з колгоспу «Перше травня» с. Кришівці Чуднівського р-ну на Вінниччині про тяжкий стан колгоспу та селян у зв'язку з відсутністю хліба та посівматеріалу. Вересень 1932 р.	531
№ 301. З протоколів Бородянського райвиконкому Київської обл. про розкуркулення селян. Вересень 1932 р.	532
№ 302. Повідомлення газети «Наддніпрянський колективіст» про свавілля місцевих керівників щодо селян с. Ратуш Ямпільського р-ну на Вінниччині. 3 жовтня 1932 р.	532
№ 303. З протоколу засідання президії Барського райвиконкому Вінницької обл. про повернення хати розкуркуленому селянину Г. Криворучкові в с. Слобода Матейківська. 6 жовтня 1932 р.	533
№ 304. Постанова бюро Ямпільського райкому КП(б)У про притягнення до відповідальності керівників за адміністрування й перегини в с. Ратуш Ямпільського р-ну на Вінниччині. 10 жовтня 1932 р.	534
№ 305. Звернення партколегії Харківської обласної контрольної комісії КП(б)У до Верховного суду УСРР у справі В. І. Немченка, позбавленого волі під час хлібозаготівельної кампанії. 13 жовтня 1932 р.	535
№ 306. Постанова Верховного суду УСРР про відміну вироку Вінницького облсуду щодо селянки П. А. Якименко, яка вбила сина заради врятування своїх інших голодних дітей. 16 жовтня 1932 р.	536
№ 307. З протоколу засідання Раднаркому УСРР про знижений план хлібозаготівлі по Україні у розмірі 282 млн. пуд. 1 листопада 1932 р.	536
№ 308. Доповідна записка Вінницької облпрокуратури до ВУЦВКу про наслідки перевірки колективної скарги жителів с. Горчичного Дунаєвського р-ну щодо самоуправства сільських властей. 3 листопада 1932 р.	537
№ 309. Обіжник Наркомюсту УСРР підлеглим установам на місцях про посилення репресій проти селян за невиконання хлібозаготівель в умовах голоду. 9 листопада 1932 р.	538
№ 310. Висновок нарсуду Ямпільського р-ну про покарання керівників за насильницьку реквізицію посівного матеріалу та майна у селян с. Ратуш на Вінниччині. 10 листопада 1932 р.	540
№ 311. Постанова і інструкція Раднаркому УСРР про застосування репресій до одноосібників за нездачу хліба під час голоднечі. 11 листопада 1932 р.	545
№ 312. З протоколу засідання президії Шульгінської сільради Старобільського р-ну Донецької обл. про репресивні заходи щодо селян-одноосібників за невиконання хлібозаготівлі. 18 листопада 1932 р.	547
№ 313. Постанова Раднаркому УСРР «Про заходи до посилення хлібозаготівель». 20 листопада 1932 р.	548

№ 314. Постанова Раднаркому УСРР «Про одноразовий податок на одноосібні господарства». 21 листопада 1932 р.	549
№ 315. Розпорядження Наркомюсту УСРР прокурорам на місцях про репресивні заходи при проведенні хлібозаготівель. 25 листопада 1932 р.	550
№ 316. З повідомлення газети «Вісті ВУЦВКу» про критику комуністів за невиконання хлібозаготівель. 27 листопада 1932 р.	551
№ 317. З протоколу засідання Бердянського райвиконкому на Дніпропетровщині про вилучення в рахунок хлібозаготівлі резервних хлібних фондів колгоспів. 30 листопада 1932 р.	552
№ 318. Інформація працівників Укрколгоспцентру про факти адміністрування в управлінні колгоспами та їх внутрішньому розпорядку. Листопад 1932 р.	554
№ 319. Окремі відповіді органів місцевої влади на запити ВУЦВКу про вирішення справ по різних скаргах селян. Квітень—листопад 1932 р.	559
№ 320. З протоколів Бородинського райвиконкому на Київщині про скасування рішень щодо розкуркулення середняків й повернення їм реквізованого майна. Вересень—листопад 1932 р.	560
№ 321. З протоколу засідання Раднаркому УСРР про необхідність скорочення постачання хлібом населення на грудень 1932 р. 1 грудня 1932 р.	561
№ 322. Висновок Наркомосу УСРР щодо поширення безрихтунності та епідемії на Україні на ґрунті голоду. 1 грудня 1932 р.	562
№ 323. Постанова Раднаркому УСРР і ЦК КП(б)У «Про занесення на «чорну дошку» сіл, які злісно саботують хлібозаготівлі». 6 грудня 1932 р.	563
№ 324. З протоколу засідання секретаріату ВУЦВКу про незадовільний стан хлібозаготівлі на Україні з урожаєм 1932 р. 8 грудня 1932 р.	563
№ 325. З листа 65-річного пенсіонера-інваліда І. М. Вовченка до Н. В. Сталіна про голодування. 12 грудня 1932 р.	564
№ 326. Розпорядження Валківського райвиконкому Харківської обл. про сулову відповідальність службових осіб за привласнення конфіскованого селянського майна. 12 грудня 1932 р.	564
№ 327. Постанова касаційної колегії Верховного суду УСРР про виправдання вчителя А. П. Гончаренка, засудженого за збереження посівного зерна для колгоспу. 13 грудня 1932 р.	565
№ 328. Розпорядження Валківського райвиконкому сільрадам про прискорення репресивних заходів щодо селян за невиконання хлібозаготівель. 14 грудня 1932 р.	566
№ 329. З протоколу засідання Запорізької міськради про репресивні методи хлібозаготівлі в колгоспах Августинівської сільради. 16 грудня 1932 р.	566
№ 330. Повідомлення газети «Комуніст» про намагання колгоспників зберегти зерно для харчування при обмолоті урожаю 1932 р. 18 грудня 1932 р.	568
№ 331. З протоколу засідання Президії ВУЦВКу про позбавлення звання члена за невиконання хлібозаготівель. 20 грудня 1932 р.	568
№ 332. План заходів Валківського райкому КП(б)У про проведення «штурмової декади» для вилучення хліба у одноосібників в план хлібозаготівлі. Не пізніше 20 грудня 1932 р.	569
№ 333. Телеграма Дніпропетровського обкому КП(б)У про вивіз під план хлібозаготівлі всіх наявних і резервних фондів зерна. 23 грудня 1932 р.	571
№ 334. Лист колгоспника М. Дяченка з артілі «Вірний шлях» Чубарівського р-ну на Дніпропетровщині до газети «Колгоспне село» про надпланові хлібозаготівлі за рахунок вилучення заробленого хліба на трудодні. Не раніше 24 грудня 1932 р.	572
№ 335. Вирок Харківського обласного суду про позбавлення волі керівних	729

	працівників Кобеляцького р-ну на Полтавщині за невиконання хлібо-заготівлі. 23--25 грудня 1932 р.	573
№ 336.	Постанова касаційної колегії Верховного суду УСРР про залишення в силі вироку, випесеного селищі П. М. Кліменко: 10 річне ув'язнення за мішок колосків. 25 грудня 1932 р.	576
№ 337.	З протоколу Бердянського райвиконкому про репресивні заходи щодо колгоспів, занесених на «чорну дошку». 28 грудня 1932 р.	577
№ 338.	З протоколу засідання Бородянського райвиконкому Київської обл. про зняття з посад голів сільрад за невиконання хлібозаготівель. 29 грудня 1932 р.	577
№ 339.	Повідомлення Укрколгоспцентру в ЦК КП(б)У про масовий вихід селян з колгоспів Сквирського р-ну на Київщині у 1931—1932 рр. Грудень 1932 р.	578
№ 340.	Лист колгоспника про успіхи та загибки артілі «Червоний орех» на Харківщині внаслідок позапланових хлібозаготівель. Грудень 1932 р.	582
№ 341.	Доповідна записка сількора до газети «Радянське село» про голодування й репресії проти селян за невиконання хлібозаготівлі в колгоспі «Серп і молот» на Одещині. Грудень 1932 р.	582
№ 342.	Лист селянина І. Кучми з артілі «Червоний хлібороб» про голодування колгоспників. Грудень 1932 р.	584
№ 343.	Повідомлення газети «Вісті ВУЦВК» про хід хлібозаготівлі на Україні на 1 січня 1933 р. 4 січня 1933 р.	591
№ 344.	Заява колгоспниці М. П. Бічко до дніпропетровського прокурора про не видачу хліба за роботу в артілі. 6 січня 1933 р.	591
№ 345.	З доповіді Й. В. Сталіна «Підсумки першої п'ятирічки» на об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК ВКП(б) — «Про підсумки п'ятирічки за чотири роки в галузі боротьби з рештками ворожих класів». 7 січня 1933 р.	592
№ 346.	З промови Й. В. Сталіна на об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК(б) «Про роботу на селі». 11 січня 1933 р.	593
№ 347.	Лист заготівельно-постачальних організацій Одеської області про розподіл реквізованого хліба в хлібозаготівлю та на робітниче постачання. 13 січня 1933 р.	595
№ 348.	Лист Лебединського райвиконкому Харківської обл. до голови Рябушівської сільради і голови колгоспу «Перемога» про організацію допомоги голодуючим. 24 січня 1933 р.	596
№ 349.	Відповідь Літинської райКК—РСІ редакції газети «Колгоспне село» по скарзі колгоспника М. П. Яремчука з с. Новоселиці-Літинської про насильницьку реквізицію майна, худоби та продовольства. 24 січня 1933 р.	597
№ 350.	Лист колгоспника артілі «Нове життя» в с. Суцани Кагарлицького р-ну до газети «Колгоспне село» про голодування селян та безгосподарність в колгоспі. Січень 1933 р.	597
№ 351.	З інформаційного зведення Наркомзему УСРР про вороже ставлення селян до колгоспного майна та до забезпечення зерном посівної кампанії 1933 р. 2 лютого 1933 р.	598
№ 352.	З протоколу засідання Залиманської сільради Балаклійського р-ну на Харківщині про опітрафування селянина Ю. Т. Бережного за недовиконання хлібозаготівлі. 4 лютого 1933 р.	600
№ 353.	З інформаційного зведення Наркомзему УСРР про незабезпеченість колгоспів посівним зерном в умовах голоду 1933 р. Не раніше 5 лютого 1933 р.	601
№ 354.	Відомості Макіївської міської міліції про притягнення членів сільгоспартілей до кримінальної відповідальності за злочинне ставлення до ко-ней. Не раніше 5 лютого 1933 р.	602

№ 355.	Інформаційне зведення Наркомзему УСРР про неспроможність колгоспів Київської і Вінницької областей створити посівний фонд на весну 1933 р. 8 лютого 1933 р.	603
№ 356.	Лист колгоспника І. Г. Олійника до газети «Колгоспне село» про не видачу хліба на грудні. 11 лютого 1933 р.	606
№ 357.	Заява колгоспниці Г. І. Луценкової з колгоспу «Червоний партизан» на Харківщині з скаргою на виключення з колгоспу і не видачу хлібного авансу на грудні. 12 лютого 1933 р.	607
№ 358.	Повторний лист колгоспника М. П. Яремчука з с. Новоселиці-Літинської Вінницької обл. до редакції газети «Колгоспне село» про голодування сім'ї внаслідок свавілля місцевих керівників. 18 лютого 1933 р.	607
№ 359.	З промови Й. В. Сталіна на першому з'їзді колгоспників-ударників — «Наше найближче завдання — зробити всіх колгоспників заможними». 19 лютого 1933 р.	608
№ 360.	Лист селянина Г. І. Панасюка до газети «Колгоспне село» про несправедливість виключення з колгоспу, розкуркулення та продаж майна. 19 лютого 1933 р.	609
№ 361.	Лист колгоспника П. Ф. Овідієнка з колгоспу «Червоний маяк» Білоцерківського р-ну на Київщині до газети «Колгоспне село» про затримку видачі заробленого хліба. 20 лютого 1933 р.	610
№ 362.	З інформаційного зведення у селян зерна для посівфонду 1933 р. Не раніше 20 лютого 1933 р.	610
№ 363.	Скарга селянки Г. Деревинської з с. Красноїлля до Дніпропетровської міськради про реквізицію продовольства в рахунок хлібозаготівлі. 26 лютого 1933 р.	612
№ 364.	Заява колгоспника К. А. Смирного до Широцької сільради на Дніпропетровщині про допомогу для голодуючої сім'ї. 26 лютого 1933 р.	612
№ 365.	З відомостей Гавришівської, Согонської та Якушинецької сільрад Вінницького р-ну про смерть й факти канібалізму на ґрунті голоду. Лютий—Серпень 1933 р.	613
№ 366.	Повідомлення з колгоспу ім. Коцюбинського Тиврівського р-ну Вінницької обл. про вилучення зернових ресурсів з урожаю 1932 р. після виконання плану хлібозаготівлі. 2 березня 1933 р.	614
№ 367.	Заява колгоспника В. Х. Фісупа з артілі ім. Червоного козацтва до Новоунолівської сільради на Запоріжжі про голодування. 5 березня 1933 р.	614
№ 368.	Заява селянина В. Г. Сенька с. Озадівки Янушпільського р-ну на Вінничині до газети «Колгоспне село» про самочинні дії сільради щодо оподаткування та виключення з колгоспу. 15 березня 1933 р.	615
№ 369.	Допис сількора І. М. Знаємського до редакції газети «Колгоспне село» про необхідність покарання колгоспників с. Яблунівка Любарського р-ну Вінницької обл. за привласнення колгоспного зерна для харчування. 17 березня 1933 р.	616
№ 370.	З протоколу засідання Бабанського райвиконкому на Київщині про організацію медичного харчування для виснажених від голоду. 19 березня 1933 р.	616
№ 371.	Повідомлення сількора Б. Яйчука до газети «Колгоспне село» про бюрократичну тяганину з розглядом скарги селянина Ф. Беркала з с. Красногорівки на Харківщині. 24 березня 1933 р.	617
№ 372.	Лист до редакції «Колгоспне село» від групи колгоспників с. Великі Голішки Попільнянського р-ну про несправедливе обкладання молокополатком. 13 квітня 1933 р.	618
№ 373.	Запит колгоспника О. С. Турченка з с. Войнівки Чутівського р-ну Хар-	

	ківської обл. газеті «Колгоспне село» про неправомірність штрафування по молокоздачі від петільної худоби. 13 квітня 1933 р.	618
№ 374.	З доповідної записки ЦКК—ШК РСІ до Раднаркому СРСР «Про стан колгоспної торгівлі» та випадки споживання голодуючим населенням страв з дохлятин. 17 квітня 1933 р.	619
№ 375.	З протоколу засідання правління колгоспу ім. Балицького на Лугацьщині про відсутність хліба та фінансів для оплати праці колгоспників. 20 квітня 1933 р.	620
№ 376.	З інформаційного бюлетеня РАТАУ про посилення спекуляції сільгосппродуктами в умовах голоду. 30 квітня 1933 р.	620
№ 377.	Повідомлення начальника міліції Балаклійського р-ну Харківської обл. про збільшення дитячої безпритульності в умовах масового голоду. 11 травня 1933 р.	621
№ 378.	З доповідної записки Харківського міського відділу охорони здоров'я про становище хворих та виснажених від голоду дітей. 14 травня 1933 р.	621
№ 379.	З протоколу засідання президії Шульгинської сільради Старобільського р-ну Донецької обл. про розкуркулення й висилку за межі України середняка Ф. М. Волошина. 17 травня 1933 р.	622
№ 380.	Заява правління артіль «Зановіт Леніна» до Балаклійського райвиконкому на Харківщині про відпуск просяного лупиння для голодуючих колгоспників. 24 травня 1933 р.	622
№ 381.	Звернення місцевих працівників с. Олександрівка Перша до Балаклійського райвиконкому на Харківщині про продовольчу допомогу в зв'язку з опуханням від голоду людей в колгоспі «Соціалістичні лани». Травень 1933 р.	623
№ 382.	Лист Всеукраїнської комісії по боротьбі з безпритульністю установам Харкова і області про асигнування додаткових коштів для госпіталізації хворих і виснажених від голоду людей. 1 червня 1933 р.	623
№ 383.	З протоколу Білоперківського райвиконкому Київської обл. про продовольчу допомогу голодуючим селянам. 3—4 червня 1933 р.	624
№ 384.	З інформаційного зведення Наркомзему УСРР про організацію громадського харчування для голодуючих колгоспників. 14 червня 1933 р.	624
№ 385.	Зведені відомості про заяви правлінь артіль, сільрад, комун до Балаклійського райвиконкому Харківської обл. про надання продовольчої допомоги голодуючим. 8 травня — 17 червня 1933 р.	626
№ 386.	Лист колгоспника П. Ф. Дрозда з Чернігівщини до газети «Колгоспне село» про негативні наслідки прискореної колективізації при створенні колгоспів-гігантів. 25 червня 1933 р.	628
№ 387.	Постанова касаційної колегії Верховного суду УСРР про заміну вироку селянину А. І. Блажку. 1 липня 1933 р.	629
№ 388.	Постанова касаційної колегії Верховного суду УСРР про заміну вироку Дніпропетровського облсуду щодо розстрілу і строків ув'язнення селян за постановою від 7 серпня 1932 р. 4 липня 1933 р.	629
№ 389.	Допис сількора до газети «Колгоспне село» про зниження врожайності й оплати трудоднів колгоспників правління артіль «Маяк соціалізму» Павлівського р-ну Донецької обл. 15 липня 1933 р.	630
№ 390.	Постанова Козельщинської районної міліції Харківської обл. про вилучення 100 г зерна із трудоднів колгоспниці М. Лобась за зрізані колоски. 3 вересня 1933 р.	631
№ 391.	Постанова бюро Дніпропетровського обкому КП(б)У «Про недоліки у відвантаженні і перевозці хліба». 7 вересня 1933 р.	632
№ 392.	Лист вчителя Бессарабова до редакції газети «Вісті» про голодування і тяжкий матеріальний стан вчительства на Одещині. 15 вересня 1933 р.	633
№ 393.	З протоколу засідання Бородянського райвиконкому на Київщині про	

	індивідуальне оподаткування селян за спекуляцію. 17 вересня 1933 р.	633
№ 394.	Відповідь Тростинецької райКК—РСІ редакції газети «Колгоспне село» з виправданням незаконних дій сільради щодо М. М. Васпленкової з с. Боромлі на Харківщині. 18 вересня 1933 р.	634
№ 395.	З протоколу засідання Бабанського райвиконкому на Київщині про посилення покарання одноосібників за невиконання хлібозаготівель. 19 вересня 1933 р.	635
№ 396.	З повідомлення сількора М. С. Наумова до редакції газети «Колгоспне село» про примусове відібрання корів на м'ясозаготівлю у колгоспників с. Ісківці Лубенського р-ну. 21 вересня 1933 р.	635
№ 397.	Статистичні відомості Управління обліку та економіки. Наркомзему УСРР про підсумки та наслідки колективізації за п'ятирічку. На р-наше 1 жовтня 1933 р.	636
№ 398.	Розпорядження секретаріату ВУЦВКУ Лубенському райвиконкому про викиття заходів щодо неприпустимості адміністрування при проведенні м'ясозаготівель в с. Ісківці. 5 жовтня 1933 р.	638
№ 399.	З протоколу засідання президії Бабанського райвиконкому Київської обл. з розглядом рішень сільрад про покарання селян за невиконання хлібоздачі. 28 листопада 1933 р.	638
№ 400.	З протоколу засідання Зінов'євської міськради Одеської обл. з схваленням рішення Клипівської сільради про виселення за межі України маломіщного середняка Є. Л. Сігова. 15 грудня 1933 р.	639
№ 401.	Постанова Наркомземсправ УСРР про свавілля місцевих керівників при розподілі наслідків господарювання в колгоспах Ічвянського р-ну Чернігівської обл. 23 грудня 1933 р.	640
№ 402.	Заява колгоспників с. Ключівка Народницького р-ну на Київщині про продовольчу допомогу. 25 грудня 1933 р.	641
№ 403.	Повідомлення Всесоюзного переселенського комітету при Раднаркомі СРСР про переселення на Україну колгоспників з інших територій країни. 29 грудня 1933 р.	642

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ	
1929	19
1930	123
1931	259
1932	375
1933	585
ДОДАТКИ	643
ПРИМІТКИ	644
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	682
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	685
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	695
ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ	713

Наукове видання

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ
І ГОЛОД НА УКРАЇНІ
1929-1933

Збірник документів і матеріалів

Упорядники

Михайличенко Ганна Митрофанівна
Шаталіна Євгенія Платонівна

Редакційна колегія

С. В. Кульчицький (відповідальний редактор) та ін.

ОФОРМЛЕННЯ ХУДОЖНИКА М. С. МОЛОЖАВОГО
ХУДОЖНИЙ РЕДАКТОР І. М. ГАЛУШКА
ТЕХНІЧНИЙ РЕДАКТОР Г. М. КОВАЛЬОВА
КОРЕКТОРИ Л. Ф. РЯБЦЕВА, Л. І. СЕМЕНЮК

Здано до набору 27.06.91. Підп. до друку 08.01.92. Формат 70×100/16. Папір друк. № 2. Вис. друк:
Зв. нов. гарн. ум. друк. арк. 59,8. Ум. фарбо-відб. 59,8. Обл.-вид. арк. 60,41. Зам. 1—2329.

Видавництво «Наукова думка». 252601 Київ 4, вул. Терещенківська, 8.

Віддруковано з матриць Головного підприємства республіканського виробничого об'єднання
«Поліграфкнига», 252057 Київ, вул. Довженка, 3 в Жовківській книжковій друкарні.
292310, Жовква, Львівської обл., вул. Василянська, 8. Зам. 867.

K60 Колективізація і голод на Україні, 1929—1933 / АН
України. Інститут історії України та ін.: Упоряд.: Г. М. Ми-
хайличенко, Є. П. Шаталіна; Відп. ред. С. В. Кульчицький.—
К.: Наук. думка, 1992.— 736 с.— Додатки: 643—732 с.
ISBN 5-12-003210-9 (в опр.): 3000 пр

Колективізація и голод на Украине, 1929—1933 / Сост.:
А. М. Михайличенко, Е. П. Шаталина.

У збірнику документів висвітлюються процеси, що відбувалися в
українському селі в ході здійснення насильницькими методами суціль-
ної колективізації і призвели до голодомору 1932—1933 р.
Для істориків, викладачів і студентів вузів, краєзнавців, всіх, хто
цікавиться історією народу України.

К 0503020500-189 Без об'явл.
221-93

ББК 63.3(2Ук)714